

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ANTY

Περίοδος Β'
Τεύχος 579
Παρασκευή 26 Μαΐου 1995
Δρχ. 400

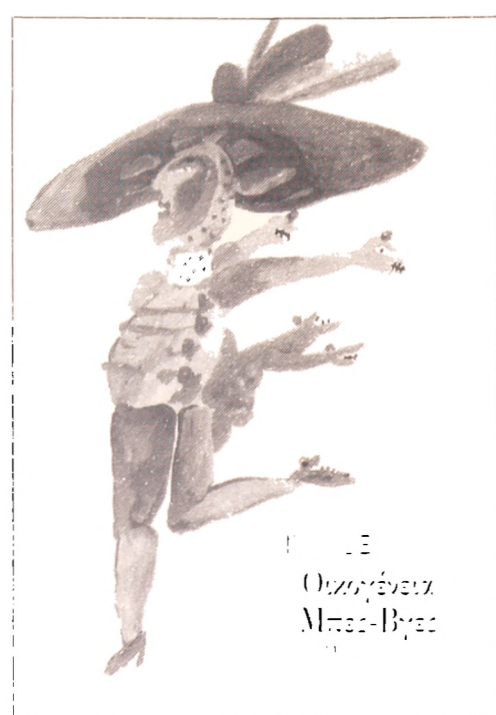
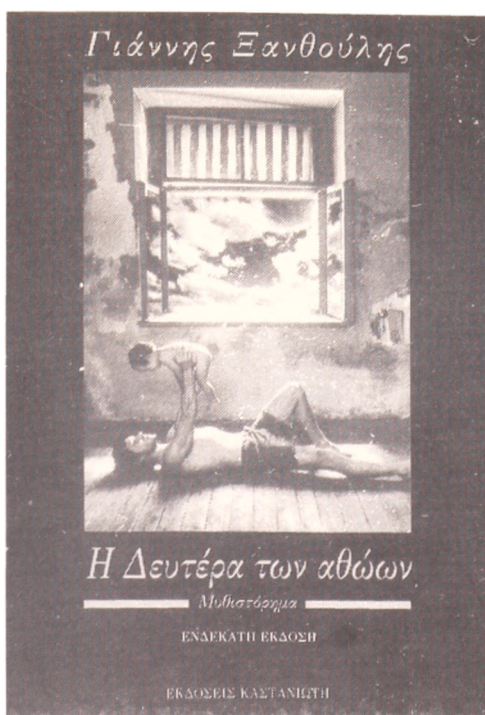
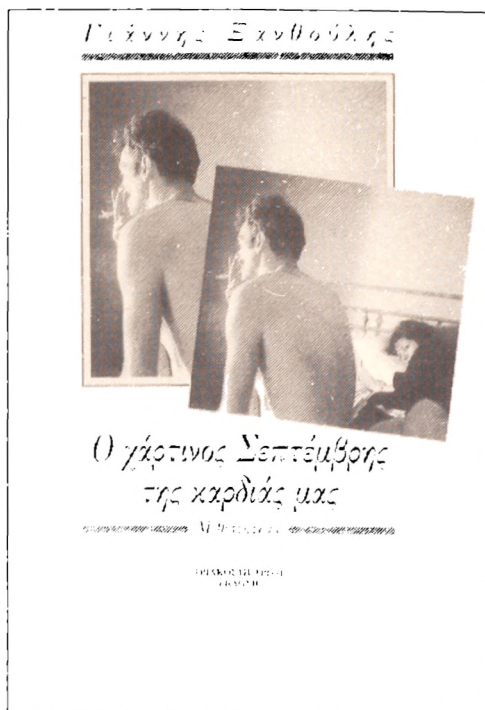
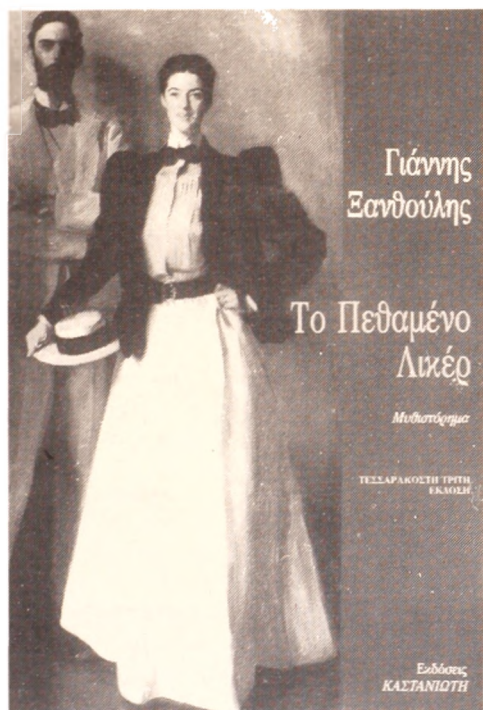
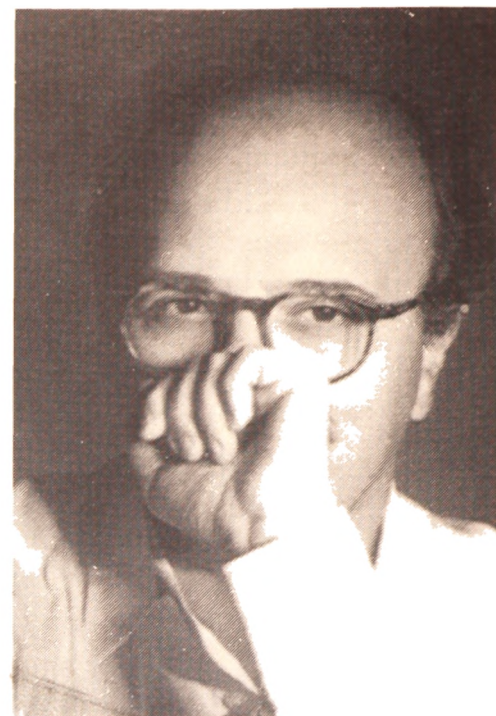
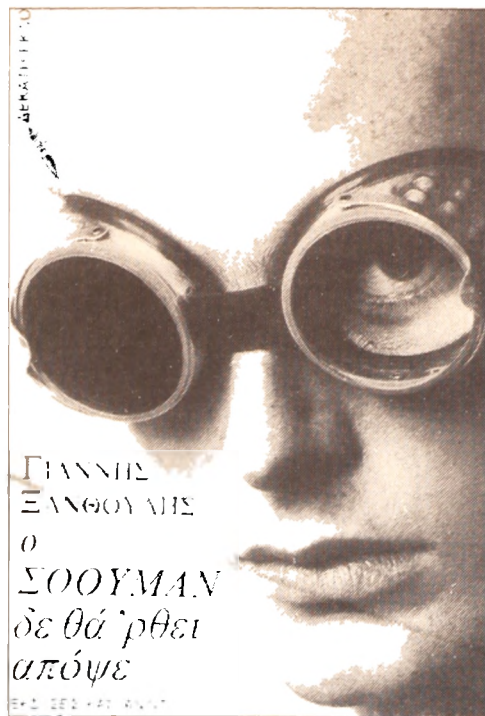
ΔΟΥΚΙΑΝΟΣ 95

ΒΑΘΥ ΚΙΤΡΙΝΟ, ΣΧΕΔΟΝ ΜΑΥΡΟ

«ΜΑΥΡΗ ΤΡΥΠΑ», Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΞΑΝΘΟΥΛΗ

ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Γελοιογραφία, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΥΠΟΔΗΓΜΑΤΑ...

Μποστ, σελ. 10

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 12

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Εργασίας του Γ. Φιλδισάκου, σελ. 30

ΔΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Εργονότα από τον κόσμο, σελ. 31

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 44

ΕΠΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 47

ΕΦΘΥΛΑΟ-
ΜΙΧΑΗΛ ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΘΥ ΚΙΤΡΙΝΟ, ΣΧΕΔΟΝ ΜΑΥΡΟ. Τρία χρόνια βαναυσότητα από τη Μαύρη Τρύπα της *Ελευθεροτυπίας*, ο κόμπος έφτασε στο χτένι. Το γιαούρτωμά του ήταν μόνο η αρχή. Ο δρόμος για να κερδηθεί το στοίχημα της αξιοπιστίας του Τύπου άνοιξε – και το ΑΝΤΙ διερευνά τις διόδους του. Για τις «Μαύρες Τρύπες» και το λόγο τους γράφουν ο **Νίκος Γιανναδάκης** και ο **Τάσος Παππάς**. Και οι δημοσιογράφοι **Γιώργος Βότσης**, **Νίκος Φίλης** και **Νίκος Γ. Ξυδάκης** συμμετέχουν σε στρογγυλό τραπέζι που οργάνωσε το ΑΝΤΙ για να συζητηθεί το πρόβλημα των ΜΜΕ στο σύνολό του. ΣΕΛ. 13--25 **ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΣΤΗ ΣΕΝΤΡΑ** Οικονομικά συμφέροντα και ποδόσφαιρο. Η ΑΕΚ μπαίνει σε αεροπλανοφόρο. Και μια αγωγή κατά του ΑΝΤΙ – μας ζητούν 350 εκατομμύρια! ΣΕΛ. 26 **Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΟ INTERNET** Έλληνες, πολίτες του κόσμου και στο INTERNET. Γράφει ο **Δημήτρης Σκούφης**. ΣΕΛ. 40.

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 579 • Παρασκευή 26 ΜΑΪΟΥ 1995 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Βασίλης Μπάλλας - ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητικά ετήσια: 7.000 δρχ.
ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.
ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 400, ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 600
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

ΑΠΟ ΤΟΝ «ΑΥΡΙΑΝΙΣΜΟ» ΣΤΟΝ «ΜΑΥΡΟΤΡΥΠΙΣΜΟ»

ΠΡΙΝ ΑΠΟ μερικά χρόνια ήταν καθημερινή η αναφορά στον όρο «αυριανισμός» – και όχι μόνο για να επισημανθεί ένα συγκεκριμένο ύφος ενός επίσης συγκεκριμένου δημοσιογραφικού συγκροτήματος. Ας θυμηθούμε μερικά στοιχεία εκείνου του φαινομένου. Ήταν τότε που ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε αναγορεύσει την Αυριανή σε υπόδειγμα ανεξάρτητης δημοσιογραφίας. Οι «αποκαλύψεις» της εφημερίδας ήταν υπαγορευμένες από τον κύκλο του πρωθυπουργού, στις στήλες της φιλοξενήθηκαν όλοι ανεξαιρέτως οι υπουργοί και τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Η γλώσσα του Γεωργίου Κουρή ήταν –όπως άλλωστε είναι και σήμερα– απίστευτα κυδαία. Αλλά τότε εξυπηρετούσε την «παράταξη». Και ο Κουρής, σε ανταμοιβή, αναγορεύτηκε σε προνομιακό συνομιλητή του Χρ. Λαμπράκη και των λοιπών «αξιοπρεπών» εκδοτών.

ΑΛΛΑ ΗΡΘΑΝ τούμπα τα πράγματα. Ο μεγάλος πόλεμος του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη και ο ένθερμος υποστηρικτής του Ανδρέα Παπανδρέου «άλλαξε φύλλο». Τι να πουν τώρα οι Γιαννόπουλοι και οι λοιποί που συνωστίζονταν στον Ταύρο προκειμένου να βρουν φιλοξενία και να ελεεινολογήσουν (ως έκαναν συνήθως) τους αντιπάλους του ΠΑΣΟΚ; Σήμερα, η Αυριανή είναι μια μετέωρη εφημερίδα που ουδείς υπολείπεται: ούτε η Δεξιά ούτε το ΠΑΣΟΚ ούτε η Αριστερά. Σήμερα, όλοι (συμπεριλαμβανομένου πλέον και του θεσμικού ΠΑΣΟΚ) αποφεύγουν τα πολλά πάρε-δώσε με το συγκρότημα του Ταύρου. Και ο όρος «αυριανισμός» είναι πλέον καταχωρισμένος και συνώνυμος της ανεξέλεγκτης και κυδαίας λιβελογραφίας. Οι μαθητές του «αυριανισμού» περιφρονούνται.

ΩΣΤΟΣΟ, σήμερα, ένα καινούργιο φαινόμενο έχει εισβάλει στο χώρο του Τύπου. Με παπιγιόν, στυλάκι, παχυλές αμοιβές και στενές σχέσεις με την εξουσία του Τύπου – και την εξουσία του χρήματος. Θα το ονομάσουμε «μαυροτρυπισμό». Σε άλλες σελίδες του παρόντος τεύχους τα χαρακτηριστικά του περιγράφονται εκτενέστατα.

ΑΠΟ ΕΔΩ, απλώς θα προσθέσουμε μερικές ακόμα λέξεις. Θα επισημάνουμε ότι ο «μαυροτρυπισμός» δεν αποτελεί το μονοπώλιο ενός μόνο δημοσιογράφου ούτε είναι νεοπαγές φαινόμενο. Οι εκπρόσωποι της λεγόμενης «νέας δημοσιογραφίας», διασκορπισμένοι σε όλο το φάσμα των ΜΜΕ, απλώς τώρα δοκιμάζουν τα όρια της «γραφής» τους. Μόνο που, σε συνθήκη κοινωνικού αμοραλισμού που ενισχύει το κυνήγι του κέρδους στην κοινωνία της αγοράς, μεγάλη μερίδα της κοινής γνώμης «σκανδαλίζεται», «ξεκουράζεται», «διασκεδάζει» με τον «καβαλεδιάρικο εξυπναδισμό» και το χάιδεμα των ενστίκτων... Επιτέλους, το πεδίο είναι ανοιχτό. Δόξα στο τίποτα!

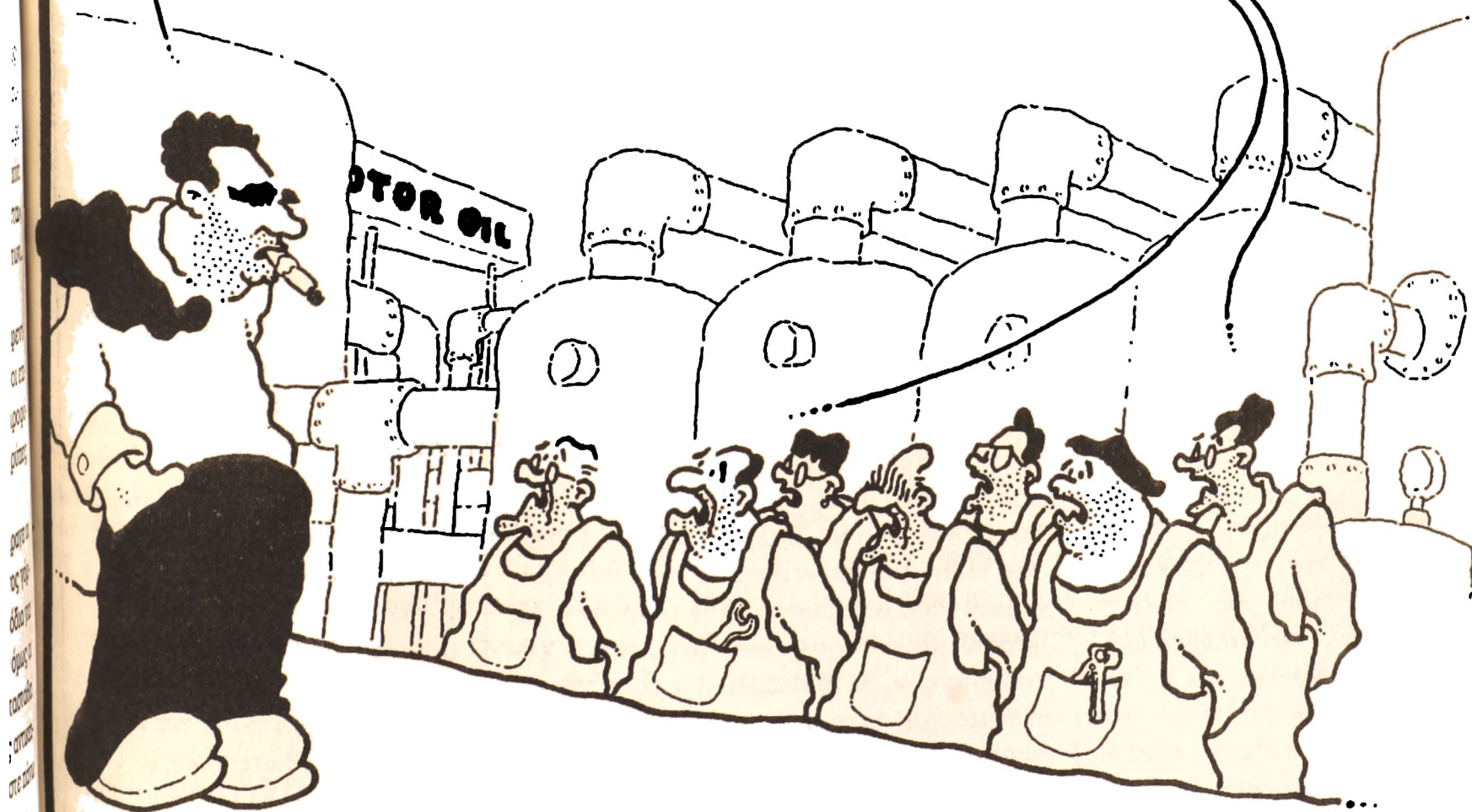
ΟΜΩΣ, το τίποτα δεν ομνύει στο πουθενά. Αντίθετα: πουλάει τον κυνισμό για λογαριασμό των αφεντικών του. Κι εκεί είναι το μεγάλο πρόβλημα: τα αφεντικά του Τύπου, πλέον, δεν είναι παρά στυγνοί επιχειρηματίες, ανταγωνιζόμενοι άγρια ο ένας τον άλλο στην πλάτη της δημοσιογραφίας, της πληροφόρησης, της κοινωνίας εντέλει. Τα ίδια συμφέροντα που αγοράζουν και πουλούν τις Μαύρες Τρύπες, αγοράζουν και πουλούν πλέον και τα όποια πολιτικά οράματα.

ΤΑ ΔΙΑΒΟΗΤΑ πλέον «διαπλεκόμενα συμφέροντα» είναι σαν κόμπος δεμένα. Θα φτάσουν άραγε οι εναργείς και μαχητικές φωνές της δημοσιογραφίας προκειμένου να λυθεί αυτός ο σύγχρονος γόρδιος δεσμός; Το θεσμικό πλαίσιο και η πολιτική λειτουργία της δημοκρατίας είναι επαρκή εφόδια για να φράξουν οι Μαύρες Τρύπες που ενδημούν στις παρυφές της κοινωνίας. Θα μπορέσουν όμως οι υποψιασμένοι πολίτες να οργανώσουν τις αντιστάσεις τους; Θα γίνει δυνατόν να ξανααποκατασταθεί η έννοια της πολιτικής σ' αυτό τον τόπο; – για να ξαναβρούν το νόημά τους και έννοιες όπως αντικειμενική πληροφόρηση, ελευθερία του Τύπου, ελευθερία και δημοκρατία. Ή θα μετεωριζόμαστε πάνω από τη καίνουσα μαύρη τρύπα, στην όλο και πιο αμοραλιστική, άδικη, μίζερη κοινωνία της αγοράς;

αντί

ΗΡΕΜΗΣΤΕ!...
ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΘΕΜΑ
ΠΟΥ ΘΑ ΤΟ ΛΥΣΕΙ
Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΑΣ!...

ΜΑΚΑΡΙ ΑΦΕΝΤΙΚΟ...
ΓΙΑΤΙ ΕΧΟΥΜΕ ΚΙ ΕΜΕΙΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ!...

ΑΓΓΕΛΟΣ

24.5.95

Παιγνίδια, συγκροτήματα και «Κερκόπορτες»

ΤΑ «ΟΙΚΟΠΕΔΑ» του ΠΑΣΟΚ –«μέσα πάμε καλά»...– ήταν ένα από τα θέματα που δέσποσαν στο «Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε.

Η Βουλή έφθασε να συνεδριάζει ως τις τρεις το πρωί, καθώς επιφανή στελέχη του ΠΑΣΟΚ (Χ. Καστανίδης, Στ. Παπαθεμελής, Μαν. Παπαστεφανάκης κ.ά.) κατηγορούσαν ανοιχτά τους υπουργούς ΠΕΧΩΔΕ και Εσωτερικών (Κ. Λαλιώτη και Κ. Σκανδαλίδη) για «παιγνίδια», «συγκροτήματα» και «σκοπιμότητες», με τον υπουργό ΠΕΧΩΔΕ να δηλώνει ότι δεν θα ανεχθεί «κερκόπορτες» στο νομοσχέδιο για το Εθνικό Κτηματολόγιο!

ΑΦΟΡΜΗ για την αντιπαράθεση αυτή, που ευτέλισε όχι μόνο την κυβέρνηση, αλλά και τη Βουλή, στάθηκε η αντι-τροπολογία Λαλιώτη-Σκανδαλίδη (ύστερα από πρωτοσέλιδο της εφημερίδας *Τα Νέα* – «ανεξιχνίαστοι αι βουλαί του Συγκροτήματος», είπε ένας βουλευτής...) και η οποία, αντι-τροπολογία, ανακαλούσε τροπολογία που είχε ψηφίσει ομόφωνα η Βουλή, για την Πολίχνη και τα Μάταλα... Ποιος, αλήθεια, κινεί τα νήματα, ώστε μια τροπολογία που ψηφίζεται από τη Βουλή, να ακυρώνεται, σε διάστημα μιας μόνης εβδομάδας; Κάπου, στη συζήτηση, αναφέρθηκε και το όνομα του πρωθυπουργού... είναι ή δεν είναι «ενημερωμένος»; Είναι ευεπίφορος στην «παραπληροφόρηση», ναι ή όχι; Και, τελικά, ευθύνεται ή όχι για την εικόνα μιας κυβέρνησης, όπου υπουργοί καταγγέλλουν υπουργούς και βουλευτές (του κυβερνώντος κόμματος) υπουργούς και βουλευτές; «Η εικόνα που αναδύεται από όλα αυτά –γράφει η *Καθημερινή*– είναι η εικόνα μιας κυβέρνησης, τα μέλη της οποίας είναι έτοιμα, όσα εξ αυτής τουλάχιστον τρέφουν φιλοδοξίες κορυφής, να αλληλοεξο-

ντωθούν, με την πρώτη ευκαιρία». Και η κατάληξη: «Τέτοιες κυβερνήσεις, εξ αντικειμένου, δεν είναι πλέον σε θέση να προσφέρουν υπηρεσίες στη χώρα».

[Η συζήτηση περί παραπηγματούχων της Πολίχνης Θεσσαλονίκης, κ.λπ., συνέπεσε με το γνωστό δημοσίευμα του αμερικανικού περιοδικού *Τάιμ*, το οποίο συναρτά τη σταθερότητα στο κυβερνών κόμμα με την κατάσταση της υγείας του πρωθυπουργού. Τα μέλη του ΠΑΣΟΚ –γράφει– όλο και πιο ελεύθερα συζητούν τώρα το θέμα της επερχόμενης διαδοχής. «Το κόμμα είναι διαιρεμένο σε δυο μεγάλες φατρίες, στις οποίες υπάρχουν τουλάχιστον δέκα επίδοξοι διάδοχοι»]

ΠΟΣΟΝ «ΑΥΤΑΡΚΗΣ»;

ΑΛΛΑ ΑΝ τα πράγματα εντός του ΠΑΣΟΚ δεν πάνε καλά (η τελευταία σύγκρουση Πάγκαλου - Μαγκάκη και Πάγκαλου - Ζακολίκου, ήλθε απλώς να προστεθεί στις άλλες γνωστές και τρέχουσες αντιπαράθεσεις...), οι σχέσεις μεταξύ ηγεσίας ΠΑΣΟΚ και ηγεσίας Νέας Δημοκρατίας εμφανίζονται αρκετά βελτιωμένες. Στη βελτίωση συνέβαλε το ταξίδι Έβερτ στις ΗΠΑ και τα «εύσημα» που του απένεμαν τόσο ο υπουργός Εξωτερικών κ. Κ. Παπούλιας, όσο και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Β. Βενιζέλος: «Άλλο εθνικά θέματα και άλλο η πολιτική (κομματική) αντιπαράθεση», δήλωσαν...

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα ο κ. Έβερτ επέστρεψε από τις ΗΠΑ ευτυχής και «αυτάρκης». Και διότι, όπως είπε, οι Αμερικανοί αναγνωρίζουν τον «ηγετικό ρόλο της Ελλάδας στα Βαλκάνια» (κάτι που απομένει ν' αποδειχθεί...) και διότι –αυτό δεν το είπα– ενώ γνωρίζουν τα εσωκομματικά προβλήματα

της Νέας Δημοκρατίας, η υποδοχή πρόγραμμα συναντήσεων που του εσαν ήταν εξαιρετικά φροντισμένο πρόγραμμα καταρτίστηκε από το πρέσβη κ. Τομ Νάιλς και περιελά, όπως είναι γνωστό, συναντήσεις με πολιτική ηγεσία, πλην του προέδρου ντον).

ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ Έβερτ στις ΗΠΑ ακολουούθησε με ενδιαφέρον –ίσως κάποια ανησυχία– και η Εκάλη... γιατί, από παράδοση, «τα σενάρια –κάθε τόσο– προτιμήσεις των Αμερικών» δεν λείπουν από τον «προβλεπτό» των κομμάτων εξουσίας... Οι κανοί –αναφέρεται– εξετίμησαν «ταλισμό και την μετριοπάθεια του κ. Σταθούλη» στα εθνικά θέματα και το ότι, στο θέσκι των Σκοπίων, είναι υπέρ του «μεγάλου του» – που αποτελεί, βέβαια, σημαντική διαφοροποίηση από τις παλαιότερες του... Πέρα από τις καταγραφές, ο μεν πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου, σημείωσε, όπως λέγεται, το «επένδυση στους Αμερικανούς κ. υπουργό Άμυνας κ. Γ. Αρσένη», ο Έβερτ την μη αποκρυπτόμενη ιδιότητα του κ. Νάιλς προς τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Στ. Κατάνη τον συνάδελφο Αλέξη Παπαδόπουλο, οι Αμερικανοί εκφράζουν πίστη ότι ο κ. Μάνος «θα αναλάβει ποια απώτερη φάση της πολιτικής υπουργείου Εξωτερικών».

ΑΥΤΗ Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ εκτίμηση των Αμερικανών στο πρόσωπο του κ. Μάνου μπορούσε να είχε ανησυχήσει φρως...– τον κ. Έβερτ. (Σε πολλές παίκτες χώρες, ο υπουργός Εξωτερικών χεται αμέσως μετά τον πρωθυπουργό. Αλλά ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης –βεβαιώνουν στενοί συν-

του- αισθάνεται εξαιρετικά «αυτάρκης». Την «αυτάρκεια» αυτή, μάλιστα, ενίσχυσε η επιτυχία που κατήγαγε το ψηφοδέλτιο Π. Σιδέρη, στο τελευταίο συνέδριο της ΟΝΝΕΔ, εφόσον ο εκλεκτός του κ. Έβερτ με ποσοστό 55% θα ελέγχει τώρα την κεντρική επιτροπή της οργάνωσης. [Κάποιοι, βέβαια, μιλούν για αντιπροσωπευτική, εσωκομματική δημοκρατία και κάποιοι άλλοι καταγγέλλουν «παρασκηνιακές μεθοδεύσεις» και εκβιάσεις εις βάρος των συνέδρων, αλλά αυτά αποτελούν, «τη σημερινή ημέρα», παρωνυχίδος θέματα...]

ΚΥΠΡΙΑΚΟ - ΟΥΔΕΝ...

ΣΤΙΣ ΕΠΑΛΛΗΛΕΣ δηλώσεις του, ο κ. Έβερτ εμφανίζεται να ευνοεί το «μεγάλο πακέτο», στο θέμα του διαλόγου με την ΠΓΔΜ. Αλλά ο επίτιμος αρχηγός του κόμματος φέρεται να πιστεύει ότι ο κ. Έβερτ βρίσκεται πιο κοντά στις κυβερνητικές θέσεις - διάβαζε πιο κοντά στο «μικρό πακέτο». Τα πράγματα θα αποσαφηνιστούν καλύτερα, την ερχόμενη Τετάρτη 31 Μαΐου, όταν θα συνέλθει η κοινοβουλευτική ομάδα της Νέας Δημοκρατίας, οπότε και θα επιβεβαιωθεί ή όχι ο κ. Μητσοτάκης. Η απλή λογική, πάντως, λέει ότι τυχόν αποδοχή του «μικρού πακέτου», δηλαδή η συμπερίληψη στις διαπραγματεύσεις του θέματος του ονόματος, θα οδηγήσει, με μαθηματική ακρίβεια, στην εμπέδωση του πακέτου «Μακεδονία», ως τελικού ονόματος της σημερινής ΠΓΔΜ.

ΥΠΕΡ του άμεσου διαλόγου με τα Σκόπια και, φυσικά, υπέρ του «μεγάλου πακέτου» μιλούν και τα δύο κόμματα της Αριστεράς - το ΚΚΕ και ο Συνασπισμός. Μόνη και θλιβερή εξαίρεση, ο αρχηγός της ΠΟΛ. ΑΝ. κ. Α. Σαμαράς, ο οποίος θεωρεί «εθνική μειοδοσία» οποιαδήποτε επαφή με τα Σκόπια και ελεεινολογεί κάθε χώρα η οποία δέχεται τον Γκλιγκόρφ στο έδαφός της. (Ο πρόεδρος της ΠΓΔΜ θα πάρει μέρος και στις εργασίες της ολομέλειας της κοινοβουλευτικής συνέλευσης της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία προορίζεται να καταστεί ο «αμυντικός βραχίονας» της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

ΚΑΙ ΕΝΩ ο διάλογος με τα Σκόπια, παρά τις δυσχέρειες, φαίνεται ότι, κάποια στιγμή, θα αρχίσει, οι «απόρρητες» συνομιλίες, στο Λονδίνο, για το Κυπριακό, έληξαν χωρίς αποτέλεσμα. Οι συνομιλίες έγιναν παρουσία Βρετανών και Αμερικανών και κάποιαν, υποτίθεται, βασικές πλευρές του Κυπριακού. Το περίεργο είναι ότι οι συνομιλίες έγιναν παρά την αντίθεση (ή τις επι-

φυλάξεις) όλων των κυπριακών κομμάτων και την απουσία, ως ενδιαφερόμενων τουλάχιστον μερών, της Ελλάδας και της Τουρκίας. Κατά τον κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. Βενιζέλο, η παρουσία της ελληνοκυπριακής πλευράς στις συνομιλίες αυτές είναι απόφαση του προέδρου κ. Γλ. Κληρίδη, για να προσθέσει ότι το θέμα δεν συζητήθηκε κατά την πρόσφατη «σύσκεψη του (κυπριακού) Εθνικού Συμβουλίου με τον πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου και αντιπροσωπεία της ελληνικής κυβέρνησης». Απορία πρώτη: Τι είδους σύσκεψη ήταν αυτή, όταν δεν συζητεί θέματα άμεσου ενδιαφέροντος, όπως η παρέμβαση ΗΠΑ και Βρετανίας στο Κυπριακό; Απορία δεύτερη: Πόση αξία έχουν οι διακηρύξεις περί «ενιαίου χώρου» ή περί «πανεθνικών συνδιασκέψεων» ή περί «κοινής στρατηγικής» κ.λπ., όταν προκρίνεται, τελικά, η «μυστική διπλωματία» και η Αθήνα αποσυνδέεται από τη διαδικασία αυτή;

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός ότι, ως την ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές, δεν υπάρχουν πληροφορίες για το τι ακριβώς ζητούν από την ελληνοκυπριακή πλευρά η Ουάσιγκτον και το Λονδίνο. Το μόνο που τονίζεται συνεχώς είναι ότι Άγγλοι και Αμερικανοί δέχονται την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση «as a whole» (ως ενιαίο κράτος) και ότι, προκειμένου να δεχθεί η τουρκοκυπριακή πλευρά την παράγραφο 2 της απόφασης 939 του ΟΗΕ, που αναφέρεται σε θέματα ομοσπονδίας και κυριαρχίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, θα πρέπει να υπάρξουν υποχωρήσεις (νέες υποχωρήσεις) και από την κυπριακή κυβέρνηση. Και μια τέτοια υποχώρηση θα μπορούσε να ήταν λ.χ. να ικανοποιηθεί το αίτημα της τουρκοκυπριακής ηγεσίας για μεγαλύτερη «κυριαρχία». Κατά τα άλλα, ο πρόεδρος κ. Κληρίδης δηλώνει ότι αν δεν υπάρξει κινητικότητα στο Κυπριακό, τότε «θα πρέπει να επιμένουμε να καταθέσει ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ έκθεση στο Συμβούλιο Ασφαλείας, για το δέον γενέσθαι».

ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ είναι ότι τα λάθη που διαπράχθηκαν, από ελληνικής και ελληνοκυπριακής πλευράς, είναι τόσα πολλά, ώστε ακόμα και η παραχώρηση (αναγνώριση) «περιορισμένης κυριαρχίας» στο κράτος του Ντενκτάς, να μην είναι βέβαιο ότι θα φέρει αποτελέσματα. Το Κυπριακό, άλλωστε, πέρα από τα λάθη στρατηγικής ή τακτικής, το έφαγαν και οι κορώνες των λογής «Βρακάδων», στην Κύπρο ή στην Ελλάδα...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: Νέα Ελληνική
Γραμματεία

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

το δημοτικό μας τραγούδι

(Με 452 σελίδες

και 72 εικόνες)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΚΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Έληξε το συνέδριο της ΟΝΝΕΔ στο Λουτράκι. Συνέδριο μηχανισμών στην ουσία, παρά τις βαρύγδουπες διακηρύξεις και τα ιδεολογικά διαφημιστικά μηνύματα. Ο κ. Έβερτ κατόρθωσε να επικρατήσει. Σιγά σιγά, η εσωκομματική αντιπολίτευση στη Νέα Δημοκρατία χάνει τα ερείσματά της στους μηχανισμούς. Το αν ο επίτιμος πρόεδρος του κόμματος κ. Μητσοτάκης έχει κι άλλα χαρτιά να παίξει δεν γνωρίζουμε. Δικαίωμά του να παραμένει ενεργός και μάχιμος στην πολιτική. Θα προσφέρει όμως κακή υπηρεσία τόσο στο κόμμα του όσο και στη χώρα αν καταστήσει αιχμή συσπείρωσης εναντίον του κ. Έβερτ τα θέματα εξωτερικής πολιτικής, ιδιαίτερα δε το Σκοπιανό, σύροντας απόλυτη διαχωριστική γραμμή μεταξύ «μεγάλου» και «μικρού» πακέτου στις διαπραγματεύσεις, που όλοι εύχονται να αρχίσουν και να καταλήξουν σύντομα. Το «μεγάλο» πακέτο περιλαμβάνει και τη συζήτηση του ονόματος.

Ο κ. Μητσοτάκης ως πρωθυπουργός και ως υπουργός Εξωτερικών, για ένα διάστημα ήταν υπέρμαχος της σύνθετης ονομασίας και του συμβιβασμού με τα Σκόπια. Δεν υπήρχαν τότε οι πολιτικές προϋποθέσεις –και αποτελεί αυτό μακρά αλλά ενδιαφέρουσα συζήτηση– για να επιβάλει τις απόψεις του και την πολιτική του. Διαφορετικά το θέμα θα είχε λυθεί προς το συμφέρον της χώρας και δεν θα είχαμε τώρα και αυτό το αγκάθι.

Θα ήταν πραγματικά λυπηρό αν ο κ. Μητσοτάκης προσπαθούσε να υπονομεύσει τώρα μια πολιτική που ο ίδιος –ενίοτε με θάρρος– υποστήριζε. Διότι η Ελλάδα, με μια ενιαία στάση, μπορεί πράγματι να επιτύχει –έστω κι από τη σημερινή δυσμενέστερη σε σχέση με το παρελθόν θέση που βρίσκεται– τη συνολική διαπραγμάτευση και την εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης που θα θέτει τέρμα σ' αυτή την εκκρεμότητα γυρίζοντας μια σημαντική σελίδα και ανοίγοντας νέους ορίζοντες στη βαλκανική της πολιτική.

B. K.

«ΠΕΣΕΙΣ» ΣΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑ

Μπορεί ο εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Αγκυρα Μάικλ Λέικ να δήλωσε προς τους Φαϊνάνσιαλ Τάιμς πως «θα ήταν μεγάλο σφάλμα για την Τουρκία να νομίσει πως μπορεί να επιτύχει την τελωνειακή ένωση χωρίς δημοκρατική μεταρρύθμιση», αλλά μεταξύ λόγων και έργων η απόσταση παραμένει πάντα μεγάλη, μέχρι αποδείξεως του εναντίου.

Η Δύση βοηθάει την Τουρκία και την κυρία Τσιλέρ, επικαλούμενη την αναβαθμισμένη στρατηγική σημασία της χώρας και την ανάγκη στήριξης των «δυτικόφιλων» στοιχείων και του κοσμικού (μη θρησκευτικού) καθεστώτος έναντι του ισλαμικού κινήματος. Την έχει ως «πρότυπο». Γι' αυτό και η εισβολή της Τουρκίας στο Ιράκ δεν είχε και μεγάλο κόστος.

Το τι εννοεί ο εκπρόσωπος της Ε.Ε. με τον όρο «δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις» και με ποιο χρονοδιάγραμμα δεν είναι σαφές, όπως δεν είναι καθόλου σαφές αν σ' αυτές τις «μεταρρυθμίσεις» περιλαμβάνεται και

η προστασία των μειονοτήτων, η πολιτική λύση του Κουρδικού έναντι της σημερινής πολιτικής σφαγής των «τρομοκρατών» και απόρριψη κάθε πρότασης διαλόγου.

Αν η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν απαιτήσει την άμεση θέσπιση και εφαρμογή των «δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων» που έχει κατά νου κι αν αυτές δεν είναι ουσιαστικές, απειλώντας όχι μόνο με ματαίωση της Τελωνειακής Ένωσης αλλά και με επιδείνωση των σχέσεών της με την Τουρκία και σε άλλους τομείς, τότε οι δηλώσεις αυτές δεν έχουν παρά φραστική σημασία ή στην καλύτερη περίπτωση είναι προσχηματικές. Κι αυτό διότι απλώς κρούουν τον κώδωνα· άλλωστε οποιεσδήποτε διακοσμητικές «μεταρρυθμίσεις» της κας. Τσιλέρ θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι ικανοποιούν το αίτημα της Ε.Ε.

Τελικά το ουσιαστικό ερώτημα είναι: Μπορεί, πράγματι, η κυρία Τσιλέρ να προχωρήσει σε ουσιαστικές «δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις»;

B. K.

ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΦΩΝΕΣ

Η μόνη, ίσως, ουσιαστική απάντηση στα «ποτέ πια πόλεμος», πενήντα χρόνια μετά την ήττα του ναζισμού, είναι η αντιταρστική καμπάνια. Οι αποκαλύψεις τα νέα οπλικά συστήματα λέιζερ που φλώνουν τον αντίπαλο, οι χιλιάδες νεκροί στην Τσετσενία, τα πολιτικά παιχνίδια Βοσνία και την Κροατία που διαιωνίζουν τον τριετή πόλεμο καθώς και τα χιλιάδες θύματα από τη φτώχεια στην Αφρική την Ασία δεν ξεχνιούνται με τις παρελθούσες επισκέψεις των ηγετών μας στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Η αποτροπή των «εθνικών κρατών» μόνο γεννιές μπορεί να προκαλέσει και πολιτισμικές καταστροφές.

Πριν από δέκα μέρες, στις 15 Μαΐου, τάστηκε η παγκόσμια ημέρα «αντιστράτευσης» με εκδήλωση που έγινε Πάντειο από τον ελληνικό σύνδεσμο οργισμένων συνειδήσεων, το φοιτητικό σωματείο «Αντί της Σιωπής», τη σλαβομακεδονική οργάνωση «Ουράνιο Τόξο» και το «αντιπολεμικό Παντίου». Στη φετινή εκδήλωση αφιερωμένη στους αντιρρησίες συνειδήσεων της Λατινικής Αμερικής, συμμετείχαν μουσικοί Ross Daly, Αχιλλέας Περούδης, οι White Boots και οι Αέρα Ιρά. Προηγήθηκε συζήτηση με θέμα «αντιστράτευση και αντιμιλιταρισμός», που μας θύμισε τους 350 φυλακισμένους έλληνες αντιρρησίες συνειδήσεων τη συνεχιζόμενη επιμονή του ελληνικού κράτους να αρνείται την κατοχύρωση δικαιώματος της άρνησης στράτευσης.

Αντιπροσωπεία της διεθνούς ομοσπονδίας για τα δικαιώματα του ανθρώπου «Ελσίνκι», που βρισκόταν εκείνη την εποχή στην Αθήνα για συνάντηση με τις θρησκευτικές και κοινωνικές μειονότητες και κυβερνητικούς παράγοντες, αναγνώρισε στην Ελλάδα «υπάρχουν ακόμα αλλοιώσεις», όσον αφορά την πλήρη εφαρμογή των διατάξεων που κατοχυρώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το δικαίωμα της συνειδητής αποχής από όλους τους ένοπλους μηχανισμούς αναγνωρίζεται πια από όλες τις διεθνείς οργανώσεις. Η Ελλάδα εξακολουθεί να είναι η χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία όχι μόνο δεν κατοχυρώνεται η στράτευση για λόγους συνειδήσεων, εναλλακτική θητεία, αλλά επιβάλλονται ποινές φυλάκισης. Στο ψήφισμα του παγκόσμιου Κοινοβουλίου για την άρνηση στράτευσης για λόγους συνειδήσεων (19/1) καταγγέλλεται ρητά η πρακτική της υποχρεωτικής κατοχύρωσής της στην Ελλάδα.

Ο νόμος 1763/1988, που «καινοτομεί

αναγνωρίζοντας την ύπαρξη εκτός των μέχρι τότε θρησκευτικών αντιρρησιών συνείδησης (στην πλειονότητά τους Μάρτυρες του Ιεχωβά) και των αρνητών να φέρουν όπλα για ιδεολογικούς λόγους, δεν προχώρησε περισσότερο τα επόμενα χρόνια. Καθιέρωσε την εναλλακτική δυνατότητα άοπλης θητείας διπλάσιας από την κανονική, πράγμα που απορρίπτουν στην πλειοψηφία τους οι αντιρρησίες. Το αποτέλεσμα είναι να προφυλακίζονται για «ανυπακοή σε καιρό γενικής επιστράτευσης», καθεστώς που ισχύει ακόμα από το 1974.

Η διπλάσια διάρκεια πολιτικής θητείας για τους αντιρρησίες θεωρείται τιμωρία. Επιπλέον, για τους ιδεολόγους αντιρρησίες, η εναλλακτική θητεία δεν αντιμετωπίζεται σαν τρόπος εναλλακτικής έκτισης της ποινής φυλάκισης, αλλά σαν ελεύθερη επιλογή τους. Αυτό τους διαφοροποιεί από τους Μάρτυρες του Ιεχωβά, που συνήθως έχουν να εκτίσουν την ποινή φυλάκισης τους παρέχοντας κοινωφελείς υπηρεσίες.

Αντί του αυταρχισμού και της βίαιης κοινωνικοποίησης με «εθνικιστικά, εξουσιαστικά και ρατσιστικά πρότυπα», που υπονοείται η στρατιωτική λογική, οι αντιρρησίες συνείδησης επιλέγουν την αντιπολεμική και αντεθνικιστική στάση. Θεωρώντας το στρατό «πηγή βίας, αδικίας και κατάργησης της αλληλεγγύης και εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών», συμβάλλουν ουσιαστικά στην ειρηνική συνύπαρξη.

Σε εποχές εθνικιστικής έξαρσης και ιδεολογικής κρίσης, που ενθαρρύνουν τα ναζιστικά και τα ρατσιστικά κινήματα, η πρόταση των αντιρρησιών είναι στάση ζωής. Απλά, το αντιμιλιταριστικό κίνημα δεν μπορεί υποστηρικτές στους στρατοκράτες του κόσμου, που στηρίζουν την πανίσχυρη οικονομία του εμπορίου όπλων. Η λογική των συνόρων εξυπηρετεί τους λίγους ισχυρούς, που θησαυρίζουν στο όνομα κάποιας εθνικιστικής ιδεολογίας υποθάλλοντας γεγονότα λαών.

Α. Κ.

ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΤΡΟΠΟΛΟΓΙΑΣ

Το θρίλερ των τροπολογιών για τους πατρισταγματούχους της Πολίχνης Θεσσαλονίκης ασφαλώς δεν βελτίωσε την ήδη ξεκατεμένη εικόνα που εμφανίζει η κυβέρνηση ως σύνολο με τις συχνές δημόσιες διαφωνίες και διαμάχες των υπουργών τους ή κορυφαίων στελεχών του κόμματος. Το θέμα όμως δεν είναι εκεί. Διότι στο κάτω κάτω οι διαφορετικές απόψεις και τα διαφορετικά συμφέροντα που συγκρούονται, πόσο κι αν έχουν το χρώμα ή την απόχρωση της πολιτικής πελατείας, βοηθούν τους

πολίτες και τους ψηφοφόρους να κρίνουν.

Η ουσία του θέματος βρίσκεται στο γεγονός ότι κορυφαία στελέχη της ηγεσίας του Κόμματος απλώς φέρνουν ενίοτε στην επιφάνεια -ανεξάρτητα από τη σοβαρότητα του ζητήματος- την υπόγεια διαμάχη. Προφανώς όχι μόνο δεν υπάρχει κανένας μηχανισμός συντονισμού και συνεννόησης σε κυβερνητικό επίπεδο, αλλά και οι κομματικοί δίαυλοι φαίνεται ότι έχουν πάψει να λειτουργούν. Επομένως, το «επεισόδιο» αυτό, ανεξάρτητα από τη κατάληξή του, δεν πρόκειται να είναι το τελευταίο.

Σ. Μ.

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΝΗΜΕΣ

Παρότι η δεκαετία του '40 υπήρξε ιδιαίτερα καθοριστική για τις μετέπειτα κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα, η επέτειος για τα πενήντα χρόνια από το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο γιορτάζεται μάλλον υποτονικά στη χώρα μας. Ο σημαντικός φόρος ζωής των Ελλήνων στη ναζιστική λαίλαπα, η δημιουργία του μαζικού κινήματος του ΕΑΜ, ο ρόλος της ξένης επέμβασης και η τετραετής αλληλοσφαγή, που συνεχίστηκε για τριάντα χρόνια με διώξεις των Αριστερών, αποτελούν μοναδικά γεγονότα στην Ευρώπη. Το περασμένο δεκαπενθήμερο, δύο συνέδρια κατάφεραν να μας βγάλουν από το λήθαργο της ιστορικής λήθης.

Το διήμερο συμπόσιο για τα Δεκεμβριανά, που οργάνωσε το Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης στις 13 και 14 Μαΐου στην Αθήνα, έδωσε την εικόνα της ελληνικής κοινωνίας και των οικονομικο-πολιτικών συσχετισμών στην αρχή της δεκαετίας του '40, με την έναρξη του ελληνο-ιταλικού πολέμου. Η συσπειρωτική δύναμη του ΚΚΕ στην Κατοχή, η δράση του ΕΑΜ, οι διαφωνίες στην Αριστερά με τις συμφωνίες του Λιβάνου, της Καζέρτας και της Βάρκιζας, ο ρόλος των Άγγλων και των Αμερικάνων έφτιαξαν το ιστορικό πανόραμα της πενταετίας μέχρι την απελευθέρωση του '45. Περισσότερο όμως από τις εισηγήσεις, οι ζωντανές μαρτυρίες αγωνιστών εκείνης της περιόδου φώτισαν τις ιστορικές στιγμές αποκαλυπτικά. Έτσι, αποδείχτηκε πόσο αναγκαία είναι η συνέχιση της έρευνας για το σημαντικό αυτό κομμάτι της σύγχρονης ιστορίας, ιδιαίτερα σήμερα που οι ζωντανές μνήμες είναι ακόμα παρούσες.

Στο τετραήμερο διεθνές συμπόσιο που οργάνωσε η Εταιρεία Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου (ΕΛΙΑ), από τις 17 έως 21 Μαΐου, το θέμα ήταν «Συνέχειες και ασυνέχειες στην Ελλάδα 1936-1949». Ήταν μια ευκαιρία για αντιπαράθεση απόψεων τόσο για την εξέλιξη των γεγονότων στην κρίσιμη αυτή περίοδο όσο και για τα μεθοδολογικά

Αγαπητό ANTI,

Διάβασα με χαρά ότι ως επιβάτης αεροπορικής εταιρείας και εφόσον θα βρίσκομαι εντός του ελληνικού εναέριου χώρου, θα μπορώ άνετα να επικοινωνώ μαζί σου, κόρη στο πανευρωπαϊκό σύστημα επίγειων τηλεπικοινωνιών εν πίεση (TFIS), το οποίο ο ΟΤΕ θα μας εξασφαλίσει ως τις αρχές του επόμενου έτους.

Φυσικά υποστηρίζω εκθύμως τον εκσυγχρονισμό του ΟΤΕ και την έφεσή του να αξιοποιήσει τις νέες τεχνολογίες στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Μέχρι τότε, όμως, ας φροντίσει ώστε τα απλά επίγεια τηλέφωνα μας να λειτουργούν χωρίς λάθη, χωρίς εμπλοκές και χωρίς παρεμβολές υπηρεσιών, όπως «αποτελέσματα ΠΡΟ-ΠΟ», «Δρομολόγια Αστικών Συγκοινωνιών», «Μετεωρολογικό Δελτίο Απτικής» κ.ά. Οι υπηρεσίες αυτές είναι, ασφαλώς, εξαιρετικά χρήσιμες για τον απλό πολίτη της χώρας. Αλλά γίνονται εξαιρετικά σκληρές όταν, χωρίς να τις καλέσεις, «παρεμβαίνουν» στις καθημερινές τηλεφωνικές επικοινωνίες μας. Σου στέλνω το FAX αυτό, ύστερα από πέντε απόπειρες -ανεπιτυχείς όλες- να επικοινωνήσω μαζί σου τηλεφωνικώς, όχι από το υπερπέραν, αλλά από το... Μαρούσι!

Αντήνωρ

και ερμηνευτικά μέσα που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση των συμβάντων.

Ο μαραθώνιος των σημαντικών 51 εισηγήσεων κατέδειξε την ανάγκη καταγραφής της σύγχρονης ιστορίας μας με την αξιοποίηση και την επεξεργασία του υπάρχοντος αρχειακού υλικού. Η σημερινή οικονομική και πολιτική κατάσταση της Ελλάδας έχει πολλά να διδαχθεί από αυτή τη μεταβατική δεκαπενταετία, από τη μεταξική δικτατορία μέχρι το τέλος του εμφυλίου. Οι εσωτερικές πολιτικές διαμάχες που τροφοδότησε και ο εμφύλιος έμελλε να καθυστερήσουν την οικονομική ανάκαμψη της χώρας, την ώρα που η ανασυγκρότηση της Ευρώπης συντελούνταν χωρίς προσκόμματα και εσωτερικές αντιπαράθεσεις.

Τα συνηθισμένα ερωτήματα, πόσο αναπόφευκτος ήταν ο εμφύλιος ή ποιο το μερίδιο ευθύνης της Αριστεράς, επανέρχονται το ίδιο επίμονα μετά πενήντα χρόνια. Ο απολογισμός είναι πικρός σε μια ιστορία που περιέχει θυσίες, διώξεις, εξορίες. Όμως, είναι πια ανάγκη να σπάσει η σιωπή και να παύσουν οι ιστορικοί μύθοι. Να διδαχτούμε από την ιστορία μας, προκειμένου να μελετήσουμε τη σύγχρονη πραγματικότητα. Μόνον έτσι θα ξεπεράσουμε τους σημερινούς μύθους, που μας βασανίζουν και επηρεάζουν τις πολιτικές και κοινωνικές επιλογές μας.

Α. Κ.

Μωο62.

Υποδήγματο δημοσιογραφικών κ

Απο την κυρίαν Τανσούλαν Τσιλέρ, έλαβα την κατωτέρω επιστολήν.
Πολυαγαπημένε μου αδελφέ εφέντη Μέντη,
Με μεγάλην χαράν επληροφορήθην ότι Εσύ, εγώ και ο Κεραβνός Ακτουνά είμεθα παιδιά της αφτής μητρός εξ αιτίας της κλινικής Άγιος Στυλιανός και του προ 50ετίας σοβαρού λάθους των ιατρών και της ως εκ τούτου υιοθεσίας μας υπό άλλων ατέκνων γονέων.
Ομολογώ ότι δεν έπρεπε να ομιλώ έτσι διά τους Έλληνας και ξητώ ειλικρινώς συγγνώμην. Εάν όμως χρησιμοποιώ ανστηράς και επιθετικές λέξεις εναντίον της κοινής μας πατρίδος, τούτο οφείλεται εις την υψηλήν θέσιν την οποίαν κατέχω και διότι ως προθυπουργός μεγάλης χώρας μαστίζομε από οικονομικά προβλήματα και έχω την υποχρέοσιν κατά διαστήματα να δημιουργώ τεχνητάς κρίσεις εις το Αιγέον δια να αποπροσανατολίσω την Κοινήν γνώμην από τον φοβερόν πληθορισμόν, ο οποίος εδώ έφθασεν αισίως εις το 160%. Είναι αλήθεια ότι πολλά από αυτά που λέγω και δημοσιέβονται εξοργίζουν τον Πρόεδρον της Τουρκικής Εθνοσυνελεύσεως και πολλούς στρατιωτικούς που δεν συμφωνούν με τα λεγόμενά μου αλλά δεν μπορούν να με διώξουν, ούτε να με λογοκρίνουν, διότι έχομαι Δημοκρατείαν και καθείς είναι ελεύθερος να λέγη ό,τι θέλη από την μαύρην τρύπαν του στόματός του. Σεις δεν πρέπει να τρομάζετε, ούτε να πέρνετε τοις μετρητοίς αυτά που λέγω, ούτε να παρασύρεσθε και να λέγετε ότι ο ένδοξος στρατός σας δεν δέχεται απειλάς. Μην το πάτε τόσον μακρυνά και καυχάσθε κατά το δοκούν. Εάν μας δοθή το πράσινο φως από τους Συμμάχους μας (όπως εις το Κουρδικόν) τότε ο ένδοξος στρατός σας δεν θα αποτελεί εμπόδιον δι' ημάς. Επομένως μην λέγετε τόσον παχέας και υπερφιάλους λέξεις που ηχούν κεναί περιεχομένου και μας προκαλείτε θυμηδείαν. Είσθε επί πλέον μονότονοι και άνευ φαντασίας, Συνεχώς επαναλαμβάνεται ότι δεν δέχεσθε απειλάς, ούτε πιέσεις. Εγώ όμως εις τους διαφόρους λόγους μου χρησιμοποιώ ποικιλίαν θεμάτων και ουδέποτε επαναλαμβάνομαι. Πότε ομιλώ διά την μουσουλμανικήν μειονότητα, πότε διά τα δικαιόματά μας επί της θαλάσσης, πότε διά το Κυπριακόν που θα λυθή όταν λύσω το Κουρδικόν, πότε διά τα απαράγραπτα δικαιόματά μας επί της

Θράκης και πότε διά την ανάγκην δημιουργίας κλίματος εστοςύνης και διαλόγου μεταξύ των δύο χωρών όπως εδήλ και κατά την πρόσφατον μετάβασίν μου εις Αμερικήν παρ πλεβρόν του κηρίου Κλίντον.

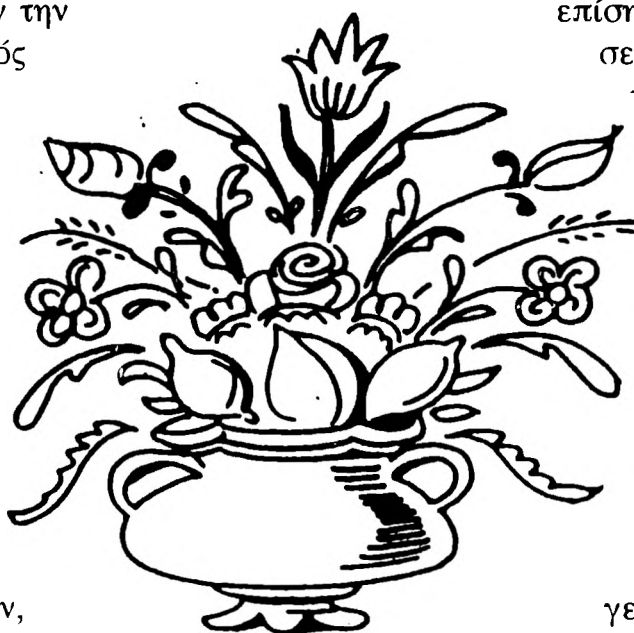
Έμαθα διά τους σεισμούς Γρεβενών και Κοζάνης και ρή επίσης δια το γιαούρτη που έριψαν Ρηγάδες και ρίγισες επ μοσιογράφον διά τους διορισμούς Ποτάκη, διά τας λανθανας δηλώσεις εφορίας, διά τας ελπίδας που έχετε διά το Φιβάλ Κανών διά το βλέμα του Οδυσέα και την ανατίναξιν κτρίου του Ερυθρού Σταβρού υπό τα βλέματα των επιστ που υπόφεραν από το σύννεφον της σκόνης. Μανέ επίσης με ευχαρίστησιν ότι κατορθόσατε να συστετε τον πληθορισμόν σας εις το 9,9% και βάι τε εν μέσω γενικής δυσαρρεσκειάς και λό απορριμάτων προς τον μονοψήφιον αριθ επτά διά μεγίστην χαράν των Βρυξελών.

Εις τα αφτιά μου, παραμένει ακόμη έρός ο ήχος της φωνής της μητέρας μου το λίγον διάστημα που την γνώρισα κλινική, την άκουσα συχνά να λέει:

— Τανσούλα, όταν μεγαλώσης φρόν να γνωρίσης τον αδελφόν σου. Είναι ωραίος νέος που δημοσιέβη κείμενά μου το δεκαπενθήμερον περιοδικόν ΑΝΤΙ με γενικόν τίτλον Υποδήγματα δημοσιογραφ κειμένων. Προσπάθησε να έλθης εις επαφήν του και να αρχίσετε διάλογον. Θα χαρή πολύ ν γνωρίση.

Οπως βλέπης αγαπητέ μου αδελφέ, έμαθα την διεύθυνσή και σου γράφω. Ένα μόνον παράπονον έχω ως γυνέκα που ει από εσέ. Μην επαναλαμβάνης διά λόγους ιστορικούς ότι τος στην κλινικήν Άγιος Στυλιανός έγινε προ 50ετίας με τη ξιν του Β' παγκοσμίου πολέμου διότι έτσι φανερώνης άθελό την ηλικία μου. Εάν πράγματι με αγαπάς, να διαδίδης εις στούς και φίλους ότι ο τοκετός της μητέρας μας συνέβη πε ετών και ότι ο τότε μαιεφτήρ και η προϊσταμένη διέδωσαν δώς ότι εγώ τουλάχιστον (και όχι ο Ακτουνά) ανεφέρθην ω κρά εις τα βιβλία του νοσοκομείου και επωλήθην κρυφά το 1995.

Κάμε μου αφτήν την χάριν και θα με υποχρεώσης.
Σε εφχαριστώ,
η αδελφή σου Ορτανσούλα Τσιλέρ.

μένων

Από είναι το γράμα που έλαβα από την αδελφήν μου Τανσού-
λον, και από το περιεχόμενον της επιστολής μπορεί να καταλάβη
κανείς πόσον ανόητος είναι η πρωθυπουργός της γείτονος χώρας.
Πώς να συζητήσει κανείς σοβαρά με αφτήν την επιπολαίαν αξιω-
ματούχον της Αγκύρας (και λυπούμαι που είναι αδελφή μου)
όταν το μόνον που την απασχολεί αφτήν την κρίσιμον περίοδον
όπου τόσα τεράστια προβλήματα υπάρχουν μεταξύ των δύο χω-
ρών, είναι η φιλαρέσκειά της και να μη μαθευτή η ακριβής ηλικία
της με μεθόδους και τρόπους μυστικής διπλωματίας. Για να λέμε
που στραβού το δίκιο, απείρως σοβαρότερος είναι ο ξανθός αδελ-
φός μου Γκιλντιρίμ Ακτουνάς ο επονομαζόμενος Κεραβνός που
προσφάτως περιόδεψεν την χώραν της μυτέρας που τον εγέννη-
σεν επεφημούμενος πανταχόθεν.

Ελπίζω συντόμως να έχω γράμα του, ή κατ' ιδίαν συνάντησιν
τον άλλον μήνα.

Ζώμεν στην περίοδον της ειδικότητας:

Την εποχήν του Τσάρου Πασών των Ρωσιών, εις όλα τα διηγήμα-
τα του αιμνήστου κ. Τσέχωφ, εκυκλοφόρει και ένας οικογενεια-
κός ιατρός παθολόγος πασών των ασθενειών (όπως ο μέθυσος δι-
καστής απαραίτητος εις τα καουμποϊκα έργα Σαλούν) που σιτιζό-
μενος εις τα εύπορα σπίτια των αστών έδιδε συμβουλάς διά τα
καυσιολογήματα, την κατάθλιψην και εσυμβούλευε τους πάσχοντας
επιτευμένους. Σήμερον όλοι οι γιατροί αποφεύγουν τα σπίτια και
έχουν γραφεία. Υπάρχουν οφθαλμίατροι για τα μάτια, ωτορινολα-
ρυγγολόγοι για τα αφτιά, τις μύτες και τους λάρυγγας, παιδίατροι
για τα παιδιά, ουρολόγοι διά τα ούρα, διαιτολόγοι, σεξολόγοι,
καρδιολόγοι, αναισθησιολόγοι, ειδικοί διά αιμοροϊδας κ.λπ. Το
πρόσφορον συμβαίνει και με άλλα επαγγέλματα. Την παλαιάν εποχήν
προκειμένου να αγοράσης ψάρια απυθύνεσο εις τους πλανοδίους
γαράς ή βαρκάρηδες και ηρώτας: Έχετε ψαράδες ψάρα, αστακούς
και καλαμάρια; Και οι ανυπόδητοι συνήθως ιχθυοπώλαι που ετύγ-
χον και ολίγον ποιηταί απήντων: Έχομαι πράμα που σαλέβει και
τον μουστερή γυρέβει.

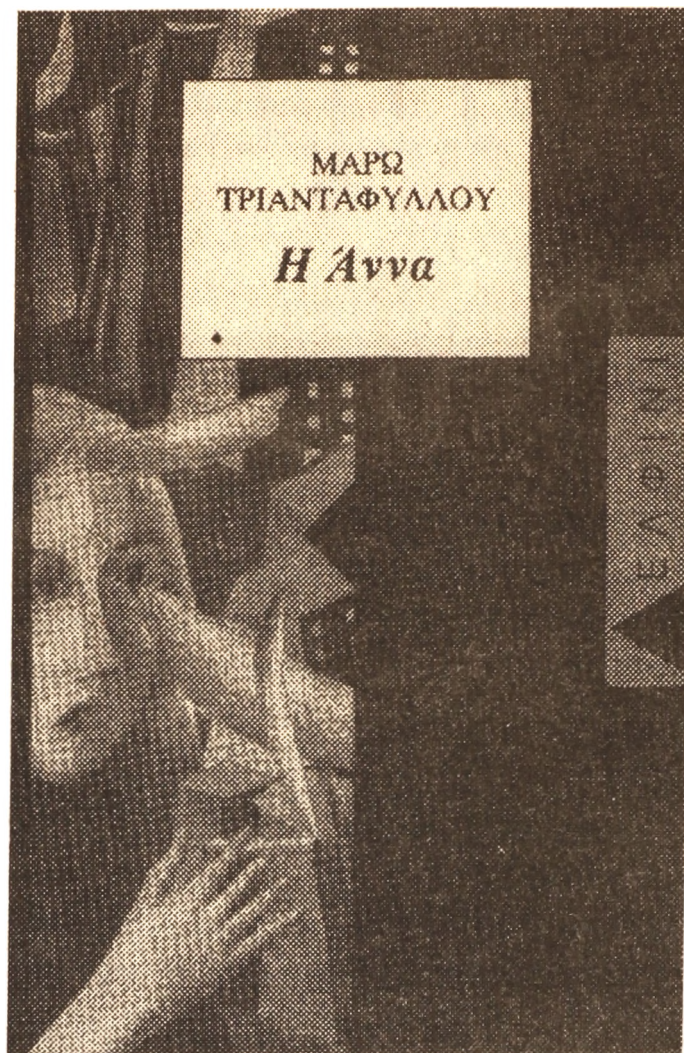
Σήμερον οι εισαγωγείς αλιευμάτων έχουν ειδικευθή: Ο λεγόμε-
νος Βασιλιάς της γαρίδας εισάγει αποκλειστικώς γαρίδας. Ο πεν-
θερός του κηρίου Αχιλέως Καραμανλή είναι μεγαλοεισαγωγέφς κι
έχει το μονοπόλιον του βακαλάου, η δε κολλητή φίλη της κηρίας Δή-
μητρας Λιάνη κηρία Βλαχοπούλου εισάγει τον καπνιστόν σολομών.
Η τελευταία εισαγωγέφς ειδικέβεται και εις την πλαστογραφίαν.

Το τι πράγματα μαθαίνει κανείς «χωρίς αναισθητικό» είναι απε-
λυστικό

ΜΠΟΣΤ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Εδώ και ένα χρόνο
η Άννα
κυκλοφορεί ανάμεσά μας
ρίχνοντας τρυφερές ματιές
στο δικό της παρελθόν,
φωτογραφίζοντας
τα τελευταία χρόνια
που πέρασαν
και μέσα σ' αυτήν
την τεράστια φωτογραφία,
ο καθένας μας, κάπου,
έστω και σε μια μικρή γωνιά,
είναι πολύ πιθανόν
ν' αναγνωρίσει και τον εαυτό του
– όχι αμέσως όμως,
ακριβώς όπως θα συνέβαινε
και με μια πραγματικά
παλιά φωτογραφία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25,

106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Παρασκευή σήμερα, ημέρα έναρξης του ιδρυτικού συνεδρίου τη ΠΟΕΣΥ, της νέας Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ενώσεων Συντακτών Τύπου. Το νέο συνδικαλιστικό όργανο των δημοσιογράφων όλης της Ελλάδας ξεκινάει με προοπτικές να εκφράσει τις πραγματικές ανάγκες και τα πραγματικά προβλήματα των δημοσιογράφων – που, κακά τα ψέματα, αν εξαιρέσει κανείς τους αστέρες του επαγγέλματος, πάρα πολλοί από τους υπολοίπους προσφέρουν σκληρή, ανασφάλιστη έως και μαύρη εργασία. Συνάδελφοι, με αρετήν και τόλμην – η συμπαράστασή μας σε ό,τι ουσιώδες δρομολογήσετε θα είναι αμέριστη.

• «Καμπάνες» ιδιαίτερα τσουχτερές έριξε το τελευταίο διάστημα το Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο της ΕΣΗΕΑ σε «δημοσιογραφικούς αστέρες»! Για –τι άλλο;– παραβιάσεις της δεοντολογίας.

Η πιο πρόσφατη απόφαση αφορά τους **Ν. Κακαουνάκη** (ραδ. Σκάι) και **Γ. Τράγκα** (ραδ. Φλας). Είχαν καταγγελθεί από τον πρώην πρωθυπουργό **Γ. Ράλλη** ο πρώτος και τον βουλευτή της Ν.Δ. **Αθανάσιο Τσαλδάρη**, πρόεδρο της προηγούμενης Βουλής, ο δεύτερος, για αθέτηση υπόσχεσης μη δημοσιοποίησης συνομιλίας (παραβίαση του λεγόμενου αγγλιστί off the record). Τους επιβλήθηκε η ποινή της προσωρινής διαγραφής 6 μηνών.

Στην απόφαση βάρυνε και το γεγονός ότι οι εγκαλούμενοι αρνήθηκαν (!) να προσέλθουν, αν και εκλήθηκαν από το ΠΠΣ

επανελημμένως, για να λάβουν γνώση της έγκλησης, να ορίσουν μάρτυρες υπεράσπισης και ν' αντικρούσουν τις καταγγελίες. (Να σημειωθεί ότι εκκρεμούν και άλλες εγκλήσεις σε βάρος των παραπάνω δημοσιογράφων).

• Στον **Γ. Σκαρβελάκη**, υπεύθυνο έκδοσης της εφημερίδας **Νίκη**, επιβλήθηκε η ποινή της διαγραφής 6 μηνών, κάνοντας δεκτές τις εγκλήσεις των δημοσιογράφων **Ειρ. Μάλλιου** και **Δ. Γκαλονάκη**, οι οποίοι τον κατηγορήσαν για ανάρμοστη προς την ιδιότητα του δημοσιογράφου συμπεριφορά και καταχρηστική άσκηση των διευθυντικών αρμοδιοτήτων του (αμοιβές χαμηλότερες των προβλεπομένων, καθυστερήσεις στην καταβολή των δεδουλευμένων κ.λπ.). Ως μάρτυρες κατά του **Γ. Σκαρβελάκη** κατέθεσαν οι συντάκτες **Ι. Ψιστάκης**, **Όλγα Λάττα**, **Θ. Απέργης** και **Π. Ηλιακόπουλος**. Και διαπιστώθηκε ότι ο εγκαλούμενος ενεργεί κατ' ουσίαν ως διαχειριστής της εταιρείας που εκδίδει την εφημερίδα, αν και μέλος της ΕΣΗΕΑ - ιδιότητες ασυμβίβαστες. Μετά τη γνωστοποίηση της απόφασης, ο **Γ. Σκαρβελάκης** παραιτήθηκε από μέλος της Ένωσης Συντακτών.

• Εξάμηνη διαγραφή από την Ένωση Συντακτών επιβλήθηκε και στον **Μάκη Τριανταφυλλόπουλο** (Star Channel), σε μια υπόθεση που το αντικείμενό της απασχολεί για πρώτη φορά το ΠΠΣ. Έχει δικαίωμα ένας δημοσιογράφος να υπερασπίζεται στο δικαστήριο κάποιον πολίτη που θεωρεί ότι δυσφημείται από εκπομπή συ-

ναδέλφου του; Αποτελεί αυτό παραβίαση της συναδελφικής αλληλεγγύης; Αυτό ήταν το περιεχόμενο έγκλησης των δημοσιογράφων **Κώστα Τσιβιλίκα** και **Γιώργου Γκιώνη** κατά του **Μ. Τριανταφυλλόπουλου**.

Ο τελευταίος είχε κατηγορήσει έναν γιατρό ότι παίρνει «φακελάκι» και επειδή οι δύο πρώτοι κατέθεσαν στο δικαστήριο (ασφαλιστικά μέτρα) υπέρ του γιατρού, ο **Μ. Τριανταφυλλόπουλος** το θεώρησε αυτό ως αντισυναδελφική συμπεριφορά, εκμαιεύοντας στην εκπομπή του ανάρμοστες ύβρεις ακροατών σε βάρος των δύο δημοσιογράφων, οι οποίοι γι' αυτό το λόγο προσέφυγαν στο Πειθαρχικό.

Το ΠΠΣ έκρινε ότι η συναδελφική αλληλεγγύη παραβιάστηκε από τον **Μ. Τριανταφυλλόπουλο** και όχι από τους **Κ. Τσιβιλίκα** και **Γ. Γκιώνη**. Και η απόφαση αυτή έχει ιδιαίτερη αξία, γιατί δεν αναγνωρίζει την οποιαδήποτε «συναδελφική αλληλεγγύη», η οποία μπορεί να οδηγεί στη χειρότερη μορφή συντεχνίας, χρησιμοποιούμενη κατά το δοκούν... Τα συνταγματικά δικαιώματα είναι υπεράνω όλων!

Την τόσο σημαντική αυτή απόφαση πήραν τα μέλη του Πειθαρχικού **Χρ. Πριτσαπίδου-λας** (Γιαννακόπουλος) πρόεδρος και τα μέλη **Παναγιώτης Βενάρδος**, **Κίμωνας Στεριώτης**, **Γκουίντο Τσιόφι** και **Γιώργος Κατσανεβάκης**.

• Ομόφωνα αποφάσισε το Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ να παραπέμψει το συντάκτη της «Μαύρης Τρύπας» **Θέμο Αναστασιάδη** στο Πειθαρχικό Συμβούλιο, προκειμένου να κριθεί για πα-

ραβίαση της δημοσιογραφικής δεοντολογίας. Έγκληση τον ίδιο λόγο υπέβαλε του **Θ.Α.** και ο δημοσιογράφος **Θάνος Παπαδόπουλος**, έπεται συνέχεια...

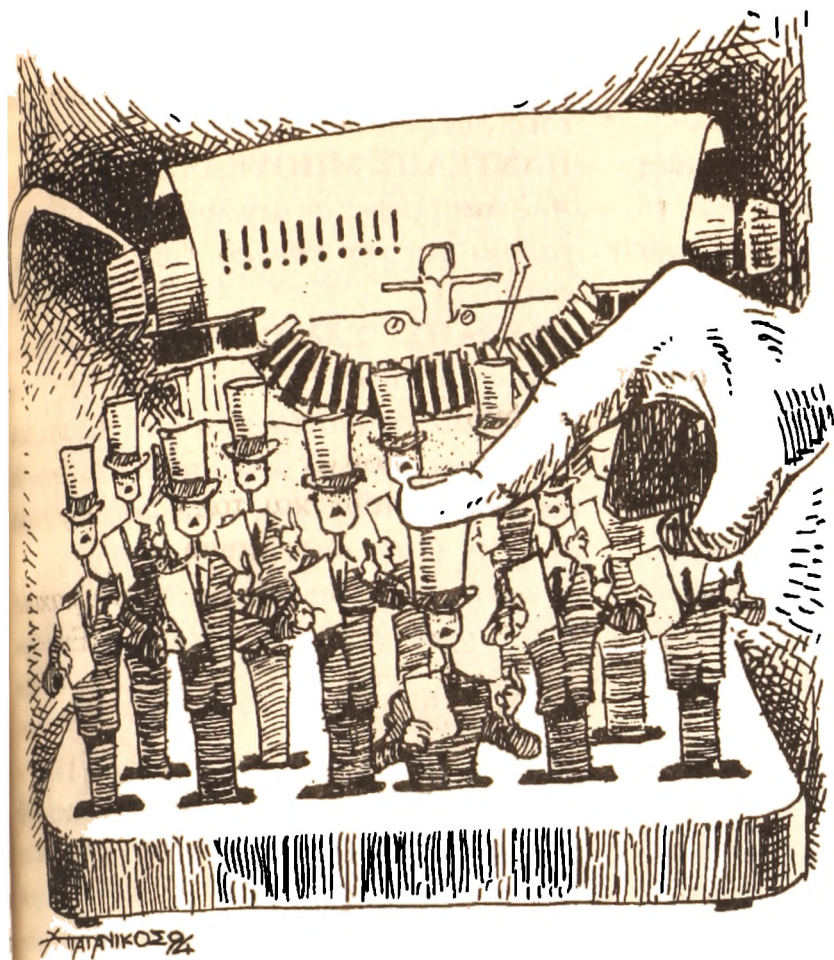
• Με την ευκαιρία: Τι θα (ηθικά) πιο αποτέλεσμα Ένα γιαούρτωμα ή η παρμπή από τους θιγόμενους περί ου ο λόγος συντάκτη Πειθαρχικό Συμβούλιο Ένωσης Συντακτών; Με λόγια τι έχει περισσότερη (ή) βαρύτητα; Ένα γιαούρτωμα μια πειθαρχική ποινή απασυμμοθετημένο όργανο επαγγελματικού σωματίου που ανήκει ο **Θ.Α.**; Κάπου πουν και τα... δύο! Ερώ προς συζήτηση...

• Νέο άνοιγμα της **Κυριακής Ελευθεροτυπίας**. Ένα νούργιο δεκαεξάλιδο, σωμα, εντός του Ιουνίου, ενσεται στο «πακέτο» της εμμαιαίας έκδοσης. Αντικεί του, οι κατακτήσεις της κτρονικής και του κυβερνρου. Τίτλος του, Info. Υπενος για το νέο εγχείρημα **Κυριακάτικης Ελευθερίας**, ο **Χριστόφορος Κόγλης**.

• Μετεγγραφές, λόγω κρ **Ο Χρήστος Πασαλάρης** ή πήδησε στη διεύθυνση **Ελεύθερου Τύπου** από **Απογευματινή**. Το κενό έσπευσε να καλύψει ο **Π. Λουκάκος**, που είναι πια σικός αρθρογράφος της μερίδας. Η πίτα μικραίνει στο χώρο της παραδοσι Δεξιάς, τα λαϊκά της προσπαθούν να κρατή όσο το δυνατόν περισσότε αναγνώστες.

• Οι πληροφορίες ότι το γίνεται ημερήσιο πληθαί Φαίνεται ότι στη Χρήσι δά σχεδόν έχουν αποφ να προχωρήσουν στο εγχαμα – ένα φύλλο γνώμης γι πολιτική και την οικονομ χαρτί σομόν. Μένει να β ο κατάλληλος χρόνος...

ΒΑΘΥ ΚΙΤΡΙΝΟ ΣΧΕΔΟΝ ΜΑΥΡΟ

Και ξαφνικά, το κενό της πολιτικής εκπροσώπησης από κυβέρνηση κατά πρώτον και από τα υπόλοιπα κόμματα κατά δεύτερο λόγο καλύφθηκε, στον Τύπο, έντυπο και ηλεκτρονικό, και με το παραπάνω μάλιστα από τα κατορθώματα του δημοσιογράφου που, στην τελευταία σελίδα της Ελευθεροτυπίας, υπογράφει καθημερινά ως Μαύρη Τρύπα μια στήλη «της πλάκας» όπου χλευάζονται τα πάντα - ή, για να είμαστε ακριβείς, σχεδόν τα πάντα (γιατί η πλάκα που ισοπεδώνει ιδεολογίες, θεσμούς, μειονότητες, πολιτικούς εκπροσώπους συλλήβδην σταματάει όταν πρόκειται να θιγούν πραγματικά ισχυρές δομές - ο εκδότης, π.χ., του δημοσιογράφου, κάποιοι φίλα προσκείμενοι στον εκδότη οικονομικοί παράγοντες). Η στήλη αυτή κατά καιρούς προκάλεσε αλγεινές εντυπώσεις, όταν ας πούμε αποκλήθηκαν (χάριν αστειότητας) «γυμνά φούρνου» οι νεκροί Εβραίοι στα ναζιστικά κρεματόρια ή όταν, ύστερα από τον άγριο ξυλοδαρμό πολίτη που κάποιοι τον πέρασαν για Αλβανό, γινόταν η προτροπή (χάριν... αστειότητας, πάντα, βεβαίως) να χαράσσεται ένα «Αλφα» στο μέτωπο των Αλβανών «για να τους ξεχωρίζουμε»! Το ποτήρι ξεχείλισε όταν, με αφορμή τη

νοσταλγική συγκέντρωση όσων υπήρξαν κατά καιρούς μέλη της νεολαιίστικης οργάνωσης ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραίος, η Μαύρη Τρύπα χλεύασε τα μέλη της οργάνωσης, αποκαλώντας τα μεταξύ άλλων «φλώρους», «κότες», «ξενέρωτοι» κ.ά. Οι Ρηγάδες, βεβαίως, δεν μοιάζουν με τις συνήθεις μειονότητες με τις οποίες ο κ. Τρύπας καταγινόταν. Και δημόσια φωνή έχουν και δυνατότητα πρόσβασης στα ΜΜΕ. Στην περίπτωση μάλιστα της προσβολής τους από τη Μαύρη Τρύπα είχαν και κάτι παραπάνω: αβανγκαρντίστικη διάθεση, που ώθησε κάποιες γυναίκες να εισβάλουν στο γραφείο του δημοσιογράφου και να τον γιαιουρτώσουν!

Όσα παραπάνω διεκτραγωδήθηκαν, εκτός του ότι στραπατσάρησαν το πρόσωπο του χλευαστή, έδωσαν το κίνημα να ξεκινήσει μια δημόσια συζήτηση για τα όρια της ελευθερίας του Τύπου, για το ρόλο της αγοράς στο χώρο της πληροφόρησης και της έκφρασης γνώμης, για τη νέα δημοσιογραφία, αλλά και για τη διαπλοκή των πολλών συμφερόντων στο χώρο των πληροφοριών, για τη σχέση πολιτικής-ιδεολογίας-πολιτισμού με τη μαζική κουλτούρα της πληροφόρησης που διαμορφώνεται, για την επαγγελματική υπόσταση των δημοσιογράφων. Η συζήτηση (που ξεκινώντας από το θέμα της Μαύρης Τρύπας επεκτάθηκε με τρόπο που να θυμίζει προσυνεδριακό διάλογο» αριστερού κόμματος, όπως εύστοχα και λιγάκι σκωπτικά επεσήμαινε ο Δαμιανός Παπαδημητρόπουλος στην *Εποχή*) που ξεκίνησε δεν θα μπορούσε να μη συμμετάσχει το ΑΝΤΙ, είναι γνωστή άλλωστε η εμμονή του περιοδικού μας σε θέματα αρχών, δεοντολογίας, ελευθερίας του Τύπου αλλά και των ορίων αυτής της ελευθερίας. Σχετικά, στις επόμενες σελίδες θα διαβάσετε:

Επιλογή από ενδιαφέρουσες επισημάνσεις στην *Ελευθεροτυπία* αλλά και σε άλλα έντυπα για τη Μαύρη Τρύπα και τα δημοσιογραφικά ήθη που κομίζει.

Άρθρα του **Νίκου Γιανναδάκη** και του **Τάσου Παππά**.

Και τα πρακτικά μιας μεγάλης συζήτησης που έγινε στο ΑΝΤΙ με τους δημοσιογράφους **Γιώργο Βότση**, **Νίκο Μίλη** και **Νίκο Γ. Ξυδάκη** που, κατά τη γνώμη μας, εκκινώντας από το θέμα των ορίων της ελευθεροτυπίας λύνει συνολικά το πρόβλημα του Τύπου στην Ελλάδα.

Ο «ΠΡΟΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ»

Ποιος θα αμφισβητήσει το κράτος των μίντια; αναρωτιόταν πρωτοσέλιδα η Εποχή, μετά τις αντιδράσεις που προκάλεσαν οι ύβρεις του δημοσιογράφου Θέμου Αναστασιάδη κατά των Ρηγάδων και την αντιμετώπισή τους από τη διεύθυνση της Ελευθεροτυπίας με ήξεις-αφήξεις. Τα όσα ακολούθησαν δείχνουν πως υπάρχουν πολλοί πολίτες που διαθέτουν τη βούληση. Δείχνουν, επίσης, πως έχει γίνει πλέον κοινό βίωμα ότι είναι ανάγκη να μπουν όρια στην ασυδοσία των αμοραλιστών του Τύπου, που μάλιστα επικαλούνται την ελευθεροτυπία για να προσβάλλουν βάνουσα τους στοιχειωδέστερους κανόνες κοινωνικής λειτουργίας. Μια εικόνα των όσων ακολούθησαν την αντίδραση των πολιτών στον αγοραίο αμοραλισμό των «αστείων» της Μαύρης Τρύπας για τους Ρηγάδες (αλλά και τους Εβραίους, τους Αλβανούς, τις γυναίκες...) δίνει η αντιπαράθεση αποσπασμάτων από δημοσιεύματα του Τύπου που ακολουθεί. Πολλές απόψεις συγκρούονται, άλλες αλληλοσυμπληρώνονται, συνολικά ωστόσο προβάλλει καθαρά η εικόνα του Τύπου σε κρίση – και το αίτημα να θεσμοθετηθούν τα όρια της ελευθερίας και η προστασία του πολίτη από την ασύδοτη, σε πολλές περιπτώσεις, τετάρτη εξουσία.

• «Οι επώνυμες στήλες της εφημερίδας (επομένως και η Μαύρη Τρύπα) εκφράζουν μόνο τις θέσεις των συντακτών τους και όχι της εφημερίδας. Συχνότατα μάλιστα οι θέσεις επωνύμων άρθρων και στηλών είναι εκ διαμέτρου αντίθετες με αυτές της “Ε”. Είναι αυτονόητο ότι αυτό είναι το τίμημα της πολυφωνίας και της ελευθερίας του λόγου, που με τόσους αγώνες έχει απο-

κτήσει ως κύριο στοιχείο της ταυτότητάς της η “Ε”.»

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΦΥΝΤΑΝΙΔΗΣ, διευθυντής της Ελευθεροτυπίας (11.5)

• «Και επιτρέψτε μου να παρατηρήσω έχει γράψει κι αυτός ο συνάδελφος πράγματα εξόχως τολμηρά και δηκτικά για τους ανθρώπους της εξουσίας που άλλοι δεν τολμήσαμε. Είναι αυτά που τα λέμε στις παρέες μας αλλά δεν τα γράφουμε.»

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΦΥΝΤΑΝΙΔΗΣ (13.5)

• «Μέσα στην αγορά των ιδεών που δεν έχει ιδέες αλλά σουσούμια, ο καθένας άρχισε να πουλάει σουσούμια. Ο ένας την ελευθεροστομία –προστατευμένη από τις αρχές της πολυφωνίας–, ο άλλος την τσόντα του –προστατευμένος από την “απελευθέρωση”–, ο άλλος τον μοντερνισμό του –προστατευμένος από την “εποχή” και χιλιάδες κομπιούτερ δίπλα του–, άλλος την ελληνορθοδοξία του, ας είν’ καλά τα σήμαντρα, άλλος τον εθνικισμό του, ας είν’ καλά οι στρατιές των πεινασμένων Αλβανών, όλοι μαζί ρίχτηκαν να σπαράξουν τους Σκοπιανούς, ας είν’ καλά ο Μεγαλέξανδρος, όλοι μαζί ρίχτηκαν στα τσάνελ και στα FM, ας είν’ καλά οι Τεγόπουλοι, οι Αλαφούζοι, ο Κόκκαλης, ο Βαρδινογιάννης και οι ηλίθιοι αγώνες της ανανεωτικής Αριστεράς για την ελεύθερη ραδιοφωνία και τηλεόραση. Λέω για την αγορά των ιδεών, γιατί στην άλλη αγορά δεν υπήρχαν σπουδαία πράγματα για πούλημα, γι’ αυτό και το χρέος έφτασε εκεί που έφτασε.»

ΑΓΓΕΛΟΣ ΕΛΕΦΑΝΤΗΣ, Εποχή (14.5)

• «(Ο Αναστασιάδης) έχει χάσει (το μέτρο). Γιατί κάνει παρέα με τον Κωστόπουλο. Από κει χάλασε. Έχω έναν αναγνώστη, δικηγόρο, ο οποίος κάθε μέρα μου στέλνει κομμένη τη “Μαύρη Τρύπα” γράφοντας πάνω “Απαράδεκτο”. Αλλά ο Τεγόπουλος τον αγαπάει πολύ τον Θέμο. Του ‘χει μεγάλη αδυναμία. Γελάει πολύ μ’ αυτά που γράφει. “Πάρε τα άπαντα του Αριστοφάνη, να δεις τι γράφει μέσα”, μου λέει.»

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΦΥΝΤΑΝΙΔΗΣ (στον Στάθη Τσαγκαρουσιάνο, περ. 01, Ιούνιος 1995)

• «Ο Αριστοφάνης ξαναγύρισε στα θυμα-

ράκια. “Τι γυρεύω εγώ σ’ αυτούς τους βτους”, φέρεται δηλώσας.»

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ (Αυγή, 14

• «Ανακάλυψες σε μεγάλη ηλικία το ψειχαϊλίκι και την κονόμα. Είναι γνωστό πουλάει.»

ΜΙΧΑΗΛ ΣΑΜΠΑΤΑΚΑΚΗΣ, μέλος του Ρήγα (Ελευθεροτυπία, 11.5)

• «Ήθελα να πιστεύω ότι κάτι παραπέρα έχω κάνει στη ζωή μου από το να κατασώ σημείο αναφοράς “τελειωμένων” στερών. Όταν δεν είναι αρκετά άντρες σε αντιμετώπισουν πρόσωπο με πρόσωπο τότε έρχονται μπουλούκια τραμπούμαζι με... γυναικούλες επικεφαλής να τρομοκρατήσουν.»

ΜΑΥΡΗ ΤΡΥΠΑ, Ελευθεροτυπία (15.5)

• «Η ανήθικη απόπειρα να μην καταφεί ως ΛΙΝΤΣΑΡΙΣΜΑ η επίθεση εναντίον του Θ.Α. –συνοδευθείσα δε από οδυνηρή αποποίηση των ευθυνών– σημαδεύει τον πυρήνα του προβλήματος: Ποιος πώς θα ορίσει την ηθική ανάλογων “διμάτων” στο μέλλον, όταν νομιμοποιείτο καθαρή μέθοδος το “λιντσαρισμός”; Ποιος και με ποια νομιμοποίηση –ή επιστημονική, κοινωνική– θα θέσει όρια; **ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΡΙΑΝΤΗΣ**, Ελευθεροτυπία (15.5)

• «Μπορεί το χιούμορ του Θέμου Αναστασιάδη να είναι πιο “μαύρο” απ’ ό,τι κάτι άλλο αντιλαμβάνονται αλλά δεν παύει να είναι χιούμορ... Τα όρια του χιούμορ τίθενται από την ηθική του καθενός κι απ’ αυτό που το εισπράττει.»

ΛΑΚΗΣ ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΣ

• «Σ’ άλλες εποχές (...) άντε να τον νοιάζαν με τη βραδιά οι διάφοροι μεγιστάνες τους απαγγέλλει στιχάκια και ανέκδοτα πάρτι τους μεταξύ χαβιαριού, ασταχών και σαμπάνιας “Ντον Περινιόν”. Και θα χρειαζόταν καν να τον γιαουρτώσει άλλοι. Θα το ‘κανε και μόνος του αν ρωνόταν γι’ αυτό.»

ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΥΤΣΟΥΒΕΛΗΣ, δημογράφος (Ελευθεροτυπία, 17.5)

• «Εξαιτίας της φύσης της καθοδήγησης τους, οι Ρηγάδες σύρθηκαν σε μια μι-

διεκδίκησης "ξαφνική συσπείρωση-μπούκα-τελεσίγραφο-χειροδικία" που αντιστοιχούσε στο κλασικό κνίτικο στυλ. (...) Ο παλιομοδίτικος αντισημιτισμός του "Τρύπα" ωχιά μπροστά στους σύγχρονους νεοναζί που υπερασπίζονται με πάθος τον γενοκτόνο Μιλόσεβιτς, στα κόμματα, στα συνδικάτα και στα έντυπά τους.»

ANNA ΣΤΑΗ, για την ΟΑΚΚΕ, Ελευθεροτυπία (18.5)

• «Κυνική λοιπόν ή... νεοκυνική η Μαύρη Τρύπα; Ε, κι αν είναι δηλαδή τι έγινε; Περί ολόκληρης φιλοσοφικής σχολής της αρχαιότητας πρόκειται. Ήτοι να λες τα πράγματα με τ' όνομά τους, όσο άσχημα κι αν είναι και να μην τα ωραιοποιείς για χάρη οποιουδήποτε "ανωτέρου" σκοπού.»

ΘΕΜΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, Ελευθεροτυπία (17.5)

• Αλίμονο! Καμία σχέση με (...) μηδενισμό και κυνισμό – όπως τουλάχιστον εγγράφονται οι όροι στο κόρπους της φιλοσοφίας. Αυτή η δημοσιογραφία την οποία 'λειτουργούν' οι "χάι", σήμερα, δεν είναι μηδενισμός, είναι το τίποτα· δεν είναι κυνισμός, είναι γαϊδουριά.»

ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ, Εποχή (21.5)

• Μιλάμε για κάτι ρέπλικες του Παρτσαλίου και του Κύρκου που δηλώνουν ότι "ρι-σκάρον" επειδή έγιναν δημόσιοι υπάλληλοι και ότι μιλάνε την ίδια γλώσσα με τους Usomethings: αυτό το λέει τύπος, που άμα σκάσει μύτη σε κλαμπ, με το που θα τον πουν, προτού ανοίξει το στόμα του, θα φύγουν έντρομα τα παιδιά, γιατί θα νομίζουν ότι the thing ξέφυγε από κηδεία (ακριβέστερα: από το φέρετρο). (...) Συνεννοηθήκαμε, υποκριτές της δεκάρας; Αν όχι ακόμα, να πω κι ένα τελευταίο: δηλαδή τώρα, κατά τη γνώμη σου, είναι καλά κάποιος που γουστάρει μια τριανταπεντάρα, ανορεξιακή, φεμινίστρια και θέλει να κάψουμε στην πυρά της Ιεράς Εξέτασης (επειδή εί-ναι-λέει- "σεξιστές") αυτούς που προτιμάμε μία 20κάτι κουκλάρα που να φέρνει λίγο στη Σίντι Κρόφορντ; Δεν πας να κοιταχτείς, γέροντά μου;»

ΗΛΙΑΣ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ (πρώην κνίτης, διευθυντής του περιοδικού Φλας), Έθνος (19.5)

• «Οι νονοί των εικοσάρηδων (...) έβγαζαν περιοδικά, λυμαίνονταν τα ερτζιανά, κατέ-λυναν τα κανάλια με το ακατάχετο και αμυστικό μπλα μπλα που στα διαλείμματα έβγαζε τη γεύση του κενού. (...) Έκαναν όμως το λάθος να πιστέψουν ότι η ψευδαί-

Και η παρέμβαση του ΚΥΡ. Ελευθεροτυπία, 20/5.

σθηση της γκλαμουριάς και της χλιδής θα μπορούσε για πάντα να γυαλίζει στη βιτρίνα τους. (...) Καλοβαλμένοι σαραντάρηδες πια, με όλα τα κουσούρια των πρώην δογματικών και πρώην "ανατροπών" του δογματισμού, ρεπλικές γιάπηδων με κάτι οικονομίες στην άκρη για τα γεράματα – και πάνω απ' όλα με την αυταπάτη ότι όλοι οι εικοσάρηδες κρέμονται από τα χεϊλν τους. Για να τους ακούσουν να λένε τι; Παπαριές.»

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ, Εποχή (21.5)

• «Ο Αναστασιάδης είναι γέννημα των καιρών, των ηθών και της θρησκείας. Θρησκός και ο ίδιος, πιστεύει σε κείνον το θεό τον οποίον διαφεντεύει μετά "αστεία" του και με την όλη παρουσία του: το χρήμα· και επειδή το χρήμα δεν το βρίσκουμε στο δρόμο, με τους χρηματοδότες και επομένως εργοδότες του κυνικού θεού, είναι εναρμονισμένο το χιούμορ του. Ισχύουν ταυτόχρονα και τα δύο: το χιούμορ του πουλάει και ο Αναστασιάδης το πουλάει. Το αν τα αστεία του είναι μαύρα, με πρωταγωνιστές Αλβανούς και άλλους αδύναμους ανθρώπους, μειονότητες εθνικές, κοινωνικές ή και πολιτικές (βλ. Ρηγάδες), το ότι διδάσκουν το θρίαμβο του ισχυρού πάνω στον αδύναμο και μάλιστα μας ζητούν να χαμογελάσουμε στο χιούμορ που εμπεριέχει αυτός ο θρίαμβος, δεν είναι παρά το δείγμα, πιο σωστά ένα από τα δείγματα, της ιδεολογικοπολιτικής ατμόσφαιρας που συνοδεύει την κυριαρχία του θεού της αγοράς με τη δύναμη του κεραυνού του χρήματος.»

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Εποχή (21.5)

• «Για να παραμείνει απεριόριστη και ανεξέλεγκτη η εξουσία των ΜΜΕ, γίνεται συ-

χνά επίκληση, από σχετικούς κι από ασχέτους, του συνταγματικού δικαιώματος πληροφόρησης. Το ισχύον Σύνταγμά μας προστατεύει την ελεύθερη έκφραση και διάδοση των στοχασμών (άρθρο 14, παρ. 1), συνάφως δε και εμμέσως το –ενεργητικό και παθητικό– δικαίωμα πληροφόρησης. Το αμφίδρομο τούτο δικαίωμα των πολιτών να πληροφορούν και να πληροφορούνται δεν είναι όμως απόλυτο. Διότι το δικαίωμα του καθενός έχει ως όριο τα δικαιώματα των άλλων. Και υπάρχουν άλλες συνταγματικά κατοχυρωμένες ελευθερίες και θεμελιώδη δικαιώματα προς τα οποία η άσκηση του δικαιώματος πληροφόρησης δεν πρέπει να έρχεται σε σύγκρουση, όπως είναι η αξία του ανθρώπου (άρθρο 2, παρ. 1 Σ.), η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του (άρθρο 5, παρ. 1 Σ.), το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 9, παρ. 1 Σ.). Δεδομένου δε ότι τα ΜΜΕ είναι εξουσία –έστω ιδιωτική– οι θιγόμενοι φορείς των προαναφερθέντων δικαιωμάτων νομιμοποιούνται να τα αντιτάξουν. (...) Για να αποτραπεί δε η ρύθμιση των σχετικών θεμάτων από την κρατική εξουσία, υπό μορφήν κάποιου "νόμου περί Τύπου", που θα προέβλεπε τη χρήση ποινικών κατασταλτικών μέτρων, είναι κατεπείγοντως σκόπιμο να θεσμοθετηθεί, τουλάχιστον, ένας συστηματικός "αυτοπεριορισμός" των φορέων των ΜΜΕ. (...) Τούτο μπορεί να επιτευχθεί με έναν "κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας", που θα θεσπίζει σαφείς κανόνες συμπεριφοράς κατά τη λειτουργία των ΜΜΕ και την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος...»

ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ ΜΑΝΕΣΗΣ, Αυγή (21.5)

— ΑΦΟΥ ΠΟΥΛΑΕΙ...

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ ΓΙΑ ΤΗ «ΜΑΥΡΗ ΤΡΥΠΑ», ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΣΥΝΟΜΙΛΟΥΝ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΟΤΣΗΣ, ΝΙΚΟΣ ΦΙΛΗΣ, ΝΙΚΟΣ Γ. ΞΥΔΑΚΗΣ

Μετά τις αντιδράσεις που προκλήθηκαν (επιτέλους) από τα επαναλαμβανόμενα, χυδαία δημοσιεύματα του Θέμου Αναστασιάδη στη στήλη του «Μαύρη Τρύπα», στην τελευταία σελίδα της *Ελευθεροτυπίας*, πολύς λόγος έγινε για την ελευθερία έκφρασης των δημοσιογράφων και τα όριά της, όταν μάλιστα παραβιάζονται στοιχειώδη δικαιώματα του πολίτη. Στο στρογγυλό τραπέζι που οργανώσαμε μ' αυτή την αφορμή, ο **ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΟΤΣΗΣ** (πολιτικός αρθρογράφος στην *Ελευθεροτυπία*), ο **ΝΙΚΟΣ ΦΙΛΗΣ** (πολιτικός συντάκτης στην *Αυγή*) και ο **ΝΙΚΟΣ Γ. ΞΥΔΑΚΗΣ** (συντάκτης του πολιτιστικού ρεπορτάζ στην *Καθημερινή*) παίρνουν θέση στον σχετικό προβληματισμό. Και τον διευρύνουν, επεκτείνοντας τη συζήτηση σε όλο το φάσμα των προβλημάτων του Τύπου. Εκ μέρους του **ΑΝΤΙ**, τη συζήτηση συντόνισαν η **ΕΛΕΝΗ ΚΑΡΑΝΤΖΟΛΑ** και ο **ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ**.

ΑΝΤΙ: ...Απ' ό,τι λοιπόν φαίνεται, τον Αναστασιάδη τον κρατάει στην *Ελευθεροτυπία* η εύνοια του Τεγόπουλου...

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Στη δυσχερέστερη θέση από όλους μας μέσα στην *Ελευθεροτυπία* τώρα είναι ο Φυντανίδης. Διότι αμφιβητείται ο ρόλος του διευθυντή. Ο οποίος δεν είναι τυπικός, είναι ουσιαστικός: Ο Τεγόπουλος δεν πατά στην εφημερίδα, ο Φυντανίδης λύνει και δένει. Όταν λοιπόν φτάνει στο σημείο να λέει στους αναγνώστες «απολύστεν τον εσείς», διατυπώνει την αδυναμία του, την οποία ευθύτερα ομολογεί στη συνέντευξή του στον Τσαγκαρουσιάνο [στο *ΟΙ*, Ιούνιος 1995], να ενεργήσει ως διευθυντής μιας εφημερίδας όπου διαπιστώνεται ότι ένας κύριος αποτελεί μια ξένο σώμα μέσα στην εφημερίδα, την αδυναμία του να υπάρξει ως διευθυντής. Λέει δεν θα συγχροιστώ εγώ με τον Τεγόπουλο για τον Θέμο, γιατί ο Τεγόπουλος λατρεύει και εκστασιάζεται με τις αθλιότητες της Μαύρης Τρύπας. Όμως θέλω να πω με την ευκαιρία ότι εάν υπήρξαν και μέσα από την εφημερίδα αντιδράσεις έντονες γι' αυτό το φαινόμενο, που όπως είπαμε έχει ήδη καταγραφεί και περιγραφεί επαρκώς, είναι γιατί κάποτε κι εμείς οι δημοσιογράφοι συντάκτες αυτής της εφημερίδας είπαμε ότι είναι θέμα στοιχειώδους αυτοσεβασμού να προασπίσουμε τη δουλειά μας, τον εαυτό μας, το επαγγελματικό μας σπίτι, το επαγγελματικό μας μαγαζί, το οποίο το χτίσαμε, όπως έγραφα κάπου, λιθαράκι λιθαράκι και του δώσαμε ένα κύρος, μια αξιοπιστία, μια εικόνα προς τα έξω ότι είναι μια εφημερίδα η οποία, την ευνοεί η σύγκριση, αλλά ωστόσο έδωσε μαθήματα ελευθεροτυπίας και πλουραλισμού. Λοιπόν, είναι όντως αντιδράσεις που προέρχονται από τον τρωμένο αυτοσεβασμό μας, τον πληγωμένο αυτοσεβασμό μας. Για να τελειώσω ως προς την *Ελευθεροτυπία*, η οποία ήταν στο μάτι του κυκλώνα αυτό τον καιρό, να πω ότι είναι ασημαντότατη μειοψηφία αυτή η φράξια της τσογλανιάς που τη λέω εγώ,

η οποία υπερασπίζεται ακόμη και χειροδικούσα τον Αναστασιάδη. τους αριθμήσεις, ο Τριάντης, ο Ρουμελιώτης, η Πετρούτσου και δεν κανέναν άλλο... Ειλικρινά δεν ξέρω κανέναν άλλο.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Ισχύει το ίδιο και στους αναγνώστες; Μήπως η χυδαιότητα αποτελείσεν και μιας κρίσης του λόγου, όπως αυτή η κρίση βιώνεται τους αναγνώστες;

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Πάντοτε είχε η *Ελευθεροτυπία* ένα κοινό, ας πούμε, πολιτικό· σε όλα τα στρώματα τα κοινωνικά, όλων των πολιτικών αποχρώσεων είναι οι αναγνώστες της· ουδέποτε είχε αναγνώστες τους οπαδούς κομμάτων ούτε τους φανατικούς των κομμάτων. Ότι υπάρχει στις παρυφών των κομμάτων από τη Δεξιά έως την ακρότατη Αριστερά ήταν αναγνώστης της *Ελευθεροτυπίας*. Μέσα σε αυτό λοιπόν το μωσαϊκό του αναγνωστικού κοινού βεβαίως υπάρχουν και αυτοί που χαχανίζουν με τη Μαύρη Τρύπα. Αλλά αν ισχυριστεί κάποιος ότι παίρνουν την *Ελευθεροτυπία* για να διαβάζουν τον Μαύρη Τρύπα αυτό ούτε τα ίδια τα στοιχεία τα κυκλοφοριακά της τελευταίας τριετίας δεν το δείχνουν. Δηλαδή θέλω να πω ότι εάν ξαφνικά η εφημερίδα έβγαινε χωρίς τα οπίσθιά της... ε, δεν θα 'χανε και τίποτε.

ΑΝΤΙ: Ωστόσο στις σελίδες διαλόγου που έχει πρόσφατα ανοίξει η εφημερίδα, απ' αφορμή του θέματος που προέκυψε, οι αναγνώστες μοιάζουν χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Δηλαδή αν θεωρήσουμε δεδομένη τη σιγή των επιστολών αυτών καθώς και ότι αντικατοπτρίζουν αναλυτικές επιστολές που η εφημερίδα δέχεται καθημερινά, πράγμα που δεν ροούμε να το ελέγξουμε, είναι σαφές ότι υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός αναγνωστών που κατά τα λεγόμενά τους αγοράζουν την *Ελευθεροτυπία* αποκλειστικά για την ομάδα Αναστασιάδη-Τριάντη κ.λπ. Που βρίσκουμε λοιπόν ότι το πιο ενδιαφέρον, το πιο πρωτοριακό κομμάτι της εφημερίδας είναι ακριβώς αυτή η ομάδα...

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Το ξανάπα. Υπάρχουν και αυτοί. Αλλά το πρόβλημα είναι αυτοί οι εκπρόσωποι του..., μ'αρέσει ο όρος του Παντελή Μπουκάλα αλαζονικού κυνισμού βρήκαν έτοιμο αναγνωστικό κοινό. Όταν ο κ. Τριάντης κάθε τόσο ορύεται και με καταγγέλλει ότι ζήτησα είτε στις συνελίξεις της *Ελευθεροτυπίας* είτε δημοσία τη λογοκρισία του οποίου Μαύρη Τρύπα ψεύδεται. Και ψεύδεται ασυστόλως. Καμία λογοκρισία ποτέ δεν ζήτησα. Και στον ίδιο κατάμουτρα και στον Φυντανίδη επανειλημμένα είπα ότι ο άνθρωπος αποτελεί ξένο σώμα. Του δώσαμε, κακώς, ένα βήμα για να φέρει τις αθλιότητες που γράφει, οι οποίες δικαιολογημένα έχουν χαρακτηριστεί σεξιστικές, ρατσιστικές, ωμά φασιστικά προτροπτικές. Λοιπόν, ο Τριάντης στον *Στόχο*, ας πάει όπου στον διάολο θέλει, ας βγάλει τις εξυπνάδες βιβλίο, να δοκιμάσει πόσα απίδια πιάνει ο σάκος. Κατά πόσο οντάει αναγνωστικό κοινό. Ας το κάνει...

Ν. ΦΙΛΗΣ: Εγώ δεν νομίζω ότι είναι μόνο η εύνοια του αφεντικού που κρατάει τον Αναστασιάδη στην *Ελευθεροτυπία*. Γιατί το αφεντικό είναι

Το στρογγυλό τραπέζι του ANTI για τον Τύπο (από αριστερά): Ελένη Καρανιζόλα, Γιώργος Βότσης, Νίκος Ξυδάκης, Νίκος Φίλης και Ηλίας Κανέλλης. (Φωτογραφίες: Γιάννης Κωσταρής).

Δηλαδή δεν κάνει το γούστο του με τον Αναστασιάδη – μπορεί να κάνει το γούστο του ο Τεγόπουλος. Μετράει όμως αν πουλάει ο Αναστασιάδης. Και φοβούμαι ότι, δεν ξέρω αν φέρνει κοινό –όπως είπες δεν φέρνει– διαμορφώνει ένα κοινό της *Ελευθεροτυπίας*, ένα μέρος του ανομοιογενούς κοινού της *Ελευθεροτυπίας*. Το αποτέλεσμα είναι η *Ελευθεροτυπία*, η οποία βέβαια ξεκίνησε ως εφημερίδα των συντακτών και λειτούργησε σε πολλά θέματα κατά πρωτοποριακό τρόπο, είναι, από ό,τι φαίνεται, μέλη από την ανομοιογένεια και τον πολυσυλλεκτισμό τελικώς να διαμορφώνονται διαφορετικά κοινά αναγνωστών.

ΒΟΤΣΗΣ: Σύμφωνοι.

ΦΙΛΗΣ: Μία λοιπόν από τις ψυχές αυτού του κοινού της *Ελευθεροτυπίας* φοβούμαι ότι είναι ο Αναστασιάδης. Γι' αυτό και δεν είναι εύκολο να τον κρίνουν.

ΒΟΤΣΗΣ: Αυτός είναι ο κίνδυνος πια...

ΦΙΛΗΣ: Είναι κίνδυνος ή επήλθε η μετάλλαξη;

ΒΟΤΣΗΣ: Μια νεαρή δημοσιογράφος από την Κρήτη υπενθυμίζει αυτό το ζιζάνιο στον *Μικρό Πρίγκιπα* του Εξυπερύ που αφέθηκε ανάμεσα στα ζιζανιά. Είναι ένα ζιζάνιο τέρας, ένα ζιζάνιο γίγας που έπνιξε όλα τα άλλα. Αυτός είναι ο κίνδυνος, να θεωρείται ότι αυτό το χάχανο είναι ντε και καλά ανατρεπτικό, περίπου ριζοσπαστικό, αυτός είναι ο κίνδυνος, πράγματι. Και γι' αυτό ανατριχιάζουμε όλοι εκεί μέσα και γι' αυτό δεν αισθανόμαστε και πάρα πολύ καλά. Κάποιοι από τους παλαιότερους, που τώρα πια έχουν κλείσει είκοσι χρόνια σε αυτή τη φυλλάδα, ντρεπόμαστε που δεν έχουμε τη δυνατότητα, για πολύ απλούς ανθρώπινους λόγους, να πούμε αίτιο και συ. Τεγόπουλε με τις όποιες επιλογές σου, εγώ πάντως δεν μπορώ να συστηγάζομαι με φασιστοειδή στο ίδιο μαγαζί. Δεν μπορούμε. Γιατί δεν μπορούμε; Είναι πάρα πολύ απλό. Όταν εγώ έχω 37 χρόνια στη δημοσιογραφία και βγαίνω σε λίγο στη σύνταξη και βεβαίως όσα βγάζει ο Κωστόπουλος ή ο Μαύρος Τρύπας σε ένα μήνα εγώ θα τα πάρω σε εφάπαξ μετά από 37 χρόνια –έτσι;– τα υπολογίζω αυτά για την παραπέρα ζωή μου. Ντρέβομαι αλλά έτσι ωμά είναι τα πράγματα. Αν εγώ δεν πάρω από την *Ελευθε-*

ροτυπία ό,τι μου αναλογεί, τρία-τέσσερα εκατομμύρια μαζί με το εφάπαξ, θα είναι δυσκολότερο να ζήσω αύριο με τη σύνταξη. Γι' αυτό και δεν σηκώνομαι να πω «ή εγώ ή αυτός», αυτό που δεν κάνει κι ο Φυντανίδης «ή αυτός ή εμείς». Βεβαίως πολλώ μάλλον δεν μπορείς να έχεις τέτοια απαίτηση από τους νεότερους συναδέλφους. Είναι άγρια η πιάτσα σήμερα στη δημοσιογραφία, έχουμε μόνο επιδοτούμενους ανέργους 100, χωρίς να υπολογίσουμε και πόσων έχει σταματήσει η επιδότηση, λοιπόν, δεν μπορείς να απαιτείς από τα νέα παιδιά να φτάσουν σε σημείο εξέγερσης ή οριστικής ρήξης με μια εφημερίδα που την αγαπάνε, και που σε αυτή τη φάση τους προδίδει, και να πούνε παίρνω το καπέλο μου και φεύγω και πάω σε άλλο μαγαζί. Πού να πάνε;

ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΙΔΕΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

Ν. ΦΙΛΗΣ: Είναι σωστή η επισήμανση που κάνεις και νομίζω ότι οι αντιδράσεις της μεγάλης πλειοψηφίας των συναδέλφων στην *Ελευθεροτυπία* είναι παρήγορο σημάδι ότι και στο χώρο των δημοσιογράφων, όπου δυστυχώς οι αντιδράσεις μέχρι στιγμής απέναντι στο φαινόμενο της κυνικής δημοσιογραφίας είναι ασθενικές, αρχίζουν πλέον να διαμορφώνονται αντιστάσεις. Για παράδειγμα επισημαίνω ότι στις τελευταίες εκλογές για την Ομοσπονδία των Δημοσιογράφων την πλειοψηφία πήραν ψηφοδέλτια τα οποία προγραμματικά είχαν διατυπώσει την αντίθεσή τους σε αυτό το φαινόμενο της παραδημοσιογραφίας. Νομίζω ότι με αφορμή την ιστορία του Αναστασιάδη διατυπώθηκαν ορισμένα ιδεολογήματα περί Τύπου. Και αυτά έχει ίσως μεγαλύτερη σημασία να συζητήσουμε. Και να φύγει ο Αναστασιάδης, και να αλλάξει η *Ελευθεροτυπία* γραμμή πλεύσης, ίσως αυτά μείνουν ως κακή κληρονομιά. Ένα ιδεολόγημα το οποίο διατυπώθηκε είναι το λεγόμενο ιδεολόγημα του δικαιώματος του Τύπου «να ελέγχει και μόνο να ελέγχει» γιατί αποτελεί «αντιεξουσία». Δηλαδή να μην ελέγχεται ο Τύπος. Αυτή είναι η απαίτηση που διατυπώνεται. Και νομίζω ότι θα πρέπει ως δημοσιογράφοι, χωρίς να δεχόμεθα την ποινικοποίηση του επαγγέλματός μας και μορφές πειθαρχικής καταστολής θα πρέπει να πούμε πως σήμερα ο Τύπος, και ο

ηλεκτρονικός και ο έντυπος, έχει αλλάξει μορφή και δεν είναι αυτό που θεωρείτο προ πολλών ετών. Το βήμα δηλαδή για να καταγγέλλουν οι αδικούμενοι την εξουσία. Σήμερα ο Τύπος είναι εξουσία, και μάλιστα άγρια, με διαπλοκές και με το σκληρό κομμάτι της εξουσίας, το οικονομικό κομμάτι. Συνεπώς ο Τύπος δεν μπορεί να αξιώνει δι' εαυτόν ότι θα είναι υπεράνω πάσης κριτικής και πάσης δημοκρατικής δεοντολογίας. Το λέω αυτό γιατί από τα βασικά επιχειρήματα της *Ελευθεροτυπίας* είναι ότι εμείς δεν θέλουμε να ενοχλούμε τους συντάκτες. Και βεβαίως κανείς δεν θέλει να ενοχλεί τους συντάκτες, νομίζω όμως ότι υπάρχει ένα θέμα υπεράσπισης υπέρτερων αγαθών. Δηλαδή η αξιοπρέπεια του πολίτη είναι υπέρτερο αγαθό από την «ελευθερία» του όποιου Μαύρου Τρύπα ή άλλου να τσαλαπατάει την αξιοπρέπεια κάποιου λέγοντας ότι εκφράζεται. Πόσο μάλλον που δεν εκφράζεται, αλλά πουλάει.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Νίκο, έκανες μια επισήμανση ότι άλλος ο Τύπος προ ετών κι άλλος ο Τύπος τώρα. Το θέμα είναι γιατί. Χονδρικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι το σημείο –αν μπορούμε να βρούμε ένα σημείο– μεταλλαγής του Τύπου είναι πρώτον, η έκρηξη των περιοδικών επί Κοσκωτά, δεύτερον, η εμφάνιση της ιδιωτικής ραδιοφωνίας, τρίτον, η εμφάνιση της ιδιωτικής τηλεόρασης. Κατ' εμέ, και τα τρία αυτά πράγματα συγκλίνουν σε κάτι, είναι τρία ρεύματα που εκβάλλουν στο ίδιο ποτάμι. Το ποτάμι αυτό είναι κατ' εμέ ένα μεγάλο πρόγραμμα επικοινωνιακό, ένα επικοινωνιακό προϊόν στο οποίο δεν υπάρχει πια καμιά διαχωριστική γραμμή μεταξύ ενημέρωσης και ψυχαγωγίας. Δηλαδή η τηλεόραση αντιμετωπίζεται ακόμη και σήμερα από πολλούς δημοσιογράφους και κριτικούς της τηλεόρασης ως δελτίο ειδήσεων. Αλλά το δελτίο ειδήσεων είναι μισή ώρα σε ένα πρόγραμμα δώδεκα ωρών –ούτε καν δωδεκάωρο, τα μεγάλα κανάλια έχουν πρόγραμμα συνεχούς ροής. Στις 24 ώρες, η δημοσιογραφία, η καθαρή δημοσιογραφία είναι περίπου μια-δυο ώρες. Ακόμη και τα δελτία ειδήσεων παράγονται, παρουσιάζονται και πωλούνται ως πρόγραμμα, ως ψυχαγωγία. Οι δημοσιογράφοι είναι πια διασκεδαστές. Αυτό ακριβώς είναι και η μια εκδοχή του φαινομένου που συζητάμε σήμερα. Το οποίο δεν είναι του '95· δεν είναι η τελευταία βρισιά μιας ρατσιστικής στήλης του Τύπου, αλλά είναι απότοκο ενός φαινομένου που με αυτή τη μορφή του αρχίζει από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Το πρώτο ας πούμε φανερό, καραμπινάτο προϊόν στην επικοινωνιακή αγορά ήταν το ΚΛΙΚ, το οποίο εξέφρασε κάτι· και εκόμισε και μερικά θετικά στην ελληνική δημοσιογραφία, αυτό ας μην το υποτιμήσουμε τελείως.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Σύμφωνα, αλλά να τα πιάσουμε ένα ένα. Έλεγε προηγουμένως ο Νίκος Φίλης κατά πόσο νοείται μέσα στη Δημοκρατία, στη συγκεκριμένη πολιτεία, κάποια εξουσία να ελέγχει και να μην ελέγχεται. Νομίζω ότι είναι λυμένο το θέμα. Κι εμείς που κατά καιρούς έχουμε εκφράσει ελευθερίες απόψεις, που αυτοβαφτιστήκαμε από αναρχικοί ως ιακωβίνοι ή ελευθεριακοί και όλα αυτά τα πράγματα, μοιάζει λίγο κωμικό να παριστάνουμε αυτή τη στιγμή τους θεσμολόγους. Αλλά είμαστε θεσμολόγοι. Στο βαθμό που η ανάπηρη δημοκρατία μας πρέπει να προφυλαχθεί για να διευρυνθεί αύριο-μεθαύριο, τους τάδε θεσμούς που έχει θα τους διασφαλίσουμε. Και λέει ο Αριστόβουλος Μάνεσης, το 'γραψε προχθές στην *Αυγή*, το είχε πει και στο λόγο του στην Ακαδημία. Διαπιστώνει ότι η τέταρτη πια εξουσία έχει γίνει πρώτη, με το γιγαντισμό αυτό των μέσων μαζικής ενημέρωσης και τη διαπλοκή συμφερόντων από τη στιγμή που η ιδιοκτησία τους πέρασε στο μεγάλο κεφάλαιο· ότι είναι υποτεταγμένοι σε αυτή την τέταρτη εξουσία και οι τρεις άλλες εξουσίες, εκεί διαβλέπει τον κίνδυνο. Ως προς το αν υπάρχει δικαίωμα στην ασυδοσία, αν υπάρχει, πολλώ μάλλον, δικαίωμα στη χυδαιότητα, αν λειτουργεί κάποια από όλες τις εξουσίες ανεξέλεγκτα, ε, τα θέματα αυτά τα 'χει λύσει το Σύνταγμα. Υπάρχουν αυτά τα θεμελιώδη δικαιώματα του πολίτη που είπες, τα οποία ορίζουν, οριοθετούν, την ελευθερία καθενός ως τη μη προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων του άλλου, το δικαίωμα δηλαδή στη ζωή ως αυταξία, στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας ως αυταξία, στο μη διαχωρισμό των ανθρώπων για λόγους φυλής, θρησκεί-

ας, φύλου ή πολιτικών πεποιθήσεων και τα λοιπά. Δεν καταλαβαίνω δηλαδή πώς μπορούν να επικαλούνται κάποια ελευθερία που θα είναι υπερόλων των άλλων ελευθεριών, μοναδική αυτή. Δεν υπάρχει στη Δημοκρατία ανεξέλεγκτη εξουσία. Γι' αυτό την ονομάζουμε άγρια εξουσία τη μνηκρατία, γιατί είναι εξωθεσμική, γιατί δεν υφίσταται έλεγχο... Ο Μπερλσκόνι στην Ιταλία κάλυψε το κενό εξουσίας με το αντικόμμα του της μικροθόνης. Στραπατσάριστηκε όμως όταν μπήκε μέσα στους θεσμούς της εξουσίας, όταν έπαψε να είναι η άγρια εξουσία και έγινε αρχηγός της εκτελικής εξουσίας.

Είπες όμως, Νίκο, και κάτι άλλο. Επικαλέστηκες το Συνέδριο της ομοσπιδίας των δημοσιογράφων, το ιδρυτικό, το πρώτο Συνέδριο... Νομίζω ότι ναι ή τώρα ή ποτέ. Δηλαδή ή τώρα οι δημοσιογράφοι με αφορμή αυτό το· νέδριο θα προχωρήσουν σε θεσμούς, όπως είναι ο κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας, αυτοπεριορισμού, αυτοελέγχου, αυτοσεβασμού, ή σε γο δεν θα γλιτώνουμε, ακόμη κι αν κυκλοφορούμε με τεθωρακισμένα αυτοκίνητα και με μοτοσυκλετιστές σαν τον Ψυχάρη· γιατί δεν θα σταματήσουν οι πολίτες τώρα που άρχισαν στα γιαούρτια. Και βεβαίως μαζί με τα ξεθα καίγονται και τα χλωρά.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Προβλέπεις δηλαδή ότι επέρχονται μέρες ανυποληψίας του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Έχουν έλθει αυτές οι μέρες. Το θέμα είναι ότι θα γίνεται· στόχος ο δημοσιογράφος. Και δικαιολογημένα από τη στιγμή που ο ίδιος επιτίθεται συνεχώς, χωρίς να θέτει φραγμούς αυτοελέγχου και αυτοσεβασμού, χωρίς να θυμάται κάθε τόσο ότι η λειτουργία του, διάολε, θα έπρεπε να είναι στη υπηρεσία του πολίτη, στην υπηρεσία της κοινωνίας και όχι εντίον της!

Ν. ΦΙΛΗΣ: Είμαι κι εγώ από αυτούς που θεωρούν ότι ήταν συμβολικό γιαούρτωμα. Νομίζω ότι ήδη σε μια κοινωνία της εξατομίκευσης, όπου πνούν κρίση οι συλλογικότητες, έχουν αρχίσει να εμφανίζονται κάποιες αστάσεις των πολιτών στη μνητιοκρατία. Θα αναφερθώ σε δύο γεγονότα. ένα είναι ότι το 1994 η πίτα της τηλεθέασης μειώθηκε σε σχέση με το 199·

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Και σημαντικά! Όσο περίπου και στη Γαλλία μετά από αρά χρόνια.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Υπήρξε λοιπόν μείωση της πίτας της τηλεθέασης. Αυτό είναι λυ σημαντικό.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Τι εννοείς με αυτό;

Ν. ΦΙΛΗΣ: Ο συνολικός αριθμός των ελλήνων πολιτών που βλέπουν τηλεόραση μειώθηκε το 1994 σε σχέση με το 1993.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Ποιος το λέει αυτό;

Ν. ΦΙΛΗΣ: Έρευνα. Δημοσιεύτηκε στα *Νέα* πριν από ένα μήνα περίπου.

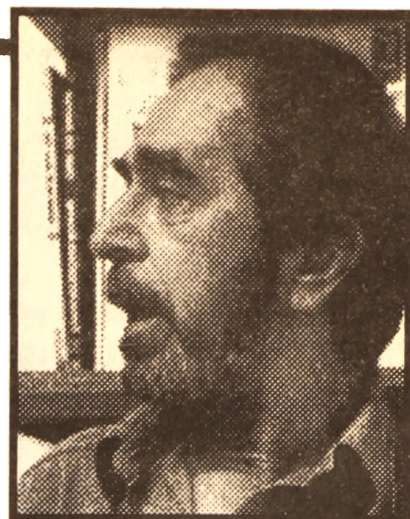
Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Ναι, αλλά τρειςήμισι ώρες κατά μέσο όρο βλέπει ο έλλη πολίτης τηλεόραση! Τρομακτικός χρόνος!

Ν. ΦΙΛΗΣ: Είναι άλλο θέμα η διάρκεια της ημερήσιας τηλεθέασης και άαν σε σύνολο 100 πολιτών μειώνεται ο αριθμός αυτών που παρακολουθ τηλεόραση.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Πάντως χτεσινή έρευνα της ICAP που παρουσίασε ο χαηλίδης –εξαρτάται βέβαια και για τι έρευνα μιλάμε, γιατί η μεν έρε της AGB βασίζεται σε, ας πούμε, αντικειμενική μεθοδολογία, ενώ οι άλλ έρευνες με τα ερωτηματολόγια είναι το τι θυμάσαι– ανέφερε ότι ένα πς στό 1,7-4% δεν βλέπουν καθόλου τηλεόραση, το οποίο είναι ελάχιστο βαια.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Σε κάθε περίπτωση, πάντως, υπάρχει μία κάμψη· δεν λέω ότ ναι κατακόρυφη πτώση, υπάρχει μία κάμψη. Κι αυτό πρέπει να το επιστ νουμε και πρέπει να το προσέξουν κι αυτοί που εμπορικά βλέπουν την τι όραση. Ότι δηλαδή όταν ο πολίτης θα αρχίσει να εκφράζει την αποστρ του κλείνοντας το κουμπί, περιορίζοντας τη σχέση του με την τηλεόραση τε η τηλεόραση δεν θα πουλάει και συνεπώς θα υπάρξει και άλλο κόσ Το δεύτερο στοιχείο που θέλω να επισημάνω είναι οι κυκλοφορίες των

Άνθρωποι οι οποίοι δεν έχουν διακινδυνέψει ουδέποτε το παραμικρό, φτάνουν να γίνονται εισαγγελείς της σύνολης Αριστεράς, μόνο και μόνο διότι η Αριστερά τολμά νη μην ερωτεύεται τον Λαλιώτη ή να μην υποκύπτει στη γοντεία του Ανδρέα Παπανδρέου.

«ΕΝΑ ΓΕΛΙΟ ΘΑ ΣΑΣ ΘΑΨΕΙ»

Ν. ΞΥΛΑΚΗΣ: Νομίζω πως αξίζει να πούμε κάποια πράγματα για τα έντυπα τύπου ΚΛΙΚ. Κάποιες σκόρπιες σκέψεις. Εγώ είμαι κατά πολύ νεότερος δημοσιογραφικά από τον Γιώργο Βότση και περίπου συνομήλικος πολιτικά και δημοσιογραφικά με τον Νίκο Φίλη. Ο Νίκος θυμάται πολύ καλά το κλίμα των καταλήψεων του '79-80 μέσα στο οποίο ζυμωθήκαμε· εγώ ανδρώθηκα πολιτικά, εσύ Νίκο ήσουν πιο ξεσκολισμένος ήδη. Τι έγινε εκεί; Θεωρώ ότι είναι σημαντικό να δούμε αυτή τη διαδρομή της δεκαετίας του '80, γιατί στις καταλήψεις κατεδαφίστηκε εκείνος ο ξύλινος λόγος της Αριστεράς, ότι σήμαινε η υπερπολιτικοποίηση και μια κάπως θεολογική αντιμετώπιση της ζωής η οποία είχε φτάσει σε υστερίες. Στην ΚΝΕ ας πούμε απαγορευόταν τα κορίτσια να κυκλοφορούν αργά και ευλογιόντουσαν μόνο οι ενδογαμίες. Σε αυτό το υπέδαφος το οποίο χαρακτήρισε ισοπεδωτικά τη μεταπολίτευση, κι εδώ έχει και ο Ρήγας τις ευθύνες του, ένα από τα όπλα των τότε αυτονόμων, ο οποίος τότε ήταν ένας μικρής εμβέλειας χώρος –δεν ήταν κοινωνικό κίνημα καν, άφησε κάποια σημάδια σε επίπεδο λόγου–, ήταν το χιούμορ. Ένα από τα τυπικά συνθήματα, το οποίο ήταν μεταφυτευμένο από την ιταλική αυτονομία, ήταν το «ένα γέλιο θα σας θάψει». Το «σας» τώρα αναφερόταν κυρίως στην παλιά Αριστερά. Πολύ λιγότερο στον Ράλλη που ήταν ο υπουργός του νόμου 815 ή στις κυβερνήσεις του Καραμανλή και πολύ περισσότερο στην Αριστερά. Εναντιώθηκε δηλαδή ένα μικρό κομμάτι νεολαίας, διανοούμενοι λίγο-πολύ, σε αυτό που ένοιωθε ότι τους καταπίεζε βιωματικά. Όλη η δεκαετία του '70, νομίζω ότι ο Γ. Βότσης το θυμάται πολύ καλύτερα από μένα, επειδή ήταν μέσα στα πράγματα...

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Ως προβοκάτορας και χαφιές... (γέλια)

Ν. ΞΥΛΑΚΗΣ: Εμείς διαβάσαμε, ψάχναμε να βρούμε προγόνους –άλλη ιστορία αυτή– και δεν τους βρήκαμε. Γιατί ήταν ή χαμένοι ή θαμμένοι. Ψάχναμε λοιπόν να βρούμε: Στη δεκαετία του '70 τι έγινε; Προ Χούντας τι υπήρχε; Ψάχναμε το βιβλίο του Νόλλα να δούμε ότι κάποιοι ρίχνανε πέτρες το '65, ένα άρθρο του Βότση το οποίο έλεγε κάτι το οποίο ξέφυγε από αυτόν τον ξύλινο λόγο, τον συντεταγμένο. Λέω λοιπόν, πολύ σχηματικά ότι στη μεταπολίτευση και μέχρι το '81 η Αριστερά κυριαρχεί ολοκληρωτικά στον πολιτισμό, κατά 80-90%· έχει πιάσει όλη τη σφαίρα, της τέχνης, της παραγωγής ιδεών και της συμπεριφοράς, της καθημερινής ζωής, όπου έχουμε αναβίωση πραγμάτων γελοίων, σαν να μην έχει υπάρξει Μάης του '68, σαν να μην έχουν υπάρξει παγκόσμια κινήματα ιδεών, ζώων, δεν υπάρχει ροκ ας πούμε. Και υπάρχουν κάποιες τσογλανοπαρέες, σαν αυτές που λέει ο Σαββόπουλος, που βγαίνουν σε κάποια στιγμή, ξεκινά από το '77 στις καταλήψεις του πανεπιστημίου της Πάτρας, όταν αρχίζουν οι πρώτες ραγισματιές στο τεράστιο αριστερό πολιτιστικό μπλοκ, και λένε κάτι άλλο. Αναρχο ήταν, ασύντακτο, άναρθρο, αλλά πρότεινε κάποια μοντέλα ζωής ή κάποια θραύσματα λόγου. Μορφοποιείται κάπως περισσότερο το '79-80 όπου γίνεται η μετωπική σχεδόν σύγκρουση αυτού του μορφώματος που ονομάστηκε αναρχοαυτόνομοι με την Αριστερά – η οποία Αριστερά δεν είναι μόνο το ΚΚΕ. Πιστεύω ότι σε αυτή την νεολαιίστικη σύγκρουση ισοπεδώθηκαν πρώτοι, μαζί με το όποιο κύρος είχε πια το ΚΚΕ στη νεολαία, και όλα τα αριστερά γκρουπούσκουλα. Δεν υπήρξε μετά το '80-82 τίποτα· δεν έμεινε κολυμπηθρόξυλο. Αυτό το νέο στοιχείο του χιούμορ, της πλάκας, της ανατροπής, της αντιστροφής διαλεκτικών ζευγών και ένας υγιής κατ' εμέ μηδε-

περιοδικών τύπου ΚΛΙΚ. Πρώτον, φαίνεται να υπάρχει μία κάμψη αυτών των περιοδικών και δεύτερον, συνεχώς το κοινό αυτών των περιοδικών μετατοπίζεται σε πολύ μικρές ηλικίες, εκεί όπου πιθανόν η τσόντα να βοηθά να εκδηλώνονται διάφορες βιολογικές ανάγκες των πολιτών...

ΑΝΤΙ: Πάντως γενικότερα τα περιοδικά αυτά είναι καθρέφτης μιας κοινωνίας της αγοράς και βγαίνουν ακριβώς για να εξάρουν αυτή τη συνθήκη. Για να εθίσουν δηλαδή ένα κοινό στο να καταναλώνει και για να τους θρέψουν την καταναλωτική συμπεριφορά. Αυτή είναι μια παράμετρος που δεν πρέπει να την αγνοούμε όταν μιλάμε για αυτά τα έντυπα, αλλά και για όλο τον υπόλοιπο Τύπο που σε μεγάλο μέρος διαρθρώνει και καταστρώνει την ύλη που ως οδηγό αγοράς.

Α. ΦΙΛΗΣ: Επειδή αυτή η λειτουργία είναι πλέον καταστατική λειτουργία του συνόλου του Τύπου –καταναλωτικά λειτουργεί όλος ο Τύπος πλέον– κι αυτό φαίνεται από τα ένθετα έως τις διαφημίσεις και τον τρόπο με τον οποίο γράφονται διάφορα κομμάτια, η φέτα του χυδαίου Τύπου, της χυδαιογραφίας, των περιοδικών αυτών που έχουν δημιουργήσει ένα ειδικό κοινό, φαίνεται ότι μειώνεται. Οι κυκλοφορίες τους δείχνουν ότι υπάρχει μία πτώση. Προσπάθησαν να καλύψουν ένα αίτημα μιας νέας πολιτικοποίησης, όταν είχε φανερί η κρίση της παλαιάς πολιτικής. Αλλά νομίζω ότι ήδη από τότε ήταν ανεξάρτητα σπέρματα του μετέπειτα εκφυλισμού τους.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Να κάνω μια παρενθεσούλα και να συνεχίσουμε, γιατί όντως έχει ενδιαφέρον αυτή συζήτηση. Όταν μιλάμε για μορφές συλλογικής αντίστασης, ξεχνάμε, γιατί πέρασε όντως στο ντούκου, ότι στον ακριτικό Έβρο η προπομπή του μητροπολίτη Άνθιμου, καλή του ώρα, πριν από μερικές μέρες μαζεύτηκαν υπογραφές από την τοπική αυτοδιοίκηση και ανώτερους πολίτες της περιοχής, πάνω από 1.000-1.500, που επεσήμαιναν σε κείμενο εξόχως ενδιαφέρον τους κινδύνους από τη μηντιοκρατία και κυρίως από την τηλεόραση. Λοιπόν, και πριν από την εκδήλωση των Ρηγάδων, υπήρχαν, είχαν αρχίσει να φαίνονται, και ευτυχώς, τέτοιες μορφές συλλογικής αντίδρασης...

Α. ΦΙΛΗΣ: Αν μου επιτρέπεται να θυμίσω επ' ευκαιρία ότι η κινητοποίηση των ανθρώπων που είχαν περάσει από τον Ρήγα πρέπει να εκλαμβάνεται ως μια αυθόρμητη κίνηση πολιτών. Δεν υφίσταται Ρήγας. Είναι μια φαντασιακή επέλαση μάλλον αυτών των ανθρώπων σε μια οργάνωση που κάποτε υπήρξε παρά μια πραγματική πολιτική ένταξη που τους κινητοποίησε.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Το τρωτό βέβαια σε όλη αυτή την ιστορία είναι ότι αντιδράσαμε όταν πατήσαν τον δικό μας τον κάλο, όταν χτύπησαν τη δική μας την πόρτα, όταν η χυδαιότητα χτύπησε εμάς κατάμουτρα.

Α. ΦΙΛΗΣ: Πρώτα πρώτα μιλάμε για κάτι που δεν υπάρχει. Δεν κινητοποιήθηκε η οργάνωση μόλις την έβρισαν. Πολίτες κινητοποιήθηκαν όταν αμφισβητήθηκε το αγωνιστικό τους βίωμα. Οι ίδιοι πολίτες είχαν κατ'επανάληψη ενεργοποιηθεί και εκφράσει την αγανάκτησή τους και σε άλλες μορφές ιδιαιτερότητας ή αντιδραστικών προτύπων που λάνσαρε είτε η «Μαύρη Τρύπα» είτε άλλες εστίες στο χώρο των μήντια και του Τύπου. Και εν πάση περιπτώσει είναι ανθρώπινο, πιστεύω ότι αυτή είναι η πραγματικότητα, όλη η ιστορία πεθαίνει από AIDS, όταν όμως πάθει AIDS κάποιος στην οικογένειά σου ενεργοποιείται περισσότερα. Προβληματικό βέβαια, αλλά ανθρώπινο.

νισμός λίγα χρόνια αργότερα μετά το '85 το πήραν αρκετά από αυτά τα παιδιά οι οποίοι μπαίνουν σιγά σιγά στα μήντια.

ΑΝΤΙ: Η *Ελευθεροτυπία* αρδεύτηκε από αυτό το χώρο, λ.χ. από τον Σχολιαστή πήρε ανθρώπους...

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Και είναι καλό για την *Ελευθεροτυπία* που πάντα ψάρευε λίγο από τον περιθωριακό, τον underground Τύπο. Γιατί πάντα ήταν ενέσεις, ζωντάνευε. Το ΚΛΙΚ, το οποίο κατά κάποιον τρόπο είναι τροχοδεικτικό, δηλαδή δείχνει μια άλλη εποχή, ξεκινά λεηλατώντας, τσιμπολογώντας από αυτό το καλαμπούρι. Και από τη ανάγκη ως επικοινωνιακό προϊόν που βρίσκεται σε μια διευρυμένη πια αγορά. Δεν μπορείς αλλιώς να καταλάβεις το ΚΛΙΚ. Δημοσιογραφικά το ΚΛΙΚ δεν είναι παιδί του Κωστόπουλου. Ο Κωστόπουλος είναι ένας πολύ έξυπνος επιχειρηματίας, έπιασε κάτι – προέρχεται από τη μήτρα της πασοκικής δεκαετίας...

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Σε αυτό το τοπίο όπου έπαιξαν επιχειρηματίες έξυπνοι όπως λές κι εσύ, οι Κλικαδόροι, να προσθέσουμε δύο ακόμη πράγματα που συμβαίνουν εκείνη την περίοδο. Η ραγδαία φθορά της πολιτικής συνολικά, το να έρχονται στην επιφάνεια και να αποκαλύπτονται διεθνώς, και στη χώρα μας, σημεία πολιτικής διαφθοράς που δεν αφήνουν τίποτε όρθιο, καμία από τις αξίες ή τα πρόσωπα του πολιτικού σκηνικού. Ένα αυτό. Το δεύτερο είναι η εισβολή της τηλεόρασης.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Κι είναι κυρίως η σοσιαλδημοκρατία που φθείρεται, Γιώργο.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Δεν είναι τυχαίο ότι αυτά τα περιοδικά είναι περιοδικά θεάματος, έτσι; Κάποια στιγμή κι οι εφημερίδες προσπάθησαν να παίξουν στο ίδιο γήπεδο αλλά δεν τα κατάφεραν. Αυτά τα περιοδικά είναι προέκταση του τι παρέχει η τηλεόραση. Το πεδίο αυτό έτσι όπως το διαμόρφωσαν όλοι αυτοί οι παράγοντες, συν η ανικανότητα της Αριστεράς η οποία θέλησε να το παίξει δύναμη εξουσίας ενώ όφειλε να παραμένει αντιεξουσία εσαεί, συν η φοβερή κατάρρευση των κτηνωδών καθεστώτων της Ανατολής, συν ο καταναλωτισμός και η ιδεολογία του ευδαιμονισμού που μας εξατομικεύει και μας σπρώχνει συνέχεια στην προσωπική βολή και στην προσωπική διέξοδο, όλα αυτά δημιούργησαν ένα πρόσφορο έδαφος για να παίξουν αυτοί οι τσαρλατάνοι οι οποίοι έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά: Είναι αδίστακτοι. Πώς τους περιέγραψε αυτός ο Παπούλιας;

Ν. ΦΙΛΗΣ: Πετυχημένοι, όμορφοι και πλούσιοι.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Διάσημοι, ωραίοι και πλούσιοι.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Σαν σαπουνόπερα. Αυτές ακριβώς είναι οι αξίες του Χόλλυγουντ.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Έχουν λοιπόν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά: Είναι φιλοχρήματοι – και τα κατάφεραν να κονομήσουν γερά. Ο κ. Κωστόπουλος ταχύτητα έφτιαξε σπιταρούκλα στη Μύκονο. Ο κ. Μαύρος Τρύπας και κότερο – ο Αλαφούζος το κλαίει αυτό (γέλια)

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Σκάφος, όχι κότερο...

«ΠΡΩΗΝ» ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΚΑΙ... ΚΟΝΟΜΑ

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Τα κονομήσαν γερά. Δεν έχουν ίχνος ηθικού έρματος, είναι αγράμματοι ή μάλλον απαίδευτοι και ακόμη και το έλλειμμα ως προς τη γλώσσα μας προσπαθούν να το καλύψουν με τη χρήση ξένων όρων ή με τη νέα δήθεν διάλεκτο της νεολαίας που είναι ντροπή μας όταν την κανακεύουμε στην τηλεόραση στην εκπομπή του Παύλου Τσίμα ακόμη και άνθρωποι γλωσσασυμύτορες με την καλή έννοια και λέμε τι να κάνουμε έτσι εκφράζονται τα παιδιά. Με πεντακόσιες λέξεις; Είναι δυνατόν; Λοιπόν, μέσα εκεί τσαλαβούτησαν και επειδή ακριβώς έχει χάσει ο απλός πολίτης την πίστη του και δεν ξέρει πια πού να ακουμπήσει, έδωσαν την εντύπωση ότι ο λόγος τους, αυτός ο λόγος ο σαλταδόρικος, ο τσογλάνικος, ο ψευτομάγκικος, ο ψευτοανατρεπτικός ότι είναι όντως λόγος ριζοσπαστικός, ανατρεπτικός. Κι έτσι κέρδισαν ένα μέρος της αηδιασμένης από τα πολιτικά πράγματα νεολαίας που δεν έχει πού να ακουμπήσει.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Νομίζω ότι αυτό το φαινόμενο που εκφράζεται με την κυνική

δημοσιογραφία που θέλει να εμφανίζεται ως αναιδής – αλλά κι εγώ είμαι «αναιδής», το θέμα είναι ως προς ποιον είσαι «αναιδής»...

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Εσύ ασεβής είσαι, δεν είσαι αναιδής, γιατί έχεις ήθος.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Κοινωνικά ασεβής λοιπόν. Αυτοί οι κύριοι δεν κάνουν κοινά ασεβή δημοσιογραφία, αντίθετα είναι ευσεβέστατοι ως προς τα κέντρα εξουσίας τα οποία διακονεί αυτή η δημοσιογραφία και είναι βάρβαροι εξουθενωτικοί ως προς τους ανίσχυρους. Αυτό λοιπόν το μοντέλο της «δημοσιογραφίας» τους...

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Συγγνώμη. Στα κοινά χαρακτηριστικά αυτών των ανθρώπων ξέχασα να προσθέσω ότι όλοι τους ακουμπάνε μόνο στα αφεντικά, συνδέονται μαζί τους και συναλλάσσονται μαζί τους. Μόνο με τα αφεντικά. Δεν έχουν καμία σχέση ακόμη και στον εργασιακό τους χώρο με τους συνδέλους τους! Απλά πράγματα δηλαδή.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Σωστή διαπίστωση. Αυτό το μοντέλο, λέω, της δημοσιογραφίας φαίνεται να βγαίνει από μια σχέση συνέχειας και ρήξης ταυτόχρονα, με το ρεύμα της ελευθεριακής κουλτούρας. Της ελευθεριακής κουλτούρας που εκφράστηκε κατά κύριο λόγο από την *Ελευθεροτυπία* στο χώρο εντύπων αλλά και από την πολιτική δραστηριότητα και τις αναλύσεις διαφόρων οργανώσεων μεταξύ των οποίων και ο Ρήγας. Δηλαδή η ελευθεριακή κουλτούρα ή μάλλον η κουλτούρα της ελευθεριότητας είχε ως βασικό εργαλείο καταρχήν τη διεύρυνση της έννοιας της πολιτικής, «το προσωπικό εγώ δημόσιο», αυτό είναι βασικό στοιχείο. Όμως όταν το λέγαμε αυτό, όταν κρύσσαμε, όσοι κρύσσαμε, και στο χώρο της Αριστεράς και του φοιτητικού κινήματος την «επανάσταση στη σκέψη και την τόλμη στη ζωή», είχαμε αντιπαρατεθούμε με ένα κυρίαρχο μοντέλο πολιτικοποίησης, το οποίο βλήθη και στην πολιτική ζωή αλλά κυρίως στο χώρο της νεολαίας από το ΚΝΕ σε συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ. Αυτοί είναι οι νικητές της μεταπολίτευσης, η ΚΝΕ και το ΠΑΣΟΚ στο χώρο της νεολαίας, φορείς του πολιτικού λαϊκισμού, της πολιτιστικής παραδοσιολατρίας και του αντιευρωπαϊσμού. Με αυτό δεν θέλω να πω ότι κι εμείς ως Ρήγας δεν είχαμε τις δικές μας θύνες, αλλά ήμασταν η αντιπολίτευση σε αυτό το μοντέλο, με άλλα πράγματα, καμία αντίρρηση, που σφράγισαν την πορεία μας, δεν θέλω να γράφω...

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Θεολογικής τάξης τα δικά σας προβλήματα...

Ν. ΦΙΛΗΣ: Όχι θεολογικής. Γιατί όταν ο Ρήγας έθετε το πρόβλημα της διεύρυνσης της πολιτικής, μιλάγαμε για τα νέα κινήματα, αμφισβητούσαμε την κεντρικότητα της εργατικής τάξης, αυτά δεν είναι θεολογικά προβλήματα. Έχουν άμεσες επιπτώσεις στη ζωή των ανθρώπων, στο πώς αντιλαμβάνονται τον κόσμο και συνεπώς τη ζωή τους μέσα στην κοινωνία. Όταν αμφισβητούσαμε την έννοια της επαναστατικής εφόδου και μιλούσαμε για αξία της δημοκρατίας και για μια συνέχεια από αλλαγές στη ζωή και κοινωνία ώστε να αλλάζουν και τα δύο συγχρόνως, αυτό ήταν μια διαλεκτική θέαση του κόσμου.

ΑΝΤΙ: Και της πολιτικής δράσης.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Δεν θέλω να μπω σε λεπτομέρειες. Από αυτή την κουλτούρα ελευθεριότητας, ο καθένας κράτησε ό,τι κράτησε. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Ήρθε η κρίση της Αριστεράς με πιο έντονο τρόπο και κυρίως η άνοδος των συντηρητικών αξιών στην κοινωνία μας.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Δηλαδή η δεκαετία του ρηγκανισμού και του θάτσερις...

Ν. ΦΙΛΗΣ: Ακριβώς, εκεί ήθελα να καταλήξω. Είναι η άνοδος του ρηγκανισμού παγκοσμίως, είναι η κυριαρχία των ιδεολογιών της αγοράς παγκοσμίως, όπου τα πάντα πουλιούνται και τα πάντα αγοράζονται συνεχώς. Μέτωπα αλλάζουν και ο καθένας ανάλογα με το τι έχει κρατήσει από το παρελθόν είναι αναγκασμένος να επαναπροποθεθεί με τους νέους έχοντας με τους νέους συμμάχους, με τα νέα διλήμματα που τίθενται. Μετά τι νομίζω είναι η ρήξη η μεγάλη, διότι επαναλαμβάνω από την ελευθεριακή κουλτούρα προκύπτουν, έστω δευτερευόντως, κάποια στοιχεία συνεχώς. Είναι η μεγάλη ρήξη, η αλλαγή εποχής που οι άνθρωποι αυτοί που στήνουν τα έντυπα αυτής της κυνικής δημοσιογραφίας, σε κάποιο βαθμό

Η αξιοπρέπεια του πολίτη είναι υπέρτερο αγαθό από την «ελευθερία» όποιου «Μαύρου Τρύπα» να τσαλαπατάει την αξιοπρέπεια κάποιου λέγοντας ότι εκφράζεται. Πόσο μάλλον που δεν εκφράζεται, αλλά πουλάει.

την ελεύθερη ραδιοφωνία ή την τηλεόραση, το μόνο που κρατούν από το παρελθόν τους είναι η ιδιότητα του πρώην αριστερού. Δεν είναι τυχαίο ότι είναι οι πατροκτόνοι! Γιατί όταν μιλάνε για την πάσης φύσεως Αριστερά, όχι ως οργανωμένα μορφώματα, αλλά ως σύνολο ιδεών και αξιών, λένε «εμείς τους ξέρουμε αυτούς, ευτυχώς που φύγαμε γρήγορα»!

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Για να τους ελεεινολογήσουν...

Ν. ΦΙΛΗΣ: Είναι οι πατροκτόνοι! Είναι ένα ευρωπαϊκό, παγκόσμιο φαινόμενο. Στην Ελλάδα εμφανίζεται ξεπλυμένο βέβαια, όπως όλα δυστυχώς τα πράγματα.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Εδώ υπάρχουν και ψυχοπαθολογικά στοιχεία. Όταν άνθρωποι οι οποίοι δεν έχουν διακινδυνέψει τίποτα, δεν έχει ανοίξει το ρουθούνι τους, δεν έχουν πάρει μέρος σε διαδήλωση, δεν συμπορεύτηκαν με μια Αριστερά πολύπαθη σε αυτό τον τόπο, φτάνουν να γίνονται εισαγγελείς και επιθετικές, για παράδειγμα ο κ. Τριάντης ο οποίος προλείανε το έδαφος για τις επιθέσεις κατά της σύνολης Αριστεράς από τις στήλες της *Ελευθεροτυπίας*, διότι η Αριστερά τολμά να μην ερωτεύεται τον Λαλιώτη ή να μην υποκύπτει στη γοητεία του Ανδρέα Παπανδρέου, μόνο και μόνο γι' αυτό, έχοντας το κόμπλεξ ότι ο ίδιος ουδέποτε ρισκάρισε το παραμικρό τη ζωή του, ε, τότε εκεί έχεις να κάνεις και με πράγματα που ξεφεύγουν από τη σφαίρα παρατήρησης του κοινωνιολόγου...

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Εδώ κινδυνεύουμε να μπούμε στο βιωματικό στοιχείο, το οποίο εσύ το ξέρεις καλύτερα Γιώργο, είναι επικίνδυνο. Να εξετάσουμε δηλαδή τη βιογραφία του καθενός... Πάντως μια παρατήρηση καίρια είναι αυτή που κάνεις ότι η εξέγερση σε αυτούς που υποτίθεται είναι οργισμένοι τους απουσιάζει από το βιογραφικό τους. Απουσιάζει δηλαδή το εξεγερτικό στοιχείο το οποίο πάντα είναι συστατικό στοιχείο προσωπικότητας πλούσιας

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Πάντως δεν μιλάμε για πολλούς. Αυτή η δημοσιογραφία του κομουνισμού, της τσογλανιάς που λέω εγώ, εκπροσωπείται σήμερα από 10-20 ανθρώπους, όχι παραπάνω. Δεν είναι παραπάνω. Άρα δεν μπορείς να μην τους δεις και ως πρόσωπα, ως συγκεκριμένα άτομα, με συγκεκριμένη λειτουργία μέσα στην κοινωνία. Διάολε, εντός των τειχών είμαστε όλοι! Γνωρίζουμε πάρα πολύ καλά.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Γιατί να τους ονομάσεις δημοσιογράφους; Εγώ θα τους ονόμαζα δημοσιογράφους-διασκεδαστές, δηλαδή είναι ένα είδος Κορομηλά: πιο πολύ Κορομηλά, παρά τυπικά δημοσιογράφοι.

ΑΝΤΙ: Για να περάσουμε ξανά στα ζητήματα του Τύπου, διαπιστώνουμε έλλειμμα δημοσιογράφων με υπόσταση, τουλάχιστον όσον αφορά τις καινούργιες γενιές που έχουν εισρεύσει. Ίσως όχι τόσο διότι έχουνε βγει μέσα από ανώριμες διαδικασίες, εκπαιδευτικές, ζύμωσης με τα πολιτικά και κοινωνικά στοιχεία και τα λοιπά, όσο διότι μέσα σε αυτή την άρδην αλλαγή του κοινωνικοπολιτικού τοπίου πολλά στοιχεία φαίνεται να λειτουργούν αποτρεπτικά για την είσοδο στο επάγγελμα ανθρώπων οι οποίοι να διεκδικούν την επωνυμία τους.

ΜΑΥΡΟ ΧΡΗΜΑ ΚΑΙ ΜΑΥΡΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Να μην ξεχνάμε ότι με αυτό το μπουμ το επικοινωνιακό, τα τελευταία πέντε χρόνια, μπήκε στο επάγγελμα ένα σωρό κόσμος για να καλύψει τα κενά. Και μπήκε όποιος είχε περισσότερο θράσος ή όποιος είχε λιγό-

τερους ηθικούς φραγμούς, έτσι; Τα προσόντα που ζητούνται από τα αφεντικά είναι: Μπορείς να είσαι είκοσι ώρες το εικοσιτετράωρο και να τρέχεις; Μπορείς να παραβιάζεις ατομικό άσυλο, να τσαλαπατάς τους ανθρώπους και να μου φέρνεις το οποιοδήποτε εντυπωσιακό ή δραματικό στοιχείο που θα συγκινήσει, που θα συναρπάσει, που θα εκπλήξει, που θα το έχω αποκλειστικό μόνο εγώ; Βγαίνουν λοιπόν όλα αυτά τα παιδάκια με το ματσούκι στο χέρι... τι έλεγε προχθές ένας στο *Μέγκα*, ας έρθουμε λέει στο φλεγόμενο ζήτημα (γέλια).

Ας ξαναγυρίσω όμως στην προσπάθεια συγκρότησης συνδικαλιστικού οργάνου των δημοσιογράφων στην οποία αναφέρθηκα στην αρχή. Αλίμονο αν χαθεί αυτή η ευκαιρία, αν δεν επεκταθεί το δικαίωμα του συνδικαλιζέσθαι σε όλους τους εργαζόμενους δημοσιογράφους, τότε το παιχνίδι είναι χαμένο. Εάν θελήσεις να εφαρμόσεις την απλούστερη μορφή αντίστασης στους μνητιοκράτες –στους γκάνγκστερς που λέω εγώ, έτσι που έχουν συγκροτήσει το τραςτ, το ολιγοπώλιο στην πληροφόρηση–, χωρίς να έχεις συνδικαλισμένους τους ανθρώπους, δεν μπορείς να το καταφέρεις. Πόσο μάλλον να εφαρμόσεις, για τα θέματα που μιλάμε, έναν κώδικα δεοντολογίας συλλογικού αυτοσεβασμού. Δεν θα τα καταφέρεις όταν ο ένας μόλις στους τρεις στο κέντρο είναι συνδικαλισμένος· και η αναλογία είναι ακόμη χειρότερη στην επαρχία. Με αυτή την έννοια τούτο δω το συνέδριο της ομοσπονδίας και με έναν καλό, συμφωνώ με τον Νίκο τον Φίλη, συσχετισμό δυνάμεων θα μπορούσε να ξεκινήσει πράγματα. Αν δεν γίνει τώρα, θα περάσουν πολλά χρόνια για να ξαναπαρουσιαστεί η ευκαιρία.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Μιλάμε δηλαδή για τις υλικές βάσεις. Ωστόσο, για να μην διατυπώνουμε απλώς ευχολόγια για το συνέδριο, πώς θα προσεγγίσουμε το θέμα αυτό; Αυτή την εξωθεσμική, άγρια εξουσία των μνητια, για την οποία έχουμε φτάσει πια να δαιμονολογούμε; Είμαστε με τη φωτιά στα σκέλια.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Το μερίδιο της ευθύνης μας λέω να αναλάβουμε. Από εκεί και πέρα αν υπάρχει το νομοσχέδιο Βενιζέλου...

Ν. ΦΙΛΗΣ: Πάντως είναι βασικό στοιχείο να φτιαχτεί μια συνδικαλιστική οργάνωση των δημοσιογράφων, η οποία να θέτει εκτός από τα πολύ σημαντικά θέματα των μισθολογικών αυξήσεων, τα σημαντικότερα προβλήματα που αφορούν την αξιοπρέπεια του λειτουργήματος και τη σχέση που έχει πια το επάγγελμά μας με την κοινωνία και με τη διαμόρφωση και την πληροφόρηση του πολίτη.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Όταν προσπάθησε η ΕΣΗΕΑ με τις πρώτες απολύσεις στο ΣΚΑΪ να κάνει κάτι, αντέδρασαν δύο κατηγορίες: Εντονότερα αντέδρασαν οι κονομημένοι, τα μαύρα λεφτά – πώς μετά να μιλάμε για πόθεν έσχες στους δημοσιογράφους, όταν υπάρχει δημοσιογράφος που λέει είχα τζίρο –άκου «τζίρο»!–, ένα δισεκατομμύριο το χρόνο, κι όταν υπάρχει άλλος μεγαλοδημοσιογράφος ο οποίος όταν του είπε ο Μάνος «δηλώστε και σώστε» λέγεται ότι δήλωσε δύο δισεκατομμύρια, ως μισθωτός! Δεύτερον, αντέδρασαν οι μη συνδικαλισμένοι,

Ν. ΦΙΛΗΣ: Μάλιστα, το μαύρο χρήμα και η μαύρη εργασία!

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: ...οι οποίοι είναι πολύ ανασφαλείς. Πώς έρχεσαι εσύ κύριε μεγαλοσυνδικαλιστή και μου λες εγώ να βγάλω το φίδι από την τρύπα όταν θα είμαι το επόμενο θύμα στις απολύσεις, αφού δεν έχω την παραμικρή συνδικαλιστική προστασία;

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Το ερώτημα τώρα είναι, για να κάνω λίγο το δικηγόρο του

Αυτούς που τσιμπολογούν από το καλαμπούρι της ελευθεριακής κουλτούρας γιατί να τους ονομάσεις δημοσιογράφους; Εγώ θα τους ονόμαζα δημοσιογράφους-διασκεδαστές - είναι δηλαδή ένα είδος Κορομπλά... Πιο πολύ Κορομπλά παρά πραγματικοί δημοσιογράφοι...

διαβόλου, μπορούν οι δημοσιογράφοι, πρώτης και δευτέρας ταχύτητας, να εξορθολογίσουν κάπως αυτό τον άγριο κόσμο των μνηντα, ο οποίος θίγει ανθρώπους, ποδοπατά μανάδες και ορφανά, ή δοξολογεί την απονομή του κυπέλλου πάνω από έναν τάφο;

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Δεν γίνονται όλα από τη μία μέρα στην άλλη. Το θέμα είναι να έχουμε πια προγραμματίσει κάποια πράγματα, να έχουμε θεσπίσει κάποιους θεσμούς, να μπορούμε σε κάποια άλλη λειτουργία από αυτή που υπάρχει. Δηλαδή να μπει κάποια τάξη στην ασυδοσία - είπαμε, το μερίδιο της ευθύνης ως προς τους δημοσιογράφους. Το άλλο, είναι η εξουσία τι διάολο κάνει.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Το άλλο, είναι η κοινωνία τι κάνει. Ακόμη θα έλεγα, και λίγο παραδοξολογώντας, και με τους όρους της αγοράς η κοινωνία τι κάνει. Όχι μόνο την αντίσταση μέσω κινητοποιήσεων. Εγώ θεωρώ θετική ενέργεια να μη διαβάζει κανείς κάποια στιγμιά εφημερίδα επειδή του τη σπάει, ή να μη βλέπει τηλεόραση. Δεν μπορεί αυτό να αποτελέσει, είναι η αλήθεια, μια διαρκή μορφή αντιπαράθεσης, αλλά όμως στα ταμεία το παίρνουν υπόψη τους.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Θετική, στο βαθμό που είναι αντίδραση, που είναι ενεργητική στάση. Αν είναι ενίσχυση της παθητικότητας, που είναι το φοβερότερο πρόβλημα της εποχής μας και σημαίνει ότι πολίτης έπαψε να είναι πολίτης, τότε δεν είναι θετικό ως φαινόμενο.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Βέβαια, συμφωνώ.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Θα μου επιτρέψετε κι άλλη μια παράμετρο. Σε μια εκπομπή πριν από δύο χρόνια είχαμε ρωτήσει το φίλο ποιητή Γιώργο Κοροπούλη γιατί δεν πατάς το κουμπί να τη σβήσεις, και είπε μια φράση: «Αν τη σβήσω θα σβήσει ο κόσμος μου». Αυτό έρχεται σε άμεση σχέση με αυτό που είπε ο διευθυντής της *Ελευθεροτυπίας* «απολύστε τον». Δηλαδή τι; Εσύ πολίτη βγάλε τον εαυτό σου έξω από τον δημόσιο χώρο, πήγαινε σε μοναστήρι; Δεν μπορείς να βγεις εκτός του επικοινωνιακού πεδίου, είναι κοινωνικό πεδίο. Δεν νομίζω δηλαδή ότι έχει δίκιο ο Νίκος, ο πολίτης δεν μπορεί να πει απέχω. Θα περνάς και θα ακούς ράδιο. Τον Κακαουνάκη πώς θα τον αποφύγεις;

Ν. ΦΙΛΗΣ: Ο πολίτης μπορεί σε κάποιο βαθμό, και συμφωνώ ότι είναι δύσκολη αυτή η επιλογή και μπορεί να αθροιστεί σε ένα κλίμα παθητικοποίησης, ο πολίτης όμως μπορεί κατά τη γνώμη μου κάποιες στιγμές να δείξει την οργή του - αυτό και τίποτε άλλο. Και με τους όρους του λογιστηρίου της εφημερίδας ή με τους όρους της ακροαματικότητας και της διαφήμισης των διαφόρων σταθμών.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Να φέρω ένα παράδειγμα. Ο Χαρδαβέλλας, που έχει τη μεγαλύτερη ακροαματικότητα, θεαματικότητα, κι όλα τα κέρατά μου, στο περσινό πανελλαδικό συνέδριο στη Σαμοθράκη είχε κληθεί - δεν ξέρω από ποιον - να παρακολουθήσει. Σας διαβεβαιώ ότι πέρασε απαρατήρητος: δεν τρέχανε γυναίκες και παιδιά πίσω του φωνάζοντας «μπαμπά μας σώσε μας», όπως έγινε στη Θεσσαλονίκη προσφάτως. Αισθάνθηκε πάρα πολύ άσχημα γιατί ούτε με τους συναδέλφους είχε τη δυνατότητα να πιεί κρασί, να τραγουδήσει μάννα μου, να ζήσει μαζί τους, και σηκώθηκε και έφυγε πριν λήξει το συνέδριο. Θέλω να πω ότι εκεί που κάπως εκφραζόταν υπεύθυνα η δημοσιογραφία συν η πανεπιστημιακή, η ακαδημαϊκή κοινότητα, πάνω σε καίρια προβλήματά της, εκεί αυτή η χυδαία έκφραση της δημοσιογραφίας έλαμψε ως ξένο σώμα, ήταν δακτυλοδεικτούμενη.

Ν. ΞΥΔΑΚΗΣ: Εκεί, Γιώργο, ήταν το συνάφι, ας πούμε.

ΑΝΤΙ: Και μάλιστα ένα συνάφι υποψιασμένων συναδέλφων. Πάντως αι που είπε πριν ο Νίκος Φίλης προϋποθέτει μια συλλογικότητα.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Επειδή συμπίπτουμε, ως συνήθως, στις διαπιστώσεις - πάντως καλό είναι ότι συμπέσαμε και σε κάποιες, ας πούμε, προτάσεις διεξόδου από αυτή την κατάσταση - να υπενθυμίσω και κάτι άλλο. Το δημοσιογραφικό επάγγελμα είναι ένα εξαγορασμένο εν πολλοίς επάγγελμα, ένα εκμασμένο επάγγελμα, και γι' αυτό φρόντισαν πάρα πολύ καλά, επειδή ακριβώς, δεν υπήρχαν οι άμυνες από μέσα από το δημοσιογραφικό σώμα, φρόντισαν λοιπόν κυρίως η πολιτική ηγεσία τότε με τα μυστικά κονδύλια τότε με τη πολυθεσία και τις αργομισθίες - το οποίο κι αυτό αποτελεί πεδίο για ένα υγιή συνδικαλισμό. Η ανεργία, ας πούμε. Έχουμε 100 επιδοτούμενους άνεργους σε σύνολο 1700 εγγεγραμμένων, χωρίς να λέμε πόσοι έχουν καταλήσει να επιδοτούνται.

Ν. ΦΙΛΗΣ: Τώρα πάμε σε άλλο θέμα. Η κυρίαρχη τάση σήμερα στις εργασιακές σχέσεις είναι η ευλυγισία. Δηλαδή αυτό που λες εσύ, και το δέχεται απολύτως είναι η συγκρότηση του δημοσιογραφικού σώματος ως εργατικού σώματος.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Όταν για παράδειγμα πάει αύριο στην κυρία Κόκκαλη διαπραγματευθεί ο τάδε συνδικαλιστής θα πει έχω και τόσους άνεργους. Στις όποιες προσλήψεις, ένα ποσοστό θα είναι από τους άνεργους, π.χ. 10%, αλλιώς να καταπολεμήσεις αυτά τα φαινόμενα;

Ν. ΦΙΛΗΣ: Η αντίληψη ότι βρίσκουμε δουλειά δήθεν με αξιοκρατικά κριτήρια και συνεπώς η άποψη ότι η εργασία δεν είναι δικαίωμα για όλους, ανταμοιβή στους «άξιους» κυριαρχεί στην κοινωνία μας, σε όλους τους τομείς. Μακάρι εμείς να μπορέσουμε να αλλάξουμε την κατάσταση και να δημιουργήσουμε για έναν εργασιακό κορμό δικαιωμάτων. Πάντως η μεγάλη πλειοψηφία των νέων ανθρώπων που δεν θέλουν να μένουν άνεργοι στο σπίτι τους αναγκάζονται κι αποδέχονται το μοντέλο της ευλύγιστης απασχόλησης.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Υφιστάμενοι ένα χαμαλίκι άγριο!

Ν. ΦΙΛΗΣ: Βεβαίως. Το λέω για να το στηλιτεύσω, όχι για να το αποδείξω. Δυστυχώς αυτό συμβαίνει και σε άλλους χώρους, είναι η κυρίαρχη αντίληψη. Ακόμη και η ευρωπαϊκή αντίληψη για την αντιμετώπιση της ανεργίας δεν είναι αυτό που λες εσύ, να μοιραστεί η πίτα της εργασίας, με τη μείωση των χρόνων, την κατάργηση της πολυθεσίας και λοιπά, αλλά η υποαπασχόληση χωρίς δικαιώματα.

Γ. ΒΟΤΣΗΣ: Το πρώτο δεν μπορείς να το αποφύγεις. Τα λαμπερά αστέρια που χρυσοαμείβονται θα χρυσοαμείβονται, όπως ο καλός χειρουργός, η Φασούλας και λοιπά. Εκείνο που μπορείς να πεις είναι να μην είναι η διαφθορά, να μην έχουν οι εκδότες το 4%, να υπάρχει πραγματικό «σάιτ» έσχατος και για τους δημοσιογράφους. Έλα εδώ κ. Ψυχάρη, αυτά, αυτά, πού τα βρήκες;

Ν. ΦΙΛΗΣ: Και βεβαίως όρος για να υπάρχουν αυτές και άλλες διαφωτιστικές είναι να λειτουργεί μια ανεξάρτητη αρχή όπως το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο και ταυτοχρόνως να υπάρξει σοβαρή συνδικαλιστική κάλυψη για τους εργαζομένους στον Τύπο, να μην υπάρχουν εργαζόμενοι πολλών τμημάτων.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

και μια παλιά ιστορία

του Νίκου Χ. Γιανναδάκη

Οποτε στα χέρια μου έπεφτε μια ορισμένη εφημερίδα –αραιά και πού, είναι αλήθεια– πάντα την ξεφύλλιζα και πάντα σταματούσα στην τελευταία της σελίδα, εκεί όπου η ίδια η εφημερίδα δήλωνε με χοντρά μαύρα γράμματα τη θέση κάποιας «μαύρης τρύπας», έτσι, σα να επιστούσε την προσοχή εις τον αμερίμως περιπατούντα αναγνώστη διαπαν ενδεχόμενον. Εκεί, σε αυτήν τη θέση, το βλέμμα μου αναγκαστικά προσηλώνονταν, συνήθως για λίγο, στα αιωρούμενα πάνω από τα χείλη της «μαύρης τρύπας» σχεδόν πάντα (στη δική μου κρίση) ανόητα και φθηνής ποιότητας λόγια, ενώ στη σκέψη μου ερχόταν κυρίαρχη η απορία η σχετική με την τροχιά που διαγράφουν αυτά τα λόγια – αν δηλαδή αναδύονται μέσα από το απροσμέτρητο χάσμα της εν λόγω «τρύπας» ή απλώς προορίζονται να βυθιστούν μέσα εκεί αμέσως μετά το άγγιγμά τους από την πρώτη αχτίνα του ήλιου...

ΕΜΒΡΟΝΤΗΤΟΣ έμεινα πρόσφατα όταν έμαθα ότι η «μαύρη τρύπα» δεν ήταν απλώς και μόνον μια «μαύρη τρύπα» αλλά... άνθρωπος (και με ονοματεπώνυμο μάλιστα). Υπήρχε δηλαδή στον κόσμο ένα ον που δεν ταυτιζόταν, όπως συνήθως στις μυθολογίες γίνεται, με κάποιο ζώο, ή, έστω, τέρας, αλλά με μια συμβολική, πεποιημένη σε κάποια αστροφυσικά εργαστήρια εικόνα απρόσιτων στις αισθήσεις φαινομένων. Αυτό το ον ήταν η «μαύρη τρύπα» και από αυτό το ον εκπορευόταν –έτσι έμαθα– τα σχεδόν πάντα ανόητα και φθηνής ποιότητας λόγια που το βλέμμα μου, αραιά και πού, συναντούσε στην τελευταία σελίδα εκείνης, της ορισμένης, εφημερίδας. Με αυτή τη γνώση όμως πλέον κατά νουν, ένιωσα να με τυλίγει ένα αίσημα απόλυτης ανημπόριας όταν σκέφτηκα κάτι και εγώ να γράψω για τα δικά του λόγια: πώς να επικρίνω (ή, απλώς, να κρίνω) τα «έργα και τις ημέρες» ενός αλλόκοτου, τουλάχιστον μέσα στα όρια της δικής μου σκέψης, όντος; (Η ίδια ανημπόρια έρ-

χεται να εγκατοικήσει ανάμεσα σε μένα και σε εκείνους που ταυτίζονται μαζί του ως «αυτόκλητοι» απολογητές. Έχω κατά νουν δύο, κυρίως, περιπτώσεις (αυτές τουλάχιστον ξεχώρισα εγώ), τις οποίες απλώς αναφέρω: Η μια ενσαρκώνεται από τον γνωστό εθνικό κωμικό, που, εν τη μεγαλοθυμία του, έχει αποφασίσει, στο όνομα της ανάγκης να εκπολιτίσει συλλήβδην το έθνος, όχι μόνον να κατέλθει από το βάθρο του «λάκη» και να καταστεί, αίροντας τας αμαρτίας πάντων ημών, ένας πολυπρόσωπος και ταπεινός «μήτσος», αλλά και να

αναγορευθεί στον επί παντός επιστητού ειδικό. Η άλλη βρίσκει την έκφρασή της στο πρόσωπο ενός σαραντάρη διευθυντή περιοδικού, ο οποίος για το μόνο πράγμα που μπορεί να είναι υπερήφανος –όπως ομολογεί ο ίδιος– είναι η ικανότητά του να συναναστρέφεται με εικοσάρες-και-κάτι και εικοσάρηδες-και-κάτι (ικανότητα την οποία όλοι οι άλλοι κοινοί θνητοί στερούνται)).

ΜΕ ΤΕΤΟΙΑ λογής όντα, λοιπόν, ο διάλογος ούτε κατά διάνοιαν δεν είναι δυνατός. Η σχέση μαζί τους –η μόνη– είναι εκεί- ➔

νη που μπορεί να προκύψει είτε από το αίσθημα λύπησης που προκαλούν σε κάποιους αναγνώστες είτε από το αίσθημα της πνευματικής συγγένειας μαζί τους, από τη στιγμή που ένας αληθινά πιστεύει ότι τα αιωρούμενα πάνω από τα χείλη της «μαύρης τρύπας» λόγια είναι προϊόντα χιούμορ και όχι οχετού. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, η συγκεκριμένη σχέση μπορεί να εκφραστεί και με δωρεοδοσίες προς το ον – μπανάνες, επαίνους, χουρμάδες κ.ά.

ΩΣΤΟΣΟ, περιεργείας άξιον είναι αυτό τούτο το γεγονός της σχέσης των εν λόγω όντων με τους ιδιοκτήτες ή εκπροσώπους των μέσων έκφρασης, όπου υπάρχουν ως (όχι σαν) «μαύρες τρύπες». Και είναι περιεργείας άξιον, γιατί η όποια σχέση σε αυτή την περιοχή προϋποθέτει πάντα τη δυνατότητα του ιδιοκτήτη ή του εκπροσώπου του να τα διατηρεί στη θέση τους ακόμα και... φτύνοντάς τα, χωρίς βέβαια η δυνατότητα αυτή να ισχύει ποτέ και αντι-στρόφως.

ΑΠΟ ΤΑ τελευταία ιστορικά της «μαύρης τρύπας» συνάγεται ότι οι συγκεκριμένοι ιδιοκτήτες και οι εκπρόσωποί τους ενδιαφέρονται για δύο, κυρίως, πράγματα: Πρώτα πρώτα, να σώζουν τα φαινόμενα, τουτέστιν την εικόνα ότι το προσφερόμενο από αυτούς έντυπο είναι ο χώρος της απεριόριστης ελευθερίας και, δεύτερον, να πείσουν το αναγνωστικό τους κοινό ότι για όλες τις παρεκκλίσεις από το (αορίστως) ορθόν οι αιτίες πρέπει να αναζητηθούν στην παρουσία των όντων – παρουσία η οποία θεωρείται αναγκαία λόγω της προσηλωσης στην αρχή της απεριόριστης ελευθερίας. Από αυτή την αφετηρία ξεκινώντας, αναπόδραστη είναι η κατάληξη στην παραδοχή ότι αφού η ελευθερία δεν έχει όρια, τότε όλα, τα πάντα, επιτρέπονται. Την παραδοχή αυτή, όμως, επιμελώς αποκρύπτουν οι χρηματοδότες, οι προϊστάμενοι και οι πάσης φύσεως θιασώτες της «μαύρης τρύπας» – του όντος δηλαδή που έχει, οπωσδήποτε, το δικαίωμα να ονομάζεται όπως αυτό θέλει αλλά που σε καμιά περίπτωση δεν του ανήκει το ελάχιστο έστω δικαίωμα να καθίσταται τιμητής και χλευαστής του όποιου κοινωνικού ή πολιτικού συνόλου, της όποιας κατάστασης, του όποιου ανθρώπου. Η τελευταία αυτή στάση μόνον «υπεροψίαν και μέθην» υποδηλώνει – ένα γνώρισμα όμως που δεν αποτελεί ίδιον μόνον του όντος αλλά είναι σήμα κατατεθέν στην ιστορία του νεότερου ευρωπαϊκού λόγου εν γένει.

ΔΙΧΩΣ καμιά άμυνα ή διέξοδο, λοιπόν, ο απλός αναγνώστης και μπροστά στο χαίνον χάσμα της «μαύρης τρύπας» και στον απολογητικό λόγο των ιδιοκτητών της ή των εκπροσώπων τους. Στην πρώτη περίπτωση, ακούει κανείς τον αντίλαλο μόνον της δικής του φωνής, ενώ στη δεύτερη προσκρούει βίαια στον κυνισμό όλων αυτών που, εξαιτίας των συμφερόντων τους ή απλώς της έλλειψής τους σε ό,τι οι παλιοί ονόμαζαν με τη λέξη «παιδεία», κατεδαφίζουν τα πάντα γύρω τους (έχοντας πρώτα γκρεμίσει τα πάντα μέσα τους). – Απελπί-σία.

ΩΣΤΟΣΟ, στο σημείο αυτό, όπου δύσκολο είναι να σταθεί κανείς με τη διαπίστωση αυτή για πολλή ώρα χωρίς να καταρρεύσει, η μνήμη μιας ιστορίας που είχα κάποτε ακούσει από τη γιαγιά μου ήλθε μέσα μου για να απαλύνει με το φως της τον πόνο από τα αγκάθια του λόγου των άλλων: Το φως αυτό ήταν η απλή σκέψη πως δεν έχουν τελειωμό οι αθλιότητες του κόσμου, πως οι παλαιοί λόγοι είναι και σύγχρονοι και πως, παρά τους αέρηδες που πάντα φυσούν και ανακινούν την επιφάνεια αυτής ή της άλλης «θάλασσας», τα στέρεα νοήματα δεν θίγονται ποτέ, παραμένοντας προσιτά στον άνθρωπο όχι μόνον χθες αλλά και τώρα και αύριο και πάντα. (Με μία προϋπόθεση, βέβαια: Ότι αυτά τα νοήματα δεν υπάρχουν αντικειμενικά αλλά με τον τρόπο τον μοναδικό που αυτά μπορούν αληθινά να υπάρχουν – δηλαδή *αβίαστα μέσα μας*.)

ΜΟΥ ΕΙΧΕ ΔΙΗΓΗΘΕΙ, λοιπόν, κάποτε η γιαγιά μου τούτη την ιστορία: Ήτανε –λέει– ο πατέρας της βοσκός. Λιγομίλητος και μυαλωμένος – τον αγαπούσανε όλοι. Μια μέρα εκεί σ' αόρι (στο βουνό) κάθισε μαζί με άλλους βοσκούς να γευματίσει. Από το βουριάλι του άλλος έβγαλε λίγο βραστό κρέας, άλλος ένα κομμάτι τυρί, άλλος μια χούφτα ελιές, άλλος ένα πιάτο ξερά κουκιά... Απιθώσανε τα φαγητά πάνω σε μια καθαρή πλάκα και αρχίσανε να τρώνε. Όλοι απ' όλα. Μια στιγμή ο πατέρας της γιαγιάς είδε έναν από τους βοσκούς να τρώει μόνο από τα καλά φαγητά και να περιφρονεί τα παρακατιανά, αφήνοντάς τα «γενναιόδωρα» στους άλλους. Αυτό έκανε τον πατέρα της γιαγιάς να λυπηθεί. Με μια του όμως κουβέντα –δεν χρειάστηκε δεύτερη– επανέφερε στην τάξη τον παραβάτη: – Μωρ' εσείς, είτε χαμηλόφωνα και αυστηρά, το τραπέζι δεν έχει όρια, μον' έχει *ανθρωπιά!*

το στόχαστρο της κριτικής βρέθηκε τις τελευταίες μέρες μίμορφή της έντυπης δημοσιογραφίας. Ο ασεβής, αχαλίνωτος κυνικός, εξόφθαλμα προκλητικός, δήθεν χιουμοριστικός και τάχα λυτρωτικός λόγος «τιμωρήθηκε» από υποψιοσμένους, αγανακτισμένους πολίτες με διόβηματα, προπηλακισμούς και γιαουρτώματα! Όπως ήταν φυσικό, αυτομάτως δημιουργήθηκαν δύο στρατόπεδα. Από τη μια οι οπαδοί και από την άλλη οι αντίπαλοι αυτού του τύπου δημοσιογραφίας (σαφώς περισσότεροι). Το θέμα έσπευσε να δραματοποιηθεί η τηλεόραση –αν δεν το έκανθα υπονόμει τον εαυτό της– ενώ βρήκα την ευκαιρία εφημερίδες και περιοδικά ασχοληθούν εν εκτάσει με το φλέγον ζήτημα των ορίων της δημοσιογραφικής έκφρασης. Ειπώθηκαν και γράφτηκαν πολλά. Άλλα αξιόλογα, άλλα αμήχανα και αφελή. Στη μάχη των εντυπώσεων επ' στρατεύτηκε και το βαρύ πυροβολικό. Τάτα διανοητών παγκόσμιας εμβέλειας παρέλασαν και άσκησαν τον «τρομοκρατικό» τους ρόλο. Αφού το είπε ο τάδε στοχαστής ή το δήλωσε ο δείνα συγγραφέας κύριος δεν μπορεί έτσι θα είναι. Λες και οι μεγάλοι της σκέψης δεν έχουν πει ή κάνει ανοησίες. Λες και ό,τι δικό τους έχει τυπωθεί είναι θέσφατο, κανόνας ζωής και δράσης συνταγή για πάσα νόσο και πρέπει όλοι να υποκλιθούμε. Ο σαρκασμός, ο κομπασμός η αυταρέσκεια, ο εξυπναδικισμός περιέσεψαν. Έμεινε κατά συνέπεια μικρός χώρος για να διατυπωθούν νηφάλιες προτάσεις.

Η υπόθεση αυτή έδειξε ότι τα υπό συζήτηση αντικείμενα είναι η εξουσία των μέσων ενημέρωσης και το δικαίωμα των πολιτών ν' αμύνονται.

1. Ας ξεκινήσουμε από τ' αυτονόητα. Απ' τη στιγμή που τα Μ.Μ.Ε. έχουν μετεξελχθεί σε βασική πηγή εξουσίας δεν νοείται η ασύδοτη χρήση τους από τους ιδιοκτήτες και τους εργαζόμενους σ' αυτά. Για όλες τις άλλες εξουσίες έχουν προβλεφθεί και θεσπιστεί μηχανισμοί ελέγχου, οι οποίοι προστατεύουν τους πολίτες από τις αυταρχικές παρεκβάσεις τους. Η εγγενής τάση όλων των εξουσιών να επεκτείνονται, να θέλουν να επιβάλουν τις ιδέες τους, και να κυριαρχήσουν, αντιμετωπίζεται, δυνητικ έστω, από ένα πλούσιο νομικό εποικοδομήμα. Εξουσία που δεν λειτουργεί εναντίον ορίων εγκεκριμένων από τη λαϊκή βούληση καταντά τυραννία.

2. Ο πιο διαδεδομένος μύθος είναι αυτ

Η ΑΕΚ στο αεροπλανοφόρο!

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Η κόντρα του πρώην, πλέον, διοικητικού διδύμου της ΠΑΕ ΑΕΚ (Μελισσανίδης, Καρράς), η οποία είχε ξεσπάσει τις προηγούμενες εβδομάδες –το Αντί είχε ασχοληθεί με το θέμα– τερματίστηκε βρίσκοντας την κιτρινόμαυρη ΠΑΕ να τελεί υπό νέο ιδιοκτησιακό καθεστώς. Η νεοσυσταθείσα εταιρεία SoE International (θυγατρική του ομίλου SoE), πρόεδρος της οποίας είναι ο **Μιχάλης Τροχανάς**, αγόρασε ύστερα από αλληπάλληλες διαβουλεύσεις και συζητήσεις το 51% των μετοχών της ΠΑΕ, έναντι του διόλου ευκαταφρόνητου ποσού του 1,2 δισ. Επίσης η SoE International αγόρασε και την Basic AE (η μπουτίκ της ομάδας) έναντι 60 εκατ. Πέρα από αυτά, ο κ. Τροχανάς δεσμεύτηκε να τακτοποιήσει και όλες τις πραγματικές υποχρεώσεις (ΙΚΑ και άλλες δημόσιες υπηρεσίες), οι οποίες αγγίζουν τα 500 εκατ., ενώ εμφανίστηκε διατεθειμένος να ξοδέψει μέχρι και 800 εκατ. στην καλοκαιρινή μεταγραφική περίοδο.

Οι κ. Μελισσανίδης Καρράς, αν και πούλησαν τις μετοχές (σε τετραπλάσια τιμή απ' όσο τις αγόρασαν πριν από τρία χρόνια από τον κ. Ζαφειρόπουλο), παρ' όλα αυτά δεν χάνουν τις υψηλές διοικητικές θέσεις. Ο Μελισσανίδης ανέλαβε διευθύνων σύμβουλος, ενώ ο κ. Καρράς πρόεδρος έως το 1996.

Οι δύο διαπραγματευόμενες πλευρές (Καρράς, Μελισσανίδης, Τροχανάς) εμφανίζονταν, καθ' όλη σχεδόν τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την αγοραπωλησία της ΠΑΕ, καχύποπτες και διστακτικές και δεν ήταν λίγες οι φορές που η συμφωνία κινδύνευε να ναυαγήσει. Οι Μελισσανίδης - Καρράς, προσπαθώντας να πουλήσουν με όσο το δυνατόν ευνοϊκότερους όρους, κάτι που απ' ό,τι φαίνεται από την τελική συμφωνία το κατάφεραν, ζητούσαν την τραπεζική εγγυητική επιστολή του Μ. Τροχανά, η οποία πάντως είναι άγνωστο αν έφτασε ποτέ στα χέρια τους. Ο πρόεδρος του ομίλου SoE απ' την πλευρά του, μέσω των ελεγκτών του, εξέτασε τη φορολογική ενημερότητα, τη σύμβαση της Basic A.E. και τις αγωγές που έχουν γίνει από τρίτους στην ΠΑΕ ΑΕΚ, ενώ επέμενε ότι δεν θα καλύψει τίποτα πέραν των πραγματικών υποχρεώσεων. Στις 19.5, πάντως, όλα αυτά έδειξαν να παραμερίζονται και από τις δυο πλευρές, οι οποίες κατάφεραν να φτάσουν στη συμφωνία μέσα σε λίγα λεπτά.

Και ενώ ο Μ. Τροχανάς διαπραγματευόταν την αγορά της ΠΑΕ ΑΕΚ, την ίδια στιγμή οι εντεταλμένοι ελεγκτές του υπουργείου Εμπορίου, ύστερα από έρευνα στον όμιλο SoE, προτείνουν τον εξονυχιστικό έλεγχο χωριστά σε καθεμιά από τις 17 εταιρείες του ομίλου, ενώ επιπλέον ζήτησαν την ει-

σαγγελική επέμβαση για τη διατύπωση της υπόθεσης των διαδοχικών αυξήσεων κεφαλαίου του SoE, από τις οποίες, σύμφωνα πάντα με τους ελεγκτές του Υπουργείου, 1,8 δισ. περιήλθαν στην κυριότητα του Μ. Τροχανά.

Στις 19.5, την ίδια μέρα που έκλεινε οριστικά η συμφωνία Μελισσανίδης - Καρρά - Τροχανά, ο πρόεδρος του SoE, καταθέτοντας στο Πρωτοδικείο, υποστήριξε ότι τον έλεγχο στον SoE το είχε ζητήσει ο ίδιος και διέψευσε ότι ο έλεγχος ζητήθηκε από το υπουργείο Εμπορίου. Στη συνέχεια όμως προσπάθησε, επιχειρηματολογώντας για οκτώ ολόκληρες ώρες, να πείσει το Πρωτοδικείο Αθηνών ότι δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να διεξαχθεί έλεγχος. Ο οικονομικός γενικός διευθυντής του ομίλου SoE **Μιχάλης Κοντοδήμος**, καταθέτοντας ξεκαθάρισε ότι τα κέρδη των εταιρειών του SoE προέρχονται αποκλειστικά και μόνο από τη συλλογή των χρημάτων των μελών που στρατολογεί.

Όσο περνάνε οι ημέρες, οι κ. Μελισσανίδης - Καρράς δείχνουν να υπερασπίζονται όλο και περισσότερο τις απόψεις του προσηλασμένου τους, πλέον, Μ. Τροχανά και δεν παραλείπουν να τονίζουν συχνά-πυκνά ότι όλα έγιναν για το καλό της ΑΕΚ. Αρκεί όμως παράγοντες της «Ένωσης», ανάμεσά τους οι πρώην πρόεδροι **Στράτος Γιδόπουλος** και **Κώστας Γενεράκης**, εμφανίζονται με δηλώσεις τους προβληματισμένοι και διόλου αισιόδοξοι για μέλλον της ομάδας.

Από την πλευρά του ο πρόεδρος της ερασιτεχνικής ΑΕΚ **Μιχάλης Λεφάκης**, ο οποίος εδώ και καιρό είχε δηλώσει απαισιόδοξος και προβληματισμένος για τα όσα διαδραματίστηκαν στα διοικητικά της ΠΑΕ, με δηλώσεις του στο *ΑΝΤΙ* μεταξύ άλλων τόνισε: «Αν αυτή ήταν η ιδανική επιλογή, δεν μπορώ να το ξέρω».

Από την πλευρά τους οι οργανωμένοι οπαδοί της ΑΕΚ μοιάζουν να δυσπιστούν. Η Original, ένας από τους μεγάλους συνθέτες φιλάθλων, χαρακτηρίζει τον νέο ιδιοκτήτη της ΑΕΚ «τον πλέον αμφιλεγόμενο και υπό αμφισβήτηση ηγέτη». Η Θύ 21 υποστηρίζει ότι περιμένει πρώτα να δει και μετά να κρίνει εφόσον προβληματίζεται για όσα έχουν γραφεί στον Τύπο γύρω από «επιχειρηματική δραστηριότητα» του ομίλου SoE.

Στις 23.5 ο Μ. Τροχανάς έδωσε την πρώτη συνέντευξη Τύπου ως ιδιοκτήτης της ΑΕΚ στα γραφεία του ομίλου SoE στη Ν. Χαλκηδόνα, θέλοντας ίσως έτσι να τονίσει την επιθυμία του συμπόρευση του SoE και της κιτρινόμαυρης ΠΑΕ. Εμφανίστηκε με σαφέστατη διάθεση να ρίξει τους τόνους και να κοπάσει το ρυθμό που έχει δημιουργηθεί γύρω από το όλο θέμα, αναιρών όλους τους προηγούμενους ισχυρισμούς του περί «συνωμοσίαν εναντίον τού SoE, ενώ ζήτησε συγγνώμη στους παρευρισκόμενους συντάκτες, κυρίως της «Ελευθεροτυπίας» και του «Ιού». Για δικαιολογήσει τη στάση του, υποστήριξε ότι στη συνάντηση είχε στα γραφεία της Motor Oil με τον Θ. Βαρδινογιάννη --εναντίον του οποίου και της οικογενείας του είχε επιτεθεί με σι-

ΣΟΕ: ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ, ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ!

**350 εκατομμύρια απαιτεί ο κ. Τροχανάς
από το ANTI!**

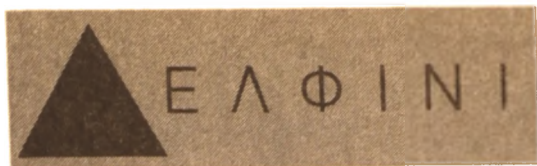
Τελικά, πράγματι, κάνει παραγωγικές επενδύσεις ο περιβόητος ΣΟΕ του Μιχάλη Τροχανά. Επενδύσεις... δικαστικού χαρακτήρα, που αν είχαν ευτυχή κατάληξη θα του απέφεραν αμέσως 350 εκατομμύρια δρχ. Αυτό το ποσόν απαιτεί από την ελληνική Δικαιοσύνη να καταλογίσει εις βάρος του ANTI και υπέρ του ομίλου του, γιατί -υποστηρίζει σε αγωγή που κατέθεσε στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών κατά του εκδότη του περιοδικού- το δημοσίευσμά μας (τχ. 575, 14.4) για τον όμιλο των επιχειρήσεών του ήταν συκοφαντικό και αποσκοπούσε να βλάψει τον ίδιο, τους συνεργάτες του και τα νόμιμα (υποστηρίζει) συμφέροντά του.

Δυστυχώς για τον ενάγοντα, τα βασικά επιχειρήματα για τον όμιλο επιχειρήσεών του στηρίζονταν στην αίτηση του υπουργείου Εμπορίου προς το Πρωτοδικείο να προβεί σε διαχειριστικό έλεγχο στον ΣΟΕ. Το υπουργείο Εμπορίου έχει απορίες για τις περίεργες αγοραπωλησίες μετοχών. Το υπουργείο Εμπορίου αναρωτιέται αν η τιμή στην οποία μεταβιβάστηκαν οι μετοχές (σε μεγάλο ποσοστό στα χέρια του κ. Τροχανά) είναι πραγματική. Το υπουργείο Εμπορίου διαπιστώνει πως είναι παράλογο μια εταιρεία που δεν έχει καταφέρει να ολοκληρώσει ούτε μία παραγωγική επένδυση, που δεν έχει κάτι για να πουλήσει τέλος πάντων, εμφανίζει καθαρά κέρδη πάνω από 1.3 δισ. δρχ.! Από κει και πέρα, η δημοσιογραφική έρευνα μας οδήγησε σε γεγονότα παγκοίμως γνωστά. Όταν, όμως, η πραγματικότητα παρέχει τις αποδείξεις, εμείς δεν δικαιούμαστε να βάλουμε τουλάχιστον τα συμπεράσματα;

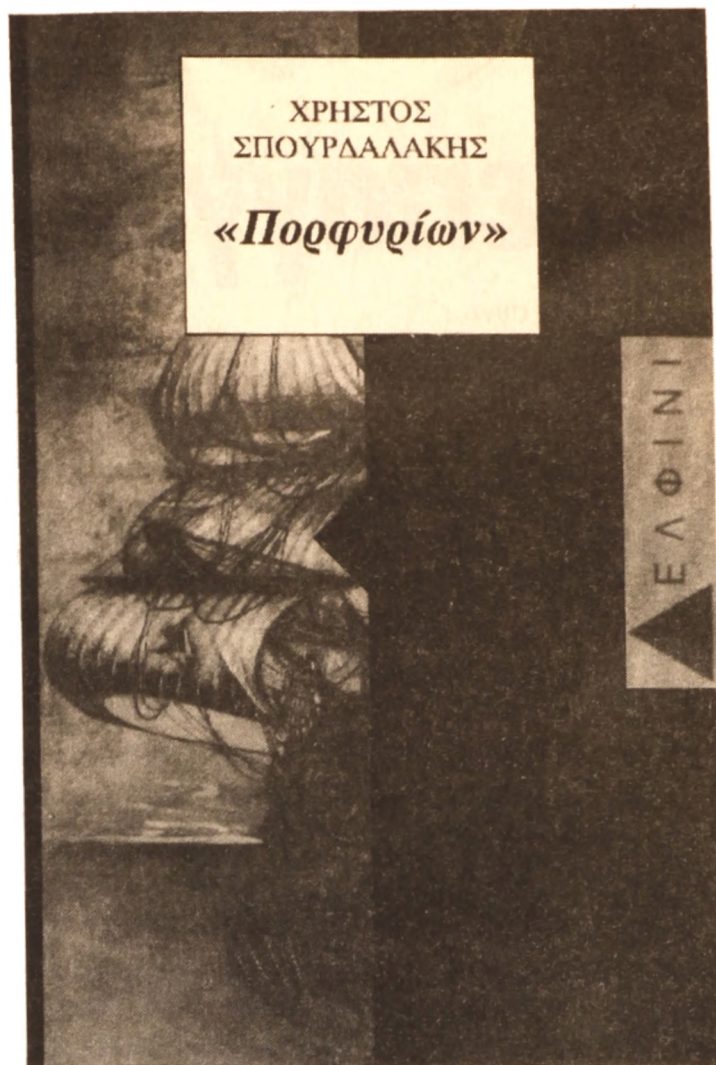
Εν πάση περιπτώσει, προς το παρόν, μαζί με τα διοικητικά της ΑΕΚ ο κ. Τροχανάς καλείται να αντιμετωπίσει τους ορκωτούς λογιστές που, παρά τις προσπάθειες του επιχειρηματία να τους αποτρέψει (σε αντίθεση με ό,τι ισχυρίζεται δημόσια αλλά και στην αγωγή του προς το ANTI), υποχρεώνεται τελικά να δεχτεί τον διαχειριστικό τους έλεγχο. Την ημέρα εκδίκασης της αγωγής του, πιθανολογούμε, θα είναι υποχρεωμένος να επιχειρηματολογήσει υπό το βάρος των συμπερασμάτων του ελέγχου τους. Περιμένουμε με ανθρώπινο ενδιαφέρον την αγόρευσή του στο δικαστήριο. Διότι, μα την αλήθεια, είναι ιδιαίτερα γλαφυρός στις αφηγήσεις του.

δρότητα μέσω των τηλεοπτικών δελτίων ειδήσεων του Σκάι και του Star- πήρε, όπως είπε, όλες τις αναγκαίες διαβεβαιώσεις ότι δεν τίθεται θέμα σύγκρουσης ανάμεσα στην οικογένεια Βαρδινογιάννη και στον όμιλο ΣΟΕ.

Ο πρόεδρος του ΣΟΕ είχε τη διάθεση να διασκεδάσει τις εντυπώσεις χαρακτηρίζοντας τον εαυτό του ως «γιαλαντζί Κοσκωτάς», ενώ ισχυρίστηκε ότι αν ήταν Κοσκωτάς, θα είχε την σύνεση να μην είναι τόσο προκλητικός. Για τον έλεγχο των υπαλλήλων του υπουργείου Εμπορίου και τα λεγόμενα του υπουργού Κ. Σημίτη, ο οποίος έχει ζητήσει δικαστική απόφαση προκειμένου να διενεργηθεί πλήρης διαχειριστικός έλεγχος, δεν μίλησε καθόλου. Άλλωστε οι επίσημες προεμίρες δεν προσφέρονται για δύσκολα και κυρίως δυσάρεστα ζητήματα...

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

*Γίγαντας της μυθολογίας,
ο ακατανίκητος Πορφυρίων,
και αργότερα ίσως
«ο Πόρφυρας, το μαύρο ψάρι»,
είναι και σύγχρονος ήρωας,
όπως ο κάθε άνθρωπος
που βάζει στην καρδιά του
«επιθυμία σφοδρή»
ώστε να εξιλεωθεί
στην καθημερινή του ισορροπία.
«Το ανεκπλήρωτο
αντέχει ως τις μέρες μας»,
λέει ο συγγραφέας,
«και προστατεύει
από την άνυδρη πραγματικότητα,
που πάνω της, για πολλούς,
εξώκειλε για πάντα
ο Πορφυρίων»*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25,
106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175

Ο χορός των δισ. στο επαγγελματικό ποδόσφαιρο

του Γιώργου Αρκουλή

Με την είσοδο του επιχειρηματία **Μιχάλη Τροχανά** στα διοικητικά της ΠΑΕ ΑΕΚ, αλλά και την αναμενόμενη εμφάνιση στην πρώτη κατηγορία των νέων προέδρων **Σ. Σταυρόπουλου** (του Πανηλειακού) και **Σ. Παπαδόπουλου** (της Καλαμάτας...), τόσο ο οικονομικός όσο και ο γεωγραφικός χώρος στο ποδοσφαιρικό «στάτους», θα αλλάξει σημαντικά και ο θεός (της μπάλας...) να βάλει το χέρι του! Δημοσιεύτηκε πως μέχρι και οι οπαδοί του Εδεσσαϊκού αμφισβήτησαν το νέο αφεντικό της ΑΕΚ και, πριν τον αγώνα της περασμένης Κυριακής, πολλοί ντόπιοι πρόσφεραν τη συμπάθειά τους στους ποδοσφαιριστές της αθηναϊκής ομάδας... Για το ποιος είναι ο Μ. Τροχανάς, θα ενημερωθήκατε ασφαλώς από τα καθημερινά φύλλα, δεδομένου ότι όλες σχεδόν οι αθηναϊκές εφημερίδες αναφέρθηκαν εκτενώς στις επιχειρηματικές του περιπέτειες, στις δοσοληψίες που έχει με το Νόμο, και –τέλος– στο απίστευτο παζάρι (τιμής και... τιμών) που στήθηκε μεταξύ του διδύμου των ισχυρών μετόχων **Καρρά-Μελισσανίδη** και του Τροχανά. Λέγεται πως η υπεραξία των μετοχών, με βάση την οποία δέχτηκε να πληρώσει ο Μ. Τροχανάς, υποχρέωσε τους μεγαλομετόχους της ΑΕΚ να συμβιβαστούν και –γιατί όχι– να ξαναφτιάξουν τις σχέσεις τους. «Βράχος» στις διαπραγματεύσεις στάθηκε ο «μέγας αυλάρχης» της ΑΕΚ, δικηγόρος **Ν. Στράτος**, ο λεγόμενος και «Γκρομίκος», τα τελευταία δέκα τουλάχιστον χρόνια στα διοικητικά της ιστορικής ομάδας. Ποιο θα είναι το άμεσο μέλλον της ΑΕΚ; Δύσκολα μπορεί να προβλέψει κάποιος με πιθανότητα να πλησιάσει το στόχο. Βέβαιο είναι, πάντως, ότι ο Μ. Τροχανάς κινδυνεύει περισσότερο από τους νέους του φίλους κ. **Βαρδινογιάννη**, **Κόκκαλη** κ.λπ., και λιγότερο από τους πελάτες του στην επιχείρηση αεροπλανάκι που έχει καλοσχεδιάσει συγκεντρώνοντας χρήμα και δύναμη...

Ο Σ. Σταυρόπουλος του Πανηλειακού κατάφερε να οδηγήσει την ομάδα της Ηλείας για πρώτη φορά στην πρώτη κατηγορία. Ξόδεψε αρκετά χρήματα σε προπονητές και ποδοσφαιριστές, δημιούργησε δημόσιες σχέσεις χωρίς θορύβους (...) και ιδού η ομάδα του Πύργου έτοιμη να μπει στη μάχη με προοπτική και με τη συμπαράσταση ενός πολύ θερμού κοινού, που θα θεωρήσει ίσως τη νίκη επί των νέων αντιπάλων στοιχείο επίδειξης δύναμης και πλουτισμού. Ο Σ. Σταυρόπουλος ξεκίνησε καριέρα στη δύναμη της Ελληνικής Χωροφυλακής, αλλά σύντομα τον κέρδισε το εμπόριο... Σήμερα διοικεί έναν τε-

Ο αμφιλεγόμενος επιχειρηματίας Μιχάλης Τροχανάς. Προσδεθείτε και μην καπνίζετε...

ράστιο στόλο διανομής πετρελαίου «κατ' οίκον» και υπολογίζεται πως επικουρεί μερικές δεκάδες χιλιάδες πολυκατοικίες. Με τέτοιο δύναμη στις «κάνουλες», να δείτε που οι πένητες Αθηναϊκός, Εθνικός, Πανιώνιος και λοιπές ιστορικές ή παραδοσιακές ομάδες στον Πύργο θα υποφέρουν...

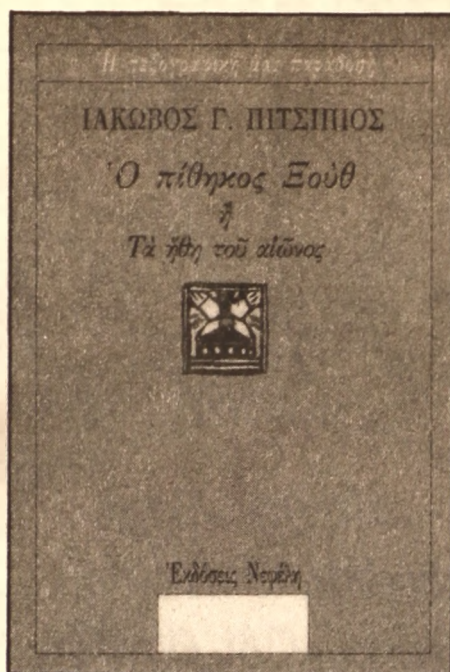
Ο Σ. Παπαδόπουλος της Καλαμάτας ήταν ο άνθρωπος ο οποίος με μπόλικά χρήματα κατάφερε να αναβιώσει την πάλαι ποτέ ισχυρή ποδοσφαιρική ομάδα της Μεσσηνίας. Ο εξηντάχρονος παράγων είναι στέλεχος σε αρκετές ανώνυμες εταιρείες εδώ και στα εξωτερικά. Έχει πολλά χρήματα και επιμένει να αγοράζει συνεχώς... ό,τι του προτείνεται. Αυτή τη στιγμή, διαθέτει μετοχές σε άφθονες εταιρείες, είναι κύριος μεγάλων εκτάσεων γης στη Μεσσηνία και προβλέπεται να δαπανήσει «όσα χρειαστούν», προκειμένου να φτιάξει σύγχρονο γήπεδο και αθλητικό κέντρο. Ο Παπαδόπουλος είναι αυτοδημιούργητος –όπως έχει δηλώσει ο ίδιος– φτιάχνοντας τις επιχειρήσεις του σε χώρες της Νοτίου Αμερικής. Επεξεργάζεται και εμπορεύεται πολύτιμους λίθους, με έδρα το Χονγκ Κονγκ και έχει δημοσιευτεί ότι πελάτες του είναι οι πλουσιότεροι άνθρωποι του πλανήτη. Στην Καλαμάτα είναι φανερό πως ο Σ. Παπαδόπουλος έχει συγκεντρώσει στα χέρια του τεράστια οικονομική δύναμη, η οποία κάθε άλλο παρά ενοχλεί τους φιλάθλους...

Αν τύχει και διαβάσει αυτό το ρεπορτάζ ο Γεώργιος Κοσκωτάς ίσως μελαγχολήσει ο ανθρωπάκος. Αυτός δεν πρόλαβε να πανηγυρίσει έναν τίτλο. Ούτε καν ο **Ανάργυρος Σαλιαρέλης**. Η ωραία εποχή των ισχυρών προέδρων τώρα αρχίζει...

ΙΑΚΩΒΟΣ Γ. ΠΙΤΣΙΠΙΟΣ

Ο ΠΙΘΗΚΟΣ ΞΟΥΘ ἢ ΤΑ ΗΘΗ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ

Μόλις κυκλοφόρησε

Ούσιαστικά άγνωστος επί ενάμισυ περίπου αιώνα ο *Πίθηκος Ξούθ* έρχεται σήμερα νά πάρει τή θέση του δίπλα στον *Πολυπαθή* του Γρηγορίου Παλαιολόγου καί τόν *Θάνο Βλέκα* του Παύλου Καλλιγᾶ, ως ένα από τά καλύτερα μυθιστορήματα τῶν πρώτων μετεπαναστατικῶν μας δεκαετιῶν.

Ἀκολουθώντας τή λογοτεχνική παράδοση τῆς μεταμόρφωσης (πού, ξεκινώντας από τόν "Ομηρο, συνεχίζεται ως τήν ἐποχή μας μέ τόν Κάφκα, τόν Μπουλγκάκωφ, τόν Ἀστούριας), καί ἀντλώντας ἀπό τούς «ἡθογράφους» τοῦ 18ου καί 19ου αἰώνα, τό μυθιστόρημα τοῦ Πιτσιπίου (τό πρῶτο νεοελληνικό πεζογράφημα τοῦ φανταστικοῦ) πραγματεύεται τό θέμα τῆς ἀνθρώπινης αὐθεντικότητας, ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τήν ὁποία ὁδηγεῖ στήν κατάσταση τοῦ ζώου. Μέσα ἀπό τή μεταμόρφωση τοῦ Πρώσου περιηγητή Μπαρτόλντυ σέ πίθηκο καί τήν ἐπαναφορά του στήν ἀνθρώπινη μορφή ὁ συγγραφέας διακωμωδεῖ τήν ἐλληνική ξενομανία τῶν πρώτων ὀθωμανικῶν χρόνων καί, ταυτόχρονα, τήν εὐρωπαϊκή ταξιδιογραφική μόδα τῆς ἐποχῆς. Ἡ εἰσβολή τοῦ ὑπερφυσικοῦ στοιχείου στήν καθημερινή πραγματικότητα, καθώς τίθεται στήν ὑπηρεσία ρεαλιστικῶν ἐπιδιώξεων, μᾶς ἐπιτρέπει νά ἐντάξουμε τόν *Πίθηκο Ξούθ* σ' αὐτό πού σήμερα ὀνομάζεται φανταστικός ρεαλισμός.

Μέ τό βιβλίο αὐτό συνεχίζεται ἡ προσπάθεια τῶν ἐκδόσεων ΝΕΦΕΛΗ νά δώσει στους Ἕλληνες ἀναγνώστες τήν ἐλληνική πεζογραφία τοῦ 19ου καί τῶν πρώτων δεκαετιῶν τοῦ 20οῦ αἰώνα. Ἦδη μέ τόν *Πίθηκο Ξούθ* κυκλοφορεῖ ὁ 52ος τόμος τῆς σειρᾶς.

Διεύθυνση σειρᾶς (τόμοι 1-50): ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

Ἡ σειρά συνεχίζεται μέ τήν διεύθυνση τοῦ ΝΑΣΟΥ ΒΑΓΕΝΑ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 3607744

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ του Γιώργου Φιλιππίδου

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Ιοί δυστυχίας

Ο τρόμος των επιδημιών και των τροπικών ιών πλανάται κατά καιρούς πάνω από την εφυσυχασμένη και χορτάτη Δύση. Κράτη, παγκόσμιοι οργανισμοί, διεθνείς οργανώσεις κινητοποιούνται τότε για να περιορίσουν τοπικά το φαινόμενο και να εμποδίσουν την εξάπλωσή του στον «πολιτισμένο» κόσμο.

Αυτή τη φορά χτύπησε ο ιός Έμπολα στο Βόρειο Ζαΐρ, παίρνοντας το όνομά του από τα τροπικά δάση του ποταμού Έμπολα. Ιός θανατηφόρος. Επιφέρει το θάνατο σε 5-10 μέρες. Σε πολλά εκατομμύρια υπολογίζονται τα θύματα των επιδημιών στα επόμενα δέκα χρόνια στη Μαύρη Ήπειρο.

Ο αποδεκατισμός από τις επιδημίες έρχεται να αποτελειώσει όσα αφήνουν πίσω τους οι εμφύλιοι πόλεμοι, οι φυλετικές σφαγές, οι λιμοί, οι φυσικές καταστροφές, η πείνα, η φτώχεια, τα στυγνά συνήθως δικτατορικά καθεστώτα, η διαφθορά διοικήσεων και κυβερνήσεων κι άλλα δεινά των ουκ έστι αριθμός, σε σχέση με το βαθμό υπανάπτυξης.

Ανύπαρκτες οι συνθήκες υγιεινής όταν η πλούσια ολιγάριθμη ελίτ ευημερεί. Ο πρόεδρος του Ζαΐρ Μομπούτου έχει απλήρωτους τους υπαλλήλους, τους διπλωμάτες και τους γιατρούς, αλλά ο ίδιος επισκέπτεται τον οδοντογιατρό του στο... Παρίσι.

Πεθαίνουν όσοι δεν έχουν στον ήλιο μοίρα, σε άγριες συνθήκες, κάτω από την αδιαφορία των πλουσίων ιθαγενών και ξένων.

Ο φαύλος κύκλος της υπανάπτυξης δεν έχει στα-

ματήσει. Και το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών αντί να γεφυρώνεται, διαρκώς διευρύνεται. Οι μετανάστες χτυπούν την πόρτα της Ευρώπης και των πλουσίων χωρών για να μπουν στον επίγειο «παράδεισο», που για αυτούς δεν είναι τίποτα άλλο παρά απλή επιβίωση. Οι «ξένοι» αυτοί κάτοικοι της Αφρικής και του πλανήτη μας, τα θύματα του Λεπέν, των νεοναζί, των ρατσιστών πάσης φύσεως και προσχήματος.

Θυμάται η Δύση το πρόβλημα όταν ενίοτε κάποια τιμωρός επιδημία απειλεί και την ίδια, την υγεία των κατοίκων της και τη μακροζωία τους.

Δεν έχει παντού η ζωή το ίδιο κόστος. Αυτό προσδιορίζεται πάντα κοινωνικά.

Εφησυχάζονται οι συνειδήσεις με την ευκαιριακή προσφορά ανθρωπιστικής βοήθειας, ανακυκλώνοντας απλώς το πρόβλημα μέχρι την επόμενη φορά που θα εκδηλωθεί. Και αυτό που πάντα λείπει είναι η πραγματική βούληση για μακροπρόθεσμη πολιτική ουσιαστικής βοήθειας σε όλα τα επίπεδα που θα επιτρέψει στον φτωχό και χειμαζόμενο Τρίτο και Τέταρτο Κόσμο να σταθεί σιγά σιγά στα πόδια του και να βελτιώσει σταδιακά τις συνθήκες ζωής.

Οι επιδημιολόγοι λένε πως μόνο όταν η Δύση αντιληφθεί ότι αυτό είναι το πραγματικό της συμφέρον, λίγο πριν από τον επερχόμενο πανικό της, τότε ίσως αναλάβει τις ευθύνες της. Μέχρι τότε θα ζει με το φάσμα των πολλαπλών επιδημιών.

Δεν έχει
παντού η ζωή
το ίδιο
κόστος. Αυτό
προσδιορίζε-
ται πάντα
κοινωνικά.

Έκανε πίσω το Ισραήλ

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Η ισραηλινή κυβέρνηση δεν θα προχωρήσει τελικά στην απαλλοτρίωση εδαφών της αραβικής-ανατολικής Ιερουσαλήμ. Ο Γιτζάκ Ράμπιν μετέβαλε άρον-άρον τα σχέδιά του, όχι βέβαια για... χάρη της ειρηνευτικής διαδικασίας, αλλά από φόβο μήπως καταψηφιστεί η κυβέρνησή του στη Βουλή. Ο δρόμος για την αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων και για εκλογές στη Λωρίδα της Γάζας τον Ιούλιο άνοιξε, αλλά δεν αναμένεται να είναι... ρόδινος.

Πριν από δυο εβδομάδες η ειρηνευτική διαδικασία κινδύνευε να τιναχτεί στον αέρα και κανείς δεν φανταζόταν ότι το Ισραήλ θα έκανε πίσω στην απαλλοτρίωση 131 εκταρίων γης στην ανατολική Ιερουσαλήμ για τη δημιουργία εβραϊκών οικισμών.

Εκείνες τις μέρες η ισραηλινή κυβέρνηση αντιμετώπιζε διεθνείς επικρίσεις και την κατακραυγή του αραβικού κόσμου, αλλά είχε στο πλευρό της τις Ηνωμένες Πολιτείες, που για πρώτη φορά μετά από πέντε χρόνια άσκησαν βέτο στην πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας να καταδικαστεί το Ισραήλ.

Φαίνεται ότι η κυβέρνηση Κλίντον επιθυμούσε να αποφύγει τη μετωπική σύγκρουση με τους Ρεπουμπλικάνους και τον γερουσιαστή **Μπομπ Ντόουλ** που υπόσχεται στο εβραϊκό λόμπι ότι θα φέρει πρόταση στο Κογκρέσο για τη μεταφορά της αμερικανικής πρεσβείας στο Ισραήλ, από το Τελ Αβίβ στην Ιερουσαλήμ.

Στις 22 του μήνα ο **Γιάσερ Αραφάτ** συναντά τον ισραηλινό υπουργό Εξωτερικών **Σιμόν Πέρες** σε μια προσπάθεια να διασωθεί η ειρηνευτική διαδικασία και να προχωρήσουν οι συνομιλίες των δύο αντιπροσωπειών στο Κάιρο που είχαν στο μεταξύ περιέλθει σε αδιέξοδο.

Η συνάντηση αποβαίνει άκαρπη, λίγες ώρες όμως αργότερα ο **Γιτζάκ Ράμπιν**, μετά από έκτακτη σύγκληση του Υπουργικού Συμβουλίου, ανακοινώνει ότι δεν θα γίνει απαλλοτρίωση εδαφών στην ανατολική Ιερουσαλήμ.

... ωστόσο η διαπραγματευτική ισχύς του Αραφάτ έχει εξασθενήσει.

Πώς φτάσαμε σ' αυτή τη μεταστροφή; Σαφώς όχι από τον διακαή πόθο για την προάσπιση της ειρηνευτικής διαδικασίας. Το κομμουνιστικό και το Αραβικό Δημοκρατικό Κόμμα που στηρίζουν την κυβέρνηση Ράμπιν, προειδοποιούν ότι θα κατέθεταν πρόταση μομφής εναντίον της κυβέρνησης σε περίπτωση που προχωρούσε το σχέδιο απαλλοτρίωσης.

Όταν το αντιπολιτευόμενο Λικούντ ανακοινώνει ότι θα στηρίξει την πρόταση μομφής, και δεδομένης της ισχυρής πλειοψηφίας του κυβερνώντος κόμματος στην Κνεσέτ, ο Γιτζάκ Ράμπιν δεν έχει περιθώρια ελιγμών και αναγκάζεται και κάνει πίσω.

Η εξέλιξη αυτή θα διευκολύνει τις συνομιλίες των δύο πλευρών, που διεξάγονται στο Κάιρο, με βασικό άξονα την υλοποίηση του δευτέρου μέρους της συμφωνίας του Όσλο - αποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων και εκλογές στις αυτοδιοικούμενες περιοχές - και με χρονικό περιθώριο την 1η Ιουλίου.

Στο σημείο αυτό, όμως, πρέπει να τονίσουμε ότι η διαπραγματευτική ισχύς του Γιάσερ Αραφάτ είναι εξασθενημένη. Θυμίζουμε ότι ο αρχηγός της παλαιστινιακής διοίκησης βρίσκεται σε ανοιχτή διαμάχη με τους ριζοσπαστικούς της Χαμάς και παράλληλα διαπραγματεύεται με τους μετριοπαθείς της οργάνωσης που διεκδικούν μερίδιο στη νομιμότητα της εξουσίας.

Από την άλλη πλευρά φαίνεται ότι η παλαιστινιακή διοίκηση καταρρέει οικονομικά το μήνα που μας πέρασε. Για να πληρωθούν οι μισθοί 18.000 παλαιστινίων αστυνομικών και 29.000 υπαλλήλων, το οικονομικό επιτελείο του Αραφάτ άδειασε στην κυριολεξία τα ταμεία. Τα κονδύλια που υποσχέθηκαν απανταχού «δωρητές» στη σύνοδο που έγινε στο Παρίσι, τέλος Απρίλη, είναι άφαντα.

Η κυβέρνηση του Ράμπιν, με το κλείσιμο των συνόρων και τον αποκλεισμό των πετρελίων που 22.000 Παλαιστινίων που συνεχίζουν να εργάζονται στο Ισραήλ, δείχνει σαφώς ότι δεν προτίθεται να βοηθήσει. Μόνη ελπίδα, οι απανταχού «δωρητές», η διοίκηση του Αραφάτ και το ίδιο το Ισραήλ να συναισθανθούν τον κίνδυνο από την κατάρρευση της παλαιστινιακής διοίκησης και να αντιδράσουν εγκαίρως.

Άλλοι φεύγουν, άλλοι έρχονται

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Οι τοπικές εκλογές στα κρατίδια της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και της Βρέμης –το μεγαλύτερο και το μικρότερο αντίστοιχα της Γερμανίας– έδωσαν τη χαριστική βολή στον Κλάους Κίνκελ, ηγέτη του κόμματος των Ελεύθερων Δημοκρατών, ο οποίος λίγες μέρες αργότερα παραιτήθηκε. Ο κατήφορος των Ελεύθερων Δημοκρατών δεν φαίνεται να έχει επιστροφή, ενώ όλα δείχνουν ότι... έφτασε η ώρα των Πρασίνων.

Στις γενικές εκλογές του '94 οι Ελεύθεροι Δημοκράτες κατόρθωσαν να εξασφαλίσουν τη θέση τους στη Μπούτε-στανγκ και στην κυβέρνηση του καγκελάριου Χέλμουτ Κολ, φαίνεται όμως ότι αυτό ήταν και η τελευταία τους αναλαμπή.

Στις εκλογές που έγιναν στις 14 Μαΐου για την ανάδειξη τοπικών κοινοβουλίων στη Βόρεια Ρηνανία-Βεστφαλία και τη Βρέμη δεν συγκέντρωσαν το κατώτατο όριο του 5% και δεν πήραν ούτε μία έδρα. Ο ηγέτης του κόμματος Κλάους Κίνκελ ανακοίνωσε λίγες μέρες αργότερα την παραιτήσή του από την ηγεσία του κόμματος.

Οι περισσότεροι αναλυτές υποστηρίζουν ότι οι Ελεύθεροι Δημοκράτες «ξεπεράστηκαν» από τη στιγμή που τα δυο μεγάλα κόμματα, Σοσιαλδημοκράτες και Χριστιανοδημοκράτες, υιοθέτησαν τις βασικές γραμμές της πολιτικής τους (κοινωνικές ελευθερίες, φορολογική μεταρρύθμιση, ελεύθερες αγορές). Οι Ελεύθεροι Δημοκράτες θα δώσουν μάχη για την ανασυγκρότηση του κόμματος στο συνέδριο που θα γίνει μέσα στο καλοκαίρι, αλλά όπως φαίνεται θα βρουν μπροστά τους τους Πρασίνους.

Οι Πράσινοι, στις πρόσφατες εκλογές, έβαλαν τέρμα στην παντοδυναμία του σοσιαλδημοκράτη Γιοχάνες Ράου που μονοπώλησε την εξουσία στο κρατίδιο της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας επί τρεις συνεχείς θητείες. Διπλασίασαν τα ποσοστά τους από 5% σε 10% και πιέζουν τον Ράου να προχωρήσει σε κυβέρνηση συνασπισμού.

Στις πρόσφατες εκλογές στα κρατίδια της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και της Βρέμης, ο Γιόργκα Φίσερ (δεξιά) των Πρασίνων εκτόπισε τον Κλάους Κίνκελ.

Όπως αναφέρουν πληροφορίες που μας έρχονται από τη Γερμανία, κάποιοι Σοσιαλδημοκράτες ηγέτες σε άλλα κρατίδια πιέζουν τον Γ. Ράου να συμμαχήσει με τους Πρασίνους. Ο ηγέτης του Σοσιαλδημοκρατικού κόμματος Ρούντολφ Σάρπινγκ δεν βλέπει με πολύ καλό μάτι αυτή τη συγκατοίκηση. Ωστόσο πιστεύει και το διακηρύττει ότι ο συνασπισμός Σοσιαλδημοκρατών και Πρασίνων στο μεγαλύτερο κρατίδιο της Γερμανίας, μπορεί ν' αποτελέσει ένα θετικό προηγούμενο για την αλλαγή φρουράς και στη Βόννη, στις γενικές εκλογές που θα γίνουν σε τρία χρόνια.

Πώς τα κατάφεραν οι Πράσινοι; Παρουσίασαν ένα άλλο προφίλ, λιγότερο επιθετικό προς τη γερμανική βιομηχανία και περισσότερο διαφοροποιημένο από το «ριζο-

σπαστισμό της γενειάδας και των σανδελιών», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά το περιοδικό *Economist* (20-26 Μαΐου).

Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι ανέβασαν τα ποσοστά τους στη βιομηχανοποιημένη περιοχή της Βόρειας Ρηνανίας. Συμμετέχουν ήδη στις τοπικές κυβερνήσεις του Έσσεν και της Σαξονίας και ο επόμενος στόχος τους είναι η Βόννη. Το όνειρο δεν είναι απατηλό και ούτε ο στόχος ανέφικτος. Ο γερμανικός λαός δεν φαίνεται διατεθειμένος να δώσει πλειοψηφία σ' ένα από τα μεγάλα κόμματα, πράγμα που σημαίνει ότι τώρα οι Πράσινοι μπορούν να προβάλουν ως «τρίτη δύναμη», ως ρυθμιστικός πολιτικός παράγοντας, και να διεκδικήσουν θέση στην επόμενη ομοσπονδιακή κυβέρνηση της Γερμανίας.

Η απειλή του ισλαμισμού

του Σωτήρη Ντάλη

Σύμφωνα με τους περισσότερους αναλυτές σε θέματα Ισλάμ, η θρησκεία αυτή στην ακραία της μορφή, όπως εκφράζεται μέσα από τα ριζοσπαστικά φονταμενταλιστικά κινήματα της Βόρειας Αφρικής και Ασίας, θα μπορούσε να εξελιχθεί σε μείζον πρόβλημα για την Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική. Η ισλαμική αναγέννηση εμφανίζεται σήμερα με δύο όψεις. Στην πρώτη εκφράζεται ένα ειρηνικό κίνημα που στοχεύει στην επιστροφή της θρησκευτικής αγνότητας, και στη δεύτερη, που θα την ονομάζαμε σκοτεινή πλευρά του Ισλάμ, επιδιώκεται η ανατροπή εκσυγχρονιστικών και κοσμικών (μη θρησκευτικών) καθεστώτων.

Επιχειρώντας να εξηγήσει τη συμπεριφορά κυβερνήσεων και λαού μέσα στον μουσουλμανικό κόσμο, ο γάλλος ιστορικός και ειδικός σε θέματα ισλαμισμού, **Maxime Rodinson**, έχει υποστηρίξει ότι η μουσουλμανική κοινότητα (oumma), που απαρτίζεται από τους πιστούς, επιζητεί να βρει τον τρόπο για την πραγματοποίηση των ουτοπικών συνταγών που υπάρχουν σιωπηλά στη διδασκαλία του Μωάμεθ. Θεωρητικά, η «oumma» πρέπει να βρίσκεται σε διαρκή κινητοποίηση για την πραγματοποίηση της ουτοπίας και για τη διατήρησή της.

Στη σύγχρονη εποχή, ύστερα από το 19ο αιώνα, οι σωρευμένες απογοητεύσεις των μουσουλμάνων για τα παραδοσιακά καθεστώτα οδήγησαν στην υιοθέτηση πολιτικών-κοινωνικών συνταγών φτιαγμένων πάνω στα δυτικά πρότυπα.

Πρόσφατα, σε πολλά ισλαμικά κράτη η απογοήτευση γενικεύθηκε καθώς οι συνταγές δεν έφεραν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Έτσι, ο αριθμός των οργανώσεων που ζηρούν την επιστροφή στην παραδοσιακή ισλαμική πανάκεια έχει αυξηθεί αρκετά.

Σύμφωνα με τον Rodinson, η σημερινή

Ο συνταγματάρχης Ζερούάλ, πρόεδρος της Δημοκρατίας και υπουργός Άμυνας της Αλγερίας. Δυο μήνες μετά την ορκωμοσία του εγκατέλειψε τα περί «εθνικού διαλόγου», μια κι ο στρατός μπορεί πια να νικήσει...

κατάσταση του μουσουλμανικού κόσμου δεν είναι δυνατόν να εξηγηθεί μόνο με βάση τις ιδέες και τα κείμενα του Μωάμεθ, αλλά και σε συνδυασμό με ιδέες και δομές που έχουν διαφορετική προέλευση.

Η επικράτηση αυταρχικών καθεστώτων στον μουσουλμανικό κόσμο δεν οφείλεται στον Μωάμεθ, αλλά στις αιτίες που προκαλούν τα ίδια αποτελέσματα στις άλλες, μη μουσουλμανικές χώρες του Τρίτου Κό-

σμου. Η διάδοση του αυταρχισμού στις μουσουλμανικές χώρες διευκολύνθηκε από τον εθνικό και εθνικιστικό πατριωτισμό, καθώς και από τον εθνικισμό και το σοβινισμό που ευδοκιμούν σ' αυτές τις χώρες.

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΛΓΕΡΙΑΣ

Σήμερα, σε πολλές ισλαμικές χώρες, η δράση ορισμένων ριζοσπαστικών ισλαμικών οργανώσεων τείνει να εξελιχθεί σε έναν αιματηρό αγώνα με στόχο την πολιτική κυριαρχία. Οι ισλαμιστές που υιοθετούν τη βία, θεωρούν καθήκον τους να πλήξουν τους ηγέτες και τις κυβερνήσεις που απέτυχαν να κυβερνήσουν σύμφωνα με τον **ισλαμικό νόμο**, τη **Σαρία**. Στο όνομα της πίστης επιδιώκουν πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές.

Τα τελευταία χρόνια, στο στόχαστρο αυτών των οργανώσεων βρίσκονται η **Αίγυπτος**, η **Αλγερία** και η **Τυνησία**, χώρες που προσπαθούν να εκσυγχρονιστούν και να υιοθετήσουν στοιχεία μιας δυτικού τύπου δημοκρατίας.

Το **Ισλαμικό Μέτωπο Σωτηρίας** στην Αλγερία, η **Τζιχάντ** και το **Ισλαμικό Κίνημα** στην Αίγυπτο και η **Αν-Νάχντα** στην Τυνησία αποτελούν τοπικά φαινόμενα. Οι κυ-

Η νεολαία της Αλγερίας, μορφωμένη αλλά άνεργη, φαίνεται να ενστερνίζεται τον πόλεμο ως τη μόνη διέξοδο σ' ένα ανύπαρκτο μέλλον.

βερνήσεις όμως αυτών των τριών χωρών, ισχυρίζονται ότι τέτοια φαινόμενα υποκινούνται από ξένα κέντρα, όπως το Ιράν, το Σουδάν και κυρίως το Αφγανιστάν.

Σύμφωνα με τον καθηγητή του Ινστιτούτου Πολιτικών Επιστημών στο Παρίσι **Gilles Kepel**, η σύγκρουση μεταξύ των φανατικών του Ισλάμ και των δικτατοριών της Βορείου Αφρικής εστιάζεται σ' έναν βίαιο αγώνα μεταξύ μιας γηρασμένης κλίκας στρατιωτικών που επιζητούν την υποστήριξη της Δύσης και μουσουλμάνων φανατικών που επιθυμούν να διαμορφώσουν μια νέα πολιτική τάξη, βασισμένη στους ιερούς κανόνες του Ισλάμ.

Ο **Kepel** θεωρεί την Αλγερία ως το επίκεντρο μιας ευρύτερης κρίσης. Υποστηρίζει ότι η Αλγερία θα διαχωρισθεί σε γεωγραφικές και εθνολογικές γραμμές. Τα σύνορα τότε θα μετακινηθούν, και θα εμφανισθούν νέοι ηγέτες. Σε μια χώρα όπου το 70% του πληθυσμού είναι κάτω των 30 ετών, η σύγκρουση αποκτά και το χαρακτήρα διαμάχης μεταξύ των γενεών. Η νεολαία της Αλγερίας, μορφωμένη αλλά άνεργη, σταδιακά φαίνεται να ενστερνίζεται τον πόλεμο ως τη μόνη διέξοδο σ' ένα ανύπαρκτο μέλλον.

Το παράδοξο για την Αλγερία είναι ότι τη στιγμή που κάποιοι προσπαθούν να ανοίξουν έναν «εθνικό διάλογο» γύρω από ορισμένες βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν τον κοινωνικό βίο, κάποιοι άλλοι

τορπιλίζουν αυτή την προσπάθεια. Το στρατιωτικό καθεστώς της Αλγερίας δεν φαίνεται ικανό να καταστείλει το ισλαμικό κίνημα και να προσφέρει στους πολίτες αντί του ισλαμισμού, εργασία, κατοικία και ασφάλεια. Αν και χωρίς ενιαία πολιτική ηγεσία, οι εξτρεμιστικές ισλαμικές οργανώσεις συνεχίζουν χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα να εξοντώνουν όσους θέλουν μια Αλγερία σύγχρονη και δημοκρατική κατά τα δυτικά πρότυπα.

Από το 1954, ο στρατός της Αλγερίας δραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην ιστορία της χώρας. Ξεπερνώντας το πλαίσιο του αγώνα για την απελευθέρωση, ο στρατός αυτός, βγαλμένος μέσα από τα λαϊκά στρώματα, αποτέλεσε ένα σώμα στρατευμένων, το οποίο ανέλαβε από μόνο του το ρόλο να συμμετάσχει στην ανάπτυξη της χώρας και στην οικοδόμηση του «σοσιαλισμού». Ο στρατός ήταν αυτός που τις παραμονές της ανεξαρτησίας εμπιστεύθηκε τα ηνία της εξουσίας στον **Αχμέτ Μπεν Μπελά**. Και αυτός ο ίδιος τα πήρε πίσω το 1965, προσβεβλημένος από τις προθέσεις του Μπελά να απαλλαγεί από το στρατιωτικό καθεστώς. Από τότε ο στρατός φρόντιζε πάντοτε να έχει έναν δικό του άνθρωπο επικεφαλής του κράτους. Το συνταγματάρχη **Μπουμεντιέν** ως το θάνατό του τον Δεκέμβριο του 1987 και στη συνέχεια το συνταγματάρχη **Τσάντλι** ως την παραίτηση-απόλυσή του τον Ιανου-

άριο του 1992. Τον Τσάντλι διαδέχτηκε ο **Μωχάμεντ Μπουντιάφ**, ένας άνθρωπος που δεν δίσταζε να λέει τα πράγματα με το όνομά τους. Ύστερα από πέντε μήνες δολοφονήθηκε, πράξη που αποδόθηκε στην «πολιτικο-οικονομική μαφία».

Οι περισσότεροι αναλυτές αποδίδουν σήμερα στον εθνικό λαϊκό στρατό της Αλγερίας την ευθύνη για την αποσύνθεση της χώρας.

Αυτός «ο νέος αλγερινός πόλεμος» απειλεί τη σταθερότητα κάθε χώρας στη Βόρεια Αφρική. Όπως ο απόηχος από την ισλαμική επανάσταση του Ιράν, το 1979, συνεχίζει να αποσταθεροποιεί τη Μέση Ανατολή, μια νίκη των φανατικών ισλαμιστών στην Αλγερία θα ενθάρρυνε τους ισλαμιστές των γειτονικών χωρών, του Μαρόκου και της Τυνησίας καθώς και της Αιγύπτου.

Όμως οι επιπτώσεις δεν θα σταματούσαν μόνον εκεί· θα επεκτείνονταν και προς το άλλο άκρο της Μεσογείου.

Χιλιάδες άτομα θα προσπαθήσουν να καταφύγουν βορειότερα, αναζητώντας μια πιο ασφαλή και πιο ελεύθερη ζωή δυσχεραίνοντας ακόμη περισσότερο το μεταναστευτικό πρόβλημα της Ευρώπης.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η ιδέα για τη δημιουργία μιας ζώνης συνεργασίας και σταθερότητας στη Μεσό-

ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: Νέα Ελληνική
Γραμματεία

ΑΡΧΑΙΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΠΝΕΥΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

αρχαίο ελληνικό
πνεύμα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

(Με 576 σελίδες

και 98 εικόνες)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, 106 79
Τηλ.: 36.27.318

γείο, είναι ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει κατ' επανάληψη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η άνοδος του ισλαμισμού στις χώρες του Νότου της Μεσογείου δίνει μια άλλη διάσταση στην ανάγκη για διαμόρφωση μιας συνολικής ευρωπαϊκής στρατηγικής.

Το πρόγραμμα δράσης που επινόησε η επιτροπή της Ε.Ε., και που παρουσίασε στη Σύνοδο του Νοεμβρίου 1994 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, προβλέπει: α) συνεργασία με τη δημιουργία ζώνης ελεύθερου εμπορίου μεταξύ της Μεσογείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και ζώνης ελεύθερου εμπορίου μεταξύ των χωρών της λεκάνης της Μεσογείου και β) οικονομική βοήθεια για την παρακολούθηση των εξελίξεων στο χώρο της οικονομίας, της παραγωγής και της βιομηχανίας στις χώρες της Μεσογείου.

Η γαλλική προεδρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Μεσογειακής Ζώνης Σταθερότητας και Ασφάλειας.

Την πρωτοβουλία αυτή υιοθετεί και η Ελλάδα, η οποία στη Σύνοδο Κορυφής της Κέρκυρας είχε προωθήσει την πρόταση για μια νέα ολοκληρωμένη πολιτική της Ε.Ε. προς τη Μεσόγειο.

Στην πρωτοβουλία αυτή συνέβαλε και η Ελλάδα τον περασμένο Νοέμβριο με συμπληρωματικό υπόμνημα, το οποίο παρουσιάζει τις ελληνικές θέσεις βασισμένες σε τρεις αρχές:

- α) την ολοκληρωμένη δράση,
- β) τη διαφοροποιημένη προσέγγιση, και
- γ) την ευέλικτη χρησιμοποίηση των μέσων.

Το ελληνικό υπόμνημα περιελάμβανε πρόταση για μια νέα ολοκληρωμένη πολιτική της Ε.Ε. προς τη Μεσόγειο που δεν θα περιοριζόταν μόνο σε εμπορικά και χρηματοδοτικά θέματα, αλλά θα κάλυπτε και ζητήματα πολιτικού διαλόγου, ασφάλειας, περιβάλλοντος και επικοινωνίας.

Η απόφαση της Ε.Ε. για ένταξη της Κύπρου και της Μάλτας δημιούργησε ένα ευνοϊκό κλίμα για μια πιο έντονη ευρωπαϊκή παρέμβαση στην περιοχή της Μεσογείου, που αναμένεται να λάβει και κατευθυντήριες γραμμές στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Καννών (24 και 25 Ιουνίου).

Οι «15» θα συζητήσουν τις σχέσεις της Ε.Ε. με τις Τρίτες χώρες της Μεσογείου και θα προετοιμάσουν την Ευρω-Μεσογειακή Διάσκεψη που θα πραγματοποιη-

**Το Ισλάμ είναι θρησκεία
σημιτική, τυπικώς
αραβική, απολύτως
θεοκρατική, και
διακρίνεται για τη
σαφήνεια και τη λιτότητά
της στη διδασκαλία, τα
λατρευτικά έθιμα,
την οργάνωση και την εν-
γένει δομή της.**

(Αρχιεπίσκοπος Τυράνων, καθηγητής Αναστ. Γιαννουλάτος
στο βιβλίο του *Ισλάμ - θρησκευολογική επισκόπηση*
Αθήνα, 1995)

θεί στη Βαρκελώνη (27-28 Νοεμβρίου 1995) επί ισπανικής προεδρίας.

Η Ε.Ε. φαίνεται να έχει συνειδητοποιήσει ότι θα πρέπει να συμβάλει άμεσα και ουσιαστικά στη διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης του Νότου της Μεσογείου.

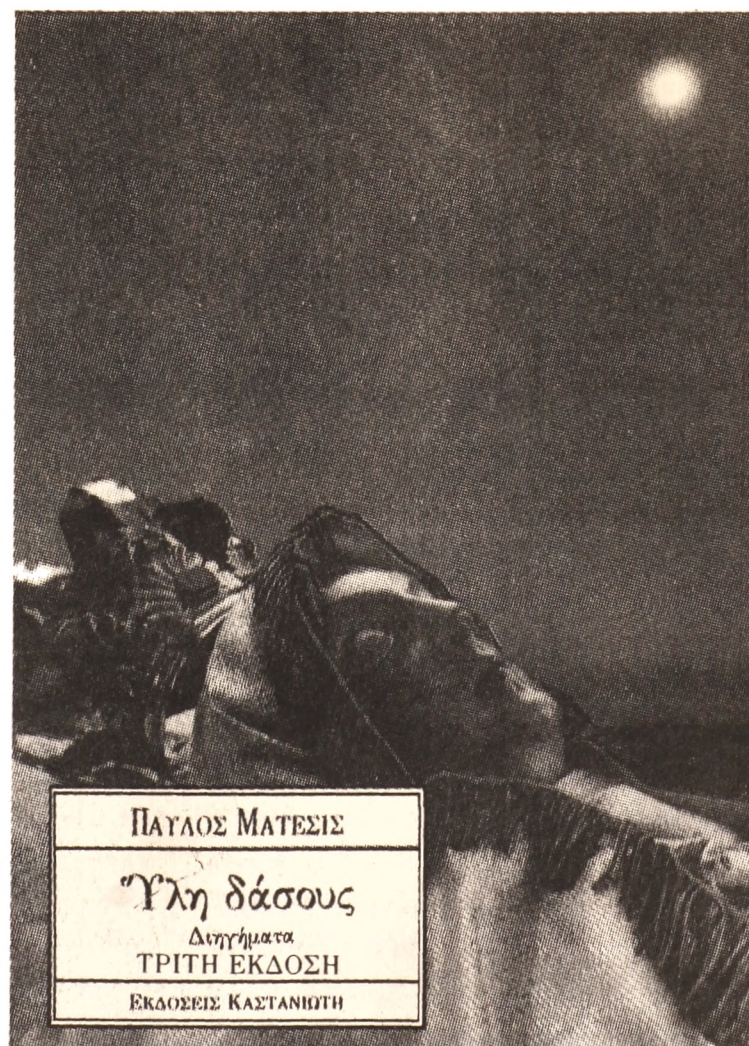
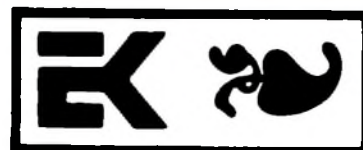
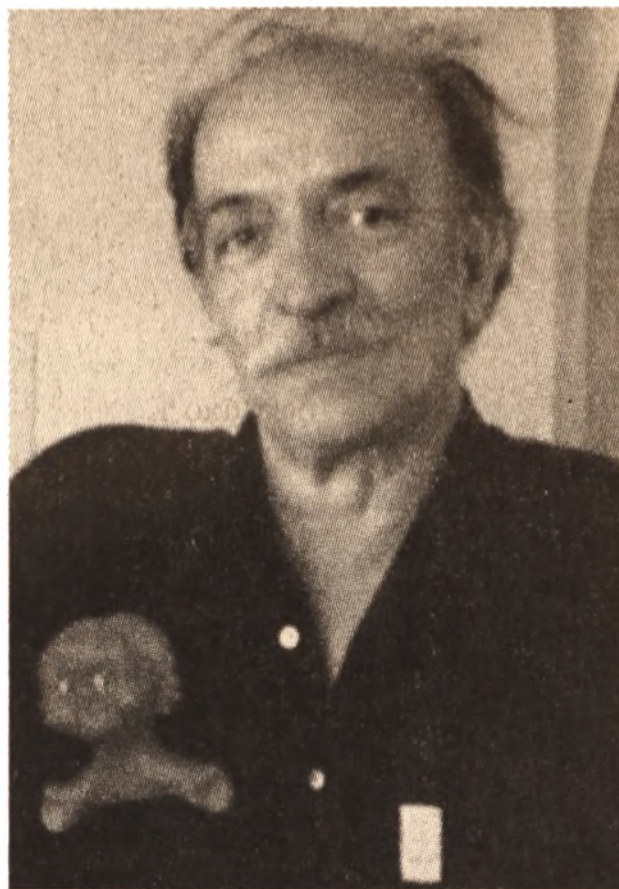
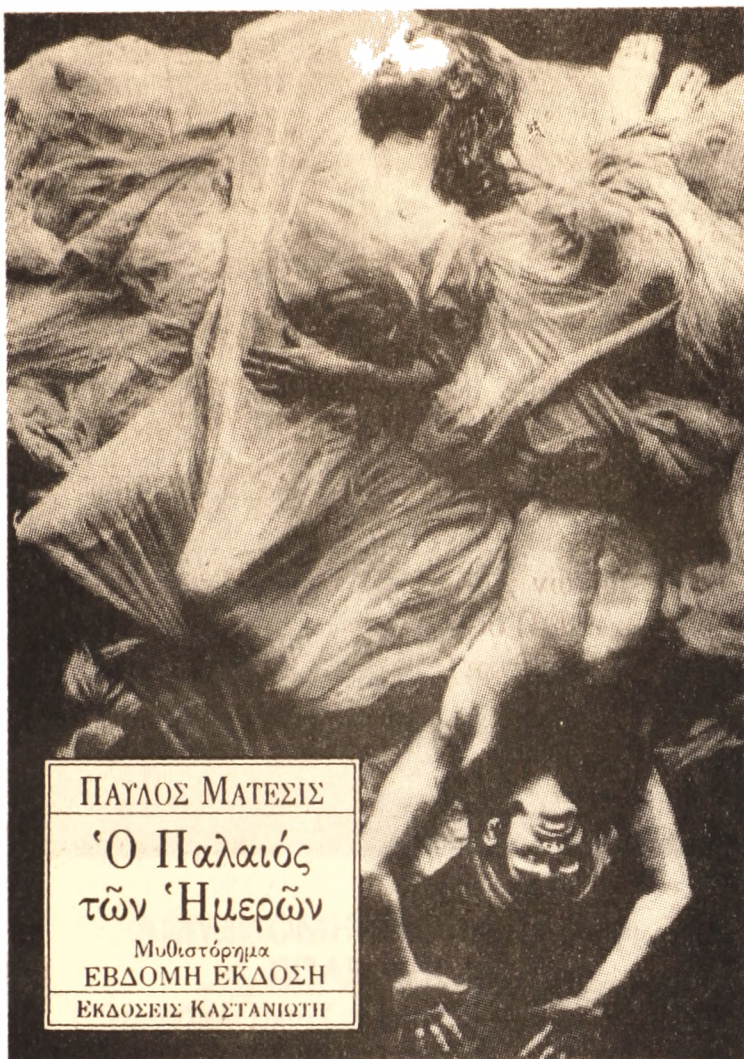
Ο καθηγητής Διεθνών Σχέσεων Θεόδωρος Κουλουμπής, υποστηρίζει σχετικά όσον στο πολιτιστικό επίπεδο «πρέπει να καλιεργήσουμε ένα πνεύμα αμοιβαιότητας που θα μεταμορφώσει τη Μεσόγειο σε μια περιοχή ειρηνικής συνύπαρξης, εκπαιδευτικών ανταλλαγών, συνεργασίας και αλληλοσεβασμού μεταξύ των τριών θρησκευτικών και πολιτιστικών παραδόσεων - το χριστιανισμό, του Ισλάμ και του ιουδαισμού».

Στο οικονομικό επίπεδο η συνεργασία δεν θα πρέπει να θεωρείται «φιλανθρωπία», ενώ στο πολιτικό επίπεδο, «η θεσπίση διμερών και πολυμερών μεθόδων πολιτικών διαβουλεύσεων, μηχανισμών ειρηνικής επίλυσης των διαφορών, μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης, και (σε περιπτώσεις συγκρούσεων) ειρηνευτικών αποστολών και ανθρωπιστικής βοήθειας, έπρεπε να τοποθετηθούν στην κορυφή της κοινοτικής ημερήσιας διάταξης.

Αυτονόητο είναι ότι η Ελλάδα καλείται να παίξει ενεργό ρόλο με έντονη συμμετοχή, πρακτικές απόψεις και εύστοχες πρωτοβουλίες.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΜΑΤΕΣΙ

ΣΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΘΥΕΛΛΩΔΗΣ ΑΡΧΗ

Σαν σίφουνας εισήλθε ο νέος γάλλος πρόεδρος **Ζακ Σιράκ** στα Ηλύσια, προσπαθώντας απ' την πρώτη στιγμή να αλλάξει την εικόνα της προεδρίας, που στο πρόσωπο του μεγάλου, πλην φθίνοντος, κουρασμένου και αποχωρούντος προκατόχου του, είχε αρχίσει να ξεθωιάζει. Ο πρωθυπουργός του, **Αλέν Ζυμπέ**, νεότερος, 45 ετών, είχε ήδη αναδείξει το άστρο του ως ΥΠΕΞ. Ο μέσος όρος ηλικίας του Υπουργικού Συμβουλίου είναι μόλις 48 ετών και ο διορισμός σ' αυτό 12 γυναικών (μεταξύ των 42 μελών) αποτέλεσε ευχάριστη έκπληξη. Ο Σιράκ πρέπει να πείσει όχι μόνο με λαϊκιστικές θεαματικές χειρονομίες (λ.χ. διέταξε τον οδηγό του αυτοκινήτου του να σταματά στο «κόκκινο»), αλλά με έργα και πράξεις ότι μπορεί να εφαρμόσει τις αντιφατικές προεκλογικές του υποσχέσεις: Να μειώσει το έλλειμμα του προϋπολογισμού, να κρατήσει ισχυρό το εθνικό νόμισμα (franc fort) και να μειώσει και την ανεργία που με ποσοστό 12,2% είναι η υψηλότερη στην Ευρώπη, δαπανώντας 50 δισ. γαλλικά φράγκα, (όσα υποτίθεται ότι μπορεί να εισρεύσουν εφέτος (!) στο Δημόσιο Ταμείο απ' τις ιδιωτικοποιήσεις), να μειώσει τα τους φόρους κ.λπ...

Τα γάστανα ανέλαβε να βγάλει απ' τη φωτιά ο **Αλαίν Μαντλαίν**, υπουργός των Οικονομικών. Γιος κομμουνιστή εργάτη αυτοκινητοβιομηχανίας ο Μαντλαίν είναι γνωστός για τον θατσερικό του προσανατολισμό και το

έξοχο μυαλό του, που δεν αρκεί όμως για να συμβιβάσει τα ασυμβίβαστα. Ο Μαντελέν αρέσκεται να τα βάζει με την «τυραννία των ειδικών» καταφεύγοντας στη ρήση του Όσκαρ Γουάιλντ ότι «γνωρίζουν την τιμή των πάντων και την αξία κανενός».

Εννοείται ότι Ζυμπέ και Μαντλαίν θα είναι τα πρώτα θύματα αν τα πράγματα πάνε στραβά, οι πρώτοι «αποδιοπομπαίοι τράγοι»...

ΛΙΣΤΑ ΠΛΟΥΣΙΩΝ

Επί σειρά ετών η βασίλισσα της Αγγλίας φιγουράριζε πρώτη στον πίνακα των 500 πιο πλούσιων ατόμων και οικογενειών που εκπονεί κάθε χρόνο η εφημερίδα Sunday Times χρησιμοποιώντας πληθώρα πηγών. Φέτος όχι μόνο έχασε την πρωτιά αλλά και δεν βρίσκεται ούτε μεταξύ των δέκα πρώτων. Η προσωπική της περιουσία εμφανίζεται στο ύψος των 450 εκατ. λιρών έναντι 5 δισ. το 1993 – αν και ου-

δείς γνωρίζει στην πραγματικότητα το πραγματικό μέγεθος της περιουσίας αυτής.

Η «μικρή» αυτή διαφορά έγκειται στην υιοθέτηση ενός αυστηρότερου (sic) ορισμού του πλούτου κατόπιν παραστάσεων απ' την Αυλή. Διότι τα προηγούμενα χρόνια συνυπολογιζόταν και η αξία της βασιλικής συλλογής έργων (που σποτελεί τη μεγαλύτερη συλλογή στον κόσμο με 10.000 υδατογραφίες, 7.000 πίνακες ζωγραφικής κ.λπ.), η οποία εκτιμάτο μεταξύ 5 και 10 δισ. λιρών (!). Με μια μικρή, λοιπόν, αφαίρεση, εφ' όσον η Αυλή διαμαρτυρήθηκε με τον ισχυρισμό ότι η συλλογή ελέγχεται από σχετικό ίδρυμα, τα πράγματα «αποκαταστάθηκαν» στις «πραγματικές» τους διαστάσεις. Σε καιρούς που η Μοναρχία δεν είναι και τόσο δημοφιλής δεν είναι σκόπιμο και να προκαλεί με την αμύθητη περιουσία της...

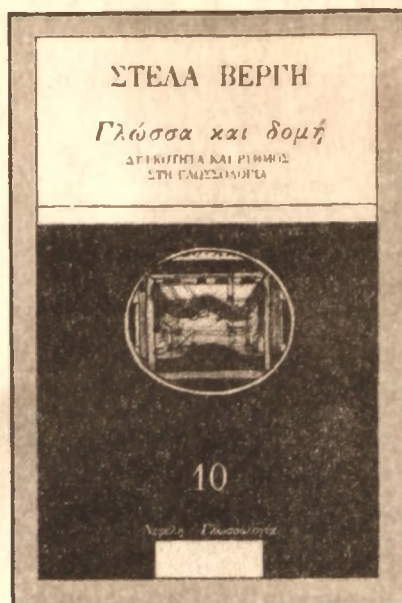
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΜΑΓΚΙ

Η Sunday Times θα δημοσιεύσει σε συνέχειες τον δεύτερο τόμο των «απομνημονευμάτων» της κ. **Θάτσερ** που καλύπτει την περίοδο μετά την αναγκαστική αποχώρησή της από το Νο 1 της Ντάουνιν Στρητ. Όπου περιέχονται και κρίσεις για τις πολιτικές επιδόσεις του πρωθυπουργού **Μέητσορ**. Ακόμα ένα πλήγμα για τον ταλαιπωρημένο και ταλαιπωρούμενο Τζων μια και η Μάγκι, ως συνήθως, δε μασάει καθόλου τα λόγια της. Κάποτε τον θεωρούσε αλλαζόνα, σήμερα απλώς άπελπι. Όπερ σημαίνει ότι χωρίς ελπίδα καταβυθίζεται και το σκάφος του Συντηρητικού Κόμματος, όπερ και πάλι σημαίνει ότι το «μανιφέστο» της κ. Θάτσερ και η κληρονομιά των ιδεών και της πολιτικής της πρακτικής ενδέχεται να ασκήσουν αποφασιστική αντίδραση στην αναμενόμενη εκθρόνιση του κ. Μέητσορ.

Ο νέο πρωθυπουργός της Γαλλίας **Αλαί Ζυμπέ** εν μέσω των 12 γυναικών υπουργών που διορίσε πρόεδρος Σιράκ προς έκπληξη όλων. Δεν έχει σημασία που πάντοτε στη βιασύνη το ξέχασε να διορίσει υπουργό **Αλιέια** και τι ακριβώς σημαίνουν (στη ουσία) οι τίτλοι των νέων υπουργείων «αλληλεγγύη μεταξύ των γενιών» και «πάλης και του αποκλεισμού». Θα φανεί αρκετό σύντομα επακολουθεί με το «θυελλώδες ξεκίνημα, τι θα καταφέρουν στη πραγματικότητα τα «νέα πρόσωπα».

Στέλα Βέργη ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ

ΔΥΪΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΡΥΘΜΟΣ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Το βιβλίο *Γλώσσα και δομή* της Στέλας Βέργη, έρχεται να αποδείξει αυτό που απλώς επισημαίνεται από κλασικούς γλωσσολόγους όπως ο Saussure, ο Benveniste και ο Jakobson: Τον μεθοδολογικό χαρακτήρα των γλωσσολογικών διαιρέσεων σε γλώσσα και ομιλία. Ξεκινώντας από την διαπίστωση ότι η αντικειμενοποίηση αυτών των διακρίσεων οδηγεί στα ιδεολογικά κινήματα του δομισμού και του εμπειρισμού, αποδεικνύει τον μεθοδολογικό τους χαρακτήρα, έχοντας ως εργαλείο ανάλυσης το περιεχόμενο του αρχαιοελληνικού όρου *ρυθμός*.

Ο ρυθμός ως χωρική (ατομικοί φιλόσοφοι) και χρονική (Πλάτων) διάσταση της κίνησης γίνεται, στην παρούσα μελέτη, ο όρος-κλειδί για την κατανόηση του τρόπου ύπαρξης (σήμανση) και λειτουργίας (επικοινωνία) του ανθρώπινου λόγου.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν

DENISE FRANÇOIS-GEIGER: Θέματα κοινωνικής και θεωρητικής γλωσσολογίας

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΛΑΙΡΗΣ: Θέματα γενικής γλωσσολογίας

ANDRÉ MARTINET: Θέματα λειτουργικής σύνταξης

ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΜΟΤΣΙΟΥ: Εισαγωγή στη Λεξικολογία της Νεοελληνικής

LOUIS PRIETO: Μηνύματα και σήματα

J. R. ROBINS: Σύντομη ιστορία της γλωσσολογίας

NOAM CHOMSKY: Συντακτικές δομές

ΕΙΡΗΝΗ ΦΙΛΙΠΠΑΚΗ-WARBURTON: Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ: Νεοελληνικός λόγος - Μελέτες για τη γλώσσα, τη λογοτεχνία και το ύφος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 3607744

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ: ΦΩΤΗΣ ΚΑΒΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@athena.compulink.forthnet.gr

Λένε πως σε όποιο σημείο της γης και να βρεθεί κανείς μπορεί να ακούσει την ελληνική γλώσσα. Δεν θα μπορούσε να συμβαίνει διαφορετικά και στον Κυβερνοχώρο. Όπως συμβαίνει και σε τόσους άλλους τομείς στις διεθνείς μας σχέσεις, ο ελληνισμός και ο ελληνικός πολιτισμός (μερικές φορές και τα υποπροϊόντα του) είναι παρόντες, αν και η επίσημη Ελλάδα, ως συνήθως, έχει λυμφατική παρουσία – εκτός από μερικές πανεπιστημιακές σχολές. Είναι ενδεικτικό πως μια πρόχειρη αυτοματοποιημένη αναζήτηση για υπάρχοντα δεδομένα με βάση τις λέξεις-κλειδιά «Ελλάδα», «Ελληνικός», «Ελληνισμός» και «Ορθοδοξία» απέδωσε περίπου 2.000 λήμματα¹, στα οποία περιλαμβάνονται βέβαια και οι εγχώριες (καθόλου ευκαταφρόνητες ως προς την ποσότητα και την ποιότητα) πηγές πανεπιστημιακών και άλλων πληροφοριών.

Αντίθετα με τα καθ' ημάς, άλλα κράτη (και περισσότερο εκείνα που έχουν εθνικά προβλήματα) φροντίζουν για την προώθηση των θέσεών τους και μέσα από το χώρο αυτό με δυναμικό και επίμονο τρόπο. Δεκάδες εθνικά πρακτορεία ειδήσεων αναμεταδίδουν τις ειδήσεις τους στο INTERNET, ενώ οι περισσότερες χώρες διαθέτουν άφθονο πληροφοριακό υλικό κάθε φύσης. Κανείς δεν μπορεί πια να αγνοήσει ένα κοινό τουλάχιστον 35.000.000 ατόμων σε κάθε γωνιά της γης. Από ελληνικής πλευράς, εκτός από τις ακαδημαϊκές κοινότητες, μόνο πολύ πρόσφατα το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΠΕ) άρχισε να αναμεταδίδει τα δελτία του μέσω του INTERNET², ενώ υπάρχουν και κάποιες ηχητικές καταχωρίσεις των

ραδιοφωνικών δελτίων ειδήσεων του SKY, του ANTENNA, της ΕΡΑ³ και της ΕΡΑ 5³, που όμως δεν ενημερώνονται σε καθημερινή βάση.

Έτσι, ενώ στον ανίδεο πολίτη φαντάζει σαν τεχνολογικό άλμα η απόκτηση από το υπουργείο Παιδείας μιας υπηρεσίας αυτοματοποιημένου ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (γνωστή και σαν υπηρεσία listserver⁴) για τη συζήτηση των νομοσχεδίων του και αναγγέλλονται διάφορα μεγαλόπνοα σχέδια, κάποιιοι άλλοι, Έλληνες και ξένοι, φροντίζουν «πριν από μας για μας» και χωρίς εμάς (ως κράτος). Και μάλιστα με πολλή σοβαρότητα, μεράκι και αγάπη για κάθε τι το ελληνικό. Και δεν πρόκειται για γραφικά θέματα τύπου «greek moussaka» «sounvlaki» «Zorba the Greek». Ευτυχώς η Ελλάδα έχει να επιδείξει πολύ περισσότερα, ακόμα και στον Κυβερνοχώρο.

Ας πούμε λοιπόν πως το σημείωμα αυτό είναι ελάχιστος φόρος τιμής σε όλους εκείνους –ακόμα και σε αυτούς που αναγκαστικά παραλείπουμε– που δεν ξεχνούν πως υπάρχουμε ως πολιτισμός, γλώσσα και λαός, αλλά και σ' αυτούς που, αν και βρίσκονται μακριά από την Ελλάδα δεν ξεχνούν τις ρίζες τους. Ειδικά σ' εκείνους που πιστεύουν πως «ο Ελληνισμός δεν είναι απλά η αναπαράσταση ενός τύπου κουλτούρας αλλά και η αντανάκλαση ιδεών και συνηθειών που ταιριάζουν σε όλους τους ανθρώπους»⁵ ανεξάρτητα από την αντικειμενικότητα μιας τέτοιας αντίληψης.

Το «DIASPORA newsletter», κάθε δεύτερη Παρασκευή...

Ψάχνοντας για ελληνικές ειδήσεις, τις

βρήκα σ' ένα δελτίο τύπου που εκδίδεται στην άλλη άκρη του Ατλαντικού, το «DIASPORA Newsletter»⁶ που κυκλοφορεί δωρεάν σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή κάθε δεύτερη Παρασκευή. Οι συντάκτες του, έλληνες της διασποράς και πανεπιστημιακοί, αναφέρουν ότι σκοπός τους είναι η «παροχή πληροφοριών για θέματα που ενδιαφέρουν τον Ελληνισμό σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων για την εξωτερική πολιτική που αφορούν την Κύπρο και την Ελλάδα». Οι ειδήσεις βασίζονται στα ημερήσια δελτία του ΑΠΕ, στα δημοσιεύματα του διεθνούς τύπου και στα άλλα διεθνή και εθνικά ειδησεογραφικά πρακτορεία (όπως το Reuters και Associated Press, αλλά και το πρακτορείο MILS των Σκοπίων). Η έκδοση στο INTERNET περιλαμβάνει ακόμα αρχείο με εκτεταμένες πληροφορίες και ειδήσεις για το Οικουμενικό Πατριαρχείο και για τις Ελληνοαλβανικές σχέσεις.

Ζήτησα από τον κ. Μάριο Δικαιάκο, ηλεκτρολόγο μηχανικό και ερευνητή στο πανεπιστήμιο Washington στο Seatle, να μου μιλήσει για τη προσπάθεια. Από την απάντησή του επιλέγω μόνο μερικά χαρακτηριστικά αποσπάσματα που μιλούν από μόνα τους:

«Μια παρέα⁷ ξεκίνησε πριν από ένα χρόνο να συγκεντρώνει τις ειδήσεις για την Ελλάδα από το δίκτυο INTERNET και να κάνει κάθε δύο εβδομάδες μια ανασκόπηση των εξελίξεων στα λεγόμενα εθνικά μας θέματα (...) Η ανασκόπηση αυτή, μαζί με διάφορα άρθρα, βγαίνει σε ένα δίγλωσσο φυλλάδιο, τη ΔΙΑΣΠΟΡΑ. Η παρέα αυτή είναι κατά βάση "ηλεκτρονική": άνθρωποι που γνωρίστηκαν μέσα από ελληνικές

ηλεκτρονικές λίστες του INTERNET και είχαν συνεργαστεί ηλεκτρονικά στο παρελθόν (...) Δίπλα στη συντακτική ομάδα υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός σε διάφορες περιοχές του κόσμου που λαμβάνουν το φυλλάδιο και το μοιράζουν περαιτέρω.

Η προσπάθεια μας είναι εθελοντική και ανεξάρτητη (...) θέλουμε να ξεφύγουμε από τη μεμψιμοιρία και την γκρίνια που συχνά διέπει τα ελληνικά Μ.Μ.Ε. Θέλουμε να ανατρέψουμε, τουλάχιστον στα μάτια των δικών μας ανθρώπων, την αρνητική εικόνα που προβάλλουν συστηματικά για την Ελλάδα τα ξένα Μ.Μ.Ε. (αποτέλεσμα της καλά οργανωμένης και ακριβοπληρωμένης εκστρατείας δημοσίων σχέσεων της Τουρκίας, αλλά και της ελληνικής ολιγωρίας). Θέλουμε να δώσουμε έναν τόνο αισιοδοξίας και αυτοπεποίθησης (...) να υπενθυμίσουμε την οικουμενικότητα του Ελληνισμού, την αυτόνομη πολιτιστική ύπαρξη Ελλήνων εκτός της Ελλάδας (...)

Το φυλλάδιο μοιράζεται δωρεάν σε Έλληνες σε τέσσερις ηπείρους στην κυριολεξία: στις ΗΠΑ, στον Καναδά, στην Ευρώπη, στην Ασία και στην Αυστραλία. Παλιότερα έφθανε ηλεκτρονικά και στη Ν. Αφρική (...) Μέχρι στιγμής, τα έξοδα τα καλύπτουμε από την τσέπη μας (...)

Δίνουμε ένα μήνυμα: μια μικρή ομάδα Ελλήνων κάνει εθελοντικά μια συστηματική δουλειά για την προβολή του Ελληνισμού. Σιγά σιγά ελπίζουμε να βρούμε και άλλους φίλους να κάνουν τη δική μας προσπάθεια και δική τους υπόθεση».

Εδώ θα πρέπει να σημειώσω πως οι Έλληνες της διασποράς δεν χάνουν καμιά ευκαιρία για να υποστηρίξουν με κάθε τρόπο τα ελληνικά συμφέροντα και θέσεις. Στις προσωπικές τους «σελίδες» των Ελλήνων της διασποράς.

... και ο ελληνικός πολιτισμός ανά την υφήλιο

Πέρα όμως από τα τεκταινόμενα στον τομέα της ενημέρωσης για τα σύγχρονα θέματα του Ελληνισμού, υπάρχουν και πολλές πηγές που αφορούν τον ελληνικό πολιτισμό, κυρίως τον κλασικό.

Ενδεικτικά και αντιπροσωπευτικά θ'

Οι Έλληνες, πολίτες του Κυβερνοχώρου.

αναφερθούμε σε τρία από τα προγράμματα που υλοποιούνται ήδη από ξένα πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα και ιδιώτες. Το περιεχόμενό τους είναι εντυπωσιακό, οι στόχοι τους ιδιαίτερα φιλόδοξοι και μερικά από αυτά έχουν εξασφαλίσει σημαντικά βραβεία και αναγνώριση. Και όλα αυτά –και πολλά άλλα– χωρίς καμιά ή με ελάχιστη υποστήριξη από την επίσημη Ελλάδα.

Περσεύς...

Ξεκινάω από το βραβευμένο πρόγραμμα «Περσεύς» που υλοποιείται από το τμήμα κλασικών σπουδών του Πανεπιστημίου του Tuft⁹ και χρηματοδοτείται από μια σειρά ακαδημαϊκών και πολιτιστικών φορέων των ΗΠΑ. Πρόκειται για μια εντυπωσιακή συλλογή πληροφοριών, φωτογραφικού υλικού και κειμένων για την κλασική ελληνική αρχαιότητα και την ελληνική γλώσσα. Το πρόγραμμα έχει σκοπό τη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων με χρήση πολυμέσων σε οπτικούς δίσκους. Είναι ήδη έτοιμη η δεύτερη έκδοση και προβλέπεται να εκδοθεί από τις εκδόσεις του Πανεπιστημίου του Yale που εξέδωσε και την πρώτη έκδοση. Υπεύθυνος είναι ο καθ. Gregory R. Crane και στη ομάδα του δεν φαίνεται να συμμετέχει κανένας Έλληνας.

Η έκδοση αυτή περιλαμβάνει, σε 4 οπτικούς δίσκους, τα πλήρη έργα των

περισσότερων ελλήνων συγγραφέων του 5ου π.χ. αιώνα στο πρωτότυπο ελληνικό κείμενο και σε αγγλική μετάφραση. Περιλαμβάνει το λεξικό της Ελληνικής γλώσσας Liddell-Scott, μαζί με πλήρη μορφολογική ανάλυση όλων των ελληνικών λέξεων που περιέχονται στην έκδοση. Από την άποψη των αρχαιολογικών θησαυρών περιλαμβάνει εικόνες 1.421 αγγειών, 366 γλυπτών, 524 νομισμάτων, 384 κτισμάτων και 179 αρχαιολογικών χώρων. Συνοδεύεται από άτλαντα της Ελλάδας και ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να επιλέξει μια περιοχή, να «επισκεφθεί» τους αρχαιολογικούς χώρους που υπάρχουν εκεί και να συσχετίσει τα εκθέματα με τα αντίστοιχα κείμενα και τις εγκυκλοπαιδικές πληροφορίες.

Είναι, χωρίς αμφιβολία, μια προσπάθεια που δίνει τελείως διαφορετικές διαστάσεις στη μελέτη του κλασικού ελληνικού πολιτισμού με τεράστια εκπαιδευτική και πολιτισμική αξία.

Eis to tou logou arxesthai...

Σε μια τηλεοπτική του συνέντευξη¹⁰ ο γνωστός ελληνιστής Edmund Kelley είχε αναφερθεί στη δημοτικότητα της νεοελληνικής γλώσσας στην Αυστραλία. Ανέφερε πως έρχεται πρώτη στις προτιμήσεις των νέων που θέλουν να μάθουν μια δεύτερη γλώσσα, εκτός από τα Αγγλικά, και απέδωσε αυτή τη δημοτικότητα στην έντονη παρουσία της πολυπληθούς ελληνικής κοινότητας που υπάρχει εκεί. Έτσι λοιπόν δεν πρέπει να μας παραξενεύει ένα πρόγραμμα για τη μελέτη της ελληνικής γλώσσας της ελληνιστικής περιόδου που πραγματοποιείται από το πανεπιστήμιο της Δυτικής Αυστραλίας (University of Western Australia) σε συνεργασία με το Westar Institute της Sonoma στην Καλιφόρνια¹¹. Στόχος του προγράμματος αυτού είναι η ανασύνταξη της γραμματικής της ελληνικής γλώσσας της ελληνιστικής περιόδου με βάση τα νέα δεδομένα της γλωσσολογίας. Ως corpus για το έργο αυτό χρησιμοποιούνται η Καινή Διαθήκη και άλλα κείμενα της πρώιμης χριστιανικής λογογραφίας.

Για τις ανάγκες του προγράμματος αυτού έχει δημιουργηθεί και λειτουργεί

μια υπηρεσία αυτομάτου ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (listserver) και οι συζητήσεις που γίνονται εκεί είναι διαθέσιμες σε κάθε ενδιαφερόμενο. Ελληνιστές και γλωσσολόγοι από όλο τον κόσμο ανταλλάσσουν τις απόψεις τους για το έργο αυτό. Ένα από τα πρώτα μηνύματα στις συζητήσεις αυτές, από τον **Carl W. Conrad**, είχε τον εύγλωττο τίτλο που υπάρχει στην αρχή της παραγράφου αυτής. Η υπηρεσία συντηρείται από τον **James K. Tauber**, φοιτητή της γλωσσολογίας στο αυστραλιανό Πανεπιστήμιο. Η ελληνική συμμετοχή στη συζήτηση είναι ιδιαίτερα μικρή.

The Mount Athos Greek Manuscripts Catalog...

Πρέπει να σταθώ και στη σημαντική προσπάθεια που γίνεται από το Κολέγιο Bates (στο Maine των ΗΠΑ) σε συνεργασία με το Πατριαρχικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών της Θεσσαλονίκης, στη μονή Βλατάδων, για την καταγραφή, καταλογογράφηση και μελέτη των χειρογράφων που υπάρχουν στη μονή Φιλοθέου στο Άγιο Όρος¹². Υπεύθυνος του προγράμματος είναι ο καθηγητής **Robert W. Allison** του τμήματος Φιλοσοφίας και Θρησκειών του αμερικανικού κολεγίου.

Πρόκειται για ένα ερευνητικό πρόγραμμα που έχει ήδη δεκαετή ιστορία και έχει σκοπό «να εφοδιάσει τους μελετητές με τα απαραίτητα στοιχεία για την ταυτότητα και το περιεχόμενο των χειρογράφων της μονής Φιλοθέου, όπως βρίσκονται σήμερα, καθώς και τα βασικά κωδικολογικά στοιχεία που δεν υπάρχουν σε παλαιότερους καταλόγους». Στη μονή φυλάσσονται χειρόγραφα από τον 9ο ως τον 19ο αιώνα που αποτελούν έναν πραγματικό θησαυρό για την Ελλάδα και την Ορθοδοξία.

Το Πατριαρχικό Ίδρυμα Πατερικών Μελετών της Θεσσαλονίκης¹³, που ιδρύθηκε το 1965 και λειτουργεί από το 1968, έχει σκοπό «τη μελέτη και την έρευνα για τα προβλήματα της Πατρολογίας, για τη Χριστιανική βιβλιογραφία εν γένει, για την πατερική θεολογία και τους κλάδους της θεολογίας που σχετίζονται με αυτές τις θεματικές περιοχές». Έχει να επιδείξει αξιοσημείωτη δράση στον τομέα του και ιδιαίτερα στην καταγραφή, διάσωση και μελέτη των θησαυρών του Αγίου Όρους.

Όχι μόνο από «την Εσπερίαν», αλλά και από την Ελλάδα...

Η ύπαρξη πηγών σε άλλες χώρες δεν σημαίνει πως δεν υπάρχουν και αξιόλογες εγχώριες, κυρίως πανεπιστημιακές, πηγές. Πράγματι, τα τελευταία χρόνια πολλοί ελληνικοί φορείς έχουν κάνει φιλότιμες προσπάθειες για μια ευπρεπή παρουσία της Ελλάδας και του πολιτισμού της –αρχαίου και σύγχρονου– στον Κυβερνοχώρο. Ελπίζουμε, σε επόμενο σημείωμα, να μπορέσουμε να παρουσιάσουμε μερικές από τις προσπάθειες αυτές.

Το πρόβλημα της ελληνικής γλώσσας στο INTERNET

Ίσως να ξενίζουν οι λατινογραφείς ελληνικές λέξεις που αναφέρονται στα προηγούμενα. Είναι κι αυτό ένα από τα εγγενή προβλήματα του INTERNET. Δυστυχώς, η μετάδοση ελληνικών χαρακτήρων (όπως και αυτών του κυριλλικού και των άλλων μη λατινογενών αλφαβήτων) είναι τεχνικά πολύ δύσκολη, αν όχι αδύνατη¹⁴. Έτσι, οι απανταχού του κόσμου ελληνόφωνοι χρησιμοποιούν το λατινικό αλφάβητο για να γράφουν στα ελληνικά. Ακόμα και αν οι καθαρολόγοι διαφωνήσουν και μιλήσουν για νοθεία και υπονόμηση της ελληνικής γλώσσας, δεν θα μπορέσουν να αρνηθούν πως εκείνο που έχει σημασία είναι πως οι ελληνόφωνοι στο INTERNET κατάφεραν με αυτό τον τρόπο να επικοινωνούν και να διατηρούν τη γλωσσική τους ταυτότητα.

Η ανάπτυξη φιλικών προς τον χρήστη εφαρμογών για το INTERNET (όπως οι εφαρμογές του World Wide Web που χρησιμοποιούν γραφικά περιβάλλοντα¹⁵ και λειτουργικά συστήματα) λύνει εν μέρει μόνο το πρόβλημα της εμφάνισης κειμένων με ελληνικούς χαρακτήρες. Είναι όμως χαρακτηριστικό πως μόνο πρόσφατα άρχισαν να διατίθενται από ελληνική πηγή δωρεάν ελληνικές γραμματοσειρές (με ευγενή προσφορά κάποιας εταιρείας πληροφορικής). Και πάλι το ελληνικό δημόσιο έλαμψε δια της απουσίας του. Μήπως θα έπρεπε να γίνουν κάποιες ενέργειες ή να χρηματοδοτηθεί κάποια έρευνα για να λυθεί επί τέλους το πρόβλημα αυτό;

Επιμύθιον

Άκουσα, σε κάποια εκπομπή στην

τηλεόραση, τον υπουργό Παιδείας να αναφέρεται στην ίδρυση ενός κέντρου μελέτης των ελληνικών και ρωμαϊκών γραμμάτων που θα παρέχει πληροφορίες και στο INTERNET¹⁶. Όπως είναι προφανές, αυτό που σκέφτηκε ο κ. υπουργός έχει, σε μεγάλο βαθμό, υλοποιηθεί και από άλλους¹⁷. Μήπως –λέμε, μήπως– θα έπρεπε η Ελλάδα, αντί να επαναλαμβάνει από την αρχή αυτά που άρχισαν με πολύ μόχθο και μεράκι κάποιοι άλλοι, απλώς να ενισχύσει ηθικά και οικονομικά τις προσπάθειές τους, να τις υιοθετήσει και να τις διαδώσει με κάθε μέσο που διαθέτει; Μήπως δεν είναι γνωστό ότι οι Ελληνικές σπουδές στα πανεπιστήμια του εξωτερικού δεν έχουν καμιά υποστήριξη από τη «μητέρα πατρίδα» και πως μας δίνεται μια ευκαιρία να τις υποστηρίξουμε έμπρακτα; Κι ως τότε η Ελλάδα θα ανακαλύπτει απ' την αρχή τον τροχό με τα κοινοτικά κονδύλια;

Αλληλογραφία

Από τον κ. **Ρίζο Σακελλαρίου** (rizos@cs.man.ac.uk) πήραμε το ακόλουθο μήνυμα στις 30.4.95, γραμμένο αναγκαστικά με λατινικούς χαρακτήρες, θέμα για το οποίο μιλήσαμε πιο πάνω:

Δημήτρη,

Μια μικρή παρατήρηση στο άρθρο σου για το INTERNET στο Αντί της 14.4.95, το οποίο μόλις διάβασα: το clipper chip (γνωστό και σαν Escrowed Encryption Standard), παρά τις πραγματικά έντονες αντιδράσεις, έχει υιοθετηθεί από πέρσι σαν προαιρετικό (= ένα από τα πρότυπα που δύναται να χρησιμοποιήσει ένας κρατικός φορέας όταν κρίνει ότι η μετάδοση των μηνυμάτων του πρέπει να είναι σε κρυπτογραφημένη μορφή) ομοσπονδιακό πρότυπο στις ΗΠΑ από το National Institute of Standards (Bl. ACM, Αύγ. 1994).

Η παρατήρησή μου αυτή βέβαια δεν μειώνει την αξία των καλογραμμένων άρθρων σου για το INTERNET και την προσπάθειά σου να φέρεις το ευρύτερο κοινό πλησιέστερα σε αυτό...

Χαιρετώ,
Ρίζος

Ευχαριστώ θερμά για την παρατήρηση και για τα καλά λόγια. Η παρατήρηση είναι πράγματι πολύ σωστή. Παρ' όλα

INTERNET

αυτά, στις διάφορες συνδιασκέψεις του USENET εξακολουθούν να εμφανίζονται, όλο και πιο συχνά, κάποιες ανησυχητικές ειδήσεις. Η τρομοκρατική ενέργεια στην Οκλαχόμα των ΗΠΑ ξανάφερε στην επιφάνεια το θέμα του απορρήτου των επικοινωνιών. Να ένα απόσπασμα από ένα μήνυμα που βρήκα στη συνδιάσκεψη alt.activism στις 20 Μαΐου 1995 (με την ένδειξη «CyberWir Dispatch /Copyright 1995»)

«Washington, DC — (...) Μέσα στον πολιτικό και συναισθηματικό απόηχο της βομβιστικής ενέργειας στην Οκλαχόμα, ο διευθυντής του FBI Louis Freeh άρχισε πάλι τον δικό του ιδιωτικό πόλεμο στη χρήση της κρυπτογραφίας. Σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές συζητούνται διάφορα σχέδια για τη χρήση «πιστοποιημένων» από την κυβέρνηση κρυπτογραφικών μεθόδων. Η πιο σκληρή από τις προτάσεις είναι να τεθούν εκτός νόμου όλες οι κρυπτογραφικές τεχνικές που δεν θα μπορούν να παραβιαστούν από κυβερνητικές υπηρεσίες με δικαστική εντολή (...) Στη διάρκεια ακρόασης στο Κογκρέσο στις 11 Μαΐου, ο Freeh δήλωσε: «Είμαστε υπέρ της κρυπτογραφικής προστασίας των μηνυμάτων (...) Θέλουμε όμως να είμαστε βέβαιοι ότι θα έχουμε τη δυνατότητα, με δικαστική εντολή, να διαβάσουμε τα μηνύματα όταν κάποιος σχεδιάζει ένα έγκλημα» (...) Το Dispatch έχει πληροφορίες πως μια από τις προτάσεις που συζητούνται σοβαρά είναι πράγματι να τεθούν εκτός νόμου όλες οι κρυπτογραφικές μέθοδοι που δεν θα είναι εγκεκριμένες από την κυβέρνηση (...)»

Μήπως η υπόθεση του clipper chip ή κάποιου άλλου παρόμοιου συστήματος δεν έχει τελειώσει ακόμη; Σύμφωνα με το ίδιο μήνυμα, οι υπεύθυνοι στην Υπηρεσία Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ λένε πως η εγκατάλειψη της ιδέας του clipper chip ήταν «η πρώτη πράξη ενός έργου που έχει τουλάχιστον τρεις πράξεις»...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Με το Lycos Search Engine.
2. Για τους συνδρομητές του INTERNET, η διεύθυνση είναι :
gopher://alpha.service.ariadne-t.gr: 70/00/70/00/ATHENES_NEWS_AGENCY/

3. Για τους συνδρομητές του INTERNET, η διεύθυνση είναι :

gopher://alpha.service.ariadne-t.gr: 70/00/

4. Πρόκειται για υπηρεσία ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με την οποία οι εγγεγραμμένοι συνδρομητές λαμβάνουν όλα τα μηνύματα που αποστέλλονται σε έναν κεντρικό επικοινωνιακό κόμβο. Είναι ένα είδος αλληλογραφίας με το οποίο ο καθένας επικοινωνεί ταυτόχρονα με πολλούς που μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα. Χρησιμοποιείται για τη συζήτηση και την ανταλλαγή απόψεων επάνω σε ειδικά θέματα.

5. Από την ελληνική σελίδα που βρίσκεται στη διεύθυνση:

<http://www.castle.net/WWW/greek.html>

6. Για τους συνδρομητές του INTERNET, η διεύθυνση είναι:

<http://weber.u.washington.edu/~marios/Diaspora/>

7. Εκτός από τον κ. Διακιάκο, τα υπόλοιπα μέλη της συντακτικής ομάδας είναι οι κ.κ. Τάσος Αναστασιάδης (Καλιφόρνια), Δημήτρης Πανέρας (Βοστώνη), Θεόδωρος Παπαδόπουλος (Καλιφόρνια, εκδότης του φυλλαδίου), Στράτος Σαφιολέας (Ουάσιγκτον), Ιορδάνης Χουδαβέρδης (Κονέκτικατ) και Πέννυ Σωτήρη (Αθήνα). Όλοι είναι επιστήμονες σε κλάδους των θετικών επιστημών.

8. Με τον όρο «σελίδες» εννοούμε τις οθόνες του World Wide Web. Ο κ. Διακιάκος τις ονόμασε, αρκετά επιτυχημένα, «ιστοσελίδες».

9. Για τους συνδρομητές του INTERNET, η διεύθυνση είναι:

<http://www.perseus.tufts.edu/>

10. Στην EPT 1, πριν από μερικές εβδομάδες.

11. Για τους συνδρομητές του INTERNET, η διεύθυνση είναι:

<http://styx.uwa.edu.au/HGrk/>

12. Για τους συνδρομητές του INTERNET, η διεύθυνση είναι:

<http://abacus.bates.edu/~rallison/>

13. Για τους συνδρομητές του INTERNET, η διεύθυνση είναι:

<http://abacus.bates.edu/~rallison/PIPM.html>

14. Σε γενικές γραμμές, για την επικοινωνία με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο χρησιμοποιείται ένας κώδικας χαρακτήρων 7 bit που δεν είναι δυνατό να απεικονίσει το ελληνικό και τα άλλα μη λατινογενή αλφάβητα.

15. Όπως τα δημοφιλή Windows και το λειτουργικό σύστημα της Apple

16. Στην εκπομπή του κ. Νάσου Αθανασίου, στο Mega Channel, Σάββατο, 20.5.95.

Παρεμβάσεις έκανε και ο κ. Α.

Ανδριανόπουλος, γνωστός λάτρης του INTERNET.

17. Ο κάθε ενδιαφερόμενος συνδρομητής του INTERNET ας ρίξει μόνο μια ματιά στη διεύθυνση:

gopher://tlg.cwis.uci.edu:7011/1.

Εκεί υπάρχουν μερικά στοιχεία από το πρόγραμμα THESAURUS LINGUAE GRAECAE του Πανεπιστημίου Irvine της California. Αν δεν εντυπωσιαστεί, τότε σημαίνει πως δεν μπορεί να εκπλαγεί με τίποτε...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ 20ο ΒΙΒΛΙΟ

του ψυχιάτρου

Δρ. ΓΙΑΝΝΗ ΓΑΛΑΝΟΥ

ερευνητή της κοινωνικής
ψυχολογίας και ψυχιατρικής

Η ΕΡΩΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΗΣ

Το βιβλίο αυτό έρχεται "να ταραξει τα νερά" σ' ένα χώρο, που από πρώτη ματιά θεωρείται γνωστός. Και όμως ο Γ. Γαλανός, έχοντας τη σαραντάχρονη πείρα της ψυχιατρικής και της μεγάλης του ερευνητικής προσπάθειας, αποδεικνύει, πως στην ερωτοσεξουαλική ζωή της γυναίκας –πριν και κατά το γάμο– η ψυχολογία είναι ένας άγνωστος...

Έτσι, μέσα από τις σελίδες του αποδεικνύεται, πως η γυναίκα αγνοεί το ίδιο της το σώμα και τις λειτουργίες του, που μπορεί να γίνουν πηγή χαράς και ευτυχίας, αλλά και αφετηρίας μιας τραγωδίας...

Το βιβλίο αυτό φωτίζει έναν χώρο απροσπέλαστο, και θα γίνει το ερωτικό εγκόλπιο κάθε γυναίκας που αποζητά την αρμονία στον έρωτα και στο σεξ...

από τις εκδόσεις

ΜΠΟΥΚΟΥΜΑΝΗ

Μαυρομιχάλη 1, τηλ.: 36.18.502

Διήλωση

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ

Από την Αυστραλία, η επιστολή που ακολουθεί σχολιάζει την ειδική έκδοση-αφιέρωμα του Αντί στον Μικρό Ήρωα.

Τις περιπέτειες του Γιώργου Θαλάσση, της Κατερίνας, του Σπίθα και της Φρού-
λάιν Χ τις διάβαζα στις τελευταίες σελίδες του Μπλεχ μαζί με τον καθηγητή Μυστή-
ριο και τον Ρόντυ ή... του μαυροφορεμένου καουμπόυ Όμπραξ και του λοχαγού Μαρκ; Πάντως, στο ένα από τα δύο ήταν οι περιπέτειες του Μικρού Ήρωα και στο άλλο του Υπεράνθρωπου. Συμπαθούσα τον Σπίθα, τον Χος της τηλεοπτικής Μπο-
νάντσα και τον Σούπερ Γκούφι.

Ήταν αρχές της δεκαετίας του εβδομή-
ντα στην ελληνική επαρχία. Έβλεπα έναν ασπρόμαυρο Πέτρο Φυσσούν να παλεύει για κάτι λιόδεντρα στο θερινό σινεμά της πλατείας του χωριού (γι' αυτό συμπάθησα τον Τορνατόρε), ο Κηληδόνης δεν είχε γράψει ακόμα τον ύμνο του Γιώργου Θα-
λάσση, δεν θυμάμαι αν ο πατέρας μου είχε φύγει για την Αυστραλία, ο Παττακός πάν-
τως είχε ήδη έρθει στο χωριό με ελικόπτε-
ρο.

Την Αθήνα την πρωτογνώρισα μέσα από τις περιπέτειες του Μικρού Ήρωα και την Ελλάδα μέσα από τα βιβλία πατριδογνω-
σίας και γεωγραφίας του δημοτικού, τα τουριστικά ντοκιμαντέρ του ΕΙΡΤ και τις σελίδες του Ελληνικού Βορρά.

Στα σχολικά βιβλία η ελληνική ιστορία σταματούσε στους νικηφόρους Βαλκανι-
κούς πολέμους του αρχιστράτηγου Κων-
σταντίνου, τα Σαββατόβραδα ο Γιώργος Κατσαρός παρουσίαζε στην τηλεόραση και ο Ολυμπιακός έπαιζε αργότερα με την Κάλιαρι.

Είχα-δεν είχα πάει στα Μετέωρα με το πράσινο ΟΡΑΛ του θείου μου, που έμενε τότε στη Γερμανία και ερχόταν στο χωριό τα καλοκαίρια για διακοπές.

Στην Αθήνα πρωτοπήγα τον Νοέμβρη του 1980. Έφτασα το βράδυ που σκοτώθηκαν τα δυο παιδιά μετά την πορεία του Πολυτε-
χνείου. Τον Ολυμπιακό τον είδα live όταν ο Σαργκάνης ήταν ακόμα τερματοφύλακας

της Καστοριάς και τις περιπέτειες του Γιώργου Θαλάσση τις ξαναδιάβασα στο αφιέρωμα του Αντί τον Μάη του '95 στη Μελβούρνη της Αυστραλίας, έχοντας ακούσει εδώ και χρόνια τώρα το σχετικό τραγούδι του Κηληδόνη, έχοντας περά-
σει τα 30 και αρχίζοντας από το τεύχος 800.

Κώστας Καραμάρκος
East Brunswick
Αυστραλία

ΜΜΕ, ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ, ΦΑΣΙΣΜΟΣ...

Ο φασισμός ζητεί νομιμοποίηση από τα ΜΜΕ; Κινδυνεύει η δημοκρατία; Τα ιδιαίτερα σοβαρά ερωτήματα από τον μαθητή και τακτικό επιστολογράφο μας Μορδοχάι Φριζή:

Κύριε Διευθυντά,

Θέλω να σχολιάσω δύο γεγονότα που συ-
νέβησαν στον χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, γιατί πιστεύω πως ήταν πολύ σημαντικά και ενδεικτικά, για τον κίνδυνο της εξάπλωσης του φασισμού στην πατρί-
δα μας αλλά και για την ανάγκη προάσπι-
σης της δημοκρατίας μας.

Στις 10.5.95 έγινε η πολυσυζητημένη εκ-
πομπή του κ. Πρετεντέρη «Τέλος Εποχής» στον Αντέννα για τον νεοφασισμό και τον αντισημιτισμό, με τη συμμετοχή των κυ-
ρίων: Πάγκαλου, Γιανναρά, Νεχαμά, Πλεύρη και Μιχαλολιάκου. Σχεδόν όλοι γνωρίζουμε τι έγινε στην εκπομπή αυτή. Το κυριότερο μήνυμά της είναι ότι οι θια-
σώτες και τα φερέφωνα του νεοφασισμού έβαλαν πόδι στα Μέσα Μαζικής Ενημέρω-
σης και διατύπωσαν τις απόψεις τους κατά τέτοιο προκλητικό τρόπο, που πραγματικά κάθε δημοκρατικός πολίτης θα πρέπει να σκέφτεται σοβαρά τη φασιστική απειλή. Μόνο μια μικρή επισήμανση. Όταν ο κ. Πλεύρης είπε ότι ο όγκος του σώματος του κ. Πάγκαλου είναι ό,τι πρέπει για σαπούνι, ανατρίχιασα. Η Ευρώπη με τον Λεπέν, τον Φίνι, τον Ζιρινόφσκι κινδυνεύει. Τώρα ο κίνδυνος έρχεται και στη χώρα μας. Χίλιες φορές η Δημοκρατία που έχουμε σήμερα με όλα τα ελαττώματά της, παρά ένας φα-
σισμός αύριο.

Το άλλο γεγονός είναι η σφοδρή σύ-
γκρουση ανάμεσα στους πρώην Ρηγάδες και τον Θέμο Αναστασιάδη που κορυφώ-
θηκε με το γιασούρτωμα του τελευταίου στις 12.5.95, επειδή εξύβρισε χυδαιότατα, στη στήλη του «Μαύρη Τρύπα» της Ελευθερο-
τυπίας, την παλαιά οργάνωση του «Ρήγα Φεραίου». Ο δημοσιογράφος όμως αυτός γενικότερα υβρίζοντας τους πάντες και τα πάντα, χλευάζοντας αρκετές φορές το Ολοκαύτωμα και τους φούρνους των κρε-
ματορίων και κάνοντας «χιούμορ» με ρα-
τσιστικά ανέκδοτα, προσφέρει τις «καλές του υπηρεσίες» στις ανερχόμενες νεοναζι-
στικές και φασιστικές θεωρίες στην Ελλά-
δα.

Η δημοκρατία απειλείται. Ας το καταλά-
βουμε όλοι μας και πρώτα οι δημοσιογρά-
φοι. Ας μην ξεχνάμε ποτέ πως ο φασισμός ανέβηκε γιατί έβαλε στη θέση της λογικής την παράλογη μισαλλοδοξία, στη θέση της δημοκρατίας τα ψέματα και την αρχή της απόλυτης εξουσίας και της τυφλής υπα-
κοής των μαζών, στη θέση του σεβασμού της ανθρώπινης ζωής την αμείλικτη τρομο-
κρατία, στη θέση της ελευθερίας της σκέ-
ψης και του λόγου τη βίαιη καταστολή, στη θέση του κύρους του νόμου τη μυστική αστυνομία και στη θέση του ιδεώδους μιας κοινωνίας σωστών πολιτών το «ιδεώδες» μιας στρατοκρατικής κοινωνίας ψυχρών εκτελεστών.

Σήμερα μπορεί να έχουμε ν' αντιμετωπί-
σουμε μια απλή πρόκληση του φασισμού. Αύριο όμως, αν δεν αντισταθούμε δυναμι-
κά στην πρόκληση αυτή, τι θα έχουμε; Η δημοκρατία για να στηριχτεί δεν χρειάζε-
ται άμυνα, χρειάζεται επίθεση. Η αμυντική στάση απέναντι στα φασιστικά φαινόμενα τα ενισχύει. Γι' αυτό είναι καθήκον όλων των δημοκρατικών πολιτών να ξεσηκω-
θούν εναντίον κάθε φασιστικού κρούσμα-
τος, με σκοπό την προστασία της δημοκρα-
τίας μας.

Με τιμή
Μορδοχάι Φριζής
Μαθητής Γ' Λυκείου
Αθήνα

Ο Κ ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ ΓΡΑΦΕΙ ΠΕΡΙ ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Ο τέως πρόεδρος της δημοκρατίας Κύριος Χρήστος Α. Σαρτζετάκης γράφει στο *Αντί*, με αφορμή άρθρο του συνεργάτη μας δρ. Ν.Γ. Κοντοσόπουλου, περί ονοματολογίας των Ελλήνων:

Κύριε Διευθυντά,

Είς τό τεύχος σας 576 της 28ης 'Απριλίου, σελ. 38-39, ό συνεργάτης σας Κύριος Νικόλαος Γ. Κοντοσόπουλος, δ.Φ., αναφερόμενος είς τήν ονοματολογία της χώρας μας από τούς ξένους, όμιλει γιά «λατινική» ονομασία «**Graecia**», πού είναι όμως «έλληνικής έτυμολογίας» και «προέρχεται από τό όνομα «**Γραία**», πόλεως πού βρισκόταν δυτικά του 'Ωρωπου της Αττικής», από τήν όποία ονομασία, δυνάμει του φαινομένου «πού οί ονοματολόγοι ονομάζουν φυσική πλάνη των γειτόνων», και προέρχονται τά αντίστοιχα επίθετα και έθνικά όνόματα είς τήν γαλλικήν **grec** (**Grèce**), είς τήν άγγλικήν **greek** (**Greece**), είς τήν ιταλικήν **greco**, κ.λπ., έξ αυτών δέ τά «έξελληνισμένα **γραικικός** και **Γραικός**».

Ό συνεργάτης σας, ύποστηρίζων άμαρτύρως τά άνωτέρω, προδήλως πλανάται. Διότι **πρόκειται περί άκραιφνώς έλληνικών ονομασιών**, και όχι περί **λατινικής** ονομασίας, ελληνικής άπλως «έτυμολογίας» (!), ούτε δέ βεβαίως περί «έξελληνισμένων» λέξεων «γραικικός» και «γραικός»! Σχετική είναι ή από 18.9.1993 έπιστολή μου προς τον «Οικονομικόν Ταχυδρόμον», είς άνασκειν και άλλης επιπολαίας και άνιστορήτου θέσεως, περί δήθεν τουρκογενοϋς («γκιαούρικης») προελεύσεως του «γραικία» - «γραικός», τήν όποίαν όμως έπιστολήν μου τό περιοδικό αυτό δέν έδημοσίευσε, προδήλως γιά νά μή... θιγή ή τόσον άνάπηρος «αϋθεντία» του.

Συναποστέλλω τό κείμενον της έπιστολής μου αϋτης, άποκαθιστώσης έμμαρτύρως τά πράγματα. Μέ τήν πεποίθησιν, ότι θά ενδιαφέρει τούς άναγνώστες σας.

Μέ φιλικούς χαιρετισμούς,
Χρήστος Α. Σαρτζετάκης

Για την ιστορία, δημοσιεύουμε και την έπιστολή του Κυρίου Προέδρου στον **Οικονομικό Ταχυδρόμο**, με ημερομηνία 18 Σεπτεμβρίου 1993:

Κύριε Διευθυντά,

Είς τον «Οικονομικόν Ταχυδρόμον» της 16.9.1993 και είς τήν στήλην «Όχλήσεις» της σελ. 40 δημοσιεύεται έπιστολή, μέ τήν ύπογραφήν «Έπιμηθεύς», διά της όποίας ό έπιστολογράφος (συνεργάτης σας), αναφερόμενος είς τήν ονομασίαν από τούς ξένους της μέν χώρας μας ως **Greece**, των δέ Έλλήνων ως **Greeks**, έξανίσταται, διότι «εμείς παραμένουμε στό γκιαούρικο Γραικία-Γραικός», και διερωτάται «τί φταίνε οί ξένοι, όταν

εμείς οί ίδιοι αϋτοκαταργούμε τό ελληνικό μας όνομα;».

Θά ήθελα, χάριν των άναγνωστών σας, νά σημειώσω, ότι ό έπιστολογράφος σας εύρίσκεται σέ πλάνη. Διότι τό «γραικός» δέν είναι καθόλου «γκιαούρικο», δηλ. της εποχής της Τουρκοκρατίας. Δέν είναι ξενική μας ονομασία. Είναι ελληνικότατο! Είναι τό πρώτο έθνικό μας όνομα. Πράγματι, λέγει ό **Άριστοτέλης** (Μετεωρολογικά, Ι.14) «**ώκουν γάρ... και οί καλούμενοι τότε μέν Γραικοί, νύν δέ Έλληνες**» (βλ. τό κείμενον π.χ. είς τήν έκδοσιν των Μετεωρολογικών της Collection Budc, Παρίσι, τόμος Ι, 1982, σελ. 45, παραπομπές δέ και είς άλλους αρχαίους συγγραφείς είς τό έξαίρετον έργον του καθηγητου Γεωργίου Α. Παπαντωνίου, **Άρχαία Έλληνική Ιστορία**, τόμος Α', 1979, σελ. 98 ύποσημ. 2). Τό «γραικός» αϋτό επήραν έν συνεχεία οί Ρωμαίοι και, προσαρμόζοντάς το στήν φωνητική της γλώσσας των, έπλασαν τό «**Graecus**», από τό όποιον και προέρχονται οί ονομασίες, στίς σύγχρονες ξένες γλώσσες, ήμών των Έλλήνων και της χώρας μας.

Βεβαίως είναι άξιος κάθε επαίνου ό έπιστολογράφος σας διά τήν έθνική του ευαισθησία. Άλλά θά ήτο ευκαΐον αϋτή νά εκδηλωθή σέ τόσες άλλες **άληθινές** περιπτώσεις **κατακομηνίσεως από εμάς τούς ίδίους όντως αϋτών των στοιχείων της έθνικής μας ταυτότητας και ιδιοσυστασίας!** Γιά παράδειγμα, αναφέρω σέ αϋτούς, ιδίως δημοσιογράφους, πού επιμένουν νά ονομάζουν τήν Μακεδονική πρωτεύουσα «**Σαλονίκη**» (διολισθαίνοντες έτσι άνεπιγνώτως προς τήν βουλγαρική της ονομασία «**Σολούν**»), ή σέ άλλους, άξιολόγους, κατά τά λοιπά, διανοούμενους, οί όποιοι έναβρύνονται, όμιλούντες συνεχώς γιά τήν «**όρθόδοξη ρωμαϊκή παράδοση**» (ύπάρχει και ειδική ραδιοφωνική εκπομπή μέ τό όνομα αϋτό!), χωρίς νά ένοχλούνται από τήν ιστορική αλήθεια, ότι ή προσωνομία «**ρωμαίος**», δηλ. ή **ιδιότης του ρωμαίου πολίτου**, ή **ρωμαϊκή ιθαγένεια** θά έλέγαμε σήμερα, άπενεμήθη (και αϋτό, άς σημειωθεί έγινε διά φορολογικούς αποκλειστικώς σκοπούς!), μέ τό γνωστό διάταγμα του Καρακάλλα τό 212 μ.Χ., σέ όλους τούς ύποδούλους κατοίκους της Άνατολής υπό της τότε κοσμοκρατείρας Ρώμης. Τί θέλουν λοιπόν οί διανοούμενοι μας αϋτοί νά διαιωνίσουν; Τήν άνάμνησι της δουλείας εκείνης; Άλλά οί άγωνιστές του 1821 μέ θαυμαστή επίγνωση της ταυτότητός των διαλαλούσαν «**έγώ γραικός γεννήθηκα, γραικός θέ νά πεθάνω**», χρησιμοποιούντες άκριβώς τό πανάρχαιον εκείνο και αϋτόχθον «γραικός» και **όχι τό ξενόφερτο και αποβλητέο «ρωμαίος» ή «ρωμηός» (ή «ρωμιός»)**. Άναμφισβητήτως ήσαν σοφώτεροι από τούς αϋτοαποκαλουμένους «ρωμηούς»!..

Μέ τήν προσήκουσα τιμή
Χρήστος Α. Σαρτζετάκης

ΔΙΔΑΛΟΥΟΣ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

«Είναι η Τουρκία Ευρώπη;»,
αναρωτιέται ο επιστολογράφος μας.

Αγαπητό Αντί,

Ειλικρινά απορώ με τη φασαρία γύρω απ' το θέμα της τελωνειακής ένωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, και με το παράπονο που έπιασε τους Έλληνες σχετικά με την αγάπη των «εταίρων» μας για τους γείτονες. Μα, η Τουρκία ΕΙΝΑΙ Ευρώπη! Είναι κι αυτή ένα ένδοξο ευρωπαϊκό έθνος όπως η Γερμανία, η Αγγλία, η Γαλλία, η Ολλανδία, κ.ά. Επειδή αυτά που ισχυρίζομαι ίσως παραξενέψουν μερικούς, θα' θελα να δώσω κάποιες επεξηγήσεις:

1. Οι Τούρκοι, όπως κι οι άλλοι Ευρωπαίοι, είναι κι αυτοί νέο έθνος, με λιγότερα από 1.500 χρόνια ιστορίας.

2. Οι Τούρκοι, όπως κι οι άλλοι Ευρωπαίοι, επιδόθηκαν με μανία στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εντός της χώρας τους αλλά και στις κτήσεις τους.

3. Οι Τούρκοι, όπως κι οι άλλοι Ευρωπαίοι, κατέστρεφαν τους πολιτισμούς των χωρών που κατελάμβαναν είτε μέσω της αφομοίωσης είτε μέσω της επιβολής γλώσσας και θρησκείας.

4. Οι Τούρκοι, όπως όλοι οι Ευρωπαίοι, είναι πρωταθλητές της ατιμίας, της ανεκπλήρωτης υπόσχεσης και της υποκρισίας. Δεν φταίνει οι Τούρκοι για τις γενοκτονίες Αρμενίων και Ελλήνων, αλλά οι Οθωμανοί! Πρόθυμος να αναλάβει πρωτοβουλία για ειρήνευση στη Ρουάντα ο Μιττερράν, στη Βοσνία ο Κολ, στην Ιρλανδία ο Μείτζορ, δηλ. οι ίδιοι οι πρωτεργάτες ή συνεχιστές του χάους! Ποτάμια δακρύων χύνουν οι Ολλανδοί για την Άννα Φρανκ, ίσως τη μοναδική Εβραία που δεν κατέδωσαν.

Πιστεύω να λύθηκαν οι απορίες. Η Τουρκία είναι Ευρώπη! Η Ελλάδα δεν είναι!

Στέργιος Καπράνης

Πανόραμα, Θεσσαλονίκη

ΣΑΝ ΤΟΝ ΜΠΟΣΤ

Με τον τρόπο του Μποστ, η επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Λοιπούμε πολλή που ο Κήριος ΜΠΟΣΤ δεν διάβασε ακόμα το ΑΝΤΙΛΕΚΣΙΚΟ του θείου Του. Χάθηκε κάθε ελπίδα να μάθω από συνεχή του την πολυπούθητη ορθογραφία. Αντί αυτού πλοιοδωτί σε προτάσης

για εφωδειασμό των Τραπεζών με πλασταί δεσμίδες ψωροδεκαχειλίων, αν και γνωρίζι άριστα τα εβρωπαϊκά μέτρα των ομόλογων Τραπεζών. Κάθε ταμίας συσκευάζει στο σάκκο του ληστή και μια έγχρωμη βόμβα. Αρα παίρνά η μπογειά της. Το χρώμα διαλέγει ο ταμίας βάσει πολιτικών του πεποιθύσεων. Στην Ελλάδα ας κάνουν χρύση πράσινου, θαλασιού, κόκκινου και φού-

μου για τις ΔΟΥ. Ο μηχανυσμός εκκρήγνται όσπου να πης εκάλει, ο συμμορήτης πιά το άτοκο χρύμα κάτω και φέβγει βαμμινοσ αρεώνοντας. Ας συνκρίνη τώρα ο Κήριος ΜΠΟΣΤ τα υπέρ ή κατά και αν βρη τλύση ας μου σφριρίκει κλέφτοντας.

Φιλοικόττα

Τάσος Γούλα

Γερμανί

50
ΧΡΟΝΙΑ

ΙΟΥΝΙΟΣ
1945

•
ΙΟΥΝΙΟΣ
1995

ΑΡΗΣ ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗΣ

Επετειακές εκδηλώσεις
στη μνήμη του λαϊκού αγωνιστή

ΛΑΜΙΑ

Τετάρτη 14 Ιουνίου

Συγκέντρωση μπροστά στον ανδριάντα του Αρη, στην πλατεία Λαού, στις 11 το πρωί.
Κατάθεση στεφάνων, χαιρετισμοί, ομιλίες, έκθεση αντιστασιακών εντύπων και ντοκουμέντων.
Πολιτιστική εκδήλωση στο Δημοτικό Θέατρο

ΑΘΗΝΑ

Πέμπτη & Παρασκευή 15 - 16 Ιουνίου
Διήμερο Ιστορικό Συμπόσιο με θέμα:
Η προσωπικότητα του Αρη Βελουχιώτη και η Εθνική Αντίσταση

Τα θέματα του Συμποσίου θα εισηγηθούν διακεκριμένοι ιστορικοί, ερευνητές, συγγραφείς και δημοσιογράφοι.
Δεκάδες πρωταγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης θα καταθέσουν τις μαρτυρίες και τις εκτιμήσεις τους.

ΑΘΗΝΑ

Παρασκευή απόγευμα 16 Ιουνίου

Μεγάλη συγκέντρωση στο ΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ
πλαισιωμένη από μουσική εκδήλωση.

ΜΕΣΟΥΝΤΑ

Κυριακή 18 Ιουνίου

Συνάντηση στην πλατεία του χωριού αγωνιστών και φίλων της Αντίστασης απ' όλη την Ελλάδα.

Θα χαραχθεί και θα εγκαινιαστεί το Μονοπάτι Αρη Βελουχιώτη στα χνάρια της τελευταίας πορείας του.

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ Σ' ΕΝΑΝ ΕΥΛΑΒΙΚΟ ΦΟΡΟ ΤΙΜΗΣ
ΣΤΟΝ ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΗ ΤΟΥ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ - ΠΑΡΑΛΑΒΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΝΗΜΗΣ ΑΡΗ ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. FAX: 3819.167 • 10-1 μ.μ.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

«Μ' ένα βιβλίο πετάω». Ιδού το σύνθημα με το οποίο το υπουργείο Πολιτισμού μας αποφάσισε να προπαγανδίσει στους νέους και στα παιδιά την ανάγνωση. Κι ύστερα γέμισε με κύβους την Αθήνα. Ντόρος πολύς έγινε, προκειμένου να πεισθούν τα νεαρά βλαστάρια μας να αγαπήσουν το βιβλίο. Κι ύστερα, στους εκθεσιακούς χώρους, σε περίπτερα με άσπρο και κόκκινο πλαστικό που δοκιμάζει άλλη μια φορά το καλό γούστο, προσπαθούν να ελκύσουν τους νεότερους. Σε τι; Σε ποι-ας ανάγνωσης τη γοητεία; Σε ποίων κειμένων την απόλαυση; Μα ποιος ενδιαφέρεται; Δεν αρκεί που η εκδήλωση είχε λαϊκό χρώμα, ωραία σλόγκαν και πανσπερμία τίτλων; Ε, λοιπόν, δεν αρκεί ένα κοτζάμ υπουργείο Πολιτισμού να αντιμετωπίζει το βιβλίο μόνο από την αγοραία του πλευρά. Δεν αρκεί που προσπαθούν να κάνουν τη σχέση με το βιβλίο ανόητο φετιχισμό. Αν θέλουμε αύριο ώριμους αναγνώστες με κριτικό πνεύμα, ας μην τους μαθαίνουμε σήμερα ότι το βιβλίο είναι διακοσμητικό αντικείμενο για να στολίσουμε το «σύνθετο» στο μικροαστικό σαλόνι.

48

ΚΑΝΝΕΣ '95 «Ο ΑΙΩΝΑΣ ΜΑΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ ΣΤΟ ΣΑΡΑΓΕΒΟ»

Η ρουμάνια ηθοποιός Μάγια Μόργκενστερν (στη φωτογραφία, σε στιγμιότυπο από την καινούργια θεατρική παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου της Ρουμανίας Η κυρία με τας καμελίας, στην οποία πρωταγωνιστεί) παίζει, πλάι στον Χάρβεϊ Καϊτέλ, στη νέα ταινία του Θόδωρου Αγγελόπουλου Το βλέμμα του Οδυσσέα, που προβλήθηκε την περασμένη Τετάρτη με μεγάλη επιτυχία στο φεστιβάλ των Καννών. Για το οδοιπορικό του σκηνοθέτη στα ταραγμένα Βαλκάνια και στον κινηματογράφο και την υποδοχή που του επιφύλαξαν το κοινό των Καννών και ο Τύπος, διαβάστε το σχετικό ρεπορτάζ.

49

CURE: ΣΚΟΤΕΙΝΟΙ ΗΧΟΙ

Στις 6 Ιουνίου έρχεται στην Αθήνα για μια συναυλία το συγκρότημα των Cure. Για το συγκρότημα των σκοτεινών ήχων και των εξίσου σκοτεινών διαδρομών γράφει ο Λεωνίδας Βαλασόπουλος

60

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΟ ΤΡΑΙΝΟ

Σε ένα τραίνο της γραμμής «Ιντερσίτυ» Αθήνα-Θεσσαλονίκη, μια ομάδα νέων φωτογράφων παρουσίασε τις καλλιτεχνικές της φωτογραφίες. Γράφει ο συνεργάτης μας φωτογράφος Γιάννης Κωσταρής.

«Ο ΑΙΩΝΑΣ ΜΑΣ ΑΡΧΙΖΕΙ ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ ΣΤΟ ΣΑΡΑΓΕΒΟ»

Σ

το φεστιβάλ κινηματογράφου, στις Κάννες, τις πρώτες αμήχανες μέρες διαδέχεται πραγματικός πυρετός. Ο κινηματογράφος, βλέπετε, παραμένει καθρέφτης της κοινωνίας-σε-κίνηση και συνεχίζει να αντιστρατεύεται την ισοπέδωση της κουλτούρας του παγκόσμιου τηλεοπτικού χωριού, που πασχίζουν να επιβάλουν οι υπόλοιποι τομείς του οπτικοακουστικού. Η κριτική αποτίμηση του φεστιβάλ θα γίνει, φυσικά, από τους απεσταλμένους του ANTI στο επόμενο τεύχος. Σήμερα, επί του πειστηρίου (όπως συνηθίζεται να λέμε στη δημοσιογραφική γλώσσα), θα περιγράψουμε την υποδοχή που είχε η επίσημη ελληνική συμμετοχή στο θεσμό, η ταινία του **Θόδωρου Αγγελόπουλου** *Το βλέμμα του Οδυσσέα* που προβλήθηκε το βράδυ της περασμένης Τετάρτης. Το κλίμα και οι εκτιμήσεις που μεταφέρουμε στηρίζονται στα τηλεγραφήματα των διεθνών ειδησεογραφικών πρακτορείων.

Το βλέμμα του Οδυσσέα προβλήθηκε προχθές, στις 24 Μαΐου, στο διαγωνιστικό μέρος του φεστιβάλ Καννών μαζί με το *Σαγκάι τριάντ* του Κινέζου **Ζανγκ Γιμού**. Θερμή υποδοχή επιφύλαξαν Τύπος και κοινό και στις δύο ταινίες.

Ιδιαίτερη, όμως, εντύπωση προκάλεσε η ταινία του έλληνα σκηνο-

θέτη για έναν παραπάνω λόγο: επειδή προβλήθηκε την ημέρα που ήταν αφιερωμένη στην προστασία της κινηματογραφικής κληρονομιάς. Τραγική απειλή για σημαντικό αριθμό ταινιών χαρακτήρισε ο πρόεδρος της «Ένωσης Λυμιέρ», Χοσέ Μανουέλ Κόστα, τη φθορά εξαιτίας του περάσματος του χρόνου και της κακής συντήρησης.

Στο *Βλέμμα του Οδυσσέα*, ο **Χάρβεϋ Καϊτέλ** υποδύεται τον έλληνα σκηνοθέτη που, χρόνια μετανάστης στις Ηνωμένες Πολιτείες, επανέρχεται στη γηραιά ήπειρο. Σκοπός του, να ψάξει και να βρει τις μπομπίνες τριών ταινιών των πρώτων Βαλκάνιων κινηματογραφιστών, των **αδελφών Μανάκια**, για τις οποίες υπάρχουν μαρτυρίες αλλά έχουν χαθεί ήδη από τις αρχές του αιώνα. Διασχίζει την Αλβανία, τη Ρουμανία, ανεβαίνει τον Δούναβη και φτάνει μέχρι το Σαράγεβο. Παρά την τρίωρη διάρκειά της και τους αργούς της ρυθμούς, ρυθμούς δύσπεπτους για το σύγχρονο κοινό, η ταινία συγκίνησε και χειροκροτήθηκε θερμά από όσους επέμειναν ως το τέλος. Οι πιο τολμηροί εκδηλώθηκαν θετικά: «Μυρίζει Χρυσό Φοίνικα», εκτιμούσαν βγαίνοντας από την αίθουσα.

Η αλήθεια είναι ότι ιδιαίτερα εντυπωσίασαν οι εικόνες που αναπαριστούν τον πόλεμο στη Βοσνία. Η σκηνή όπου στους δρόμους του Σαράγεβο παίζει μια ορχήστρα μέσα στην ομίχλη ενώ δίπλα μια οικο-

γένεια ξεκληρίζεται δεν είναι διανοτόν να μην κεντρίσει το ενδιαφέρον. Συγκλονιστικές είναι και οι σκηνές πολέμου και πολιορκία από τις μαρτυρικές πόλεις Μοστά και Βούκοβαρ. Πολλοί, στην περιπλάνηση του *Οδυσσέα*, διέγινωσα ότι ο Αγγελόπουλος βρήκε τη αφορμή για μια προσωπική κατάδυση στις προσωπικές του μνήμες μοιραία συνυφασμένες με τα προβλήματα των Βαλκανίων.

«Κατοικώ στα Βαλκάνια και δέχομαι περισσότερο άμεσα από του άλλους Ευρωπαίους τον απόηχο του πολέμου σε περιοχές της πρώην Γιουγκοσλαβίας», είπε ο σκηνοθέτης στους δημοσιογράφους. Κο συνέχισε: «Ο αιώνας μας αρχίζει και τελειώνει στο Σαράγεβο». Όμως, το αρχικό σχέδιό του να γυρίσει τις τελευταίες σκηνές της ταινίας στη βοσνιακή πρωτεύουσα δεν έγινε πραγματικότητα.

Η ταινία είναι αφιερωμένη στη **Τζιαν Μαρία Βολοντέ** που πέθανε στη Φλώρινα, στη διάρκεια των γυρισμάτων, πριν προλάβει να ερμηνεύσει έναν από τους βασικούς ρόλους (τον αντικατέστησε ο **Έρλαν Γιόζεφσον**). Τα πολλά πρόσωπα της ίδιας, αρχετυπικής, γυναίκας ερμηνεύει η ρουμάνη ηθοποιός **Μάγια Μόργκενστερν** – οι φίλοι του ANTI θα τη θυμούνται από το ρόλο της στο έργο για ένα πρόσωπο *Απόψε: Λόλα Μπλάου*, που είδαμε πέρυσι τέτοιοι καιρό στη Αθήνα, στο θέατρο Σφενδόνη.

ΣΚΟΤΕΙΝΟΙ ΗΧΟΙ, ΣΚΟΤΕΙΝΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

CURE: Η ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΤΟΥ ΡΟΜΠΕΡΤ ΣΜΙΘ.

Οι Cure, ένα από τα δημοφιλέστερα συγκροτήματα της ροκ σκηνής, ήδη μετράνε 17 χρόνια ζωής από το 1978 έως σήμερα ακολουθώντας τον δικό τους δρόμο, ο οποίος για πολλά χρόνια φλερτάρισε με τον σκοτεινό ήχο του βρετανικού dark wave χωρίς, όμως, να διστάζει να επηρεαστεί από την pop, το art-rock και πού και πού από την jazz. Οι Cure, κατά πολύ μεγάλο μέρος, δεν είναι τίποτα άλλο από την πραγματοποίηση των καλλιτεχνικών ανησυχιών του **Robert Smith**, από τις πλέον εξέχουσες μορφές της σύγχρονης βρετανικής σκηνής. Ένας άνθρωπος που είχε και έχει τον δικό του ιδιαίτερο τρόπο για να εκφράσει τη μοναξιά, τη θλίψη, την αγάπη, το μίσος, το φόβο. Από τα πρώτα τους ήδη βήματα και με την κυκλοφορία του πρώτου τους δίσκου *Boys Don't Cry*, το 1978, είχαν την τύχη ή... την ατυχία ν' αρχίσουν να γνωρίζουν την επιτυχία. Ήδη το 1982, και αφού είχε κυκλοφορήσει το *Pornography* —ο

σημαντικότερος ίσως δίσκος τους ο ήχος του οποίου σίγουρα επηρέασε πολλά καινούργια μουσικά σχήματα της εποχής εκείνης—, είχαν καθιερωθεί. Για πολλούς, η επιτυχία αυτή επηρέασε σημαντικά τη στάση ζωής του Smith, ο οποίος μέχρι και σήμερα δείχνει να λατρεύει την εκκεντρικότητα. Ο ίδιος ο Smith έρχεται, όμως, να βάλει τα πράγματα στη θέση τους. «*Αν έκανα στην πραγματικότητα όλα αυτά για τα οποία τραγουδάω, δεν θα ήμουν τώρα εδώ*». Μέσα στη δεκαετία του '80 οι Cure μαζί με τους **Sisters of Mercy** και τους **Siouxsie & The Banshees** (από τους οποίους πέρασε για ένα διάστημα και ο Smith) θα αποτελέσουν τους σημαντικότερους σύγχρονους (και μαζί πιο επιτυχημένους) εκπροσώπους του «σκοτεινού ήχου», ο οποίος για πολλά χρόνια μεσουρανούσε στο χώρο του σύγχρονου ροκ. Το 1985 θα εμφανιστούν στην Αθήνα μαζί με τη **Nina Hagen** και τους **Talk Talk** στο *Rock in Athens*, στο Παναθηναϊκό Στάδιο. Ήταν η

πρώτη φορά που οι πολυάριθμοι Έλληνες λάτρεις της μουσικής τους τους είχαν την ευκαιρία να δουν ζωντανούς τον Smith και την παρέα του, και ίσως και η καλύτερη... Το 1988 κυκλοφόρησε το *Disintegration*, το τελευταίο «σκοτεινό» βήμα. Ένα χρόνο αργότερα, το Μάιο του '89, βρέθηκαν και πάλι στην Αθήνα, αυτή τη φορά στο γήπεδο της ΑΕΚ. Όλα έμοιαζαν το ίδιο μαγικά, «μαύρα» και υπέροχα, όπως ακριβώς και το 1985. Το 1992, ύστερα από τέσσερα χρόνια δισκογραφικής σιωπής, επέστρεψαν ανανεωμένοι. Το *Wish* ήταν ο πρώτος «πολύχρωμος» δίσκος τους, η πρώτη απόπειρα να βγουν από τον ως τότε ήχο τους, ν' αποτινάξουν τη «θλιμμένη» εικόνα τους. Και αναμφίβολα, τα πήγαν περίφημα. Στις 6 του επόμενου Ιουνίου, στο γήπεδο της λεωφόρου Αλεξάνδρας, το ελληνικό «ροκ» κοινό θα έχει μπροστά του τους «άλλους» Cure. Τους Cure της δεκαετίας που διανύουμε... Σίγουρα μια μεγάλη πρόκληση!

Θα ήθελα να εξετάσω το ζήτημα «**Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας Θεσσαλονίκη '97**»

μέσα από το θεωρητικό σχήμα που αμέσως θα παραθέσω. Και όχι παρακολουθώντας τα εν χρήσει ιδεολογήματα για «οράματα» που δεν εκπληρώνονται και για καθυστερήσεις στην εφαρμογή τους. Το σχήμα μου είναι απλοϊκό - αλλά όχι αφελές, τουλάχιστον όχι εκ προθέσεως - και το δανείζομαι από την οικονομική επιστήμη, πιστεύοντας ότι μπορεί να βελτιωθεί και να τύχει γενικότερης εφαρμογής. Ονομάζεται, κατ' ευφημισμόν, «**θεωρία των πολιτιστικών σταδίων**». Μεθολογικά, συγγενεύει περισσότερο με τα στάδια του Ρόστοου και λιγότερο με αυτά του Ιωσήφ Βησαριόνοβιτς. Επί της ουσίας, όμως, συμβαίνει ακριβώς το αντίθετο - όπως θα δούμε.

ΣΤΑΔΙΟ ΠΡΩΤΟ: Έχουμε τη σχέση προσφοράς και ζήτησης πολιτιστικών προϊόντων, όπως διαμορφώνεται στην εμπορευματική αγορά. Στο σκέλος της προσφοράς έχουμε μεμονωμένους και συλλογικούς καλλιτέχνες, συγγραφείς, επιστήμονες, εκδοτικούς οίκους και μουσεία. Στο σκέλος της ζήτησης έχουμε το κοινό, το οποίο καταναλώνει τα πολιτιστικά προϊόντα [συναυλίες, παραστάσεις, βιβλία, περιοδικά, εκθέσεις], όπως οποιαδήποτε άλλα εμπορεύματα. Σ' αυτή την υποθετική εικόνα, το κράτος, με την όποια μορφή του, απουσιάζει τελείως. «Πουλιούνται», δηλαδή εμπορευματοποιούνται, τα προϊόντα που αρέσουν στο κοινό, συμπεριλαμβανομένων και των ιδιωτικών επιχειρήσεων που μπορούν να καταναλώσουν ένα προϊόν, επιχορηγώντας την παραγωγή του. Φυσικά, οι εταιρείες θα προτιμήσουν να χορηγήσουν σε προϊόντα που προτιμά το ευρύτερο κοινό. Τα προϊόντα που δεν πουλιούνται, παράγονται μεν αλλά *απαξιώνονται*, δηλαδή είτε καταναλώνονται δωρεάν είτε καθόλου. Όπως ακριβώς τα γεωργικά προϊόντα που μένουν απούλητα στη λαϊκή αγορά, όταν περάσει το μεσημέρι και δεν τα θέλει πια κανείς.

ΣΤΑΔΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Το κράτος εισέρχεται στο σκέλος της ζήτησης

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΑΔΙΩΝ

και εφαρμογή της
στην περίπτωση της Θεσσαλονίκης

ως καταναλωτής προϊόντων. Αγοράζει λ.χ. βιβλία, πίνακες ζωγραφικής, αρχιτεκτονικές ή μουσειολογικές μελέτες. Τώρα πλέον δεν εμπορευματοποιούνται μόνον τα προϊόντα που προτιμά το κοινό αλλά κι αυτά που επιλέγει ο κρατικός τομέας και οι παραφυάδες του.

Στο σημείο αυτό δεν υπάρχουν φαινομενικά διαφορές μεταξύ ιδιωτικού και κρατικού τομέα. Όμως τα πολιτιστικά προϊόντα δεν έχουν για τον κρατικό τομέα *αξία χρήσης*, όπως έχουν για κάθε μεμονωμένο καταναλωτή ο οποίος «χρησιμοποιεί» στην καθημερινή του ζωή ένα βιβλίο ή έναν πίνακα που αγόρασε, ούτε και *εμπορική αξία*, όπως έχουν για τις εταιρείες-χορηγούς. Το ίδιο το κράτος δεν «καταναλώνει» πολιτιστικά προϊόντα διότι δεν έχει πολιτιστικές ανάγκες. Ούτε και εξασφαλίζει από την επιχορήγησή τους αυτό που εξασφαλίζει μια ιδιωτική εταιρεία. Γι' αυτό και η επιλογή των πολιτιστικών προϊόντων από το κράτος μπορεί να γίνεται αυθαίρετα, με κριτήρια ξένα προς τις οικονομικές, καλλιτεχνικές και επιστημονικές ιδιότητές τους. Επέρχεται έτσι μια στρέβλωση της αγοράς, διότι τα κριτήρια του κράτους -ας τα ονομάσουμε «πολιτικά» κριτήρια, υπό την έννοια ότι σχετίζονται με τις πολιτικές δομές- διοχετεύονται στη δομή της προσφοράς και την επαναδιαμορφώνουν. Τώρα πλέον αυτοί που παράγουν προϊόντα δεν αποσκοπούν μόνο στην προσέλκυ-

ση του κοινού μέσα από τις ιδιότητες του ίδιου του προϊόντος αλλά στην προσέλκυση του κρατικού ενδιαφέροντος μέσα από την ικανοποίηση των πολιτικών κριτηρίων που είναι όμως ξένα προς το ίδιο το προϊόν. Με άλλα λόγια, οι παραγωγοί παύουν να παράγουν για τη αγορά, στο βαθμό που προσδίδουν κρατική ενίσχυση.

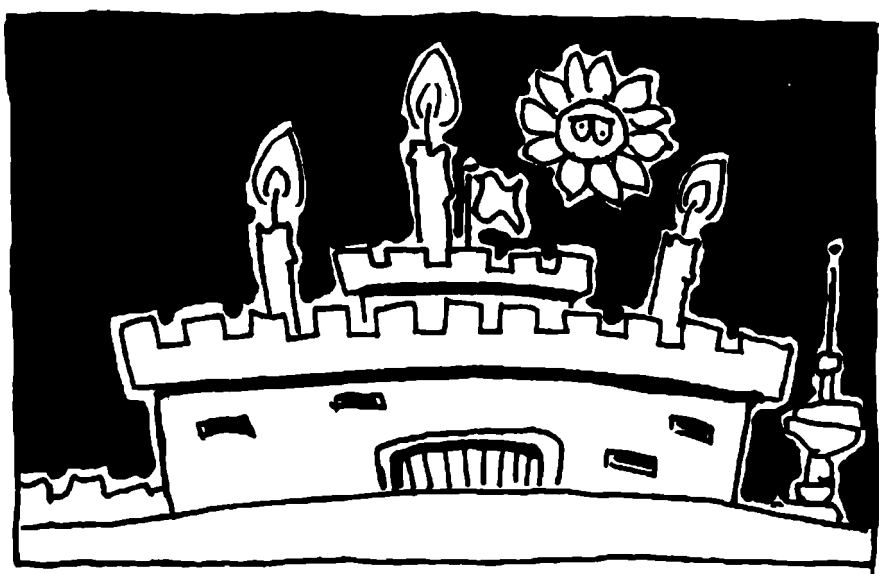
ΣΤΑΔΙΟ ΤΡΙΤΟ: Το κράτος εισέρχεται και στη σφαίρα της παραγωγής, δηλαδή παράγει το ίδιο πολιτιστικά προϊόντα. Δημιουργεί «πολιτιστικά κέντρα», «πινακοθήκες», «μουσεία», «εκδηλώσεις», «ερευνητικούς φορείς» και άλλες συναφείς, των οποίων αναλαμβάνει όχι απλώς τη λειτουργική αλλά και την παραγωγική ευθύνη. Για το σκοπό αυτό δημιουργεί μια δεύτερη, ρογενή αγορά, στην οποία εμφανίζεται ως αγοραστής πολιτιστικών υπηρεσιών και προϊόντων, τα οποία εν συνεχεία διοχετεύει στη πολιτιστική κατανάλωση. Μικροσημασία έχει εν προκειμένω η χρησιμοποίησή, σ' αυτή τη δεύτερη γεννή αγορά, υπηρεσίες που πληρώνει με μισθό ή με το κομμάτι. Εδώ πλέον ο κρατικός τομέας παράγει ανεξάρτητα από τις προτιμήσεις του κοινού. Αν αυτοί που αποφασίζουν το κρίνουν σκόπιμο, συνειδητά ή και ασυνειδητά, θα γίνουν εκθέσεις χωρίς επισκέπτες, συναυλίες χωρίς κοινό και θα εκδοθούν βιβλία που δεν θα κυκλοφορήσουν - συνθήκες απαγορευτικές για το ιδιωτικό τομέα. Και πάλι τα κριτή-

ρια του κράτους, ως παραγωγού, δεν είναι κατ' ανάγκη καλλιτεχνικά, επιστημονικά ή οικονομικά, είναι «πολιτικά». Συνδέονται με τη δημοσιότητα και το εκλογικό παιχνίδι. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο κρατικός τομέας δεν μπορεί να παράγει με τα κριτήρια της πολιτιστικής αγοράς, και ενίοτε το κάνει, σημαίνει όμως ότι δεν είναι απαραίτητο να το παράγει. Δεν υφίστανται οικονομικοί, δημοσιονομικοί, πολιτικοί ή δημοσιολογικοί φραγμοί για την κατάσταση αυτή.

ΤΑ ΜΟΝΤΕΛΑ που περιγράφθηκαν συνοπτικά μπορούν ή όχι να αναπτυχθούν, ανάλογα με τον ειδικό ρόλο που παίζουν οι κρατικοί μηχανισμοί στην αναπαραγωγή του πολιτιστικού τοπίου. Οι δυνατότητες για να αυξηθεί η κρατική συμμετοχή, είτε στο σκέλος της προσφοράς είτε στο σκέλος της ζήτησης, είναι τόσο μεγαλύτερες όσο πιο αδύνατος είναι ο ιδιωτικός τομέας και, πιο συγκεκριμένα, όσο μικρότερη συσσώρευση στάθηκε ιστορικά δυνατόν να πραγματοποιήσει στην παραγωγή πολιτισμού. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της κρατικής πολιτιστικής παρέμβασης δεν μεταβάλλονται από την έντασή της, τα αποτελέσματά τους όμως είναι ανάλογα με το πόσο μεγάλη ανάγκη έχει η πολιτιστική αγορά από την κρατική παρέμβαση.

Είναι κοινός τόπος ότι καμιά «αγορά» δεν δομήθηκε ποτέ χωρίς κάποια μορφή πολιτικής ενίσχυσης. Από ένα σημείο όμως και πέρα, η «ανάγκη» για την κρατική παρέμβαση θα πρέπει να αναλυθεί ως ιδεολογικό πρόβλημα, και μάλιστα με την εξής έννοια: όχι γιατί το κράτος παρεμβαίνει στις πολιτιστικές δομές αλλά γιατί η κοινωνία δεν προκειμένων, οι δυνάμεις της πολιτιστικής αγοράς—δέχεται ή και αποζητά την παρέμβαση. Με άλλα λόγια, το πρόβλημα μπορεί και πρέπει να τεθεί από την πλευρά της προσφοράς ως εξής: κάτω από ποιους όρους επιθυμεί κανείς να προσφέρει πολιτιστικά αγαθά στο κράτος, όταν αυτά αγοράζονται με πολιτικά κριτήρια, ξένα δηλαδή προς τις ιδιότητες του προϊόντος.

Για την ευκολία της συζήτησής

μας, θα θεωρήσουμε ότι το σκέλος της προσφοράς δεν χαρακτηρίζεται από προβλήματα συνείδησης αλλά μόνο από ανάγκες βιοτικής και πνευματικής αναπαραγωγής. Στην περίπτωση αυτή, εξακολουθεί να προσφέρει προς το κράτος όσο ο ιδιωτικός τομέας είναι ανεπαρκής για να απορροφήσει τα προϊόντα του. Η βάση δηλαδή της αποδοχής της κρατικής παρέμβασης από την κοινωνία είναι η αδυναμία της ίδιας της κοινωνίας να καταναλώσει τα πολιτιστικά αγαθά που παράγει. Η αδυναμία αυτή μπορεί να είναι οικονομική ή ιδεολογική ή και τα δύο. Όπως κι αν έχει το πράγμα, ο κοινός τόπος είναι μια υπερτροφική, σε σχέση με το επίπεδο της κοινωνικής «καταναλώσεως», προσφορά. Όσο υπάρχει αυτό το άνοιγμα ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση, και ανεξάρτητα από τους λόγους που το δημιουργούν, θα υπάρχει πεδίο για κρατική παρέμβαση και για κρατική κατανάλωση πολιτιστικών αγαθών με «πολιτικά» κριτήρια.

Το γιατί το κράτος παρεμβαίνει ολοένα και περισσότερο, είναι ένα ερώτημα ενδιαφέρον αλλά η συζήτησή του θα μας πήγαινε πολύ μακριά και ενδεχομένως στις παλαιότερες συζητήσεις για τη φύση του κράτους. Το ζήτημα είναι ότι παρεμβαίνει ολοένα και περισσότερο. Η ύπαρξη δημοσιονομικών φραγμών στην παραπέρα επέκτασή του μπορεί να θέτει ορισμένα όρια, χωρίς όμως να ανατρέπει αυτή καθεαυτή την τάση της επέκτασης. Ωστόσο, τα ιστορικά όρια της επέκτασης έχουν να κάνουν με το άνοιγμα ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση.

Η
Θεσσαλονίκη,
τμήμα ως τώρα
του
περιφερειακού
πολιτιστικού
φαινομένου,
αποκλεισμένη
σε μεγάλο
βαθμό από τις
πρώτης τάξης
κρατικές
επιχορηγήσεις,
επινόησε, για
να θεραπεύσει
τις πολιτιστικές
πληγές της, ένα
νέο, ακόμη πιο
προχωρημένο,
μοντέλο
κρατισμού.

ΠΕΡΝΑΜΕ ΕΤΣΙ ΣΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΤΑΔΙΟ: Έλαχε στη Θεσσαλονίκη η τιμή να το γνωρίσει πρώτη, και ίσως να το εμπνευσθεί. Σ' αυτό το τέταρτο στάδιο, το κράτος υποκαθιστά, με έναν ειδικό οργανισμό, ολόκληρη την πολιτιστική αγορά. Ο Οργανισμός είναι εξουσιοδοτημένος από το νόμο να «συντονίζει» και να «προετοιμάσει» τη Θεσσαλονίκη προκειμένου να γίνει πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης. Ή, με άλλους όρους, να συντονίζει τη δαπάνη ενός σημαντικού ποσού, της τάξης των δεκάδων δισεκατομμυρίων, που θα εκταμιευθούν τα τρία επόμενα χρόνια για έργα υποδομής, κατασκευής πολιτιστικών κελυφών και παραγωγής πολιτιστικών εκδηλώσεων.

Θεωρητικά, κάθε μη κρατικός φορέας και κάθε πνευματικός παραγωγός μπορεί να κάνει ό,τι θέλει. Κανείς δεν είναι υποχρεωμένος να συνεργασθεί με τον Οργανισμό. Επειδή όμως οι οικονομικοί πόροι που διαθέτουν οι ιδιωτικοί φορείς είναι ψίχουλα μπροστά σε ό,τι μπορεί να διαθέσει ο Οργανισμός, η δυνατότητα αυτή είναι θεωρητική και ο βαθμός ελευθερίας περιορισμένος, ισοδύναμος με την ελευθερία να δει κανείς τα προϊόντα του να απαξιώνονται, έξω από την αγορά.

Δεν είναι υπερβολή να υποστηρίξει κανείς ότι, στη Θεσσαλονίκη, οι συντάκτες των 2.000 περίπου προτάσεων συνεργασίας που υποβλήθηκαν στον Οργανισμό, εξαρτώνται ως προς τις παραπέρα επιλογές τους από τις αποφάσεις του τελευταίου. Βεβαίως μόνο ένα τμήμα από αυτούς μπορεί να ικανοποιηθεί αλλά, μέχρι να ξεκαθαρίσει ποιοι θα ευνοηθούν και ποιοι όχι, η σιωπή και η ανοχή είναι εξασφαλισμένες.

Η Θεσσαλονίκη, τμήμα ως τώρα του περιφερειακού πολιτιστικού φαινομένου, αποκλεισμένη σε μεγάλο βαθμό από τις πρώτης τάξης κρατικές επιχορηγήσεις, επινόησε, για να θεραπεύσει τις πολιτιστικές πληγές της, ένα νέο, ακόμη πιο προχωρημένο, μοντέλο κρατισμού. Ή μήπως ανέσυρε από τη λήθη ένα παλιό μοντέλο;

Μια φωτεινή φυσιογνωμία

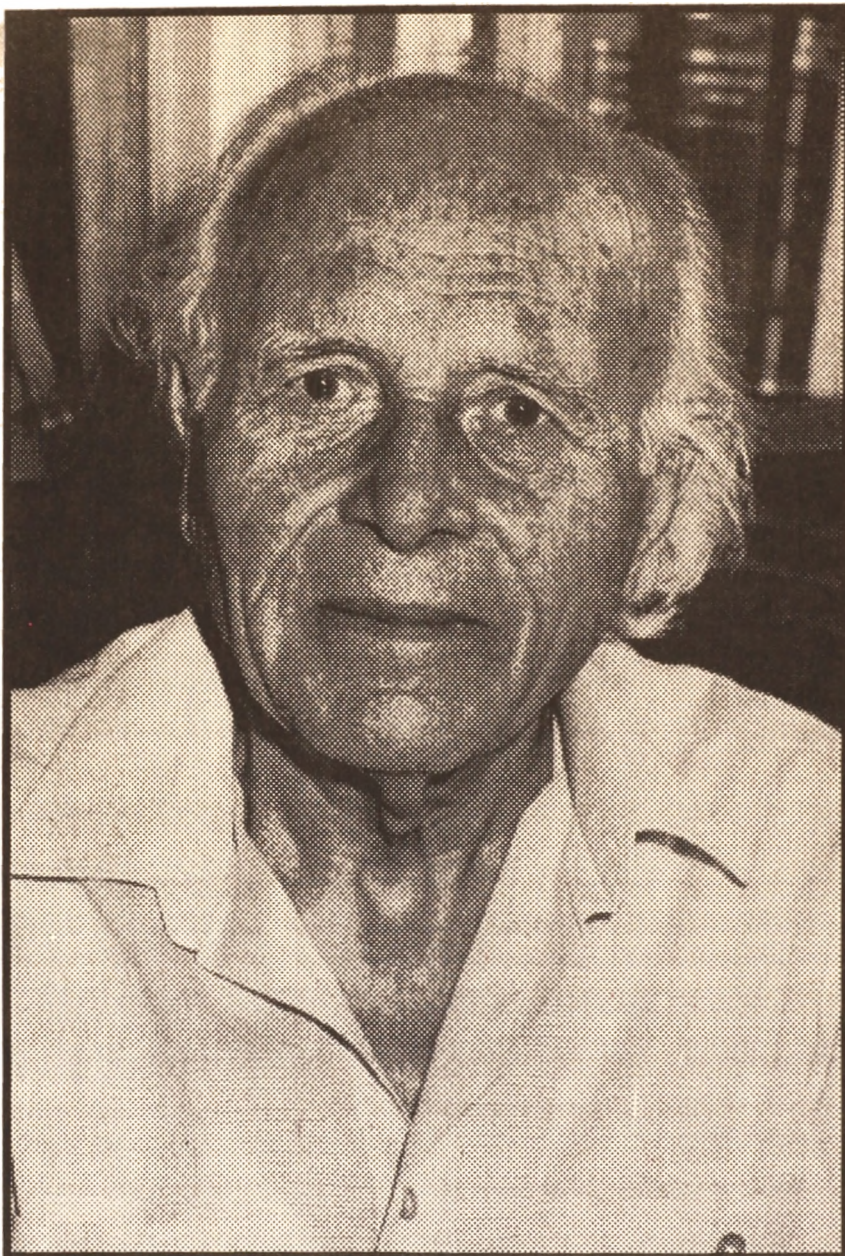
της Όλγας Γκράτζιου

Στις 11 Μαΐου 1995 πέθανε ήσυχχα στο σπίτι του στην Αθήνα ο **Δημήτριος Ι. Πάλλας**, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, μια φωτεινή φυσιογνωμία της ελληνικής αρχαιολογικής επιστήμης και των βυζαντινών σπουδών.

Ο Δ. Ι. Πάλλας γεννήθηκε το 1907 στη Σαλαμίνα. Σπούδασε Θεολογία στην Αθήνα. Υπήρξε μαθητής του Γεωργίου Σωτηρίου, καθηγητή της Χριστιανικής Αρχαιολογίας στη Θεολογική Σχολή και διευθυντή του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών από το 1924. Εκεί δούλεψε ο Πάλλας από τα φοιτητικά του χρόνια (1928;) εκτελώντας χρέη φύλακα, γραμματέα και επιμελητή των συλλογών.

Το 1933 διορίστηκε επιμελητής αρχαιοτήτων, σε μια εποχή που οι εφορείες για τα βυζαντινά μνημεία ήταν μόνο δύο και το προσωπικό τους μετριοτάνα στα δάχτυλα του ενός χεριού. Τη δεκαετία του '30 στρέφεται προς τις σοσιαλιστικές ιδέες. Με την Κατοχή εντάσσεται, όπως και άλλοι αρχαιολόγοι της γενιάς του, στο ΕΑΜ. Το 1943 εκλέγεται μέλος της ΠΕΕΑ και φεύγει στο βουνό. Το 1947 απολύεται από την Αρχαιολογική Υπηρεσία για τη συμμετοχή του στην Αντίσταση. Επαναπροσλαμβάνεται το 1952 και τοποθετείται έφορος Δυτικής Ελλάδος, με έδρα την Κόρινθο. Αναπτύσσει πλουσιότατη ανασκαφική δραστηριότητα. Λίγο μετά το 1960 φεύγει, με εκπαιδευτική άδεια, για το Μόναχο.

Το 1965 υποβάλλει στο εκεί Πανεπιστήμιο τη διδακτορική του διατριβή. Το 1966 εκλέγεται καθηγητής της Βυζαντινής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, δεύτερος καθηγητής σ' αυτό το μάθημα από ιδρύσεως της Φιλοσοφικής Σχολής, μετά τον Αναστάσιο Ορλάνδο. Το 1968 απολύεται από τη Χούντα. Το 1985 τιμάται από το Πανεπιστήμιο της Βιέννης με το βραβείο Gottfried von Herder «γιατί παρά τις αντίξοες συνθήκες, που επί σχεδόν 30 χρόνια τού στάθηκαν εμπόδιο στο ερευνητικό και δι-

δακτικό έργο, κατόρθωσε με αξιόθαύμαστο τρόπο να γίνει ένας από τους εξέχοντες Έλληνες αρχαιολόγους και ιστορικούς της τέχνης συνδυάζοντας την έρευνα πεδίου με τις θεωρητικές αναζητήσεις». Το 1987 έμαθε να γράφει τα κείμενά του στον υπολογιστή. Σταδιακά, τα επόμενα χρόνια άρχισε να τα εγκαταλείπει η όρασή του. Έξητα τα δύο τελευταία χρόνια χωρίς να μπορεί πια να διαβάσει και να γράφει, αλλά σε διαρκή εγρήγορση.

Θα μπορούσε ακόμη να προστεθεί ότι έχει δημοσιεύσει πάνω από 210 μελέτες και άρθρα. Ούτε αριθμός αυτός ούτε το σύντομο βιογραφικό διάγραμμα που προηγήθηκε βοηθούν ασφαλώς να αποκαλυφθεί η πνευματική πορεία του Δ.Ι. Πάλλα στον ταραγμένο αιώνα μας, οι στάσεις του και η προσωπική του νηφαλιότητα. Η ζωή του ένα κομμάτι της ιστορίας του αιώνα μας, θέλει άλλο χώρο και χρόνο για να ερμηνευθεί. Ίσως όμως θα μπορούσα να σταθώ εδώ σε κάποιο σταθμούς της διαμόρφωσής του και

να επισημάνω κάποια χαρακτηριστικά της προσφοράς του.

Από οικογένεια ιερέων, είναι παιδί στα χρόνια του Α' Παγκόσμιου Πολέμου. Φτάνει στην Αθήνα σχεδόν ξυπόλυτος. Επιθυμεί να γίνει κληρικός και να σπουδάσει Θεολογία, τη Μητέρα των Επιστημών. Έφηβος στο Β' Γυμνάσιο αρχίζει να ανακαλύπτει όψεις του κόσμου που δεν ήταν ορατές στη Σαλαμίνα. Αλήθεια των θρησκευτικών δογμάτων δεν είναι για όλους ανυπόλητη, έτσι έγραφαν χοντρά βιβλία. Πρωτοδιαβάζει ποιήματα. Εκπλήσσεται που μερικοί διαβασμένοι συμμαθητές του μαχητικά ισχυρίζονται ότι τα βιβλία πρέπει να γράφονται στη δημοτική. Και συγκλονίζεται όταν αργότερα ένας σεβάσμιος σοφός καθηγητής της Θεολογίας, ιερωμένος ο ίδιος, ο Στεφανίδης της Εκκλησιαστικής Ιστορίας, εξομολογείται σε μερικούς φοιτητές του ότι δεν είναι πια πιστός.

Στρέφεται προς τη Χριστιανική Αρχαιολογία, που υποσχόταν λιγότερες αγωνίες: Ο Γεώργιος Σωτηρίου προσπαθούσε να προ-

σεγγίσει το βίο των παλιότερων χριστιανών με βάση τις αρχαιολογικές μαρτυρίες. Η αντικειμενικότητα των υλικών τεκμηρίων φαινόταν να μη χωρεί αμφισβητήσεις. Κοντά στον Σωτηρίου ο Δ. Ι. Πάλλας ανακαλύπτει την επιστημονική έρευνα.

Τη δεκαετία του '30 ανακαλύπτει επίσης τις σοσιαλιστικές ιδέες και τους κοινωνικούς αγώνες. Ο εμφύλιος τον διδάσκει, αν δεν το ήξερε ήδη, ότι οι κοινωνικοί αγώνες μπορεί να είναι και επιστημονικοί, ότι οι επιστημονικοί είναι και κοινωνικοί.

Η διδακτορική του διατριβή, που γράφεται τα δύσκολα χρόνια της απόλυσης, δεν είναι ευπρόσδεκτη από τη Θεολογική Σχολή, που βλέπει με καχυποψία τον αντάρτη-αρχαιολόγο. Οι καθηγητές που διάβασαν το κείμενό του ζητούν να απαλείψει μερικά κρίσιμα σημεία, αυτά που για τον ίδιο είναι ουσιαστικά. Η μελέτη δεν υποβάλλεται ποτέ ως διατριβή, εκδίδεται το 1952 στη σειρά του Γαλλικού Ινστιτούτου. (*Η «θάλασσα» των εκκλησιών. Συμβολή εις την ιστορίαν του χριστιανικού βωμού και την μορφολογίαν της λειτουργίας*). Στην κυρίαρχουμένη από τις θρησκευτικές οργανώσεις μεταπολεμική Θεολογική Σχολή, η ιστορική διάσταση της λατρείας και της λειτουργίας, επομένως και των κατασκευών που εξαρτώνται από αυτήν, φάνταζε άκρως ανατρεπτική.

Προσανατολισμένος έκτοτε να ερμηνεύει τις λειτουργικές κατασκευές, επομένως και την εκκλησιαστική αρχιτεκτονική, βάσει της χρήσης τους, συνεχίζει τις μεθοδολογικές του αναζητήσεις δοκιμάζοντάς τες και σε άλλα υλικά. Φτάνει στο Μόναχο ώριμος ερευνητής, γνωστός ήδη από τις πολυάριθμες δημοσιεύσεις του, αλλά ξανακάθεται στα θρανία. Συμμετέχει στα σεμινάρια του μεγάλου βυζαντινολόγου Hans Georg Beck και του διάσημου ιστορικού της τέχνης Hans Sedlmayr συντάσσοντας φροντιστηριακές εργασίες· συγχρόνως γράφει ένα βιβλίο, τη διατριβή του (*Το πάθος και η ταφή του Χριστού. Λειτουργία και Εικόνα*), που ανοίγει νέους δρόμους στην προσέγγιση της βυζαντινής τέχνης. Προτείνει την πρωτοποριακή για την εποχή έννοια της λειτουργίας ως εργαλείου για την ερμηνεία της μεσαιωνικής θρησκευτικής ζωγραφικής. Ο τρόπος αυτός προσέγγισης βρήκε γενικότερη αποδοχή μετά από μία περίπου δεκαεπταετία.

Η σύντομη παρουσία του Δημήτρη Πάλλα στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών σήμανε έναν νέο αέρα στο αποπνικτικό κλίμα που επικρατούσε τότε εκεί. Εκείνη την εποχή ήταν ακόμη επαναστατικό γεγονός να κάνει ένας καθηγητής το μάθημα στη δημοτική! Και ακόμη επαναστατικότερο να διδάσκει ότι το παρελθόν το προσεγγίζουμε με ερμηνείες, οι οποίες εξαρτώνται κυρίως από εμάς, όχι από τα αντικείμενα που μελετάμε. Και επιπλέον να διακηρύσσει ότι ο ίδιος συνεχώς αναζητεί τις δικές του ερμηνείες.

Ένας κύκλος μαθητών που δημιουργείται τα χρόνια εκείνα δεν χάνεται, αλλά διευρύνεται την εποχή της δικτατορίας με νεότερους φοιτητές, με παλιούς και νέους συνεργάτες, με Έλληνες και ξένους ερευνητές, που έρχονται να συμβουλευτούν ή απλώς να γνωρίσουν τον Πάλλα. Σε τακτικές βδομαδιακές συναντήσεις στο σπίτι του λειτουργεί ένα άτυπο σεμινάριο με ρευστό αριθμό συμμετεχόντων και δημιουργείται ένας κύκλος μαθητών.

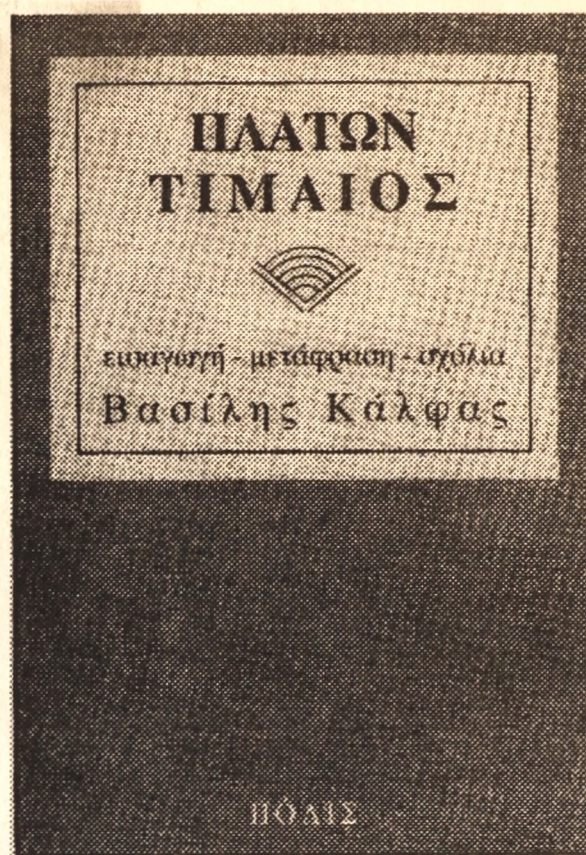
Εκείνος ενθαρρύνει να ξεκινήσουν διδακτορικές διατριβές, ενθαρρύνει τα ταξίδια, ενθαρρύνει τις σπουδές στο εξωτερικό, κυρίως μένει στα ανθρώπινα, μιλάει ώρες για τη ζωή του, εξηγεί τις «περιέργειές» του, όπως ονομάζει τις μεθοδολογικές του ανησυχίες και προσπαθεί μάλλον να ερμηνεύσει τις αντιφάσεις της δικής του ζωής, παρά να καθοδηγήσει τη ζωή των άλλων.

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΠΛΑΤΩΝ ΤΙΜΑΙΟΣ

Εισαγωγή - μετάφραση - σχόλια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΛΦΑΣ

«Κανένας άλλος πλατωνικός διάλογος δεν διαβάστηκε ή σχολιάστηκε τόσο όσο ο *Τίμαιος*.

Η επικαιρότητα του *Τίμαιου* υπέστη σοβαρό πλήγμα με την επικράτηση του μηχανιστικού κοσμοειδώλου της σύγχρονης φυσικής μετά τον 17ον αιώνα. Ως τότε όμως, ο *Τίμαιος* ήταν στην ουσία όλος ο Πλατωνισμός· ήταν το καταφύγιο του μαθηματικού αλλά και του μυστικιστή, το μανιφέστο της τελεολογικής οπτικής του σύμπαντος, ο ισχυρότερος κρίκος που συνέδεε τον χριστιανισμό με την αρχαία ελληνική σκέψη.

από την εισαγωγή του Βασίλη Κάλφα

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

Ομήρου 32, Αθήνα - ΤΗΛ.: 36 43 382

«Δοκίμασα την τύχη μου... Ως συνήθως στην Ελλάδα, ανεπιτυχώς»

του Δημήτρη Φιλιππίδη

Ο θάνατος του αρχιτέκτονα-πολεοδόμου **Γιώργου Κανδύλη** έρχεται για άλλη μια φορά να μας θυμίσει το μεγάλο μας χρέος προς την ελληνική διασπορά. Όχι μόνο επειδή ο ίδιος πέρασε τα παιδικά του χρόνια στο μυθικό Μπακού της Ρωσίας όπου γεννήθηκε (1913), αλλά γιατί κατόπιν, χάρις στις λοξές συγκυρίες της ντόπιας ιστορίας, βρέθηκε στο μεταπολεμικό Παρίσι το '45, νέος, γεμάτος όρεξη για δουλειά. Η επαφή του με τον Le Corbusier, κατόπιν η ισότιμη συνεργασία του με τους Josic και Woods και η συμμετοχή τους στην περίφημη «Ομάδα Δέκα» (Team Ten), που προκάλεσε τα πρώτα ρήγματα στην ορθοδοξία του «κατεστημένου» μοντερνισμού εκεί γύρω στα '60, ήταν για όλους εμάς που άνοιγαν τα μάτια μας εκείνη την περίοδο ένα μοναδικό φωτεινό παράδειγμα. Ο Γ. Κανδύλης, μαζί βέβαια με τον Α. Προβελέγγιο, ήταν οι δύο Έλληνες αρχιτέκτονες που συμμετείχαν με τον πιο γόνιμο τρόπο στη ζωή της Ελλάδας, ενώ πηγαиноέρχονταν στη Γαλλία. Από όλη τους την τότε δράση, αρκεί να θυμηθούμε τις θαρραλέες παρεμβάσεις του Γ. Κανδύλη για το μέλλον της χώρας και ειδικά της Αθήνας-πρωτεύουσας εκεί γύρω στο '58-'65, με την ευκαιρία των τότε πανελλήνιων συνεδρίων των αρχιτεκτόνων. Τότε ήταν μάλιστα που κλήθηκε από την κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου να μελετήσει την τουριστική αξιοποίηση της χώρας, κάτι για το οποίο διέθετε μεγάλη πείρα.

Η περίοδος της χούντας σήμανε μια νέα εξορία γι' αυτόν, απ' όπου όμως ο Γ. Κανδύλης θα επιστρέψει το '79 προσκαλεσμένος από τον Κ. Καραμανλή, για να αναλάβει την προώθηση διαφόρων προτάσεων και έργων ως την πρόσφατη προσπάθεια να ανατεθούν οι Ολυμπιακοί αγώνες στην Ελλάδα. Στο μεταξύ,

ο ίδιος είχε προλάβει να νοθετήσει με τη σειρά του μια νεότερη γενιά Ελλήνων αρχιτεκτόνων, που συνεργάστηκαν μαζί του στο Παρίσι ή και στην Αθήνα.

Ας μιλήσουν άλλοι για τη γοητεία της προσωπικότητάς του, για τα «παραμύθια» που έκλωθε, τις ανεξάντλητες εκείνες ιστορίες που ήξερε τόσο καλά να διηγείται προφορικά μπροστά σε ακροατήριο ή στα διάφορα βιβλία που εξέδωσε, για την σπιρτάδα του μυαλού του, για την ανοιχτή του σκέψη.

Μπορεί μερικές από τις προτάσεις του να ατύχησαν, μπορεί άλλες να εφαρμόστηκαν, αφού πρώτα παραποιήθηκαν αλλά όσοι γνωρίζουν και ελάχιστα το πώς λειτουργεί η πολεοδομία (ή η πολιτική) στον

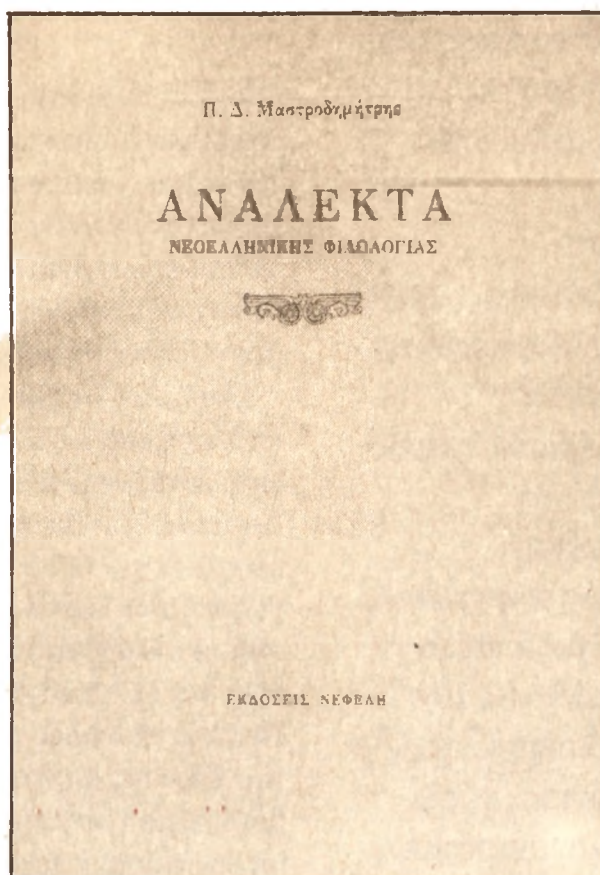
τόπο μας, θα ξέρουν πως αυτό δεν είναι κατ' ανάγκην επιβαρυντικό στοιχείο για κάποιον. Μια σημαδιακή φράση του τα λέει όλα: «Δοκίμασα την τύχη μου – ανεπιτυχώς ως συνήθως στην Ελλάδα...». Μπορεί ακόμα να βρεθούν μερικοί να τον κατηγορήσουν για γραφικότητα – αλλά όσοι καταλαβαίνουν από τέτοια, μπορούν ανάλογα να ξεχωρίσουν τον άνθρωπο που δεν έχει τίποτα να κρύψει, ούτε τις αγάπες του ούτε τις αδυναμίες του.

Το σπουδαιότερο, θα το ξανατονίσω, ήταν ότι ο Γ. Κανδύλης συνέβαλε έτσι, με όλους αυτούς τους άμεσους και έμμεσους τρόπους, στη διαρκή αφύπνιση των συνειδήσεων ώστε να μην ξεχνάμε ποτέ ότι το να κλειστούμε πεισματικά στα στενά μας σύνορα σημαίνει θάνατος. Αυτός, περισσότερο Έλληνας απ' όλους εκείνους που δεν πέρασαν από φόβο στην Εσπερία, έδειχνε καθημερινά πόσο γόνιμες μπορεί να είναι αυτές οι επιμειξίες. Το απέδειξε με μια αφοπλιστική απλότητα και χωρίς να ντρέπεται, μιλώντας κατευθείαν στις καρδιές όσων είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν από κοντά.

Π. Δ. ΜΑΣΤΡΟΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Μόλις κυκλοφόρησε

Στο βιβλίο αυτό περιλαμβάνονται μελέτες πάνω σε θέματα νεοελληνικής λογοτεχνίας όπως και σε ιστορικά ζητήματα της φιλολογικής της σπουδής. Αδαμάντιος Κοραής, Ανδρέας Κάλβος, Διονύσιος Σολωμός, Κωστής Παλαμάς, Κ. Π. Καβάφης, Ιωάννης Συκουτρής, Ι. Θ. Κακριδής, Γιάννης Ρίτσος, Αντώνης Σαμαράκης κ.α. σημαντικοί λογοτέχνες αξιολογούνται μέσα στην ελληνική λογοτεχνία.

Παράλληλα μελετώνται θέματα όπως: προϊστορία και ιστορία του νεοελληνικού μυθιστορήματος, η νεοελληνική πεζογραφία στο πλάτος και την ιδιοτυπία της, Νεοελληνική Λογοτεχνία και εθνική συνείδηση του Νέου Ελληνισμού, παραλογοτεχνία και κοινωνική πραγματικότητα κ.ά.

Ένα σημαντικό βιβλίο χρήσιμο σε δασκάλους, καθηγητές, φοιτητές, μαθητές και σε κάθε ενδιαφερόμενο που θέλει να γνωρίσει την ελληνική λογοτεχνική δημιουργία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...προωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 3607744

του Βασίλη Κατσαρού

Στις 7 και 8 Μαΐου 1990 πραγματοποιήθηκε στην Κομοτηνή με τη συνδρομή και του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης διημερίδα με θέμα: «Κλεμμένα πολιτιστικά αγαθά της ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης. Η ενεστώσα κατάσταση και το νομικό καθεστώς της επιδρομής».

Οργανωτής της Συνάντησης ήταν το «εργαστήριο παλαιογραφίας» του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Παν/μίου Θράκης υπό τη διεύθυνση του καθηγητού της «ιστορίας από τις πηγές (χειρόγραφα-έγγραφα)» κ. Γ.Κ. Παπάζογλου. Στη συνάντηση αυτή ο καθηγητής Σλαβολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Φ. Μαλιγκούδης δήλωνε: «Ευθύνες για την κλοπή ιστορικών χειρογράφων της ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης από άλλες χώρες, έχουν οι κρατικές υπηρεσίες, αλλά και οι πρυτανικές αρχές του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου μετά το 1992, αφού συμφώνησαν να εκδώσουν από κοινού με τη Βουλγαρία τα κλαπέντα χειρόγραφα, αναγνωρίζοντας έμμεσα ότι καλώς τα έχουν» (Ελευθεροτυπία 8.5.95, σ. 52). Κείμενο σχετικό με το θέμα δημοσιεύτηκε στην Ελευθεροτυπία και στις 18.5.95 (σ. 10).

Το ΑΝΤΙ, έχοντας λάβει σε ανύποπτο χρόνο κείμενο προς δημοσίευση σχετικό με τα ζητήματα «δεοντολογίας» γύρω από το θέμα επιστημονικής συνεργασίας των Πανεπιστημίων Θεσσαλονίκης και Σόφιας, το δημοσιεύει γιατί θεωρεί ότι αγκαλιάζει το ενδιαφέρον ενός ευρύτερου κοινού, επικεντρώνοντας την προσοχή του στο ερώτημα ποιο είναι το χρέος και η στάση του επιστήμονα με δεδομένη την ιδιαιτερότητα του συγκεκριμένου προβλήματος. Στην ουσία, ποια είναι η βαθύτερη «ευθύνη» της ελληνικής επιστήμης όπως και εκείνη της ελληνικής πολιτείας στην επιπόλαιη ή βαθυστόχαστη κριτική.

Το 1917, κατά τη διάρκεια της βουλγαρικής κατοχής της Αν. Μακεδονίας, οι Βούλγαροι –βάσει οργανωμένου σχεδίου της τότε ηγεσίας τους– αφαίρεσαν από τις μονές Εικοσιφοίνισσας (Παγγαίου, περιοχής Δράμας) και Τ. Προδρόμου (Σερρών) και από άλλα μικρότερα μοναστήρια και βιβλιοθήκες της περιοχής αρχαιολογικούς θησαυρούς, χειρόγραφα και βιβλία. Με τη συνθήκη του Neilly (1919) υποχρεώθηκαν να επιστρέψουν στην Ελλάδα το σχετικό υλικό, επιστράφηκαν όμως (το 1923) μόνο 259 χειρόγραφα της Μονής Προδρόμου και ορισμένα έντυπα, με τη διαβεβαίωση ότι δεν κατείχαν άλλο υλικό. Έκτοτε ουδέποτε έγινε λόγος για την τύχη των υπολοίπων, αν και διάφορες πληροφορίες και ενδείξεις οδηγούσαν στο συμπέρασμα ότι αυτά παρέμειναν στη Σόφια.

Το χρέος το και με

Στο διάστημα που μεσολάβησε έγιναν πολλές προσπάθειες και απ την Πολιτεία και από τον επιστημονικό κόσμο, για να πειστούν οι γείτονές μας να αποκαλύψουν το μυστήριο που κάλυπτε όλη αυτή τη υπόθεση. Γνώστης αυτής της υπόθεσης από τα τέλη της δεκαετίας το '20 και πρωτεργάτης αυτών των προσπαθειών από την πλευρά των ελληνικών επιστημόνων ήταν ο Λίνος Πολίτης, μια προσωπικότητα με κίρρος και ήθος γνωστό τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό.

Πέρασαν 64 χρόνια σιγής και ο Λίνος Πολίτης, βλέποντας ότι υπόθεση κυρίως των χειρογράφων φαινόταν να χάνεται στο σκοτάδι ως ο κατεξοχήν άνθρωπος που πονούσε για την τύχη τους, διατύπων την άποψη ότι θα ήταν προτιμότερο από το να χαθούν οριστικά τα χειρόγραφα για διάφορους λόγους σκοπιμοτήτων, να πειστούν οι Βούλγαροι να τα εμφανίσουν, με τίμημα έστω και να τα κρατήσουν, αφού έτσι κι αλλιώς τα κρατούσαν με μυστικότητα. Το 1976, κατά τη διάρκεια του ΙΕ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου, ήταν ο ίδιος ο Λίνος Πολίτης που μαζί με τον καθηγ. Ν. Παναγιωτάκη και τον Διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης κ. Π. Νικολόπουλο έκανε έκκληση στη βουλγαρική αντιπροσωπεία επιστημόνων, μελών του Συνεδρίου, να μην κρατήσουν περισσότερο το «κοινό μυστικό» της κατοχής των χειρογράφων στη Βουλγαρία. Ήταν η εποχή που άρχισαν οι επιστημονικές αποστολές στη Σόφια με στόχο να ερευνηθούν οι προστιτές βιβλιοθήκες και να αναγνωριστούν αν υπήρχαν εκεί και τα αναζητούμενα χειρόγραφα. Κέντρο ερευνητικής εργασίας ήταν η Βιβλιοθήκη του Εκκλησιαστικού Ιστοριοαρχαιολογικού Μουσείου του Πατριαρχείου της Σόφιας, όπου ο Λίνος Πολίτης εντόπισε και μελέτησε μια ομάδα χειρογράφων που προερχόταν από δύο μοναστήρια της Ξάνθης, τη μονή Αρχαγγελιώτισσας και τη μονή Καλαμούς. Κατάλογο των χειρογράφων της Βιβλιοθήκης του Πατριαρχικού Ινστιτούτου ανέλαβαν να προετοιμάσουν οι καθηγητές της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Π. Κ. Χρήστου, Θ. Ζήσης και Γ. Στογιόγλου.

Το 1987 το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης υπέγραψε συμφωνία επιστημονικής συνεργασίας με το Πανεπιστήμιο της Σόφιας. Σύμβουλος του τότε πρύτανη κ. Δ. Φατούρου για το θέμα αυτή ήταν ο βουλγαρομαθής καθηγητής Σλαβολογίας κ. Φ. Μαλιγκούδης που συνέβαλε και για την σύνταξη του κειμένου της συμφωνίας. Στο πλαίσιο αυτής της συμφωνίας επισκέφτηκα μαζί με τον κ. Μαλιγκούδη, την άνοιξη του 1988, το νεοσύστατο Κέντρο Σλαβοβυζαντινών Σπουδών «Ivan Dujcen» της Σόφιας, όπου γνώρισα τη Διευθύντρια του καθηγήτρια Α. Djurova, από την οποία πληροφορήθηκα ότι είχα αγνοία μου με είχαν συστήσει σε αυτήν, εκτός του κ. Μαλιγκούδη (στον οποίο, σημειωτέον, με το πρόσχημα της επιστημονικής αναρμοδιότητας, δεν επιτράπη να δει τα χειρόγραφα), και άλλοι επιστήμονες (Έλληνες και ξένοι) για επιστημονική συνεργασία, μεταξύ των οποίων και ο καθηγ. της Νομικής Σχολής του Α.Π.Θ. κ. Χαράλαμπος Παπαστάθης, ο μετέπειτα συνεργάτης. Στην πρώτη επαφή μου με τα ελληνικά χειρόγραφα του Κέντρου αναγνώρισα χειρόγραφα των συγκεκριμένων

Επιστήμονα, το εθνικό χρέος οφειλόμενη απάντηση

χρημένων μονών που αναζητούσαμε. Έκρινα σκόπιμο η επιστημονική ανακοίνωση για την επανεμφάνιση των χειρογράφων των δύο μονών να γίνει όχι με τρόπο μεμονωμένης πρωτοβουλίας, αλλά με την πραγματοποίηση ενός Διεθνούς Συνεδρίου που θα πληροφορούσε υπεύθυνα για την κατάσταση του συνόλου του υλικού. Η έναρξη της επίσημης λειτουργίας του Κέντρου (Σεπτ. 1988) συνοδεύτηκε και από μια έκθεση χειρογράφων μέσα στα οποία περιλαμβάνονταν και 63 ελληνικά από τις δύο μονές· κυκλοφόρησε μάλιστα και μικρός κατάλογος με ορισμένες φωτογραφίες τους. Το πρόγραμμα συνεργασίας δεν ήταν «στιγμιαίο»· συνεχίστηκε κατά τα έτη 1988 και 1989 και αρκετοί από τους ειδικούς γνώριζαν την εργασία στη Σόφια (στην οποία από τα τέλη του 1989 είχε πειστεί να λάβει μέρος και ο καθηγητής Β. Άτσαλος), ορισμένοι μάλιστα είχαν στα χέρια τους και τον μικρό κατάλογο της έκθεσης, έργο των βουλγάρων συναδέλφων Α. Djurova και Κρ. Slapcov, ομολόγων επιστημονικών συνεργατών μας.

Τον Νοέμβριο του 1989 έγινε στη Δράμα Επιστημονική Συνάντηση, όπου ο καθηγ. Β. Άτσαλος μίλησε για τα χειρόγραφα της Εικοσιφοίνισσας και ανακοίνωσε ότι είχε έτοιμο προς έκδοσιν βιβλίο το οποίο και δημοσιεύτηκε στις αρχές του καλοκαιριού 1990.

Τον Ιούλιο του 1990 ολοκληρώθηκε η έρευνα ολόκληρης της συλλογής των ελληνικών χειρογράφων και το προγραμματισμένο Συνέδριο έγινε στις 21-23 Αυγούστου 1990 στη Σόφια, όπου έλαβαν μέρος ειδικοί επιστήμονες από αρκετές χώρες: Ανάμεσά τους οι Έλληνες Β. Άτσαλος, Β. Κατσαρός, Ευθ. Λίτσας, Χαράλ. Παπαστάθης, Μαρία Πολίτη και Γ. Στογιόγλου.

Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1990, η ομάδα επιστημόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Β. Άτσαλος, Χ. Παπαστάθης, Β. Κατσαρός) παρέδωσε να δημοσιευτεί στον ελληνικό τύπο ένα κατατοπιστικό άρθρο για το θέμα, κοινοποιώντας σε γενικές γραμμές το αποτέλεσμα αυτής της έρευνας.

Τον Οκτώβριο του 1990, σε ειδικό σεμινάριο του Τομέα Κλασικής Φιλολογίας του Α.Π.Θ. ανακοινώθηκαν τα πορίσματα και οι στόχοι της έρευνας. Τα αποτελέσματά της ανέλαβε να δημοσιεύσει το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ύστερα από πρόταση του Τμήματος Φιλολογίας.

Μετά τη δημοσίευση του άρθρου (Το Βήμα της Κυριακής 29.9.90) ακολούθησε μια ευρύτατη ενημέρωση στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο, ώστε, πιστεύω, και ο πιο ανίδεος αναγνώστης θα πληροφορήθηκε κάτι από το συγκεκριμένο ζήτημα. Εκτός, ίσως, από έναν ειδικό-μέ «15ετή θητεία έρευνας» επί του θέματος- τον καθηγ. του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης κ. Γ.Κ. Παπάζογλου, ο οποίος, παρ' όλα όσα προηγήθηκαν, άρχισε να εμφανίζει αυτοτελή δημοσιεύματα, χωρίς να αναφέρει λέξη για όσα συνέβησαν, και με τα οποία -ούτε λίγο ούτε πολύ- προέβαλλε την άποψη ότι αυτός ήταν εκείνος που «ανακάλυψε» (θαρρείς και αυτό να είχε ιδιαίτερη σημασία) ότι τα χειρόγραφα βρίσκονταν στη Σόφια, αν και ομολογούσε ότι έμαθε από

τρίτους (τον καθηγ. κ. Δ. Γόνη συγκεκριμένα) το γεγονός, χωρίς να έχει επισκεφτεί ποτέ κανένα από τα επιστημονικά Κέντρα της Σόφιας.

Τα βιβλία αυτά ήταν: α) *Χειρόγραφα της Εικοσιφοίνισσας και του Τιμίου Προδρόμου Σερρών στο Ινστιτούτο «Ivan Dujcen» της Σόφιας, Θεσσαλονίκη 1990, β) Τα χειρόγραφα της Εικοσιφοίνισσας (κατάλογοι και καταγραφές), Αθήνα 1991.*

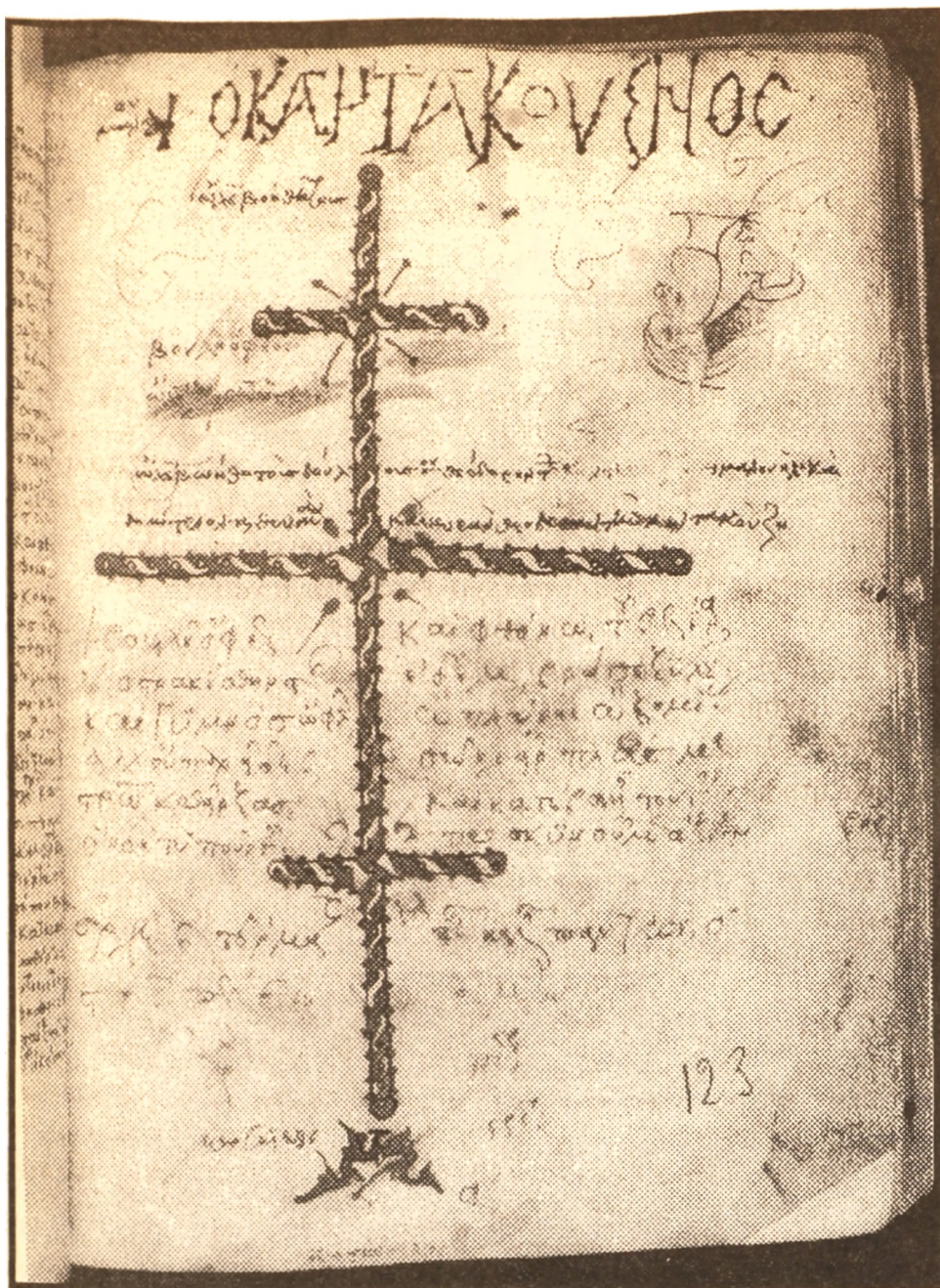
Επειδή τα βιβλία του κ. Γ.Κ. Παπάζογλου δημοσιεύτηκαν σαφώς, όπως θα δούμε, ύστερα από τη γνωστοποίηση του εντοπισμού των χειρογράφων, διατύπωσα, σε βιβλιοκριτική σημείωσή μου στο επιστημονικό περιοδικό *Ιστοριογεωγραφικά* του οποίου είμαι μέλος της συντακτικής επιτροπής (τ. 3, 1991, σ.319), ευθαρσώς τη γνώμη μου ότι τέτοιου είδους φαινόμενα αντιβαίνουν στην επιστημονική δεοντολογία. Ακόμη και επί του πιεστηρίου ο ειδικός επιστήμονας δεν πρέπει, αν γνωρίζει, να παρασιωπά στοιχεία που ενδεχομένως επιτρέπουν στους άλλους να σκεφτούν στην καλύτερη περίπτωση επιστημονική άγνοια ή, το χειρότερο, αντιεπιστημονική σκοπιμότητα.

Η αντίδραση του κ. Παπάζογλου εκδηλώθηκε αργότερα α) ως μισαλλόδοξη και ατομικής αντιλήψεως έκφραση γύρω από μείζονα ή και ελάσσονα ζητήματα επιστημονικής δεοντολογίας και ηθικής τάξεως, β) με ιδιόρρυθμες επιθέσεις και μετέωρες αστραπές εντυπωσιασμών. Την, έστω και γραπτή, διατύπωση διαφόρων υπονοουμένων, σε μια διαβάθμιση από του ελαφρού έως του σοβαροτάτου, θα μπορούσε να αντιπαρέλθει κανείς με κατανόηση, αλλά κάτι τέτοιο ίσως προβληματίζει και τον αναγνώστη του. Εξηγούμαι:

1. Στο βιβλίο του *Η βιβλιοθήκη και τα χειρόγραφα της Μονής του Τιμίου Προδρόμου Σερρών*, Κομοτηνή 1993, ο κ. Γ.Κ. Παπάζογλου θέτει για πρώτη φορά δημόσια ένα μεγάλο ζήτημα «ηθικής τάξεως». Πρόκειται για το ζήτημα της επιστημονικής συνεργασίας με τους Βουλγάρους, περιορισμένο μόνο στη συνεργασία που αφορά στα ελληνικά χειρόγραφα.

Σύμφωνα με τη γενική αρχή του επιστήμονα Γ.Κ. Παπάζογλου, η επιστημονική συνεργασία με τους Βουλγάρους είναι, grosso modo, πράξη «εθνικής μειοδοσίας»! Πρώτος, λοιπόν στο στόχαστρο ο Λίνος Πολίτης! (βλ. σελ. 70): «Υπήρξαν και Έλληνες επιστήμονες οι οποίοι, ως χθες, περιορίζοντο να επιδαφιλεύουν με (sic) ευχαριστίες τους Βουλγάρους συναδέλφους τους, όταν αυτοί τους επέτρεπαν κάποτε να μελετούν στη Σόφια κάποια από τα... κλεμμένα πολιτιστικά μας αγαθά: ο Λ. Πολίτης, λ.χ., ο κατ'εξοχήν παλαιογράφος του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης, όταν του επέτρεψαν οι Βούλγαροι να μελετήσει στη Σόφια... τα κλεμμένα ελληνικά χφφ. των μονών της Αρχαγγελιώτισσας και της Καλαμούς της Ξάνθης, δεν έκανε ποτέ και πουθενά λόγο για κλοπή των χειρογράφων και για την επιστροφή τους...» (Ολόκληρο το κείμενο κατά του Πολίτη δημοσιεύεται ως επίμετρο στο βιβλίο του κ. Γ.Κ.Π., σσ. 70-71).

Ο Λίνος Πολίτης, όπως επαναλαμβάνει προς εμπέδωσιν ο κ.Γ.Κ.Π.

Χειρόγραφο της μονής Προδρόμου Σερρών (φ. 123) που βρίσκεται τώρα στη Σόφια. Είναι χαρτώο, χρονολογείται στον 14ο αι. και περιέχει πατερικά κείμενα.

χωρίς να τον κατονομάζει στον Πρόλογο άλλου βιβλίου του (*Χειρόγραφο και Βιβλιοθήκες*, σ. θ'), ανήκε στο «Προοδευτικό» κατεστημένο... το ίδιο κατεστημένο που περιοριζόταν δουλικώς να επιδαφιλεύει με ευχαριστίες (sic) τους Βουλγάρους επιστήμονες (Dujcen, Djugona κ.ά.), όταν οι τελευταίοι τους επέτρεπαν να δουν στη Σόφια κλεμμένους ελληνικούς θησαυρούς (των μονών, λ.χ. της Αρχαγγελιώτισσας ή της Καλαμούς της Ξάνθης). Θεωρώ βάνανυση την προσβολή της μνήμης εκλεκτού ακαδημαϊκού δασκάλου κατηγορία εκ του ασφαλούς και με επίγνωση ότι ο Λίνος Πολίτης δεν μπορεί να απαντήσει. Ανεξάρτητα όμως από αυτό, θα δεχόμουν το συλλογισμό του κ. Γ.Κ.Π. αν ο ίδιος δεν φρόντιζε να ανατρέψει την αρχή του. Μια τέτοια θέση, ως ασυμβίβαστη θα περίμενε κανείς –ουχί μισαλλόδοξος– να έχει καθολική ισχύ. Να εφαρμόζεται δηλαδή και σε άλλους Έλληνες επιστήμονες που συνεργάστηκαν με τους Βουλγάρους και μάλιστα πάνω στα ίδια «κλεμμένα χειρόγραφα της Αρχαγγελιώτισσας και της Καλαμούς». Όμως αυτό δεν ισχύει για τους –ορθώς κατά τη γνώμη μου– επιστημονικά συνεργασθέντες με τους Βουλγάρους επιστήμονες με πρωτοβουλία του καθηγ. **Π.Κ. Χρήστου**, προς τους οποίους αντιθέτως ο κ. Παπάζογλου εκφράζεται με βαθύ σεβασμό (ό.π. πρβλ. *Η βιβλιοθήκη*, σ. 65 σημ. 187).

Προσπάθεια δημιουργίας «προοδευτικού» και «συντηρητικού» κατεστημένου; Λάθος! Τυχαίνει να γνωρίζουν και άλλοι τη θέση του μακαρίτη πια καθηγ. Π.Κ. Χρήστου επί του συγκεκριμένου θέματος της επιστημονικής συνεργασίας με τους Βουλγάρους, ώστε μόνο στην ελαστικότητα των ηθικών κανόνων που θέτει ή υπερασπίζεται ο κ. Γ.Κ. Παπάζογλου βολεύεται η αντινομία. Συνεπώς κάθε κριτική που

επικαλείται «εθνικούς λόγους» και άλλα παρόμοια ηχηρά τεχνάσματα του Γ.Κ. Παπάζογλου συμφωνούν μόνο με την ασυγχρόνιστη λογική των γραφομένων του. Από πού αντλεί το δικαίωμα να παριστάνει τον τιμητή;

2. Μετά το θέμα της «εθνικής διαπαιδαγώγησης» ο κ. Γ.Κ. Παπάζογλου πραγματεύεται το ζήτημα της «επιστημονικής δεοντολογίας» όπου με παρόμοια αντίνομη λογική επιχειρεί να στήσει την αποδεικτική επιχειρηματολογία του κατά πως βολεύει τον ίδιο. Στο βιβλίο *Το χειρόγραφο και Βιβλιοθήκες* προσθέτει *επίμετρο*, με το οποίο νομίζει ότι προσφέρει στους αναγνώστες όλη την «αλήθεια για τα εκδοθέντα χειρόγραφα της Εικοσιφοίνισσης», περιφέροντας ένα λίβελλο εντίον μου και εμμέσως εναντίον του ομότ. καθηγ. Β. Άτσαλου (ό.π. 33-47).

Το επίπεδο γλωσσικής έκφρασης που στοχεύει στον κρυφό, συγλυμμένο ή απροκάλυπτο ειρωνικό εντυπωσιασμό θα τον αφήσω ασυμπίπαστο, καθώς και τις νουθεσίες του «φιλόλογου» κ. Γ.Κ. Παπάζογλου (από τον οποίο οι ομότεχνοι θα απαιτούσαν να σέβεται τουλάχιστον τα ελληνικά και την ορθογραφία: ένα παράδειγμα –«*λαγός την πέεσε <sic> κακό της κεφαλής του*»– χρησιμοποιείται δις και αποκλείει την επίκληση δαιμόνων...)

Στο λίβελλο όμως αυτόν ο κ. Γ.Κ. Παπάζογλου υπερασπίζεται ματα «επιστημονικής προτεραιότητας», θίγει θέματα «επιστημονικής εντιμότητας», με την πεποίθηση ότι η γραφή του λειτουργεί καταλυτικά. Εκκινώντας από την αρχή ότι ο ίδιος δημοσίευσε μεταξύ των ετών 1982-1987 δύο εργασίες για τα χειρόγραφα της Εικοσιφοίνισσης προβάλλει εντέχνως την άποψη ότι αυτός και μόνο ήταν ο «μόνος μόνιος» να διαπραγματεύεται εφ' όρου ζωής το θέμα των χειρογράφων. Η προτεραιότητα συνεπώς στους προ αυτού μελετητές Λ. Πατρη, Α. Guillou, Α.Γ. Gemert, Φρ. Halkin, J.M. Olivier, Ι. Sevcenko, Γλαβίνα δεν ισχύει. Και μετά την εμφάνιση του κ. Γ.Κ. Παπάζογλου στο προσκήνιο όλοι οι επιστήμονες όφειλαν να πάρουν άδεια από τον κ. Γ.Κ.Π. ν' ασχοληθούν με το θέμα. Ακόμη και ο μαθητής, συνεργάτης, διάδοχος του Λίνου Πολίτη, και καταγόμενος από τη Δράμα ο καθηγ. Β. Άτσαλος, ο οποίος παρέβλεψε το γεγονός ότι ο κ. Γ.Κ. Παπάζογλου σε δακτυλόγραφη, ανέκδοτη, λειψή, περιορισμένη σε αντίγραφα και σε «απόσυρση» εργασία του από την άνοιξη του 1989 είχε «προτεραιότητα» στο θέμα «χειρόγραφα της Εικοσιφοίνισσης».

Αναζήτησα και βρήκα το δακτυλόγραφο κείμενο του Γ.Κ.Π., μελώντας το παράλληλα και με το βιβλίο του Β. Άτσαλου, αλλά προτιμάς με την έντυπη μορφή του δικού του. Και δεν τολμώ να ρωτήσω ο συγγραφέας θα είχε το θάρρος να αντιβάλει το κείμενό του με το μοσιευμένο αργότερα βιβλίο του, γιατί θα μου απαντήσει «αποστομικά» ότι έχει δικαίωμα να μεταβάλει τις απόψεις του. Γνωρίζω 1 πραγματικούς και δεν αποδέχομαι τους λόγους «ευθιξίας» που επιλείται ο κ. Γ.Κ.Π. οι οποίοι τάχα τον ανάγκασαν να μην παραστεί Νοέμβριο του 1989 στο Συνέδριο της Δράμας. Πάντως η οποιαδήποτε «ευθιξία» απαιτούσε το αντίθετο: την παρουσία του. Αλλά και να αναρωτιέμαι: Γιατί τόση «ευθιξία» με τη φράση «ποιος λοιπόν έπρεπε να γνωρίζει ποιον; ο Άτσαλος... ή ο Παπάζογλου» όταν ο Γ.Κ.Π. υπερασπίζεται την ελεύθερη επιστημονική δραστηριότητα σύμφωνα με τη θέση του αυτή δεν χρειάζεται «να ζητά... <κάποιος> την άδεια για το πότε βολεύει στον... <άλλο> να εκδώσει τις εργασίες του» (ό.π. σ. 38); Έπρεπε λοιπόν ο Β. Άτσαλος να περιμένει αργότερα το 1991 που «βόλευε» τον Γ.Κ.Π. να εκδώσει το βιβλίο του;

Η αγωνία όμως του κ. Γ.Κ.Π. δεν στρέφεται και μόνο στην «προτεραιότητά» του που ανετράπη από το γεγονός της έκδοσης (έναν

πληρο χρόνο νωρίτερα από τη δική του) του βιβλίου του Β. Άτσαλου. Στη σύγχυσή του ανάμεσα στη «συντηρητική» ευθυξία και τη «φιλελεύθερη» άποψή του για την προτεραιότητα ενδιαφέρεται, περισσότερο απ' ό,τι φαίνεται, για τη χρονική αλληλουχία των γεγονότων. Αυτό διαπιστώνεται με τον ασαφή χρόνο έκδοσης του βιβλίου του «Χειρόγραφα...στο ερευνητικό Κέντρο Ivan Dujcen της Σόφιας». Εδώ αγωνίζεται απεγνωσμένα για να μεταφέρει τα όρια της δημοσίευσης προς την άνοιξη του 1990 («το τι θα έγραφα εγώ, αν δεν δημοσίευα την ως άνω εργασία μου την άνοιξη του 1990», ό.π. σ.38). Νοιάζεται ο κ. Γ.Κ.Π για κάποια άλλη προτεραιότητα, «πρώτης προτεραιότητας»: Να μας επιβάλει δηλαδή την άποψη ότι η «ανακάλυψη» των χειρογράφων στη Σόφια ήταν υπόθεση που προηγήθηκε ως γεγονός από το Συνέδριο του 1990 στη Σόφια και την οφείλουμε στον ίδιο. Δεν θα είχα αντίρρηση να δεχθώ ότι ο κ. Γ.Κ. Παπάζογλου έμαθε από τρίτους το γεγονός του εντοπισμού των χειρογράφων πολύ πριν από το καλοκαίρι του 1990. Εάν όμως το γνώριζε τον Νοέμβριο του 1989 θα έσπευδε να το ανακοινώσει στο Συνέδριο της Δράμας και για να εκτονώσει την «ευθυξία» του και για να του αναγνωριστεί χωρίς αμφισβητήσεις η «προτεραιότητα» έναντι του Β. Άτσαλου, που ως εκείνη τη στιγμή το αγνοούσε. Θα γνώριζε τότε καλύτερα τον επιστημονικό χωροχρόνο και δεν θα μου καταλόγιζε ευθύνες γιατί δεν ενημέρωνα (1991-1992) βιβλιογραφικά τον συνεργάτη μου καθηγ. Β. Άτσαλο για ό,τι εκείνος έγραφε εν έτει 1989. Όμως και τη βιβλιογραφική ενημέρωσή μου την αρείλω, κατά τον ίδιο, στην από 17 Δεκ. 1991 επιστολή του προς τον πρότανη του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης! Εκεί παραριθμούνται όλα τα ως τότε δημοσιεύματα του κ. Γ.Κ.Π. Και για να σπρώξει ουκ ολίγες σελίδες του λιβέλλου του στο παράπτωμα ηθικής πενιμότητάς μου, ότι πήρα τη βιβλιογραφία από την εν λόγω επιστολή τεκμηριώνει την πονηρή διαπίστωσή του, βασισμένος σε μια φράση («κατά παράβαση της επιστημονικής πρακτικής», που είχα χρησιμοποιήσει) και που διασταυρώνεται τάχα με το κείμενο της επιστολής. Θα αρκούσε να πω ότι τη συγκεκριμένη φράση α) την ανέγνωσα στο βιβλίο του (σ. 24) και β) ότι η χωρίς υπόσταση κατηγορία μπορούσε να αναιρεθεί από μια απλή μαρτυρία του τότε πρότανη κ. Αντ. Τρακατέλ-η για το αν έλαβα ή όχι γνώση εκείνης της επιστολής, για να αντιληφθεί και ο ίδιος την ευθύνη αυτής της κυκλοφορίας. Αλλά τον κ. Γ.Κ.Π δεν τον απασχολούν τέτοια ζητήματα. Τον ενδιαφέρει περισσότερο να δείξει ότι η έκδοση του βιβλίου του ως γεγονός «προηγείται».

Μολαταύτα θα με άφηναν αδιάφορο και οι αντιλήψεις του για τις «εθνικές» απόψεις του –που είναι ελεύθερος να τις διατυπώνει, χωρίς όμως να σπιλώνει τους άλλους– και οι «προτεραιότητες» και οι «ανακαλύψεις» και οι επιστημονικές επιδόσεις του, αν η έρευνα για την αποκατάσταση της αλήθειας δεν ενδιέφερε και τον ίδιο. Τουλάχιστον πως διακηρύσσεται στην πρώτη σελίδα του λιβέλλου του. Στην ιδιωτική του λοιπόν έκδοση, αναμφίβολα και μόνο από τον ίδιο, δηλώνει: «Δ/ση: Γεώργιος Κ. Παπάζογλου, αν. καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης...»! Αισθάνομαι την ανάγκη να ρωτήσω: Υπάρχει ή όχι terminus post και ante quem για τη χρονολογική προσέγγιση της έκδοσης του βιβλίου του –για να βεβαιωθεί το υστερόχρονο– δοθέντος ότι ο συγγραφέας ονομάζεται «αν. καθηγητής» με το ΦΕΚ 87/14 Ιουνίου 1991; Επομένως ποιος ο λόγος αυτού του «κόσμου των συγχύσε-

τα. Τα επιστημονικά δηλαδή θέματα με τις «εθνικού τύπου» εξάρσεις του. Έτσι, ενώ π.χ. «ούτε θέλει να γνωρίσει τα χφφ. όσο βρίσκονται στη Βουλγαρία –γι' αυτόν είναι τιμή– κι αν δεν το καταλαβαίνει ο Κατσαρός και οι λοιποί Θεσσαλονικείς και συνεργάζονται με τους Βουλγάρους... είναι αληθώς πρόβλημά τους» (ό.π. σ. 36), εντούτοις επιθυμεί σφόδρα να θεωρείται –το ξαναλέω– ότι βρήκε αυτός τα χειρόγραφα στο Κέντρο Dujcen, χρησιμοποιώντας μια φωτοτυπία ενός καταλόγου που περιείχε μόνο το 1/7 του συνόλου από το χέρι ενδιαμέσου αγαπητού συναδέλφου. Αλλά τον πρόλαβαν άλλοι που έχουν επιδοθεί τώρα «ντε και καλά» (ό.π. σ. 32, σημ. 3) σ' έναν αγώνα να του αφαιρέσουν τη «δόξα» αυτού που δεν είδε ποτέ τα χειρόγραφα και ούτε αισθάνεται την ανάγκη, ως επιστήμων παλαιογράφος, ποτέ να τα δει για λόγους «εθνικούς»

Το χρέος λοιπόν του επιστήμονα ο κ. Γ.Κ.Π. το αντιλαμβάνεται όχι ως αναζήτηση της ακρίβειας και της αλήθειας των πραγμάτων, αλλά ως υπόθεση ατομική. Ποσώς υπολογίζει τη Σολωμική έκφραση «το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικό ό,τι είναι αληθινό» που εναρμονίζει και τη στάση απέναντι στο επιστημονικό χρέος αναμφίβολα με χαρακτήρα καθολικής –κι όχι ατομικής– επιβολής, και τη στάση απέναντι στην ιστορική αλήθεια, στάση απέναντι στ' αληθινά ιδεώδη του εθνικού μας πολιτισμού· και για τα δύο η χώρα μας δεν έχει τίποτα να φοβηθεί.

Η θέση μου απέναντι στο πρόβλημα των συγκεκριμένων χειρογράφων έχει με ευθύτητα διατυπωθεί πολλές φορές κι έχει οριοθετηθεί η αρμοδιότητά μου ως επιστήμονα και η αναρμοδιότητά μου ως διπλωμάτη για να λύσω το θέμα. Θα αναγνώριζα στον κ. Γ.Κ.Π., πιθανώς και σε άλλους, ικανότητες και αρμοδιότητες εκεί που αισθάνομαι αναρμόδιος. Είναι επίσης αναφαίρετο δικαίωμά του με κραυγές και φραστικά πυροτεχνήματα να εκφράζει, ως εκ της αποκαλυπτικής θέσεώς του, την αγανάκτησή του για την «εγκληματική» μας συνεργασία με τους Βουλγάρους συναδέλφους, αν και γνωρίζουμε πολύ καλά, νομίζω, με ποιον αντίνομο τρόπο σέβεται και εφαρμόζει ο ίδιος αυτές τις αρχές του.

Εκείνο όμως που δεν είναι δικαίωμά του είναι το αχαρακτήριστο τελικό υπονοούμενό του με το οποίο προσπαθεί να αφήσει μετέωρη την εντύπωση με την ιδιόρρυθμη και υποκριτική γραφή του: «Έχω στα χέρια μου», καταλήγει, (ό.π. σ. 47) «επιστολές, αναφορές κ.λπ. διαφόρων (και της Djurova) σχετικές με το θέμα των χειρογράφων της Εικοσιφοινίσσης, τις οποίες προς το παρόν, διασφαλίζοντας το εθνικό συμφέρον, δεν δίνω στη δημοσιότητα –ελπίζοντας όμως πως δεν θα ξαναπροκληθώ». Τα διαθέσιμα λοιπόν στοιχεία του, αν ξαναπροκληθεί, θα μας <με> συντρίψουν (!), υποβάλλοντας στον αναγνώστη του υπόνοιες ότι εμείς προχωρήσαμε τουλάχιστον σε... «εθνοπροδοτικές μυστικές συμφωνίες». Η σημερινή μου απάντηση δεν αφήνει περιθώρια για περιστροφές. Ας δημοσιεύσει λοιπόν τα στοιχεία του ο κ. Γ.Κ.Π. κι ας αφήσει στην άκρη τα φραστικά του πυροτεχνήματα, προπαντός αν προέρχονται ή συνδέονται με το πρόσωπό μου, για να τα γνωρίσω κι εγώ. Αλλά και για να γνωρίσουν όλοι τα επισημόμενα, ενοχοποιητικά και φοβερά ντοκουμέντα του. Κατά τα άλλα είναι υπόθεση της συνείδησης του καθένα μας για το πώς αντιλαμβάνεται και το εθνικό και το ανθρώπινο και το επιστημονικό του χρέος.

Ο Βασίλης Κατσαρός είναι αναπληρωτής καθηγητής στο τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

3. Ο κ. Γ.Κ.Π. όμως δεν φαίνεται να ενδιαφέρεται για την καθαρότητα του προφορικού και του γραπτού λόγου του. Αρκείται στη δημιουργία εντυπώσεων. Με την τοποθέτηση των ζητημάτων σε πολυποί-λλες ατραπούς συνδέει τις δήθεν «ευθυξίες» του με άλλα προβλήμα-

Έκθεση φωτογραφίας στο τραίνο

του Γιάννη Κωσταρή

Από τις 6 έως τις 20 Μαΐου έγινε κινητή έκθεση φωτογραφίας στο πρωινό τρένο για Θεσσαλονίκη, από ομάδα σπουδαστών του Τμήματος Φωτογραφίας του ΤΕΙ Αθήνας.

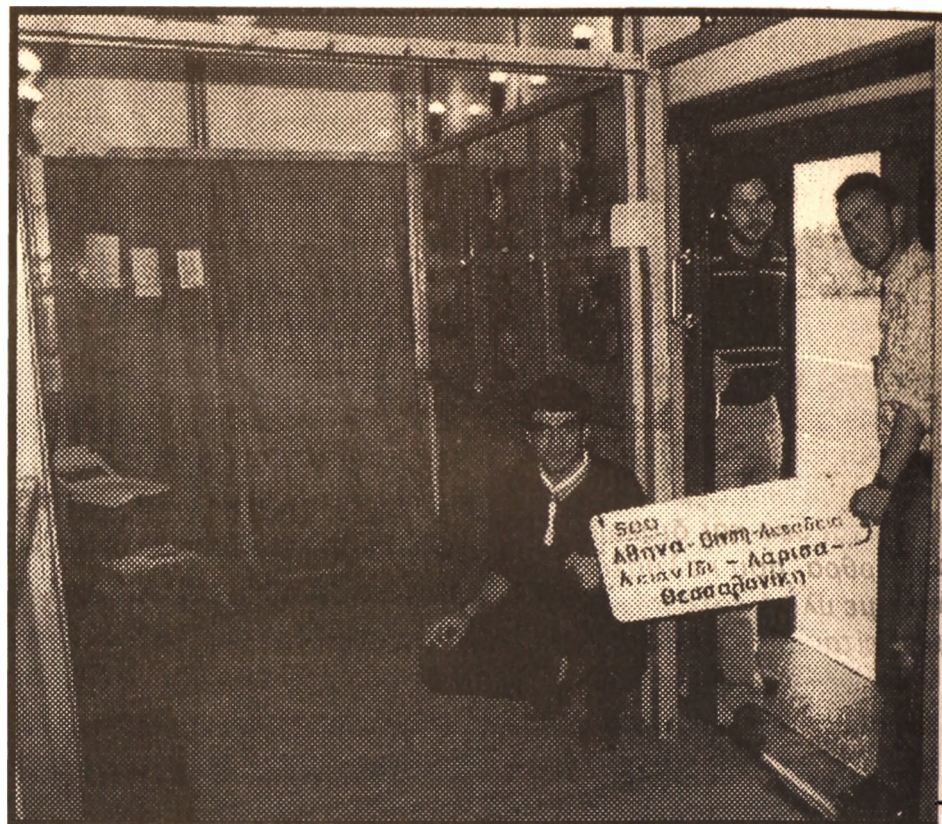
Από τη μικρή μας εμπειρία, ταξιδεύοντας 2 εβδομάδες στην πρωινή γραμμή Αθήνα - Θεσσαλονίκη (της κανονικής γραμμής - όχι intercity), η πρώτη ευχάριστη διαπίστωση ήταν ότι τα τραίνα δεν έχουν καθυστερήσεις. Αργότερα όμως μάθαμε ότι δεν οφείλεται τόσο στη συνέπεια του ΟΣΕ όσο στο κυβερνητικό εμπάργκο στους βόρειους γείτονές μας· ελάχιστα εμπορικά βαγόνια φεύγουν για το εξωτερικό, επομένως οι γραμμές έχουν μικρή κίνηση. Άλλη σημαντική διαπίστωση ήταν ότι σ' αυτά τα τραίνα ταξιδεύουν κυρίως αγρότες, συνταξιούχοι, εργάτες, τόσο άνδρες όσο και γυναίκες, που μένουν στην περιφέρεια και πηγαίνουν στην Αθήνα ή τη Θεσσαλονίκη για δουλειές, για λόγους υγείας, για να δουν τα παιδιά τους κ.λπ. Τα Σαββατοκύριακα υπάρχουν και λίγοι φοιτητές, οι πιο πολλοί μετακινούνται με τα intercity, τα απλά τραίνα σπάνια είναι γεμάτα.

Ξεκινώντας λοιπόν το πρώτο δρομολόγιο με την έκθεση, έπρεπε να βρούμε τρόπους που θα έφερναν τους επιβάτες στο χώρο της έκθεσης. Αποτελεσματικότερες αποδείχθηκαν οι ανακοινώσεις από τα μεγάφωνα. Σιγά σιγά και όσο ξυπνούσαν οι επιβάτες από τον πρωινό τους ύπνο, επισκέπτονταν την έκθεση.

Η πρώτη αντίδραση ήταν η αμηχανία τους μπροστά στις φωτογραφίες, εξάλλου πολλοί λίγοι είχαν επισκεφτεί γκαλερί ή έκθεση φωτογραφίας. Κάποιοι τις έβλεπαν πολύ γρήγορα ή αδιάφορα, χωρίς προφανώς να πάρουν κάτι από τις εικόνες. Οι περισσότεροι πάντως στέκονταν λίγα λεπτά και μετά ζητούσαν να τους εξηγήσουμε κάποιες εικόνες που δεν καταλάβαιναν, και στη συνέχεια διαπίστωναν ότι αν ασχοληθείς πολύ μ' αυτά που σου αρέσουν, θα πετύχεις όμορφα αποτελέσματα. Κάποιοι διάβαζαν και το κείμενο που εξηγούσε το σκεπτικό της έκθεσης, άλλοι μας έδιναν συγχαρητήρια και άλλοι μας έλεγαν «μπράβο παιδιά, σαν ζωγραφική είναι!»

Αρκετοί ερασιτέχνες φωτογράφοι ήθελαν να τους εξηγήσουμε τεχνικές φωτογράφισης, και λίγοι, που ήξεραν από ιστορία τέχνης, ζωγραφική και φωτογραφία, μας έκαναν κριτική καλοπροαίρετη και χρήσιμη. Πάντως, σε όλους άρεσε η ιδέα της έκθεσης που ταξιδεύει. Ήταν κάτι που δεν είχαν ξαναδεί και σίγουρα δεν φαντάζονταν ότι ένα συνηθισμένο και μονότονο για τους περισσότερους ταξίδι μπορούσε να κρύβει μια τέτοια μικρή έκπληξη. Φυσικά το πρωτότυπο της ιδέας δεν αρκεί για να κάνει και την έκθεση αξιόλογη.

Μας απασχόλησε πολύ το θέμα και το είδος των φωτογραφιών που θα χρησιμοποιούσαμε. Έπρεπε να μπορούν να κινήσουν το ενδιαφέρον των επιβατών, χωρίς όμως να γίνονται εντελώς επεξηγηματικές. Να προκαλούν ευχάριστη έκπληξη και απορία στο θεατή τους, σαν ένα μικρό αντιστάθμισμα στην καθημερινή σαχλαμάρα των περιοδικών και των εφημερίδων, στις ιλουστρασιόν

γκόμενες των διαφημίσεων, στις στερεότυπες εικόνες της τηλεόρασης και στην ατσαλάκωτη ομορφιά των καρποστάλ.

Αποφασίσαμε, λοιπόν, οι φωτογραφίες να έχουν σχέση με τα μγάλα ή μικρά ταξίδια μας και τους τόπους όπου ζούμε καθημερινά. Έτσι, οι φωτογραφίες μιλούν για τους δρόμους της γειτονίας μας, γι' αυτά που βλέπουμε ή δε βλέπουμε απ' το σπίτι μας μέχρι την πλατεία, ή τη στάση του λεωφορείου, τις μικρές λεπτομέρειες που κάνουν ένα τόπο ξεχωριστό και όμορφο, την ελευθερία της φύσης, αποφεύγοντας όσο είναι δυνατό, το προφανές και το γραφικό. Οι φωτογραφίες δηλαδή ξαναβλέπουν τους τόπους που ζούμε, προσπαθώντας να μας ευαισθητοποιήσουν ότι αυτή η χώρα είναι ακόμα όμορφη και διαφορετική, ένα ανοιχτό πεδίο παρατηρήσεων, λαπλά ερμηνεύσιμο και ακαθόριστο, στο οποίο ο καθένας μπορεί να ζει τη δική του μυθοπλασία. Βάλαμε στοίχημα να δείξουμε αυτά που φτιάχνουμε σε ανθρώπους που δεν θα τα έβλεπαν ποτέ.

Θα συνεχίσουμε, αφενός στήνοντας καλύτερα την έκθεση στο τραίνο σε ένα χρόνο πάλι και αφετέρου με άλλες εναλλακτικές μορφές παρέμβασης στα καλλιτεχνικά δρώμενα της μικρής μ χώρας. Κάθε καλοπροαίρετη βοήθεια και συνεργασία, δεκτή. Στην έκθεση συμμετέχουν: Γιώργος Δημητρίου, Βαγγέλης Ζαβός, Κατερίνα Καμπίτη, Χριστίνα Κατσάρα, Παυλίνα Κυρατζή, Γιάννης Κωσταρής, Γιάννης Λαζάρου, Μπάμπης Μοδιάτι, Αλεξάνδρα Μόσχοβη, Αλέξανδρος Μπελτές, Βαγγέλης Νικολάου, Αποστόλης Ντόμαλης, Άρης Παύλος, Αντώνης Πέτρος, Αντώνης Σιάνας, Ηλίας Στρούλιας, Αντώνης Χανιώτης, Θοδωρής Χουρμουζιάδης.

Ευχαριστούμε το δάσκαλό μας στα ΤΕΙ Νίκο Παναγιωτόπου για τις φοβερές ιδέες και την αυστηρή κριτική.

Γιάννης Κωσταρής / Φωτογραφική Ομάδα Νέα Σελήνη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥ
ΕΡΓΟ

Ο κόσμος του κιτς, η κακογουστιά χωρίς μέτρο, όπως εντοπίζεται στο περιβάλλον μας, σήμερα. Αυτή είναι η περιήγηση, που πραγματοποιείται με αυτό το βιβλίο: περιήγηση στο νεοελληνικό χώρο, τις διανθρώπινες σχέσεις, τις νοοτροπίες, τη γλώσσα και ουσιαστικά το ύφος και το ήθος της ζωής μας.

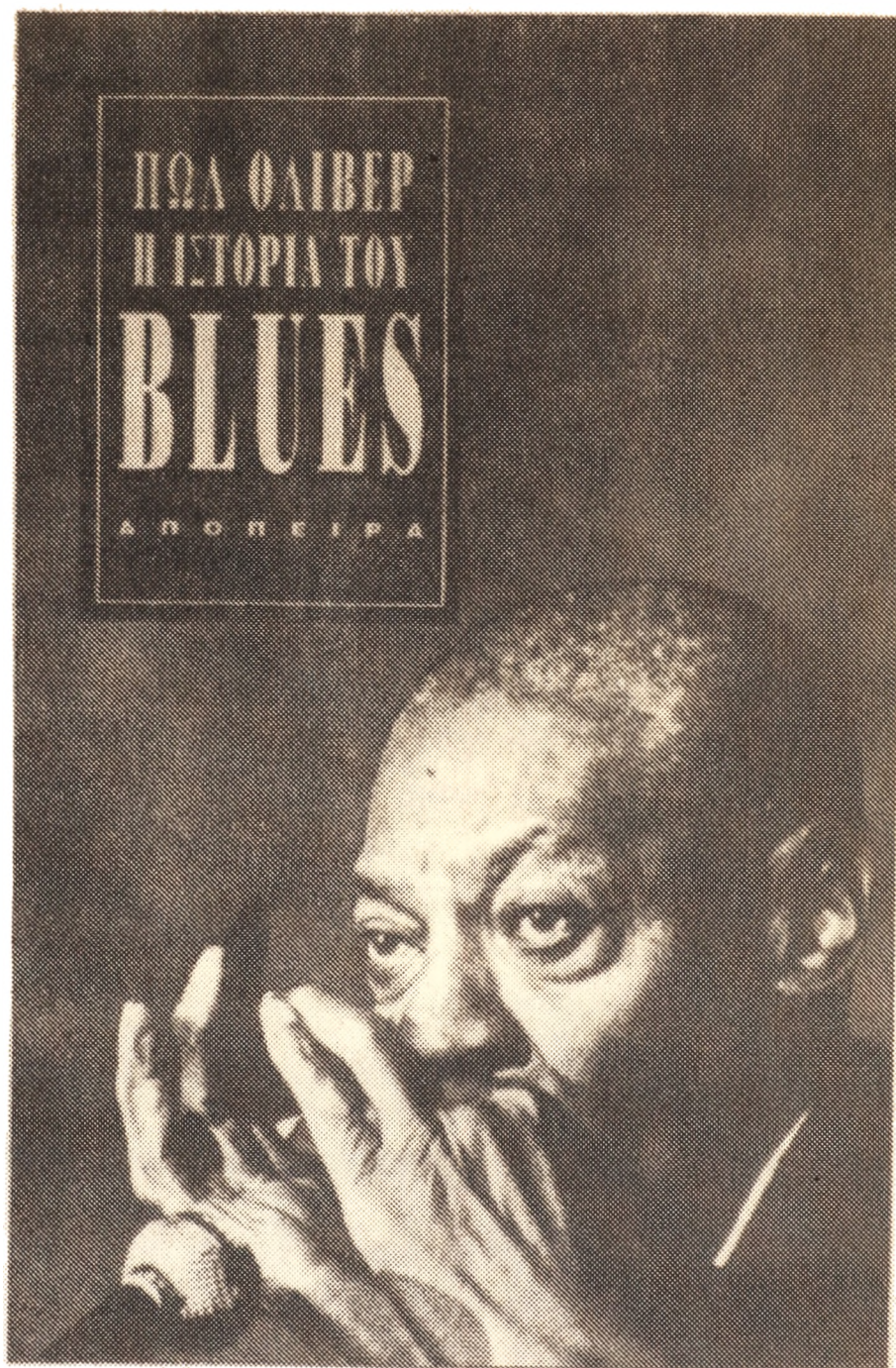
Μέσα από χίλια και πλέον φωτογραφικά παραδείγματα, το κιτς καταγγέλλεται όσο και διακωμωδείται.

Με άρθρα, που καλύπτουν ένα μεγάλο αριθμό υποθεμάτων, με υλικό καταταγμένο σε ενότητες, έτσι που να συγκροτείται μια σφαιρική θεώρηση του φαινομένου.

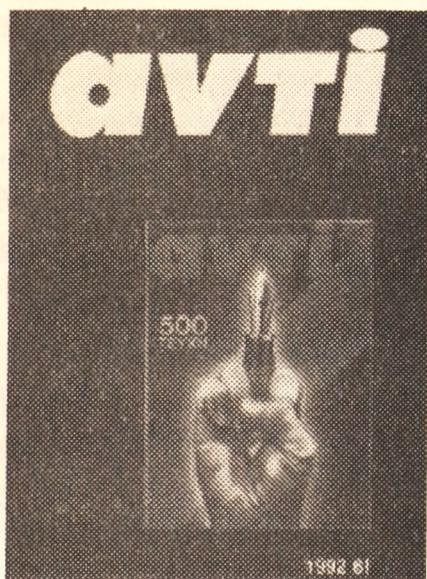

ε κ κ λ ο φ ο ρ ε ί

το απόλυτο βιβλίο για τα blues

ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

Ετοιμάστηκαν και διατίθενται στα γραφεία του περιοδικού οι τόμοι ΛΣΤ' και ΛΖ' (Α' και Β' εξάμηνο του 1992) του ΑΝΤΙ. Οι τόμοι αντιστοιχούν στα τεύχη από 484 έως και 497 (ΛΣΤ') και από 498 έως και 511 (ΛΖ').

Οι τόμοι του ΑΝΤΙ είναι το συμπυκνωμένο, πολύτιμο χρονικό της πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής μας ζωής. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε και παλιότερους τόμους.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΠΕΪΡΑ

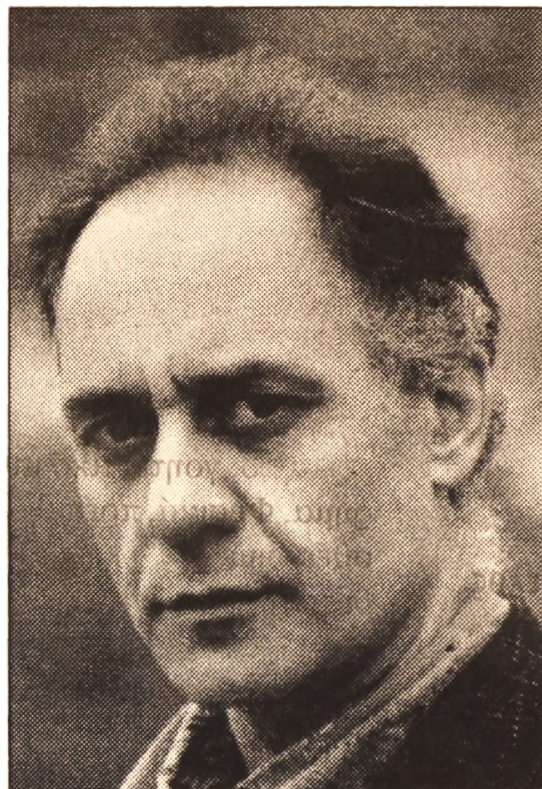
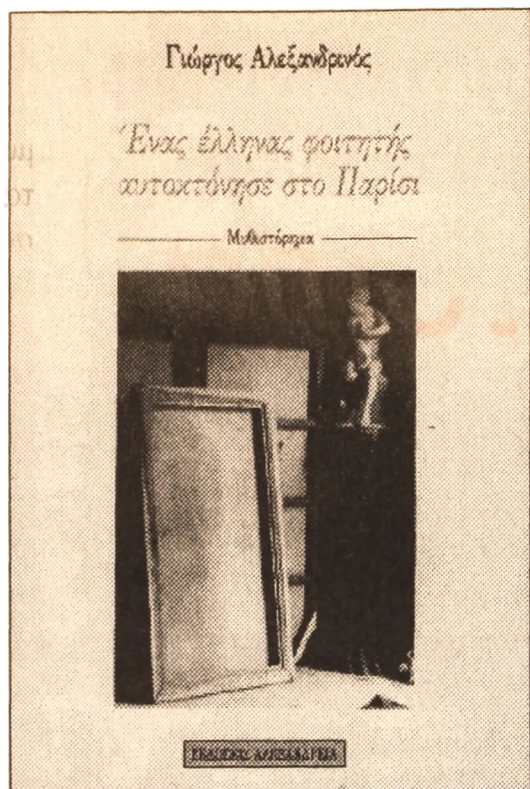

Νεοαγίου 18-20, Αθήνα, τηλ. 6450519

Μόλις κυκλοφόρησε

ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΥ

Ένας έλληνας φοιτητής αυτοκτόνησε στο Παρίσι

Φωτογραφία: Albert Russo

«Το πτώμα αυτού του έλληνα φοιτητή, που αυτοκτόνησε στο Παρίσι, εγώ δεν το είδα. Τον ίδιο, όσο ζούσε, δεν τον γνώρισα. Μου δείξαν τα χαρτιά του. Αλλά πόσο μπορούν να μιλήσουν τα χαρτιά για τον κάτοχό τους; Τι μπορούν να πουν για κάποιον που τα κουβαλούσε στην τσέπη του;

Και η φωτογραφία μιας αστυνομικής ταυτότητας κατά πόσο μπορεί να είναι αντιπροσωπευτική της φυσιογνωμίας του αναφερομένου; Πάντα οι φωτογραφίες αυτές διατηρούν μια στιγμή νεότητας, που έχει περάσει ανεπιστρεπτί για όλους μας.»

Επίσης κυκλοφορούν

Γιώργου Φραγκούλη
Το οβάλ πρόσωπο

Νικόλα Σεβαστάκη
Βέβηλες σκέψεις

Δάφνης Αλεξάνδρου
Αντίο Αλεξάνδρεια

Καλλιόπης Καλογεράκη-Λότση
Το ελάχιστο της πατρίδας

Γιώργου Ζαρκαδάκη
Τα μυστικά των χωρών χωρίς

και τρία βιβλία της Λιλής Ζωγράφου:

Η αγάπη άργησε μια μέρα • Επάγγελμα: Πόρνη • Νύχτωσε αγάπη μου είναι χθες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Σόλωνος 133 • 106 77 Αθήνα • Τηλ.: 38.06.305 • Fax: 38.38.173

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Ταξίδι στην Ουτοπία

Μπάρρυ Άνσγουορθ,
Ιερή Πείνα.

Μτφρ.: Γιάννης Σκαρπέλος.
Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1994.

Η παγκόσμια λογοτεχνία δεν έχει στο ενεργητικό της αρκετά θαλασσινά μυθιστορήματα, δηλαδή έργα όπου η δράση των ηρώων εκτυλίσσεται πάνω σ' ένα καράβι το οποίο δεν είναι πολεμικό. Ίσως αυτό να συμβαίνει επειδή απαιτούνται κάποιες ειδικές γνώσεις, εκτός από το ταλέντο για το γράψιμο ενός τέτοιου έργου, ώστε να έχει πειστικότητα η σκιαγράφηση των χαρακτήρων και αληθοφάνεια η πλοκή του.

Κάποια ιερά τέρατα της παγκόσμιας λογοτεχνίας έγραψαν διαχρονικά μυθιστορήματα-σταθμούς, επειδή οι ίδιοι υπήρξαν για μικρό ή μεγάλο διάστημα ναυτικοί. Σ' αυτά μπορούμε να κατατάξουμε (χωρίς σειρά αξιολόγησης) το *Μόμπυ Ντικ* του Χέρμαν Μέλβιλ, τον *Θαλασσόλυκο* του Τζακ Λόντον, την *Αφήγηση του Άρθουρ Γκόρντον Πυμ* του Έντγκαρ Άλαν Πόε, το *Πλοίο των νεκρών* του Μπ. Τρέιβεν, κι ίσως το πρωτόλειο *Ουλτραμαρίν* του Μάλκολμ Λόουρι. Η Ελλάδα, μια κατεξοχήν ναυτική χώρα, σ' αυτά έχει να αντιπαραθέσει μόνο τη *Βάρδια* του Νίκου Καββαδία, ένα

ιδιότυπο, γοητευτικό μυθιστόρημα. Φυσικά, πρέπει να προσθέσουμε και τα ναυτικά μυθιστορήματα του Τζόζεφ Κόνραντ: Την *Τρέλα του Αλμάγιερ*, τον *Τυφώνα*, τον *Νέγρο του "Νάρκισσου"* και κυρίως την *Καρδιά του σκοταδιού*, απ' όπου ο Τ.Σ. Έλιοτ εμπνεύστηκε την *Έρημη Χώρα* του, κι ο Φ.Φ. Κόπολα την ταινία του *Αποκάλυψη* τώρα.

Από αυτό το συγκεκριμένο βιβλίο του Κόνραντ, με ήρωα τον τυχοδιώκτη Κουρτζ, εμπνεύστηκε το μυθιστόρημα-ποταμό *Ιερή Πείνα* (*Sacred Hunger*, βραβείο Μπούκερ 1992) ο Μπάρρυ Άνσγουορθ. Ο άγγλος συγγραφέας που γεννήθηκε το 1930 σ' ένα χωριό του Ντάραμ, σπούδασε στο Μάντσεστερ, εργάστηκε στην Αθήνα και την Κωνσταντινούπολη και σήμερα ζει στη Φινλανδία, προφανώς δεν υπήρξε ναυτικός όπως ο μέντοράς του. Το από 634 σελίδες βιβλίο του προσφέρεται για πολλαπλές αναγνώσεις, πρωτίστως όμως είναι μια ναυτική περιπέτεια με ήρωες το πλήρωμα του πλοίου «Έμπορος του Λίβερπουλ». Πρόκειται για ένα δουλεμπόρικο που αποπλέει από το Λίβερπουλ το 1752, με σκοπό να φορτώσει μαύρους σκλάβους από τις ανατολικές ακτές της Αφρικής και να τους μεταφέ-

ρει στη Φλώριδα.

Το δουλεμπόριο άνθισε κατά την περίοδο 1715-1815, τότε που η Αμερική βρισκόταν σε ανάπτυξη και χρειαζόταν εργατικά χέρια. Οι διαιρέσεις της Αφρικής και οι ατέλειωτοι πόλεμοι ανάμεσα τις διάφορες φυλές των νέγρων διευκόλυναν το εμπόριο των δούλων, το οποίο ήταν συνδεδεμένο με τα έθιμα της ηπείρου και εθεωρείτο συνηθισμένο φαινόμενο. Οι δούλοι προέρχονταν από αιχμαλώτους πολέμου, απαγωγές, πωλήσεις παιδιών από γονείς και υπηκόων από φυλάρχους. Στο δουλεμπόριο εκτός από την Αγγλία, επιδίδονταν η Γαλλία και η Ισπανία.

Τα ειδικά πλοία που κατασκευάζονταν για τη μεταφορά δούλων έπρεπε να είναι 100-300 τόνων, ν' αναπτύσσουν μεγάλη ταχύτητα και να διαθέτουν αμπάρια για διπλή χρήση (δούλοι και εμπορεύματα). Η διάρκεια του κυκλικού ταξιδιού Αγγλία-Αφρική-Αμερική-Αγγλία εξαρτιόταν από τους ανέμους και το χρόνο που χρειαζόταν για τη φόρτωση. Κατά μέσον όρο ένα τέτοιο ταξίδι διαρκούσε 16 μήνες. Το επιτελείο ενός δουλεμπόρικού (ιστιοφόρου) περιελάμβανε, εκτός του καπετάνιου, έναν ή δύο δευτέρους καπετάνιους κι έναν γιατρό,

«Υπήρξα; Και με ποια μορφή; Σκορπίσαν τα χαρακτηριστικά μου στους καθρέφτες. Η έκτασή μου τώρα αδιάγνωστη και το βάθος ακόμα μεγαλώνει. Υπήρξα; Σαν ενότητα; Μονάχα σαν φορέας; Μπορεί και να 'μουν από πάντα η σκέψη κάποιου, μισοτελειωμένη. Η μοίρα μου άγραφη πάλι, με μόνο τα σημάδια των οδηγών αστερισμών.»: **Παυλίνα Παμπούδη**, *Ο λεπτοουργός*, (εκδ. Κέδρος, 1995).

Φωνή καθαρή, λόγος αλήθειας και μνήμης για όσους χάθηκαν στο Ολοκαύτωμα, για «τα έξι εκατομμύρια (που) δεν έκαναν τίποτε παρά μόνον ότι γεννήθηκαν από λάθος μήτρα», όπως πολύ χαρακτηριστικά γράφει στον πρόλογο του αυτοβιογραφικού αφηγήματός της η Έρικα Κούνιο - Αμαρίλιο, *Πενήντα χρόνια μετά... Αναμνήσεις μιας Σαλονικιώτισσας Εβραίας* (επιμέλεια: Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1995).
Χάρη στις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης (Ηράκλειο 1995) μπορούμε να εμπνευστούμε και πάλι από την εξαιρετική ματιά του αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη, που εμπιστεύθηκε την ανώνυμη ελληνική αρχιτεκτονική, δεμένη άρρηκτα με το ελληνικό τοπίο. *Τα Θεόχτιστα. Τοπία και σπίτια στη σύγχρονη Ελλάδα* είναι το τελευταίο βιβλίο/παρακαταθήκη του.
Ψάχνοντας για διασκεδαστικά βιβλία -καθ' ότι μου έχουν γίνει όλο και πιο απαραίτητα τα καλαμπούρια- βρήκα τα *Πολιτικώς ορθά Παραμύθια*

του Τζέιμς Φινν Γκάρνερ
(εκδ. Διάυλος, 1995).

Πρόκειται για «διασκευές»
κλασικών παραμυθιών,
όπως «Η
κοκκινোসκουφίτσα», «Τα
τρία γουρουνάκια», «Η
Σταχτοπούτα», «Η
Χιονάτη», με κριτήριο την
απάλειψη των κάθε λογής
προκαταλήψεων:
σεξιστικών, ρατσιστικών,
εθνικιστικών,
φαλλοκεντρικών,
τοπικιστικών κ.ά., ώστε τα
παραμύθια να γίνουν κι
αυτά «πολιτικώς ορθά»,
όπως αρμόζει στη νέα τάξη
πραγμάτων της εποχής μας.
Αυτό, άλλωστε, είναι και το
μεγαλύτερο καλαμπούρι...

Ωφέλιμες εκδόσεις:

Πρακτικά του Συνεδρίου
Ελληνική γλώσσα και
μετάφραση στη διευρυμένη
Ευρωπαϊκή Ένωση (εκδ.
της Αντιπροσωπείας της
Ευρωπαϊκής Επιτροπής
στην Ελλάδα-
Μεταφραστική Υπηρεσία,
Αθήνα 1995)· στον τόμο
περιλαμβάνονται
ενδιαφέρουσες εισηγήσεις.

Διαλέγω την ενότητα

«Μετάφραση και
Λογοτεχνία» με ομιλητές
τους Χρήστο Γιανναρά,
Δημοσθένη Κούρτοβικ,
Ξ.Α. Κοκόλη, C. Mendez,
Παντελή Μπουκάλα,
Ελένη Πολίτου-
Μαρμαρινού.

Αγαπητό μου ημερολόγιο,
Τάκη· τρισαριτωμένο
βιβλιάριον γραμμένο και
εικονογραφημένο από την
Ίλια Χατζηπαναγιώτη
(εκδ. Δελφίνι, 1995): «Αχ,
πόσο θά 'θελα νά 'μουν και
γω ημερολόγιο! Θα
άπλωνα τα φύλλα μου, μ'
όλη μου την άνεση, και δε
θα χρειαζόταν να
σηκώνομαι κάθε πρωί στις
εφτά» και θα γλίτωνα μια
και καλή τη χαρτοκοπτική,
γιατί ως γνωστόν

Από το ναυτικό μυθιστόρημα Καρδιά του σκοταδιού του Τζόζεφ Κόνραντ
εμπνεύστηκε ο Φ.Φ. Κόππολα την ταινία του Αποκάλυψη τώρ

υπεύθυνο για την υγεία των
νέγρων και τη διατροφή τους.
Οι δούλοι έπρεπε να παραδο-
θούν σε καλή κατάσταση για
να πουληθούν σε υψηλή τιμή.
Τις περισσότερες φορές πέ-
θαιναν από δυσεντερία, έπε-
φταν στη θάλασσα, αυτοκτο-
νούσαν ή τρελαίνονταν. Δεν
ήταν λίγοι κι εκείνοι που σκο-
τώνονταν στις ανταρσίες που
ξεσπούσαν μετά την απομά-
κρυνση του πλοίου από τις
αφρικανικές ακτές.

Το μυθιστόρημα του Άνσγου-
ορθ περιγράφει το ταξίδι του
«Έμπορου του Λίβερπουλ»
και τη ζωή πάνω σ' αυτό. Κατά
μια πρώτη ανάγνωση, ο συγ-
γραφέας αναλύει την ανταγω-
νιστική μοίρα δύο εξαδέλφων,
του Έρασμου Κεμπ, γιου του
πλοιοκτήτη, και του Μάθιου
Πάρις, ενός λόγιου γιατρού. Ο
πρώτος θεωρεί τον δεύτερο
υπεύθυνο για την αυτοκτονία
του πατέρα του, που κατα-
στράφηκε οικονομικά μετά
την εξαφάνιση του πλοίου και
την ανταρσία που προηγήθη-
κε.

Κατά μια δεύτερη ανάγνωση,
έχουμε να κάνουμε μ' ένα δο-
κίμιο πάνω στην απληστία. Ιε-

ρή πείνα είναι η μανία για το
κέρδος, που δικαιολογεί τα
πάντα, που αγιάζει όλα τα μέ-
σα. Η εκμετάλλευση ανθρώ-
που από άνθρωπο, η συναλλα-
γή με αντικείμενο ανθρώπινα
πλάσματα, αποτελεί πράξη
ιδιαιζόντως απεχθή.

Υπάρχει και μια τρίτη ανά-
γνωση, εκείνη της Ουτοπίας,
που οραματίστηκε ο Τόμας
Μουρ, κι άλλοι αιθεροβάμο-
νες στοχαστές. (Το βιβλίο του
Μουρ Ουτοπία, βασισμένο
στην Πολιτεία του Πλάτωνα,
πραγματεύεται την ιδανική
κομμουνιστική κοινωνία, κι
εκδόθηκε το 1518). Ο Μάθι-
ους Πάρις ιδαλγός της ιδανι-
κής πολιτείας, συμμετέχει –ή
μάλλον είναι ο αρχηγός– στην
ανταρσία και στο φόνο του
καπετάνιου, όπου όλοι, πλή-
ρωμα και δούλοι, είναι συνέ-
νοχοι. Το πλοίο όμως προσα-
ράζει στη στεριά, κι εκεί με τη
βοήθεια του Ντελμπλάνκ,
ενός ζωγράφου, αποφασίζει
να κάνει ένα πείραμα. Θέλει
ν' αποδείξει τη φυσική καλω-
σύνη του ανθρώπου μέσα σε
μια κοινωνία, όπου δεν υπάρ-
χουν εξουσιαστικοί περιορι-
σμοί και διαφθορά από το

χρήμα. Οραματίζεται μι-
α αποικία ανθρώπων, θεμελια-
μένη στα δόγματα της ελευθε-
ρίας και της φυσικής δικαιο-
σύνης.

Πράγματι, λευκοί και νέγρο-
ελεύθεροι άνθρωποι και δού-
λοι, άντρες και γυναίκες, δι-
μιουργούν μια πρωτόγονη
κοινότητα χωρίς αρχηγό, πο-
 χαρακτηρίζεται από κοιν-
κτημοσύνη, κι όπου κάθε αν-
δικία επιλύεται με συνελεί-
σεις. Το πείραμα, όμως, δε-
διαρκεί πολύ. Η κοινότητα
καλά κρυμμένη στη ζούγκλα
κοντά στον Άγιο Αυγουστίν-
της Φλόριδας, διαλύεται βίαια
από τον Έρασμο Κεμπ, αφο-
μεταξύ έχουν αρχίσει οι έρι-
δες με αφορμή τη διεκδίκησ-
των γυναικών.

Τελικά, το ηθικό δίδαγμα
που θέλει να περάσει ο συγ-
γραφέας ίσως να είναι αυτό
το ανέφικτο του ιδανικού κρά-
τους. Η Ουτοπία είναι φιλολο-
γικό εύρημα κι ένα εξωπραγ-
ματικό όραμα που δεν μπορεί
να υλοποιηθεί. Όσοι αποτολ-
μήσουν να την εγκαθιδρύ-
σουν, μοιραία θα φάνε το κε-
φάλι τους.

Φίλιππος Φιλίπποι

Η γεωγραφία της γλώσσας μας

Νικ. Κοντοσόπουλος,
*Διάλεκτοι και ιδιώματα
της νέας ελληνικής.*
Β' έκδοση,
συμπληρωμένη,
Αθήνα 1994.

Τη μοναδική σφαιρική επι-
σκόπηση για την ελληνική βι-
βλιογραφία αποτελεί το σύγ-
γραμμα του τ. διευθυντή του
Ιστορικού Λεξικού της Ακα-
δημίας Αθηνών, Νικ. Κοντο-
σόπουλου, *Διάλεκτοι και
ιδιώματα της νέας ελληνικής-*
β' έκδοση συμπληρωμένη
1994 (η α' έκδοση είχε κυκλο-
φορήσει το 1981).

Ο συγγραφέας, με τη σιγου-
ριά της επιστημονικής του
επάρκειας (είναι από τους λί-
γους φιλόλογους ειδικευμέ-
νους στη Διαλεκτολογία και
στους γλωσσικούς άτλαντες)
χαρακτηρίζει το βιβλίο του
«εκλαϊκευτικό», αφού το
έγραψε αρχικά υπό μορφή
συνεχόμενων άρθρων για το
περιοδικό «Εικονογραφημέ-
νη Ιστορία». Σ' αυτό, όμως,
έγκειται, κατά τη γνώμη μας,
και η χρησιμότητα της μελέτης
του Κοντοσόπουλου.

Όντας μοναδική στο είδος
της, μπορεί να χρησιμεύσει ως
κείμενο αναφοράς για τον
γλωσσολόγο. Παράλληλα, εί-
ναι απαραίτητο βοήθημα για
τον δάσκαλο, τον φιλόλογο,
τον αλλοδαπό ελληνιστή, και
τέλος είναι βιβλίο ενδιαφέρον
και προσιτό στον μη ειδικό
— αλλά γλωσσικά «ευαίσθη-
το» — αναγνώστη. Ο οποίος
αναγνώστης, όταν το διεξέλ-
θει, θα έχει την εξήγηση για

τις ιδιαιτερότητες (φθογγολο-
γικές, συντακτικές, λεξιλογι-
κές) που τυχόν συνθέτουν ή
και χαρακτηρίζουν την προ-
σωπική του έκφραση, την «ι-
διόλεκτό» του, όπως λένε οι
γλωσσολόγοι. Και δεν είναι
διόλου απαραίτητο να είμαι
πολύ ειδικός για να εννοήσω
γιατί στο χωριό μου τα κερά-
σια τα λένε κεράσα (χωρίς
«ι»). Επειδή, μου εξηγεί ο Κο-
ντοσόπουλος στη σελίδα 84,
σε περιοχές της Εύβοιας «επι-
κρατεί η απουράνωση των συ-
ριστικών και το ημίφωνο “ι”
χάνεται όταν προηγείται “σ”
και “π”»...

Στο βιβλίο του ο Κοντοσό-
πουλος επιχειρεί — και επιτυγ-
χάνει — να παρουσιάσει τις
διαλέκτους (τσακωνική, πο-
ντιακή, καππαδοκική, νοτιο-
ιταλική, κυπριακή, κρητική)
και τα ιδιώματα της γλώσσας
μας όπως ήταν στις αρχές του
αιώνα μας.

Γιατί σήμερα, από τις «τοπι-
κές παραλλαγές της ελληνι-
κής», οι περισσότερες έχουν
εκλείψει και οι υπόλοιπες
«σβήνουν» σιγά σιγά, αφήνο-
ντας τα «σημάδιά» τους στην
«επαρχιακή ελληνική» και
στην κοινή νεοελληνική.

Ο έλληνας διαλεκτολόγος,
συνεπώς, σε αντίθεση με τον
ιταλό ή τον ισπανό συνάδελ-
φό του, έχει να αντιμετωπίσει
πολλές δυσκολίες για να με-
λετήσει στη σημερινή «συγ-
χρονία» τους τις παραλλαγές
της γλώσσας μας. Στις άλλες
μεσογειακές χώρες (Γαλλία,
Ιταλία, Ισπανία) το επίπεδο
των διαλεκτολογικών σπου-
δών είναι πολύ υψηλό, ακρι-

βώς γιατί είναι πολύ διαφορε-
τική η γλωσσική τους πραγμα-
τικότητα, καθ' ότι τυγχάνει
ανομοιογενής η γλωσσική
τους γεωγραφία.

Σ' αυτές τις χώρες η «δι-
γλωσσία» (bilingualism), ή και
η «πολυγλωσσία» (plurilin-
gualism), όπως και η «διμορ-
φία» (diglossia — η ελληνική
γλωσσολογία, υπενθυμίζου-
με, «κρατά» τον όρο «διγλωσ-
σία» αποκλειστικά για το
bilingualism) και η «πολυ-
μορφία» όχι μόνον αποτε-
λούν ανικείμενο συνεχούς
επιστημονικής έρευνας, αλλά
και, κάποτε, προκαλούν σο-
βαρά κοινωνικά προβλήματα
(βλ. *Αντί*, τ. 568).

Εκ των πραγμάτων, λοιπόν,
η υστέρηση των διαλεκτολογι-
κών σπουδών στην Ελλάδα δι-
καιολογείται, εν μέρει, και ως
απόρροια της —σημερινής—
ομοιογένειας της γλωσσικής
μας γεωγραφίας.

Ωστόσο, όπως τονίζει ο Κο-
ντοσόπουλος, είναι «*πρόδηλη
η σημασία των νεοελληνικών
διαλέκτων και ιδιωμάτων,
γιατί συμπληρώνει τη γνώση
μας για τα ελληνικά των πα-
λαιότερων εποχών*». Συν τοις
άλλοις, τα διαλεκτικά γλωσσι-
κά στοιχεία μπορούν να δια-
φωτίσουν «*την ιστορία (μετα-
κινήσεις πληθυσμών, ξενικές
επιρροές κ.λπ.), την κοινωνιο-
λογία και τη λαογραφία των
Ελλήνων (τρόπους ζωής, Ψυ-
χολογία, νοοτροπία των κα-
τοίκων των διαφόρων περιο-
χών του ελληνόφωνου χώ-
ρου)*»...

Δημήτρης Φιλιππής

ημερολόγια με άκοπα
φύλλα δεν υπάρχουν...

«**Β**ούλιαξα τόσο / στη
σκέψη του έρωτα / την
ανοιξιάτικη ετούτη μέρα / κι
όλα μπροστά στα μάτια μου
/ τα μούσκεψε η βροχή»:

Ιζούμι Σικίμπου, 300

Ερωτικά Ποιήματα

(εισαγωγή-μετάφραση:

Αντώνη Μακρυδημήτρη,
εκδ. Πρόσπερος, 1994).

Για τον έρωτα διαβάζουμε
και τα όσα περιέχονται στο
βιβλίο του Ανδρέου Παντ.

Μαρουλή, καθηγητού,

διπλωματούχου γαλλικής
φιλολογίας (!), Κώδης

Ερωτολογίας.

Λεξικογραφική

Κοινωνιολογική

Εγκυκλοπαίδεια (έκδοση

του 1933, φωτογραφική
αναπαραγωγή από τις
εκδόσεις Δελφίνι). «Έρως,

ουσ. amour, ζωηρά

αισθηματική αγάπη, μετά
πόθου προς σαρκική μίξιν.

Ευγενές αίσθημα έχον
ροπήν προς την ηδονήν δια

της προσελκύσεως και

ενώσεως προς το έτερον

φύλον. Το ιδανικόν

αίσθημα κατά την

σημερινήν εποχήν είναι

πολύ σπάνιον. Η
διεκδίκησης της ελευθερίας

υπό της γυναικός και η

ανάμιξις αυτής εις την

θορυβώδη ζωήν του ανδρός,

κατέστησαν ταύτην έναντι

αυτού ως απλούν όργανον

κορεσμού των επιθυμιών

του. Εκ του έρωτος

αντλείται η έμπνευσις του

ποιητού και του εφευρέτου

και εξ αυτού διατηρείται η

κοινωνία και η εν γένει

εξέλιξις της ευημερίας των

λαών. Αλλ' εξ αυτού

πηγάζουν τα πικρά δάκρυα,

οι φθόνοι, αι αντιζηλίες, οι

φόννοι, οι πόλεμοι και όλα

εν γένει τα προς τον

βαρβαρισμόν τείνοντα

ένστικτα των ανθρώπων”.

ο χαρτοκόπτης

10-10-10

— ΠΑΛΙ με τα «ντριλλίνα» τα ξεβαμμένα θα βγεις έξω; μου λέει η γιαγιά μου. Δεν μπορώ να τα βλέπω, δεν μπορώ.

66

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ

ΜΑΟΥΤΧΑΟΥΖΕΝ

1945 - 1995

ΙΑΚΩΒΟΣ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗΣ

ΚΕΔΡΟΣ

Στις 5 του Μάη, λίγο πριν απ' το
μεσημέρι, ένα θεόρατο αμερικάνικο τανκ,
καπνισμένο και σηματοδεδειγμένο
απ' τον πόλεμο, γκρέμισε την πύλη
του Μαουτχάουζεν και μπήκε
στον περίβολο. Κι αυτό το θεόσταλτο
άρμα της ελευθερίας ήταν, λέει,
ένα από τα αμέτρητα κι ακατανίκητα
της ενδέκατης ταξιαρχίας αρμάτων
της τρίτης αμερικανικής Στρατιάς
που διοικούσε κάποιος σπουδαίος
στρατηγός ονόματι Τζώρτζ Πάττον!..
Τι ωραία λόγια, τι ουράνιες ειδήσεις...
Οι πολεμιστές μας κοίταζαν
σαστισμένοι, περήφανοι, περίλυποι...
Καλά που κάνανε και μείνανε εκεί
ψηλά, στη ράχη του τανκ.
Γλιτώσανε από τόσες μάχες.
Απ' τη χαρά μας δε θα γλιτώνανε.
Ουρλιάζαμε, ξεσκίζαμε τα ρούχα μας,
ταρακουνιόμαστε σα δαιμονισμένοι.
Στριμωγνόμαστε, ποδοπατιόμαστε,
για να φτάσουμε κοντά στο τάνκ.
Πολλοί πέφτανε πάνω και φιλούσανε
τα καπνισμένα σιδερικά κι άλλοι
χτυπούσανε πάνω τα κεφάλια τους
και κλαίγανε.

Μαουτχάουζεν

ΚΕΔΡΟΣ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

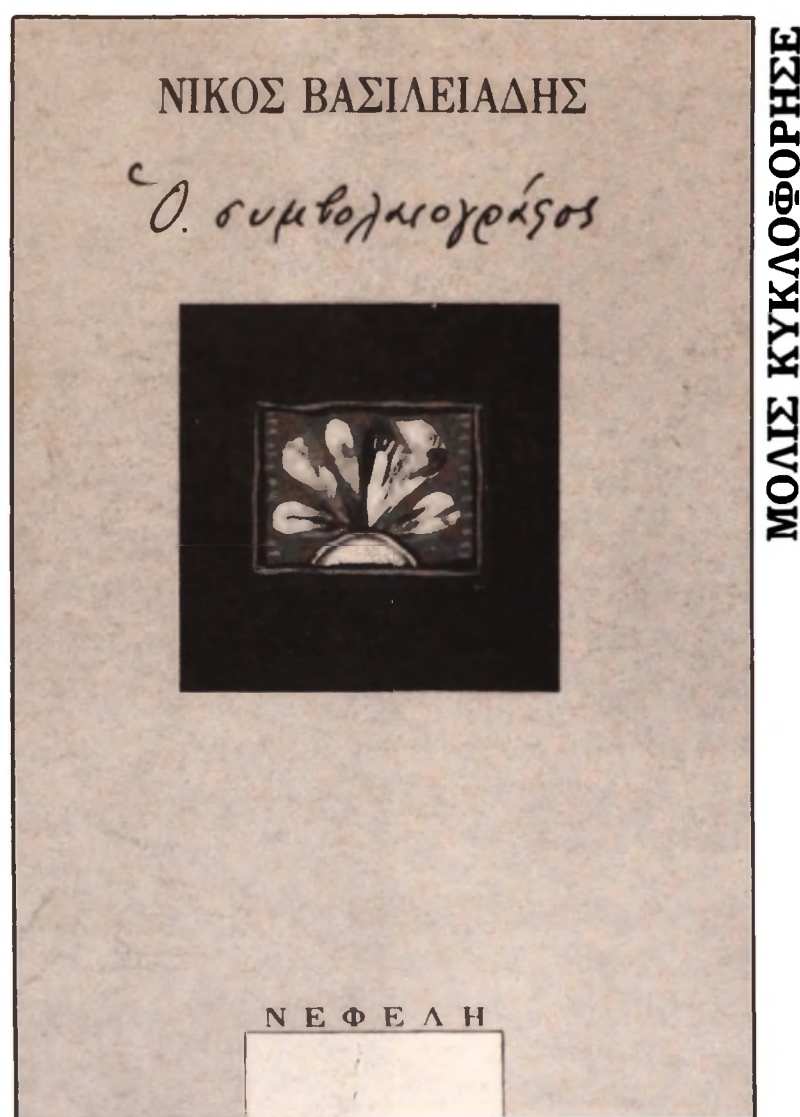
ΝΕΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

Ο ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ο ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ

Μετά την εξαιρετική ανταπόκριση που γνώρισαν το μυθιστόρημα ΑΓΑΘΟΣ και η νουβέλα ΑΓΗΜΑ ΤΙΜΩΝ του Νίκου Βασιλειάδη, κυκλοφορεί τώρα το καινούριο του βιβλίο (νουβέλα) Ο ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ.

Με το εξαίρετο γλωσσικό του ιδίωμα που κυμαίνεται από την αρχαϊζουσα και τη λόγια καθαρεύουσα και φθάνει ως την πιο μοντέρνα δημοτική, τη σαγηνευτική αφηγηματική του ικανότητα και το μοναδικό του χιούμορ ο Ν. Βασιλειάδης —με το νέο του βιβλίο— μας φέρνει στο νου τις μεγάλες στιγμές της ελληνικής πεζογραφίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... Προωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744